

**MAZOWIECKIE BIURO PLANOWANIA REGIONALNEGO
W WARSZAWIE**

Studium Planu Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Warszawy

BROCHÓW

KAMPINOS

LESZNO

STARE BABICE

WARSZAWA

SULEJÓWEK

HALINÓW

DEBIE WIELKIE

MIŃSK MAZOWIECKI

CEGLÓW

**Studium
Planu Zagospodarowania
Przestrzennego Obszaru
Metropolitalnego Warszawy**

Niniejsze opracowanie nie stanowi dokumentu planistycznego w myśl ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2003 roku, Nr 80 poz. 717 z późn. zm.).

**Studium
Planu Zagospodarowania
Przestrzennego Obszaru
Metropolitalnego Warszawy**

Warszawa 2011

Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie

Dyrektor: prof. dr hab. Zbigniew Strzelecki;

Zastępcy dyrektora: Bartłomiej Kolipiński, dr arch. Tomasz Sławiński, Elżbieta Sielicka

Studium Planu Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Warszawy

Generalny projektant i autor prowadzący:

dr arch. Tomasz Sławiński

Recenzenci:

prof. dr hab. arch. Tomasz Ossowicz (Wrocław), dr Mirosław Grochowski (Warszawa),
mgr Kazimierz Bald (Łódź)

Zespół generalnego projektanta:

Elżbieta Mazurkiewicz-Pietruczenia, Anna Fedorowska, Małgorzata Kucińska, Bogumiła Wiśniewska

Koordinacja prac – Dyrektorzy oddziałów terenowych MBPR:

dr Stefan Białczak (Siedlce), Piotr Brzeski (Płock), Monika Brzeszkiewicz-Kowalska (Ciechanów), Barbara Buczek (Ciechanów), Urszula Gadomska (Siedlce), Antoni Holcel (Ostrołęka), Małgorzata Sienkiewicz (Siedlce), Hanna Pikosz (Ostrołęka), dr Maciej Trzaskowski (Radom)

Zespół autorski:

Ewa Baranowska, Zbigniew Cieszkowski, Honorata Dębek, Andrzej Dombrowski, Elżbieta Dominiak, Barbara Dymna, Grażyna Gapińska, Elżbieta Goryszewska, Elżbieta Jaglak, Jolanta Kołakowska, Urszula Konopacka, Barbara Kopańska, Maria Kotowska, Grzegorz Krawczyk, Michał Kubera, Magdalena Kwiatkowska, Andrzej Luśniewski, Barbara Majewska, Krystyna Mazur, Elżbieta Morozow-Lisiecka, Anna Ninard, Teresa Oklińska, Anna Olszewska, Ewa Palasek, Alicja Pejta-Jaworska, Małgorzata Rogowiec, Robert Rusoń, Honorata Siemińska, Anna Słonecka, Bogumiła Sobczyk, Grażyna Sokołowa, Magdalena Sugajska, Michał Sugajski, Alicja Szeliga, Grażyna Szubska, Bożena Szymańska, Iwona Szymańska, Ewa Szymczyk, Bronisław Trzaska, Elżbieta Ulanicka, Paweł Wasilewski, Łukasz Zaborowski, Jadwiga Zadrożna, Maria Zienkiewicz, Alina Ziółkowska

Redakcja:

Kinga Stanek

Opracowanie map i wykresów:

Anna Nitka, Dariusz Oleszczuk, Krzysztof Pawlak, Kinga Stanek, Bogumiła Wiśniewska

Współpraca przy opracowaniu graficznym map:

Danuta Aleksandrowicz, Teresa Bujakowska, Elżbieta Daciek, Elżbieta Dmowska, Krystyna Dobrowolska, Dariusz Dyl, Barbara Firasiewicz, Ewa Garstka, Bożena Gawinowska, Krystyna Klimkiewicz, Grażyna Kozanecka, Barbara Laskowska, Andrzej Luśniewski, Artur Paciorek, Krystyna Paprocka, Elżbieta Pikus, Barbara Romanowska, Elżbieta Wachaczyk, Magdalena Wojda, Grażyna Zaciura

Zdjęcia: Archiwum Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego w Warszawie, Inter Media

Wydawca:

Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego w Warszawie
ul. Lubelska 13, 03-802 Warszawa, Polska; tel. +48 22 518 49 00, fax. +48 22 518 49 49
www.mbpr.pl, e-mail: biuro@mbpr.pl

Projekt układu graficznego oraz skład:

Kinga Stanek oraz Zespół Wydawniczy Mazowieckiego Biura Planowania Regionalnego w Warszawie

Wydanie:

drugie niezmiennione wydane w wersji elektronicznej

Nakład: 1000 egz.

ISBN 978-83-932286-0-7

Warszawa, maj 2011

SPIS TREŚCI

	Słowo wstępne	
	Marszałka Województwa Mazowieckiego	10
	Od Autorów	11
1.	Wprowadzenie	13
1.1.	Miejsce i rola planu zagospodarowania przestrzennego OMW	15
1.2.	Aspekt formalny	16
1.2.1.	W układzie europejskim	17
1.2.2.	W układzie krajowym	18
1.2.3.	W układzie wojewódzkim	19
1.3.	Podstawy sporządzania planu wynikające z obowiązującego prawa	20
1.4.	Zadania <i>Planu</i> wynikające z dokumentów strategicznych województwa mazowieckiego	20
1.5.	Założenia cele i funkcje <i>Planu</i>	22
1.6.	Delimitacja obszaru metropolitalnego	25
1.7.	Cele rozwojowe obszaru	27
1.7.1.	Metropolia w równowadze z otoczeniem	27
1.7.2.	Metropolia wysokiej jakości życia	28
1.7.3.	Metropolia porządku przestrzennego	29
1.7.4.	Metropolia kształtująca tożsamość	29
1.8.	Przebieg prac nad planem	30
2.	Analizy i diagnozy stanu istniejącego	35
2.1.1.	Struktura funkcjonalno-przestrzenna	37
2.1.2.	Sieć osadnicza	40
2.1.3.	Polityka przestrzenna gmin	47
2.2.	Potencjał gospodarczy	53
2.3.	Innowacyjność	58
2.4.	Procesy demograficzne	60
2.5.	Infrastruktura społeczna	66
2.5.1.	Edukacja	66
2.5.2.	Ochrona zdrowia i opieka społeczna	69
2.5.3.	Kultura	71
2.6.1.	Rynek pracy, bezrobocie	73
2.6.2.	Miejsca pracy w zawodach kreatywnych	79

2.7.	Dziedzictwo kulturowe	81
2.8.	Uwarunkowania środowiska przyrodniczego	87
2.8.1.	Ochrona przyrody	87
2.8.2.	Wody	91
2.8.3.	Gleby	92
2.8.4.	Lasy	93
2.8.5.	Surowce mineralne	95
2.8.6.	Warunki aerosanitarnie	95
2.8.7.	Gospodarka odpadami	96
2.9.	Turystyka	97
2.10.	Infrastruktura techniczna	101
2.10.1.	Transport	101
2.10.2.	Transport drogowy	101
2.10.3.	Transport kolejowy	104
2.10.4.	Transport lotniczy	105
2.10.5.	Transport publiczny	106
2.10.6.	Transport ładunków – centra logistyczne	108
2.10.7.	Transport wodny śródlądowy	109
2.10.8.	Zaopatrzenie w gaz ziemny	109
2.10.9.	Zaopatrzenie w ciepło	110
2.10.10.	Zaopatrzenie w paliwa płynne	110
2.10.11.	Zaopatrzenie w energię elektryczną	110
2.10.12.	Zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków	110
2.11.	Istniejące obszary problemowe	114
2.11.1.	Obszary depopulacji i depresji społecznej	114
2.11.2.	Obszary konfliktów wynikających z zagrożeń środowiska	117
2.11.3.	Rejony konfliktów komunikacyjnych	119
2.12.	Powiązania przestrzenne OMW	119
2.12.1.	Obszar	120
2.12.2.	Sfera społeczna	120
2.12.3.	Gospodarka	121
2.12.4.	Transport	122
2.12.5.	Ekologia	123
2.12.6.	Dziedzictwo kulturowe i turystyka	124
2.13	Analiza SWOT – podsumowanie	125

3.	Kierunki zagospodarowania przestrzennego obszaru	135
3.1.	Sieć osadnicza i tereny otwarte – uwagi ogólne	137
3.2.	Funkcje – pasma rozwoju	140
3.2.1.	Warszawa w granicach administracyjnych	140
3.2.2.	Pasma rozwoju wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych	140
3.2.3.	Tereny otwarte – przestrzenie użytkowania ekstensywnego	142
3.3.	Ustalenia planu	144
3.3.1.	Strefy użytkowania	144
3.3.2.	Etapy rozwoju	146
3.3.3.	Przetrzenie publiczne	146
3.4.	Obszary funkcjonalno-przestrzenne sieci osadniczej	147
3.4.1.	Granice administracyjne Warszawy	147
3.4.2.	Obszar miejski Warszawy	148
3.4.3.	Obszar przedmieść Warszawy	148
3.4.4.	Miasta powiatowe	149
3.4.5.	Pozostałe miasta i ośrodki gminne	150
3.4.6.	Tereny wiejskie	152
4.	Polityka przestrzenna wobec zasobów dziedzictwa kulturowego, środowiska naturalnego, rozwoju społecznego oraz infrastruktury technicznej	153
4.1.	Ochrona i wykorzystanie wartości kulturowych	155
4.1.1.	Zasady ochrony obszarów i obiektów zabytkowych	156
4.1.1.1.	Historyczne układy urbanistyczne	157
4.1.1.2.	Dzieła architektury i budownictwa	160
4.1.1.3.	Pałace, dwory (zespoły dworskie i pałacowe)	160
4.1.1.4.	Obiekty sakralne	161
4.1.1.5.	Zabudowa mieszkaniowa, w tym zespoły budownictwa drewnianego	161
4.1.1.6.	Dzieła budownictwa obronnego	161
4.1.1.7.	Obiekty techniki	162
4.1.1.8.	Zabytki archeologiczne	162
4.1.1.9.	Strefy ochrony konserwatorskiej	163
4.1.1.10.	Park kulturowy	165

4.1.2.	Ustalenia dotyczące ochrony obszarów o wartościach historycznych i zabytkowych, wskazanych do objęcia prawną ochroną	166
4.1.2.1.	Zachowane historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne	166
4.1.2.2.	Krajobrazy kulturowe	168
4.1.3.	Zasady ochrony wartości miejsc i obszarów kulturowych	169
4.1.3.1.	Miasta historyczne	169
4.1.3.2.	Zespoły osadnictwa wiejskiego	171
4.1.3.3.	Miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości	171
4.1.3.4.	Pasma przyrodniczo-kulturowe	172
4.1.3.5.	Dobra kultury współczesnej	173
4.1.3.6.	Ośrodki tożsamości kulturowej regionu	173
4.2.	Ochrona i wykorzystanie wartości przyrodniczych	174
4.2.1.	Ochrona walorów środowiska, przyrody i krajobrazu	175
4.2.2.	Kształtowanie układu terenów otwartych poprzez tworzenie zielonego pierścienia wokół Warszawy	182
4.2.3.	Ochrona powierzchni ziemi	184
4.2.4.	Poprawa standardów jakości środowiska	186
4.2.5.	Ochrona przed zagrożeniami	191
4.3.	Wspomaganie rozwoju społecznego	193
4.3.1.	Kształtowanie rozwoju funkcji metropolitalnych, turystyka, ośrodki innowacyjności i nauki, kluczowe usługi publiczne	196
4.3.1.1.	Innowacyjność	196
4.3.1.2.	Turystyka	197
4.4.	Poprawa układu komunikacyjnego, systemu transportowego oraz infrastruktury technicznej	203
4.4.1.	Kierunki rozwoju systemów transportowych	203
4.4.2.	Kierunki rozwoju ponadlokalnych systemów energetycznych	214
4.4.2.1.	Zaopatrzenie w gaz ziemny	214
4.4.2.2.	Zaopatrzenie w paliwa płynne	217
4.4.2.3.	Zaopatrzenie w energię elektryczną	218
4.4.3.	Kierunki rozwoju systemów zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków	220
4.4.3.1.	Polityka rozwoju	221
4.5.	Rozwój metod zarządzania obszarem	222

4.5.1.	Działania władz publicznych	222
4.5.2.	Uwarunkowania realizacyjne	224
4.6.	Kształtowanie wartości nieruchomości	225
5.	Działania strukturalne	227
5.1.	Inwestycje celu publicznego	229
5.1.1.	Systemy transportowe	229
5.1.2.	Systemy energetyczne	232
5.1.3.	Systemy wodno-kanalizacyjne	232
5.1.4.	Gospodarka odpadami	233
5.1.5.	Przeciwdziałania największym zagrożeniom	233
5.1.6.	Infrastruktura społeczna	234
5.2.	Etapowanie – obszary priorytetów działań przestrzennych oraz obszary problemowe	234
5.2.1.	Priorytety działań przestrzennych	235
5.2.2.	Obszary problemowe	235
6.	Aneksy	247
6.1.	Aneks 1. Inwestycje celu publicznego	249
6.2.	Aneks 2. Charakterystyka obszaru objętego <i>Planem</i>	276
6.3.	Aneks 3. Tereny zamknięte	281
6.4.	Aneks 4. Wykaz dóbr kultury współczesnej	327

Szanowni Państwo!

Rozwój miast i obszarów metropolitalnych jest istotnym elementem działań realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju oraz spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej w skali krajowej, regionalnej i lokalnej. Kwestia kluczowej roli obszarów metropolitalnych jako ośrodków wzrostu, innowacyjności i postępu oraz węzłów gospodarki globalnej jest podnoszona we wszystkich ważniejszych dokumentach programowych Unii Europejskiej, a także ujęta w ich odpowiednikach narodowych. Prace nad zdefiniowaniem obszarów metropolitalnych, opisem zachodzących w nich zjawisk przestrzennych, gospodarczych i społecznych są prowadzone w wielu krajach, a także przez wiele instytucji międzynarodowych.

Zgodnie z zaleceniem Komisji Europejskiej polityka miejska uwzględniona została w dokumentach programowych przyjmowanych na lata 2007-2013. W dokumentach tych, opracowanych po wstąpieniu Polski do UE, obszary metropolitalne zaliczono do kluczowych obiektów polityki państwa. Sprawy rozwoju obszarów metropolitalnych zostały zawarte w większości regionalnych programów operacyjnych. Władze województw określiły te obszary we własnym zakresie, ustalając je albo poprzez przyjęcie uchwały sejmiku województwa, albo w wyniku podpisania deklaracji współpracy pomiędzy samorządami jednostek administracyjnych wchodzących w skład obszaru. W wielu województwach przystąpiono również do sporządzania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów metropolitalnych.

Sejmik Województwa Mazowieckiego w dniu 18 listopada 2004 roku przyjął uchwałę o podjęciu prac nad planem zagospodarowania przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Warszawy. Zadanie to powierzone zostało Mazowieckiemu Biuru Planowania Regionalnego. Pod koniec 2006 roku przygotowano wstępny projekt planu OMW, który został przedstawiony na posiedzeniu Komisji Strategii Rozwoju Regionalnego i Zagospodarowania Przestrzennego Sejmiku Województwa Mazowieckiego. Niestety, zgodnie ze stanowiskiem Ministerstwa Budownictwa z grudnia 2006 roku w obecnym stanie prawnym brak jest podstaw do sporządzania i uchwalania planu obszaru metropolitalnego jako części planu zagospodarowania przestrzennego województwa, dlatego aktualnie nie jest możliwe formalne zakończenie prac nad planem.

Wysiłek włożony w jego opracowanie i znaczna wartość merytoryczna przygotowanego materiału skłoniły władze województwa do opublikowania go w formie studium – nieobowiązującej formalnie, ale wartościowej i spójnej koncepcji rozwoju, która, pozostając w zgodzie ze strategią rozwoju województwa mazowieckiego oraz jego planem zagospodarowania przestrzennego, stanowić może wytyczną dla działań przestrzennych i strategicznych samorządów lokalnych. Może także stać się podstawą merytoryczną do prowadzenia polityki rozwoju przez samorząd województwa mazowieckiego. Studium może również pełnić funkcję edukacyjno-poznawczą jako unikalny efekt pracy zespołu planistów i badaczy, stać się punktem wyjścia do dyskusji o przyszłości obszaru metropolitalnego i miasta stołecznego Warszawy, jako integralnych części województwa mazowieckiego.

Gorąco zachęcam do lektury tej niezwykle interesującej publikacji.

Adam Struzik

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Adam Struzik', written in a cursive style. Below the signature is the printed name of the signatory.

Marszałek Województwa Mazowieckiego

Od Autorów

Z rozwojem regionów metropolitalnych wiąże się szereg problemów dotyczących wzmacniania integralności i spójności terytorialnej, ochrony środowiska, rozwiązywania problemów transportowych i komunikacyjnych. W prawie polskim zagadnienia metropolitalne pojawiły się w ustawie z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Ustawodawca stwierdził, iż Ilekroć w ustawie jest mowa o obszarze metropolitalnym, należy przez to rozumieć obszar wielkiego miasta oraz powiązanego z nim funkcjonalnie bezpośredniego otoczenia, ustalony w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju. Plan obszaru metropolitalnego określono jako część planu zagospodarowania przestrzennego województwa, stwierdzając, że uchwała się go osobno. Ustawodawca nie określił dla planu obszaru metropolitalnego żadnej specyficznej funkcji prawnej, odmiennej od roli planu województwa, ani też nie wprowadził specyficznych rozwiązań instytucjonalnych i instrumentalnych dla zapewnienia wdrożenia ustaleń planu.

Prace nad planem obszaru metropolitalnego Warszawy rozpoczęto w początku 2004 roku, a w listopadzie 2004 roku uchwalono przystąpienie do sporządzania planu.

Przyjęto założenie, że plan OMW powinien być docelowo uchwalony jako nowy plan, który zastąpi na obszarze swojego działania przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Mazowieckiego w czerwcu 2004 roku plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego.

Zawieszenie działalności planistyczno-przestrzennej na poziomie metropolitalnym w okresie 2003-2010, związane z wewnętrznymi sprzecznościami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, spowodowało, że przygotowywany w procedurach ustawowych w roku 2006 projekt planu, stał się materiałem teoretycznym, który służyć może jako wytyczna i materiał porównawczy przy ustalaniu polityk rozwoju przestrzennego na szczeblu gminnym i regionalnym. Z tego powodu, zebrane materiały planu postanowiono wydać w formie studialnej.

Przedstawiony materiał stanowić może podstawę do dyskusji nad planem obszaru metropolitalnego Warszawy, który jak należy oczekiwać, będzie możliwy do wykonania po zakończeniu procesu porządkowania przepisów prawnych dotyczących zagospodarowania przestrzennego.

Studium Planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego Warszawy, powstawało w latach dyskusji nad kształtem przyszłej polityki przestrzennej i społeczno-ekonomicznej państwa. Powstawało w okresie krystalizowania się i wzmacniania roli samorządu województwa, w szczególności jako kreatora i zarazem wykonawcy regionalnego programu operacyjnego, czynnika koordynującego politykę przestrzenną gmin z aktywnością sektorową, wyrażającą się poprzez inwestycje celu publicznego. Był to jednocześnie okres dyskusji nad proponowanymi przez różne środowiska zmianami systemowymi zmierzającymi do wyodrębnienia metropolii z dotychczasowego systemu administracyjnego.

Opracowanie oparto na założeniach teoretycznych odnoszących się do prądów obserwowanych w metropoliach europejskich, a więc takich, które prowadzą do zrównoważonego rozwoju,

oszczędności energii, bliskości człowieka i środowiska, zminimalizowanego transportu, w dużej mierze wykorzystującego komunikację publiczną, w tym szczególnie szynową, równowagi funkcjonalnej terenu prowadzącej do bliskości miejsca zamieszkania do miejsca pracy, wreszcie co najważniejsze do zapewnienia wewnętrznej harmonii przestrzennej i ładu urbanistycznego. Jednocześnie istotne było uwzględnienie naturalnych prądów i tendencji rozwojowych obszaru oraz maksymalne wpisanie regionu miejskiego Warszawy w strukturę województwa mazowieckiego.

Studium planu posługując się językiem i formułą stosowaną do planu województwa posłużyło się własną metodą delimitacji obszaru¹ oraz miało na celu uszczegółowienie ustaleń i wytycznych płynących z planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego, uwzględniając jednocześnie postanowienia strategii rozwoju miasta stołecznego Warszawy i strategii rozwoju województwa mazowieckiego.

Studium planu uwzględniło w znakomitej większości propozycje gmin obszaru metropolitalnego Warszawy odnoszące się do własnego rozwoju, adaptując ustalenia studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Na podstawie tych studiów ustalono w przedłożonym materiale strefy kryjące w sobie zarówno sposób zagospodarowania jak również etapowania zabudowy. Jednocześnie w Studium znalazły się nowe rozwiązania nie tylko dotyczące przeznaczenia terenu ale także etapowania i hierarchizowania sieci drogowej, policentrycznego układu funkcjonalnego oraz systemu ochrony środowiska.

prof. dr hab. Zbigniew Strzelecki
Dyrektor MBPR

dr arch. Tomasz Sławiński
Generalny projektant Planu OMW

¹ Na wszystkich rycinach zamieszczonych w niniejszym opracowaniu zdelimitowany obszar OMW wyznaczono ciągłą linią czerwoną, zaś gminy proponowane do włączenia w przedmiotowy obszar – przerywaną linią czerwoną. Ponadto dla całego obszaru przyjęto jasnożółte tło podkładu.

WPROWADZENIE

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE

ANALIZY I DIAGNOZY STANU ISTNIEJĄCEGO

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBSZARU

DZIAŁANIA STRUKTURALNE

POLITYKA PRZESTRZENNA

ANEKSY

1.1. Miejsce i rola planu zagospodarowania przestrzennego OMW

Zmiany strukturalne w krajach dążących do gospodarki opartej na wiedzy i usługach, odbywające się w warunkach globalizacji, prowadzą do szczególnego rozwoju systemu osadnictwa i układu funkcjonalnego przestrzeni, jakim jest metropolizacja – trzeci po ruralizacji i urbanizacji akt zagospodarowywania ziemi przez człowieka.

Regiony metropolitalne, czyli metropolie wraz z obszarami metropolitalnymi i otaczającymi je terenami, stały się przedmiotem uwagi społeczeństw, wiążących z ich rozwojem nadzieję na polepszenie warunków bytu.

Tak metropolie, jak i regiony metropolitalne, wchodząc w układ sieci globalnych, tworzą węzły charakteryzujące się koncentracją funkcji decyzyjnych i kontrolnych, związanych z innowacyjnością i konkurencyjnością.

Z rozwojem regionów metropolitalnych wiąże się szereg problemów dotyczących wzmocnienia spójności terytorialnej, ochrony środowiska, rozwiązywania problemów transportowych. Rada Europy oraz rządy państw europejskich przywiązują szczególną wagę do tych problemów, co wyraża się między innymi w ustawodawstwie. W *Karcie Lipskiej* ministrowie państw z Unii Europejskiej mówią o zwiększającej się potrzebie skoordynowanych działań ze strony podmiotów zaangażowanych w proces rozwoju miejskiego, które to działania wykraczałyby poza granice poszczególnych miast¹. *Zielona księga w sprawie spójności terytorialnej* przypomina, że w niektórych państwach europejskich tworzone są specjalne organy metropolitalne².

W prawie polskim zagadnienia metropolitalne pojawiły się w *Ustawie z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz.U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717), w której wyróżniono szczególną kategorię planu zagospodarowania przestrzennego województwa, jaką jest plan zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego. W art. 2 ust. 9 przywołanego wyżej aktu prawnego ustawodawca stwierdził, iż *ilekroć w ustawie jest mowa o obszarze metropolitalnym, należy przez to rozumieć obszar wielkiego miasta oraz powiązanego z nim funkcjonalnie bezpośredniego otoczenia, ustalony w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju*. W art. 39 ust. 6 ustawy określono ten plan jako część planu zagospodarowania przestrzennego województwa, stwierdzając, że uchwała się go osobno.

¹ *Karta Lipska na rzecz zrównoważonego rozwoju miast europejskich* została przyjęta na Nieformalnym Spotkaniu Ministrów Państw Członkowskich UE ds. Spójności Terytorialnej i Rozwoju Miast 24 maja 2007 roku.

² *Zielona Księga w sprawie spójności terytorialnej. Przekształcanie różnorodności terytorialnej w siłę* została przyjęta przez Komitet Europejski Rady Ministrów 24 lutego 2009 roku.

W prawie polskim zagadnienia metropolitalne pojawiły się w *Ustawie z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz. U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717), w której wyróżniono szczególną kategorię planu zagospodarowania przestrzennego województwa, jaką jest plan zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego.

Obowiązujące przepisy prawne nie precyzują celu sporządzania planu obszaru metropolitalnego jako wyodrębnionej części planu województwa, nie mówią też, jaka powinna być różnica w zakresie ustaleń planu obszaru metropolitalnego w stosunku do zagadnień, które ustawowo muszą być uwzględnione w planie województwa ani jak należy delimitować obszar metropolitalny. Ustawodawca nie określił dla planu obszaru metropolitalnego żadnej specyficznej funkcji prawnej, odmiennej od roli planu województwa ani też nie wprowadził specyficznych rozwiązań instytucjonalnych i instrumentalnych dla zapewnienia wdrożenia ustaleń planu, innych niż te, które odnoszą się do planu województwa. Nie ma też, jak dotąd, rozporządzenia wykonawczego, określającego szczegółowo zakres planu województwa.

Stosując racjonalną wykładnię prawa, należy rozumieć, że celem postanowień dotyczących planów obszarów metropolitalnych jest określenie obszarów, które uznaje się za posiadające szczególne predyspozycje do szybkiego rozwoju oraz wzmocnienie planu zagospodarowania przestrzennego województwa jako instrumentu realizacji zamierzeń rządu i samorządu regionalnego w kluczowych dla rozwoju kraju i regionu obszarach. Obecnie (2010 r.) trwają prace nad nową ustawą, która miałaby określać powstawanie i funkcjonowanie jednostek terytorialnych, obejmujących obszary o charakterze metropolii. Z uwagi jednak na dość ogólny charakter propozycji oraz sporne zagadnienia trudno już teraz przesądzać o szczegółowych rozwiązaniach tej kwestii, które zapewne będą skonkretyzowane w przyszłości.

1.2.

Aspekt formalny przygotowania *Planu OMW*

Prace nad *Planem Obszaru Metropolitalnego Warszawy* rozpoczęto po wejściu w życie *Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*. Na początku 2004 roku rozpoczęto prace analityczno-studialne, a w listopadzie tego samego roku uchwalono przystąpienie do sporządzania *Planu*. Dla potrzeb projektu ustalono wstępnie roboczy zasięg przestrzenny, w którym zawiera się obszar metropolii warszawskiej. W obszarze tym dokonano analiz i diagnoz dotyczących rozwoju terenu, a następnie opracowano własną metodę delimitacji obszaru, na podstawie której sporządzono projekt *Planu* w ustalonych granicach.

Przyjęto założenie, że *Plan OMW* powinien być docelowo uchwalony jako nowy *Plan*, który na obszarze swojej właściwości zastąpi *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego*, przyjęty uchwałą Sejmiku Województwa Mazowieckiego w czerwcu 2004 roku.

Określenie roli *Planu* i zakresu jego ustaleń było szczególnie utrudnione w obliczu struktury Obszaru Metropolitalnego Warszawy, składającego się z nieproporcjonalnie wielkiego i silnego jądra – miasta stołecznego Warszawy, cechującego się odrębnym ustrojem, ale pozostającego jedną gminą oraz zespołu przyległych gmin, niekiedy wzajemnie zantagonizowanych i próbujących konkurować nie tylko ze sobą, ale i ze stolicą. Potrzebę odpowiedniego sformułowania roli *Planu* dodatkowo wzmacniała świadomość znaczenia metropolii warszawskiej jako potencjalnego bieguna rozwoju nie tylko dla województwa, ale także kraju, a nawet Europy. Równoległe m.st. Warszawa zakończyło prace nad studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz nad strategią rozwoju. Zadaniem *Planu* pozostawało więc skoordynowanie wzmiankowanych wyżej dokumentów z *Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego*³.

1.2.1. OMW w układzie europejskim

Metropolie europejskie to przede wszystkim źródła procesów innowacji, kreowania i rozprzestrzeniania decyzji, informacji, finansów, osiągnięć w dziedzinach: nauki, kultury i sztuki. To jednocześnie miejsca skupienia atrakcyjnych przestrzeni publicznych, wspaniałej architektury i niepowtarzalnej atmosfery, w których zawiązują się nowe więzi społeczne. Potencjał gospodarczy europejskich metropolii jest zróżnicowany i od niego zależy skala ich oddziaływania. Spośród kilkudziesięciu europejskich metropolii, oddziałujących w skali regionalnej i krajowej, wyłania się kilka znaczących obszarów o znaczeniu kontynentalnym. Obszar Metropolitalny Warszawy funkcjonuje w oddaleniu od głównego rdzenia metropolitalnego – pentagonu⁴ – społeczno-gospodarczego serca Europy, a więc przestrzeni zawartej pomiędzy liniami łączącymi Paryż, Londyn, Hamburg, Monachium i Mediolan.

Obszar Metropolitalny Warszawy, obserwowany w skali europejskiej, cechuje się słabą dostępnością w zakresie transportu kolejowego i kołowego, a nawet transportu lotniczego. O ile miasta polskiego wybrzeża w naturalny sposób wpisują się w region Morza Bałtyckiego, a Kraków cięży ku strefie naddunajskiej, to Obszar Metropolitalny Warszawy pozostaje na uboczu powiązań europejskich. W przedstawianych ostatnio projektach aktualizacji *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju* autorzy postanowili zerwać z optyką zwornikowego położenia Polski pomiędzy

³ *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* został przyjęty Uchwałą Nr 65/2004 Sejmiku Województwa Mazowieckiego 7 czerwca 2004 roku.

⁴ ESPON – europejska sieć obserwacji rozwoju terytorialnego i spójności terytorialnej.

Wschodem a Zachodem na rzecz swoistego przedmurza – krańca Europy, ze wszystkimi implikacjami, także w zakresie korytarzy komunikacyjnych. Takie rozumienie stawia metropolię warszawską w szczególnie trudnym położeniu, gdyż jedynym kierunkiem przepływów staje się dla niej zachód. W *Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego*⁵ i w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* uwzględniono jednak możliwości i perspektywy współpracy metropolii warszawskiej z krajami wschodnioeuropejskimi. Ważne jest, aby po stronie wschodniej kierunki współpracy rozszerzyć ku północy (kraje bałtyckie) i na południe, – ku Ukrainie i Bałkanom.

1.2.2. OMW w układzie krajowym

Obszar Metropolitalny Warszawy na tle kraju wyróżnia się największym bogactwem struktury gospodarczej oraz największym potencjałem społeczno-ekonomicznym. W Warszawie wartość brutto środków trwałych, nakłady inwestycyjne w przemyśle i produkcja sprzedana przemysłu kilkakrotnie przewyższa wartości innych polskich metropolii. Warszawa cechuje się też najwyższym w kraju dochodem narodowym na mieszkańca i najwyższym przeciętnym miesięcznym wynagrodzeniem.

Zakłada się, że w wyniku przekształceń struktury przestrzennej Polski główne kierunki powiązań i innowacji będą przebiegać od granicy zachodniej przez Poznań w kierunku Gdańska i od granicy zachodniej przez Wrocław, Katowice do Krakowa. Obszar Metropolitalny Warszawy pozostanie oddzielnym ośrodkiem z powiązaniem gospodarczymi kształtującymi się w kierunku Białegostoku i Lublina. Warszawa, Kraków, Wrocław, Poznań i Gdańsk pozostaną ośrodkami wyznaczającymi tradycyjny rdzeń gospodarczy Polski.

Przestrzenny układ osadniczy miast polskich sytuuje Warszawę w centralnym punkcie sieci, pośród najważniejszych miast regionalnych. W policentrycznym układzie metropolii Warszawa odgrywać będzie kluczową rolę pod względem funkcjonalnym jako środek ciężkości układu osadniczego. Krajowe położenie OMW jest znacznie korzystniejsze niż międzynarodowe oraz położenie wewnątrz województwa.

⁵ *Strategia* została przyjęta Uchwałą Nr 78/09 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 29 maja 2006 roku.

1.2.3. OMW w układzie wojewódzkim

W relacjach miasta z otoczeniem regionalnym zarysowuje się dychotomia między obszarem położonym w bezpośrednim sąsiedztwie Warszawy i peryferiami strefy wpływu miasta, w których większego znaczenia nabierają ośrodki regionalne: Płock, Radom i Siedlce. Rozprzestrzenianie rozwoju w postaci napływu kapitału i ludności oraz wysokiej intensywności dojazdów do pracy zamyka się w obrębie 30-40 km od granic miasta, z wyraźną tendencją zachodnią. Dodatkowo widoczny jest odpływ ludności z peryferyjnych obszarów województwa do stolicy, przy jednoczesnym wylewaniu się strefy zurbanizowanej poza granice administracyjne miasta. W latach 1995-2005 tylko w dziewięciu gminach położonych na zachód i południe od Warszawy uzyskano zgody na zmianę przeznaczenia ponad 10 000 ha gruntów rolnych, co przy przeznaczeniu ich na zabudowę jednorodziną o średniej intensywności równałoby się miejscu zamieszkania dla 300 000 ludzi, podczas gdy chłonność terenów dogodnych do nowej zabudowy w Warszawie przekracza milion mieszkańców.

W ostatnich kilkunastu latach zwiększyły się różnice w poziomie rozwoju między centrum i peryferiami województwa. Jednak dzięki rozszerzaniu się strefy oddziaływania Warszawy, następowało stopniowe osłabienie tempa zwiększania się tych różnic. Stolica stymuluje rozwój regionu i jest jednocześnie silnym ośrodkiem wzrostu, wyraźnie oddziaływającym na obszar metropolitalny. Społeczność, gospodarka i zagospodarowanie stolicy najlepiej odpowiadają współczesnym kryteriom lokalizacji inwestycji w gospodarce konkurencyjnej. W szczególności na jakość struktury społeczno-gospodarczej składa się najwyższy poziom wykształcenia mieszkańców, największe nasycenie placówkami usługowymi, oferującymi również usługi dla biznesu, najgęstsza sieć instytucji gospodarczych, naukowo-badawczych i obywatelskich. Na Obszarze Metropolitalnym Warszawy funkcjonuje około 100 szkół wyższych. Warszawa posiada nieporównywalną w województwie ofertę kulturalną oraz zapewnia najlepsze warunki zamieszkania dla osób o wysokich dochodach. Jednocześnie subregiony województwa, w szczególności ostrołęcko-siedlecki, należą do najuboższych obszarów kraju.

Z kolei gminy OMW nie są powiązane żadną strukturą formalną, podziały administracji specjalnych i sektorowych układają się również w sposób nieprzystający do struktury funkcjonalno-przestrzennej, a w dodatku zupełnie odmienny dla każdego rodzaju administracji. Podsumowując, regionalne usytuowanie metropolii warszawskiej rodzi wiele problemów i jest znacznie mniej dogodne niż jej położenie w skali krajowej.

1.3. Podstawy sporządzania *Planu* wynikające z obowiązującego prawa

Podstawę prawną opracowania *Planu Zagospodarowania Przestrzennego* OMW stanowią:

- **Ustawa z 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa** (Dz.U. z 1998 r. Nr 91, poz. 576 z późn. zm.): *Samorząd województwa określa strategię rozwoju województwa, uwzględniającą w szczególności (...) kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego; do wyłącznych właściwości sejmiku województwa należy: (...) uchwalanie planu zagospodarowania przestrzennego,*
- **Ustawa z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** (Dz.U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.): *Dla obszaru metropolitalnego uchwała się plan zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego jako część planu zagospodarowania przestrzennego województwa.*

Wstępne materiały do *Prognozy oddziaływania na środowisko* zostały przygotowane dla projektu planu na podstawie i w trybie przepisów *Prawa ochrony środowiska* (Dz.U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627 z późn. zm.). Obecnie podjęcie procedur związanych z planem wymagałoby dostosowania prognozy i niezbędnych do niej materiałów do obowiązujących przepisów prawa.

Prace nad planem zapoczątkowała **Uchwała nr 145/04 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z 10 listopada 2004 roku w sprawie przystąpienia do procedury sporządzania „Planu zagospodarowania przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Warszawy”,** podjęta na podstawie art. 38 i 39 *Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz.U. z 2003 r. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.).

1.4. Zadania *Planu* wynikające z dokumentów strategicznych

Głównym zadaniem *Planu* jest określenie polityki przestrzennej dla Obszaru Metropolitalnego Warszawy, polegającej na ustaleniu zasad organizacji struktury przestrzennej.

Politykę przestrzenną wyrażoną w *Planie* należy rozumieć jako świadomą działalność władz Samorządu Województwa Mazowieckiego, zmierzającą do wykorzystania zróżnicowanych cech przestrzeni obszaru metropoli-

talnego w sposób zapewniający osiągnięcie strategicznych celów rozwoju, polegającą na kształtowaniu odpowiednich do tych celów struktur zagospodarowania przestrzennego.

Zadania *Planu Zagospodarowania Przestrzennego OMW* wynikają bezpośrednio z szeregu dokumentów o charakterze nadrzędnym bądź równoległym. Należą do nich:

- *Zaktualizowana Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju*⁶,
- *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego (aktualizacja)*⁷,
- *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego*,
- *Strategia Rozwoju Warszawy*.

Zaktualizowana Koncepcja Zagospodarowania Przestrzennego Kraju wyraża politykę przestrzenną państwa. Zawiera konkretne odniesienia przestrzenne w stosunku do Obszaru Metropolitalnego Warszawy, a mianowicie:

- uznanie Warszawy i terenów przyległych za obszar metropolitalny i wzmocnienie pozycji Obszaru Metropolitalnego Warszawy w układzie krajowym i międzynarodowym poprzez harmonijny jego rozwój,
- podkreślenie europejskiej wagi warszawskiego węzła transportowego, opartego o trzy – spośród czterech – przechodzące przez Polskę pan-europejskie korytarze transportowe,
- ukształtowanie warszawskiego węzła lotniczego w powiązaniu z koncepcją obsługi aglomeracji łódzkiej,
- uruchomienie szybkiego połączenia kolejowego Łódź – Warszawa,
- przebudowa kolejowej transeuropejskiej sieci transportowej, w tym przystosowanie do prędkości 200 km/h (dla pociągów pasażerskich) odcinków linii kolejowych: E20 (Kunowice – Warszawa – Terespol) – zakończenie przebudowy na całej długości; E65 Warszawa – Zebrzydowice – przebudowa na całej długości, E75 (Rail Baltica) – odcinek Warszawa – Białystok,
- wybudowanie w latach 2007-2013: autostrady A2 od zachodniej granicy kraju do Siedlec, dwujezdniowych dróg ekspresowych S7: Gdańsk – Warszawa, S8: Wrocław – Warszawa, S17: Warszawa – Lublin,
- utrzymanie funkcji europejskiego korytarza ekologicznego doliny Wisły i potrzeba wypracowania wytycznych gospodarowania środowiskiem przyrodniczym na tych terenach, ze szczególnym nawiązaniem do ochrony różnorodności biologicznej jako punktu odniesienia do wszystkich opracowań planistycznych i zamierzeń inwestycyjnych dotyczących tego korytarza,
- podkreślenie znaczenia różnorodności biologicznej i krajobrazowej obszarów województwa mazowieckiego w kontekście sieci ekologicznej *Natura 2000*.

⁶ Rządowe Centrum Studiów Strategicznych, Warszawa 2005, publikacja.

⁷ Dokument przyjęty Uchwałą nr 78/2006 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 29 maja 2006 roku.

Pośród celów zawartych w *Strategii rozwoju OMW* dotyczy cel pośredni 3 – *Stymulowanie rozwoju funkcji metropolitalnych Warszawy*, w którym mowa o:

- wzmocnieniu powiązań Warszawy z otoczeniem regionalnym, krajowym i międzynarodowym,
- rozwoju i poprawie standardów infrastruktury technicznej,
- przeciwdziałaniu degradacji krajobrazu i środowiska przyrodniczego OMW,
- zahamowaniu narastania chaosu w przestrzennym zagospodarowaniu stolicy i jej otoczenia,
- stymulowaniu rozwoju Warszawy i obszaru metropolitalnego poprzez policentryczny rozwój przestrzenny i ożywianie funkcji centrotwórczych.

- *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego*⁸.

Plan wyraża politykę przestrzenną Samorządu Województwa Mazowieckiego. Do obszaru metropolitalnego skierowane są następujące postulaty:

- *wspomaganie rozwoju wybranych ośrodków osadniczych* (rozdział 2.1.) – ośrodkiem wybranym do wspomaganie funkcji metropolitalnych w obszarze aglomeracji jest Warszawa,
- *rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury technicznej* (rozdział 2.2.) – realizacja tej polityki odbywać się będzie poprzez: wzmacnianie funkcji Centralnego Portu Lotniczego im. Fryderyka Chopina, uzupełnienie podstawowego układu drogowego przez system połączeń obwodowych (tzw. Duża Obwodnica Warszawy oraz pierścień zewnętrzny Warszawy), budowę autostrady A2, rozbudowę i modernizację miejskiego systemu komunikacyjnego Warszawy, modernizację i rozbudowę infrastruktury szynowej w aglomeracji warszawskiej oraz wdrożenie połączenia Warszawa – Łódź,
- *poprawa efektywności struktur przestrzennych w aglomeracji warszawskiej* (rozdział 2.7.).

- *Strategia Rozwoju Warszawy*⁹.

Wśród celów zawartych w *Strategii rozwoju OMW* dotyczy cel strategiczny 3: *Rozwijanie funkcji metropolitalnych, wzmacniających pozycję Warszawy w wymiarze regionalnym, krajowym i europejskim*.

⁸ Dokument przyjęty Uchwałą nr 65/2004 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 7 czerwca 2004 roku.

⁹ Dokument przyjęty Uchwałą nr LXII/1789/2005 Rady m.st. Warszawy z dnia 24 listopada 2005 roku.

1.5. Założenia, cele i funkcje Planu

Sejmik Województwa Mazowieckiego 10 listopada 2004 roku podjął **Uchwałę Nr 145/2004** w sprawie przystąpienia do sporządzania Planu Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Warszawy.

Wnioski złożone przez samorządy terytorialne, instytucje i osoby prywatne do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Warszawy zostały rozpatrzone przez Marszałka Województwa Mazowieckiego i zebrane w opracowaniu pt. *Wykaz oraz rekomendacje wniosków złożonych do Planu Zagospodarowania Przestrzennego OMW, opracowywanego na podstawie Uchwały Sejmiku Województwa Mazowieckiego Nr 145/04 z dnia 10 listopada 2004 roku.*

Wstępny projekt tekstu i rysunku Planu został przedstawiony Komisji Strategii Rozwoju Regionalnego i Zagospodarowania Przestrzennego 27 października 2006 roku.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Warszawy:

- określa strategię przestrzenną obszaru, skupiając się na zagadnieniach priorytetowych, w zakresie:
 - podstawowych elementów sieci osadniczej oraz układu podstawowych czynników funkcjonalno-przestrzennych, zapewniających rozwój metropolitalny,
 - rozmieszczenia infrastruktury technicznej i społecznej,
 - wymagań dotyczących ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego,
 - narzędzi realizacji planu,
- identyfikuje cele i działania strukturalne w zakresie zadań rządowych i wojewódzkich, uwzględniając potrzeby zadań powiatowych i lokalnych,
- wskazuje potencjały rozwojowe i możliwości uzyskania efektów synergii, pełniąc rolę czynnika moderującego i koordynującego działania różnych podmiotów,
- tworzy podstawę do opracowania programów i projektów finansowanych z funduszy europejskich,
- wprowadza ustalenia i uregulowania pozwalające na realizację strategicznych przedsięwzięć kluczowych. Wiąże się z tym skala planu (1 : 100 000), pozwalająca na bliskie odniesienia do skali studium gminnego,
- zawiera ustalenia zapisane w art. 39 ust. 3 *Ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*,
- uwzględnia ustalenia koncepcji polityki przestrzennego zagospodarowania kraju oraz programów rządowych.

Plan będzie pełnić **funkcje**:

- **regulacyjną** – polegającą na wyznaczeniu wiążących ustaleń dla jednostek podporządkowanych Samorządowi Województwa Mazowieckiego w zakresie realizacji określonych w studium zadań,
- **koordynacyjną** – polegającą na koordynacji ponadlokalnych programów przedsięwzięć publicznych i oddziaływaniu studium na zachowania innych podmiotów gospodarki przestrzennej,
- **negocjacyjno-ofertową** – polegającą na wykorzystaniu studium jako płaszczyzny uzgadniania celów wojewódzkiej polityki przestrzennej z politykami gmin i powiatów,
- **promocyjno-edukacyjną** – polegającą na wykorzystaniu studium jako podstawy do tworzenia wizerunku obszaru pożądanego z punktu widzenia strategicznych celów rozwoju.

Plan będzie stanowić podstawę do:

- **opiniowania i uzgadniania projektów** studiów gmin i miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
- **opiniowania projektów dokumentów rządowych** dotyczących polityki regionalnej i przestrzennej,
- **rekomendowania zadań** z poziomu województwa na szczebel krajowo-rządowy,
- tworzenia **programów operacyjnych**,
- **konstruowania budżetu** województwa pod kątem realizacji programów i zadań wojewódzkich,
- **opiniowania planów i programów** instytucji zarządzających funduszami celowymi,
- **wydawania decyzji dotyczących przeznaczania gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne**,
- **podejmowania współpracy międzymetropolitalnej**.

Plan realizuje ponadto cel poznawczy, realizowany poprzez dostarczenie wiedzy na temat przestrzennych uwarunkowań rozwoju obszaru metropolitalnego Warszawy.

1.6. Delimitacja obszaru metropolitalnego

Delimitację Obszaru Metropolitalnego Warszawy dla potrzeb *Planu Zagospodarowania* zatwierdziły: Wojewódzka Komisja Urbanistyczno-Architektoniczna (10 października 2005 roku), Komisja Strategii Rozwoju Regionalnego i Zagospodarowania Przestrzennego (w dniach 10 października i 30 listopada 2005 roku) oraz Zarząd Województwa Mazowieckiego (24 stycznia 2006 roku).

Określając granice OMW, brano pod uwagę takie czynniki, jak: sposób zagospodarowania terenu oraz politykę gmin w tym zakresie, zagadnienia społeczno-gospodarcze, powiązania transportowe, infrastrukturę techniczną, inwestycje celu publicznego, wreszcie stanowisko gmin na temat przynależności do OMW.

Celem podjętych w tym zakresie działań było wyznaczenie optymalnego zasięgu przestrzennego opracowania, które w odniesieniu do swego zakresu terytorialnego pełnić ma rolę planu zagospodarowania przestrzennego województwa; a jednocześnie wyznaczenie obszaru, który – ze względu na charakter występujących w nim problemów przestrzennych – powinien być ujęty we wspólnym planie zagospodarowania. Rozróżniono przy tym pojęcie obszaru metropolitalnego (terenu o cechach uważanych za typowe dla metropolii) oraz pojęcie obszaru, na którym powinien być sporządzony wspólny plan zagospodarowania przestrzennego (teren powiązany funkcjonalnie z ośrodkiem centralnym – metropolitalnym).

Dokonano wyboru elementów kluczowych – problemów, do rozwiązania których niezbędne jest planowanie na poziomie metropolitalnym. Należą do nich zagadnienia wpisujące się w perspektywę tworzenia warunków konkurencyjności rozwoju metropolii i wzmocnienia tych aspektów życia społeczno-gospodarczego, które sprzyjają metropolizacji, budowie społeczeństwa opartego na wiedzy, innowacyjności i edukacji:

- utrzymanie wysokiego i stabilnego wzrostu ekonomicznego,
- zaspokojenie potrzeb wszystkich grup społecznych,
- skuteczna ochrona środowiska,
- oszczędna eksploatacja zasobów.

Przyjęto zasadę delimitacji na poziomie gminnym, a ewentualna przyszła wspólna struktura zarządzania możliwa będzie jedynie przy cedowaniu na poziom metropolitalny prerogatyw właściwych gminom.

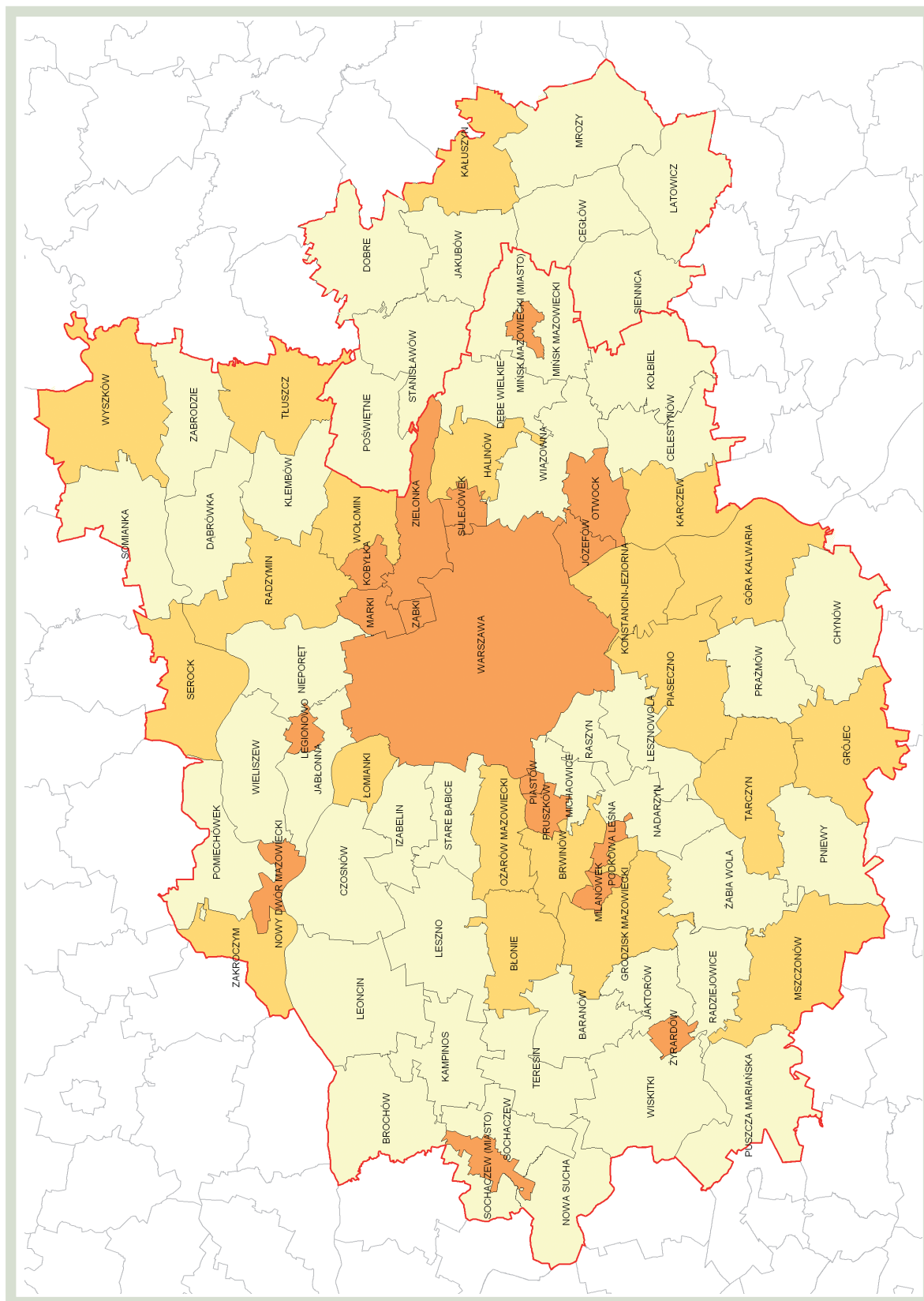
Delimitacja objęła obszar, na którym występuje największe nasilenie powiązań funkcjonalno-przestrzennych i najwyższe wartości wskaźników analizy ekonomicznej (*Ryc. 1*).

Do obszaru, na wniosek wszystkich rad gmin z powiatu mińskiego, dodano pozostałe gminy z tego powiatu oraz gminę Poświętne z powiatu wołomińskiego.

W zakresie analiz **przestrzeni** uwzględniono zagadnienia takie jak sposób zagospodarowania terenu oraz ciągłość przestrzenną podstawowych typów zainwestowania. Wzięto także pod uwagę politykę gmin określoną w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, jak również rynek nieruchomości, w tym dynamikę ruchu budowlanego.

W sferze **uwarunkowań środowiskowych**, w celu utworzenia zielonego pierścienia wokół terenów zurbanizowanych w delimitacji uwzględniono gminy posiadające ponad 50% powierzchni terenów o bardzo dużych

Ryc 1. Delimitacja OMW

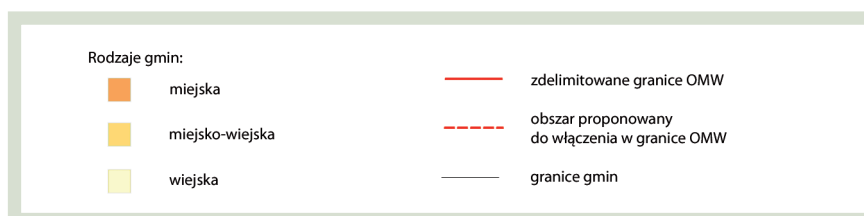
Źródło: opracowanie własne MBPR

walorach przyrodniczych. W gminach tych powyżej 21% powierzchni zajmują tereny leśne, a ponadto znajdują się obszary odznaczające się dużą przydatnością dla rolnictwa (ponad 70 punktów według oceny warunków agroekologicznych). Gminy posiadają tereny atrakcyjne przyrodniczo i krajobrazowo dla rozwoju turystyki i innych form wypoczynku. Uwzględniono też lokalizację najważniejszych elementów infrastruktury środowiskowej (oczyszczalnie ścieków, wysypiska).

Zagadnienia społeczne znalazły wyraz w delimitacji poprzez uwzględnienie w niej gmin powiązanych poprzez rozwój demograficzny, rynek pracy, infrastrukturę społeczną, turystykę.

Czynniki **gospodarcze** wzięto pod uwagę w drodze analizy wskaźnikowej, posłużono się zagregowanym wskaźnikiem stopnia rozwoju gmin, na którego wielkość w decydującym stopniu wpływają: poziom dochodów budżetowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca oraz liczba bezrobotnych na 100 osób w wieku produkcyjnym. W mniejszym stopniu uwzględniono udział dochodów własnych gmin w dochodach ogółem i udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem wraz z syntetycznym wskaźnikiem poziomu rozwoju gmin, na który składają się wskaźniki uwzględniające kryteria ludnościowe, sytuację na rynku pracy, poziom działalności gospodarczej oraz charakterystykę budżetów gmin.

Jako kryteria delimitacji w zakresie **transportu** wybrano zagadnienia sieci systemu transportowego zapewniającej powiązania Warszawy, jako największego węzła transportowego Polski, z układem zewnętrznym, konfigurację sieci drogowej, w tym zasięg planowanej Dużej Obwodnicy Warszawy. Wzięto również pod uwagę plany rozwoju powiązań drogowych, aktualny i planowany zasięg obsługi obszaru za pomocą połączeń kolejowych, aktualne i potencjalne lokalizacje lotnisk, lokalizacje centrów logistycznych, wreszcie zasięg i intensywność dojazdów. Przedmiotem analiz były także powiązania w zakresie **infrastruktury technicznej i inwestycji celu publicznego**. Wyodrębniono gminy o dużej liczbie planowanych inwestycji celu publicznego w stosunku do wielkości jednostki.

1.7. Cele rozwojowe obszaru metropolitalnego

Ustalony wyżej zakres opracowania wymagał postawienia celów strategicznych rozwoju obszaru, zgodnych ze *Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego* i odwołujących się do *Strategii Rozwoju Warszawy*, którym to celom podporządkowane będą priorytety rozwoju przestrzennego. Wybrano niżej wymienione cele.

1.7.1. Równowaga z otoczeniem

Zadanie: Realizacja harmonijnej i zrównoważonej metropolizacji poprzez wzmocnienie istniejących i stymulowanie rozwoju nowych funkcji metropolitalnych:

- tworzenie warunków przestrzennych do rozwoju funkcji metropolitalnych Warszawy i obszaru ją otaczającego:
 - zasadnicza poprawa jakości, atrakcyjności i dostępności przestrzeni miejskiej,
 - powstrzymanie chaosu przestrzennego w centrum Warszawy,
 - wykorzystanie predyspozycji istniejących w przestrzeni OMW do budowy konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy,
 - umacnianie okręgu wytwórczości wysokich technologii,
- osiągnięcie atrakcyjności gospodarczej, innowacyjnej, inwestycyjnej, infrastrukturalnej i instytucjonalnej, która pozwoli na stworzenie w OMW regionalnego bieguna wzrostu, znaczącego w Europie Środkowej ośrodka dyspozycyjno-kontrolnego gospodarki, nowoczesnego ośrodka naukowego, węzła komunikacyjnego o znaczeniu kontynentalnym:
 - umocnienie powiązań transportowych z siecią europejskich i krajowych metropolii,
 - znalezienie i wypełnienie niszy w sieci usług międzynarodowych,
 - tworzenie warunków do rozwoju środowiska innowacyjnego poprzez tworzenie infrastruktury edukacji oraz powiązań sfer gospodarki i wiedzy,
- przełamywanie dychotomii rozwoju i uzyskanie spójności lewo- i prawobrzeżnej części OMW:
 - poprawa powiązań transportowych,

- nadanie nowych impulsów rozwojowych prawobrzeżnej części OMW,
- zbliżenie miejsc pracy do miejsca zamieszkania,
- budowanie więzi z miastami obszaru metropolitalnego oraz regionem i zintegrowane zarządzanie podstawowymi czynnikami rozwoju:
 - zachowanie równowagi w procesach urbanizacji i suburbanizacji,
 - równoważenie rozwoju w strefach silnych powiązań międzygminnych i delimitacja rozdzielających je stref przyrodniczych,
 - niwelowanie konfliktów środowiskowych między miastem stołecznym a otaczającymi je gminami.

1.7.2.

Osiągnięcie wysokiej jakości życia

Podniesienie poziomu życia mieszkańców:

- poprawa warunków mieszkaniowych, m.in. poprzez działania rewalizacyjne,
- stworzenie warunków dla dodatniego salda przepływów migracyjnych,
- poprawa wewnętrznych warunków komunikacyjnych w OMW, m.in. poprzez zintegrowanie systemów transportowych,
- tworzenie zielonego pierścienia wokół Warszawy i zachowanie powiązań przyrodniczych między obszarami ekologicznie czynnymi w mieście i regionie,
- poprawa zaopatrzenia OMW w media,
- budowanie szerokiego rynku pracy oraz dostępu do usług, w tym szkolnictwa, nauki, kultury, sportu oraz zdrowia.

1.7.3.

Porządek przestrzenny

Zahamowanie narastającego chaosu przestrzennego i architektonicznego oraz degradacji stref przyrodniczych:

- zahamowanie degradacji i polepszenie stanu środowiska przyrodniczego, w tym budowanie zielonego zaplecza miasta w dolinie Wisły,

- ochrona wartości przyrodniczych, zwłaszcza Kampinoskiego Parku Narodowego oraz dolin Bugu i Narwi,
- rozbudzenie społecznej świadomości w odniesieniu do zagrożeń środowiska przyrodniczego i potrzeby zachowania ładu przestrzennego,
- rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich, śródmiejskich i przemysłowych, budowa systemu przestrzeni publicznych z uwzględnieniem stref dziedzictwa kulturowego.

1.7.4.

Kształtowanie tożsamości lokalnej

Budowanie tożsamości miasta, obszaru i mieszkańców, inicjatyw społeczeństwa obywatelskiego i kształtowanie postawy patriotycznej:

- poszukiwanie i uwypuklanie cech lokalnej przestrzeni, poszukiwanie *genius loci*.

1.8.

Przebieg prac nad *Planem*

Prace nad *Planem* podzielono na etapy, zgodnie z poniższym harmonogramem.

Etap	Przedsięwzięcie	Termin realizacji
I	Przygotowanie karty programowej <i>Planu</i> (założeń metodycznych i organizacyjnych).	maj 2004
II	Zawiadomienie o przystąpieniu do sporządzania <i>Planu</i> .	
III	Analizy stanu istniejącego: <ul style="list-style-type: none"> • zebranie materiałów wyjściowych, • analiza wniosków do <i>Planu</i>, • prace diagnostyczne i prognostyczne. 	2005

IV	Przygotowanie wstępnego projektu <i>Planu</i> (koncepcji).	2006
V	Recenzowanie, komisje sejmikowe, WKUA.	2007
VI	Weryfikacja <i>Planu</i> : <ul style="list-style-type: none"> • konsultacje z gminami, powiatami i sąsiednimi województwami, • konsultacje z administracją rządową, • konsultacje z organizacjami pozarządowymi i niepublicznymi podmiotami gospodarki przestrzennej. 	
VII	Przygotowanie ostatecznego projektu <i>Planu</i> i prognozy oddziaływania na środowisko przyrodnicze.	
VIII	Przedstawienie projektu <i>Planu</i> i prognozy Zarządowi Województwa Mazowieckiego.	
IX	Wdrożenie procedury formalno-prawnej.	

W I etapie ustalono założenia metodyczne i organizacyjne pracy nad *Planem*.

W ramach II etapu rozesłano zawiadomienia o przystąpieniu do sporządzania *Planu* do:

- wszystkich jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa mazowieckiego, zarządów sąsiednich województw, właściwych organów administracji rządowej oraz instytucji zarządzających poszczególnymi elementami przestrzeni (ok. 500 jednostek),
- szerokiej opinii publicznej poprzez zamieszczenie ogłoszenia w prasie ogólnopolskiej (*Rzeczpospolita* – wydanie z dnia 6 listopada 2001 roku).

W ramach III etapu prac dokonano:

- **zebrania materiałów wyjściowych** (podkładu mapowego w formie elektronicznej, bazy danych statystycznych w przekroju gmin i powiatów, programu graficznego MapInfo, zdjęć satelitarnych),
- **analizy wniosków do planu** (uwagi i wnioski złożyło 25% jednostek samorządowych i ok. 60% innych zawiadomionych instytucji),

- **analizy dokumentów rządowych, samorządowych, opracowań studialnych,**
- **opracowania ekspertyz** ujętych w osobnych tomach, określających zewnętrzne i wewnętrzne uwarunkowania rozwoju województwa:
 1. Podziały administracyjne – aktualne i w ujęciu historycznym.
 2. Miejsce OMW w strukturze zagospodarowania przestrzennego kraju i województwa.
 3. Zagospodarowanie i zainwestowanie terenu.
 4. Wartości przyrodnicze, tereny chronione, rolne, leśne oraz zagrożone.
 5. Rolnicza przestrzeń produkcyjna.
 6. Rozmieszczenie ludności i procesy demograficzne.
 7. Struktura obszarowa miejsc pracy.
 8. Rozmieszczenie ponadlokalnej infrastruktury społecznej.
 9. Strefy koncentracji nauki, wytwórczości, innowacyjności, pozyskania informacji oraz możliwości ich rozwoju.
 10. Strefy aktywności turystycznej.
 11. Wartości kulturowe, strefy chronione, strefy wymagające rewitalizacji.
 12. Transport.
 13. Infrastruktura techniczna.
 14. Analiza rozkładu przestrzennego decyzji o warunkach zabudowy i pozwoleń na budowę.
 15. Analiza ustaleń studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.
 16. Analiza ponadlokalnego rozkładu inwestycji celu publicznego.
 17. Analiza zasięgów funkcjonalnych OMW w poszczególnych dziedzinach.
 18. Obszary wymagające wspomaganie rozwoju społeczno-gospodarczego.
 19. Analiza uwarunkowań rozwoju społeczno-gospodarczego, wynikająca z opracowanych i przyjętych dokumentów na poziomie rządowym i samorządowym.
 20. Analiza możliwości finansowych jednostek samorządu terytorialnego na terenie OMW.
 21. Strefy innowacyjności, nauki, edukacji oraz możliwości ich rozwoju.
 22. Społeczeństwo informacyjne.
 23. Ocena rozwoju i przemian społeczno-gospodarczych OMW.
 24. Kontakty międzynarodowe i powiązania w sieci zależności międzynarodowych OMW.
 25. Rynek nieruchomości i jego przemiany.

Oprócz powyższych materiałów, zawartych w 25 tomach tematycznych, przygotowano 13 map w skali 1:100 000:

1. OMW na tle historycznych podziałów administracyjnych.
2. Struktura przestrzenna.
3. Analiza ustaleń studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.
4. Harmonia i dysharmonia układu przestrzennego.
5. Charakterystyka środowiska przyrodniczego OMW – synteza.
6. System obszarów przyrodniczych prawnie chronionych.
7. Zagrożenia środowiska.
8. Walory przyrodnicze i turystyczne.
9. Sfera społeczna – elementy ponadlokalne, obszary problemowe, innowacyjność.
10. Zasoby kulturowe.
11. Infrastruktura techniczna – stan istniejący.
12. Transport – uwarunkowania.
13. Inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym.

W ramach IV etapu sporządzono wstępny projekt *Planu* (koncepcję), składającą się z tekstu, części graficznej, dokumentacji formalnej i merytorycznej.

Treść *Planu* obejmuje:

- rozpoznanie uwarunkowań zewnętrznych i wewnętrznych, na które składają się: charakterystyka Obszaru Metropolitalnego Warszawy, opis jego struktury funkcjonalno-przestrzennej, analiza tendencji rozwoju społeczno-gospodarczego, wyznaczenie obszarów polityki przestrzennej oraz analiza mocnych i słabych stron (SWOT),
- określenie celów *Planu*,
- określenie zasad organizacji struktury przestrzennej OMW,
- sformułowanie i opis polityki przestrzennej,
- określenie uwarunkowań realizacyjnych.

Na część graficzną *Planu* składa się mapa podstawowa w skali 1:100 000 oraz 5 innych map w skali 1:100 000:

- kierunki rozwoju systemów transportowych,
- kierunki rozwoju infrastruktury technicznej,
- kierunki rozwoju – turystyka i dziedzictwo kulturowe,
- kierunki rozwoju – ochrona środowiska,
- kierunki rozwoju – inwestycje celu publicznego

oraz kilkanaście załączonych w tekście schematów i tabel.

Dokumentacja formalna obejmuje zestaw notatek i dokumentów potwierdzających przeprowadzenie czynności proceduralnych studium, zaś dokumentacja merytoryczna zawiera studia, analizy i ekspertyzy wykonane dla potrzeb *Planu*, a także inne opracowania przyczynkowe, wykorzystane w pracach koncepcyjnych.

Pracę nad *Planem*, ze względu na aktualną sytuację formalno-prawną, zawieszono po zakończeniu V etapu.

Załącznikiem do *Planu* będzie *Prognoza oddziaływania na środowisko*, obejmująca analizę zgodności celów i ustaleń *Planu* z uwarunkowaniami przyrodniczymi, a także określająca sposób rozwiązywania problemów przyrodniczych w wyniku realizacji jego zapisów. Dopelnieniem graficznym do *Prognozy* jest mapa w skali 1:100 000 pn. *Kolizje i zagrożenia*.

ANALIZY I DIAGNOZY STANU ISTNIEJĄCEGO

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE

ANALIZY I DIAGNOZY STANU ISTNIEJĄCEGO

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBSZARU

DZIAŁANIA STRUKTURALNE

POLITYKA PRZESTRZENNA

ANEKSY

2.1.1. Struktura funkcjonalno-przestrzenna

Powierzchnia ogólna Obszaru Metropolitalnego Warszawy wynosi 620 482 ha (natomiast OMW wraz z całym powiatem mińskim i gminą Poświętne 718 754 ha). Stan istniejącego zagospodarowania przestrzennego na tym obszarze jest zróżnicowany (Ryc. 41, na wkładce).

Przeważającą część OMW stanowią tereny otwarte, tj.: lasy, użytki rolne, zieleni urządzone i wody, co świadczy o ogromnym rozproszeniu zabudowy i znacznych możliwościach „ekologicznego” kształtowania przestrzeni (wykresy 1 i 2).

Tereny zabudowane koncentrują się w centralnej części OMW – w granicach administracyjnych Warszawy oraz w ich bezpośrednim sąsiedztwie, skąd rozciągają się promieniście wzdłuż wychodzących ze stolicy głównych ciągów komunikacyjnych (w tzw. pasmach rozwoju). Wyraźnie wyodrębnia się 8 pasm rozwoju:

- zachodnie (sochaczewskie) – położone w II europejskim korytarzu transportowym, obejmujące tereny wzdłuż linii kolejowej E20 Warszawa – Łowicz – Kutno oraz drogi krajowej nr 2 Warszawa – Poznań – zachodnia granica państwa,
- południowo-zachodnie (żyrardowskie) – położone w II europejskim korytarzu transportowym, obejmujące tereny wzdłuż linii kolejowej Warszawa – Skierniewice – Łódź i drogi wojewódzkiej nr 719 Warszawa – Pruszków – Żyrardów – Kamion,
- południowe (kalwaryjskie) – obejmujące tereny wzdłuż drogi krajowej nr 79 Warszawa – Góra Kalwaria – Kraków – Katowice – Bytom, drogi wojewódzkiej nr 724 Warszawa – Konstancin-Jeziorna – Góra Kalwaria oraz linii kolejowej Warszawa – Radom – Skarżysko Kamienna – Kraków,
- południowo-wschodnie (otwockie) – obejmujące tereny wzdłuż linii kolejowej Warszawa – Lublin – Kijów, drogi krajowej nr 17 Warszawa – Lublin – Hrebenne – wschodnia granica państwa oraz drogi wojewódzkiej nr 801 Warszawa – Karczew – Wilga – Maciejowice, w potencjalnym korytarzu transportowym o znaczeniu europejskim,
- wschodnie (mińskie) – położone w II europejskim korytarzu transportowym, wzdłuż linii kolejowej E20 Warszawa – Terespol – wschodnia granica państwa i drogi krajowej nr 2 Warszawa – Terespol – wschodnia granica państwa,
- północno-wschodnie (wołomińskie) – położone w I europejskim korytarzu transportowym, przy linii kolejowej E75 Warszawa – Białystok – wschodnia granica państwa oraz drodze krajowej nr 8

Struktura użytkowania gruntów OMW:

1. Użytki rolne – 359 211 ha:
 - grunty orne – 255 002 ha,
 - sady – 24 870 ha,
 - łąki – 44 773 ha,
 - pastwiska – 34 566 ha.
 2. Lasy – 141 694 ha.
 3. Pozostałe grunty i nieużytki (w tym tereny zurbanizowane) – 119 577 ha.
- Ogółem – 620 482 ha.

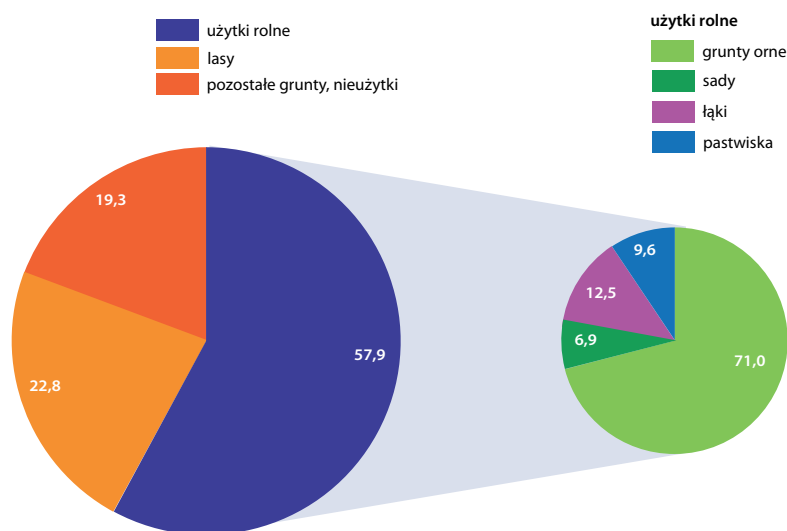
Struktura użytkowania gruntów OMW (wraz z całym powiatem mińskim i gminą Poświętne):

1. Użytki rolne – 359 211 ha:
 - grunty orne – 304 284 ha,
 - sady – 25 478 ha,
 - łąki – 58 447 ha,
 - pastwiska – 40 162 ha.
 2. Lasy – 162 882 ha.
 3. Pozostałe grunty i nieużytki (w tym tereny zurbanizowane) – 127 501 ha.
- Ogółem – 718 754 ha.

Źródło: Bank Danych Regionalnych 2005 rok

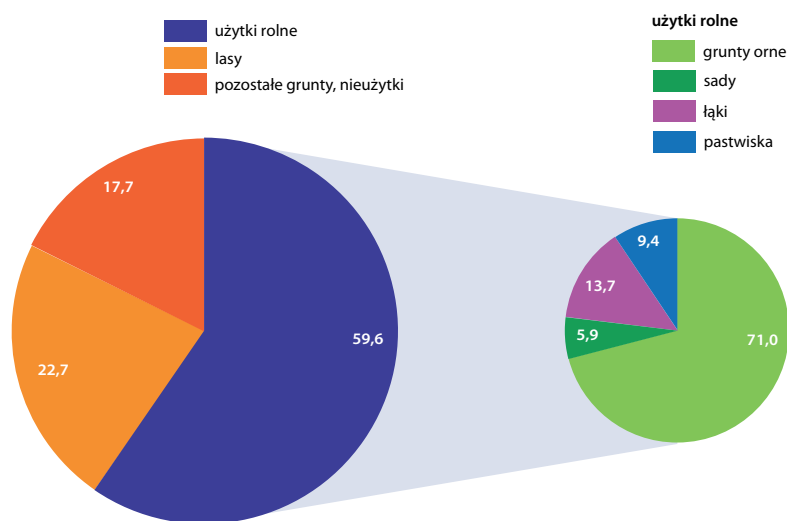
Warszawa – Białystok – wschodnia granica państwa,
 - północno-zachodnie (legionowskie) – położone w VI europejskim
 korytarzu transportowym przy drodze krajowej nr 7 Warszawa
 – Elbląg – Gdańsk i przy linii kolejowej E65 Warszawa – Gdańsk.

Wykres 1. Struktura użytkowania gruntów OMW w 2005 roku

Źródło: Bank Danych Regionalnych 2005 rok

Wykres 2. Struktura użytkowania gruntów OMW
 (wraz z całym powiatem mińskim i gminą Poświętne) w 2005 roku

Źródło: Bank Danych Regionalnych 2005 rok

Występują również enklawy terenów o wysokim stopniu zainwestowania, oderwane od zwartego układu związanego z Warszawą. Są to miasta: Wyszaków, Mszczonów, Tarczyn, Grójec.

Wśród terenów zabudowanych dominuje budownictwo mieszkaniowe (o różnym stopniu intensywności) z towarzyszącymi mu usługami. Znaczne powierzchnie zajmuje zabudowa produkcyjno-składowo-techniczna oraz rekreacyjna.

Zabudowa produkcyjno-składowo-techniczna koncentruje się głównie w Warszawie oraz w rejonie miast: Grójca, Marek, Mińska Mazowieckiego, Mszczonowa, Karczewa, Piaseczna, Piastowa, Pruszkowa, Radzymina, Sochaczewa, Wołomina, Wyszkowa Żyrardowa.

Obszary zabudowy rekreacyjnej obejmują większe skupiska działek letniskowych oraz tereny ośrodków wypoczynkowych. Występują głównie na terenach atrakcyjnych krajobrazowo w sąsiedztwie wód powierzchniowych i lasów. Najwięcej zabudowy rekreacyjnej zlokalizowanej jest w dolinach: Bugu, Narwi i Rządzy oraz na obrzeżach Zalewu Zegrzyńskiego i w gminach podwarszawskich.

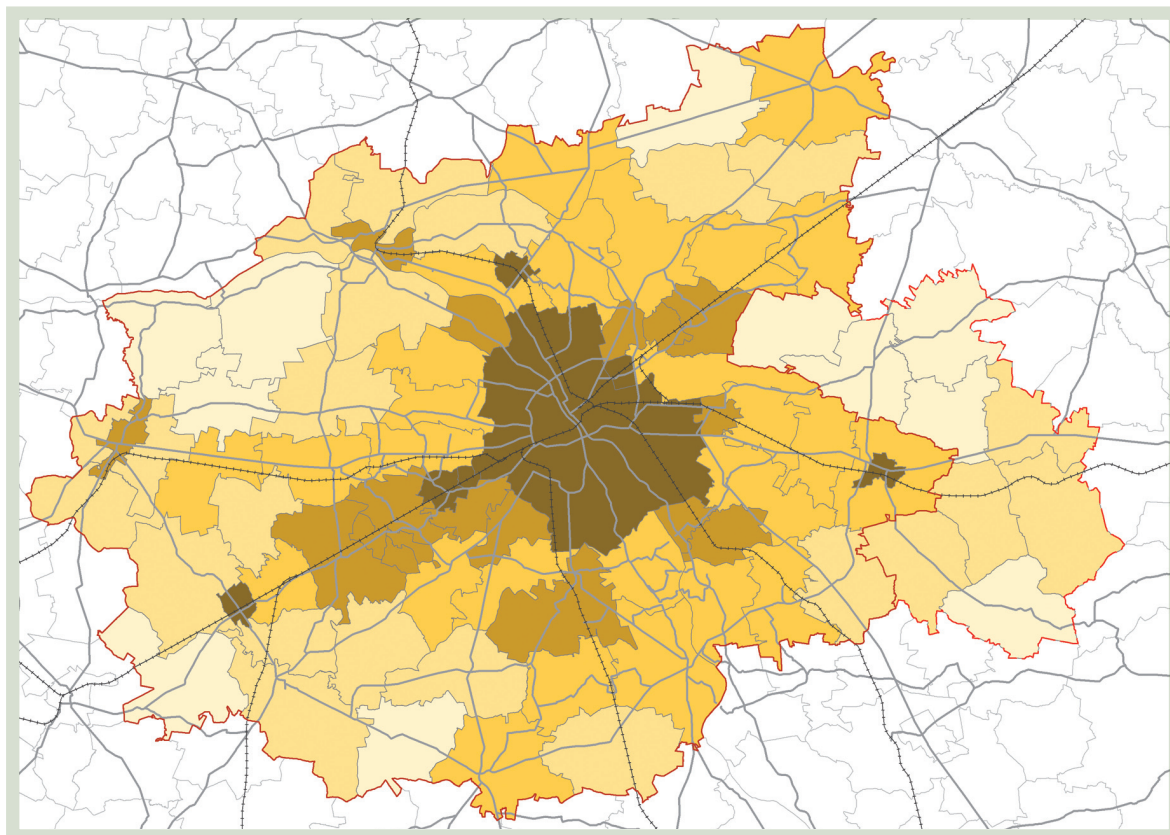
Przez OMW przepływają wielkie rzeki: Wisła (przez cały obszar, z południowego wschodu na północny zachód) oraz Narew i Bug (przez tereny północne) i liczne ich dopływy. W części północnej, na Narwi znajduje się zbiornik retencyjny – Zalew Zegrzyński, będący miejscem wypoczynku mieszkańców Warszawy.

Wskaźnik lesistości OMW wynosi 22,8%. Rozmieszczenie lasów jest nierównomierne. Duże, zwarte kompleksy występują w północno-zachodniej, północnej oraz południowo-wschodniej części obszaru. Zróżnicowany jest także wskaźnik lesistości miast i gmin OMW. Największą lesistością charakteryzuje się miasto Podkowa Leśna (78,2%) oraz gminy: Izabelin (75,3%) i Zielonka (69,7%). W granicach administracyjnych miasta Piastowa nie ma lasów, a w Baranowie stanowią one zaledwie 0,3% powierzchni.

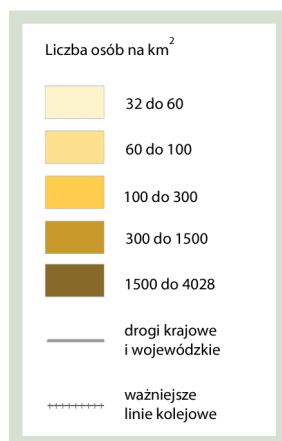
Wśród terenów otwartych dominują grunty orne z zabudową rolniczą, które stanowią 41,1% powierzchni OMW (42,3% powierzchni OMW z całym powiatem mińskim i gminą Poświętne). Użytki zielone (łąki i pastwiska) stanowią 12,8% powierzchni obszaru i 22,1% powierzchni użytków rolnych (w OMW wraz z całym powiatem mińskim i gminą Poświętne – odpowiednio: 13,7% i 23,1%). Najwięcej użytków zielonych występuje w dolinach większych rzek.

Najcenniejsze przyrodniczo tereny zostały w większości objęte ochroną prawną. Do systemu tych terenów zaliczono: Obszary Specjalnej Ochrony (OSO) w sieci *Natura 2000*, Kampinoski Park Narodowy, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu oraz rezerваты przyrody. Utworzone formy ochrony przyrody nie zapewniają ciągłości powiązań przyrodniczych i ochrony różnorodności biologicznej. W utrzymaniu powiązań przyrodniczych między najcenniejszymi siedliskami ważną rolę pełnią korytarze ekologiczne. Są to przede wszystkim doliny największych rzek

Ryc. 2. Gęstość zaludnienia w 2007 roku (w granicach OMW)

Źródło: opracowanie własne MBPR

oraz zwarte kompleksy leśne. Główne korytarze ekologiczne związane są z rzekami: Wisłą, Bugiem, Narwią (korytarze o znaczeniu międzynarodowym), Wkrą, Bzurą (korytarze krajowe) i mniejszymi rzekami o znaczeniu lokalnym.

2.1.2.

Sieć osadnicza

W skład sieci osadniczej OMW (łącznie z całym powiatem mińskim oraz gminą Poświętne) wchodzi:

- Warszawa – stolica kraju i województwa, centrum obszaru metropolitalnego,

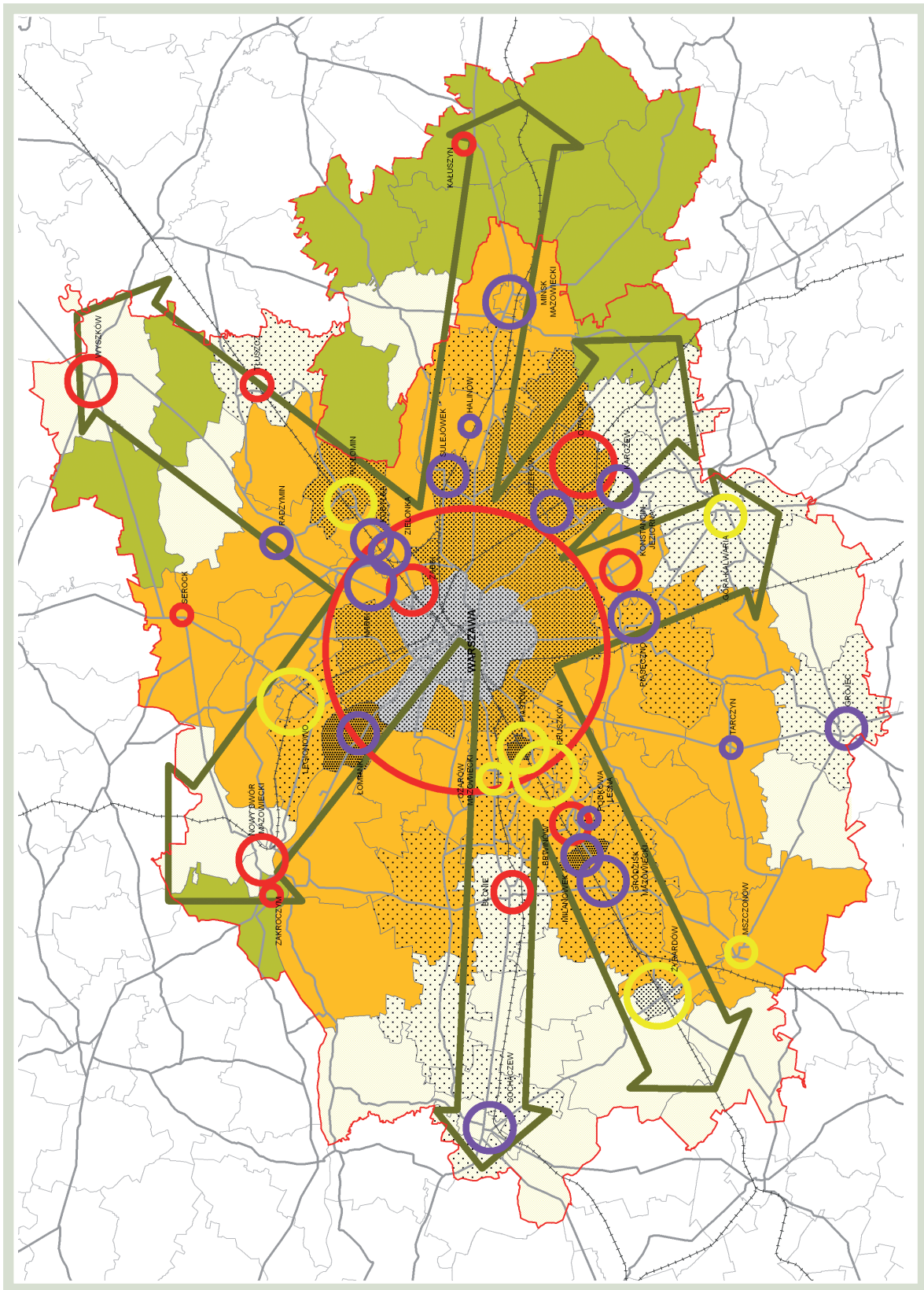
- miasta: Grodzisk Mazowiecki, Grójec, Legionowo, Mińsk Mazowiecki, Nowy Dwór Mazowiecki, Otwock, Piaseczno, Pruszków, Sochaczew, Wołomin, Wyszaków i Żyrardów – siedziby powiatów,
- miasta: Józefów, Kobyłka, Marki, Milanówek, Piastów, Podkowa Leśna, Sulejówek, Zielonka i Ząbki – gminy miejskie,
- miasta: Błonie, Brwinów, Góra Kalwaria, Halinów, Kałuszyn, Karczew, Konstancin-Jeziorna, Łomianki, Mszczonów, Ożarów Mazowiecki, Radzymin, Tarczyn, Tuszcz, Serock i Zakroczym – siedziby gmin miejsko-wiejskich,
- wsie gminne: Baranów, Brochów, Cegłów, Celestynów, Chynów, Czosnów, Dąbrówka, Dębe Wielkie, Dobrze, Izabelin, Jabłonna, Jakubów, Kampinos, Klembów, Kołbiel, Leoncin, Leszno, Lesznów, Latowicz, Michałowice, Mrozy, Nadarzyn, Nieporęt, Nowa Sucha, Pniewy, Pomiechówek, Poświętne, Prażmów, Puszcza Mariańska, Radziejowice, Raszyn, Siennica, Somianka, Stanisławów, Stare Babice, Teresin, Wiązowna, Wieliszew, Wiskitki, Zabrodzie i Żabia Wola,
- pozostałe wsie.

Gęstość zaludnienia w OMW, według danych na dzień 31 grudnia 2007 roku, wynosiła 478 osób/km² (wraz z całym powiatem mińskim i gminą Poświętne – 428 osób/km²). Najwyższą gęstością zaludnienia charakteryzowały się miasta: Legionowo, Mińsk Mazowiecki, Piastów, Pruszków, Warszawa i Żyrardów oraz gminy położone wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych wychodzących z Warszawy. W miarę oddalania od Warszawy gęstość zaludnienia maleje i w gminach: Dobrze, Jakubów, Latowicz, Pniewy, Poświętne, Puszcza Mariańska i Stanisławów nie przekracza 60 osób/km². Podobnie jest w gminach: Brochów, Kampinos i Leoncin, położonych w granicach Kampinoskiego Parku Narodowego. Gęstość zaludnienia OMW przedstawia *Rycina 2*.

Sieć osadnicza OMW charakteryzuje się dominacją miasta centralnego oraz relatywnie równomiernym rozmieszczeniem pozostałych jednostek osadniczych. Dotyczy to w szczególności miast powyżej 20 tys. mieszkańców. Do grupy tej należą miasta powiatowe (oprócz Grójca) oraz Piastów, Marki i Ząbki. Podobna sytuacja występuje w grupie miast z liczbą 5-10 tys. mieszkańców, do której należą: Halinów, Mszczonów, Ożarów Mazowiecki, Podkowa Leśna, Radzymin, Serock, Tarczyn, Tuszcz i Zakroczym.

Spośród 37 miast położonych w OMW, 8 charakteryzowało się dużym (powyżej 10%) przyrostem liczby ludności w latach 1999-2007. Należą do nich: Halinów, Józefów, Łomianki, Marki, Piaseczno, Radzymin, Serock, Ząbki. Przyrost 5-10% wystąpił w miastach: Grodzisk Mazowiecki, Grójec, Kobyłka, Milanówek, Mińsk Mazowiecki, Ożarów Mazowiecki, Zielonka. Ubytek liczby ludności zaobserwowano w pięciu miastach, tj.: Karczewie, Piastowie, Sochaczewie, Zakroczymiu i Żyrardowie.

Ryc. 3. Miejska sieć osadnicza

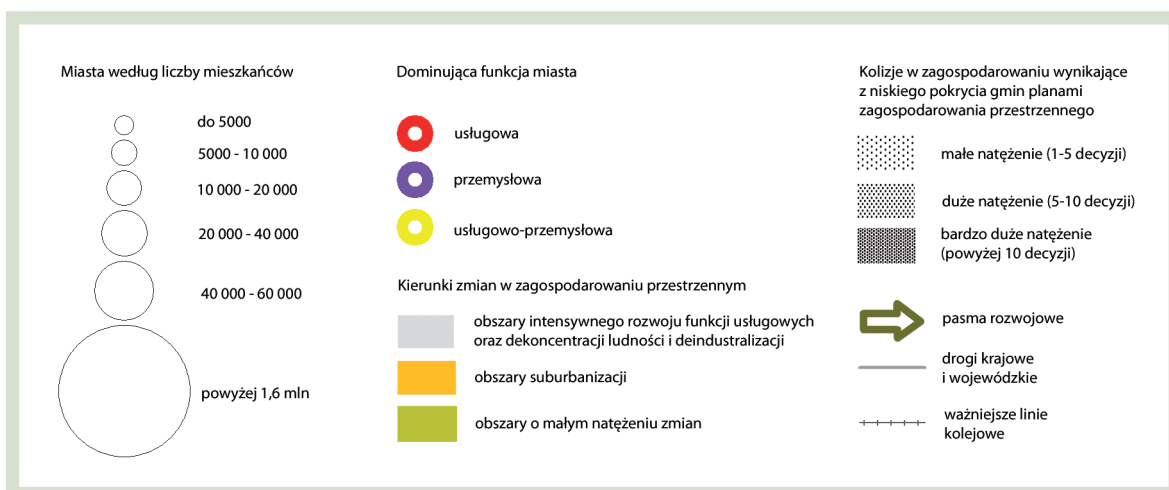

Źródło: opracowanie własne MBPR

Na koniec 2003 roku większość miast OMW charakteryzowała się w strukturze pracujących, poza rolnictwem indywidualnym, dominacją funkcji przemysłowej (ponad 40% pracujących w przemyśle i budownictwie). Do miast tych należą: Grójec, Grodzisk Mazowiecki, Halinów, Józefów, Karczew, Kobyłka, Łomianki, Marki, Milanówek, Mińsk Mazowiecki, Piaseczno, Podkowa Leśna, Radzymin, Sochaczew, Sulejówek, Tarczyn i Zielonka. Przewagą funkcji usługowej (ponad 70% pracujących w usługach rynkowych i nierynkowych łącznie) charakteryzowały się miasta: Błonie, Brwinów, Kałuszyn, Konstancin-Jeziorna, Nowy Dwór Mazowiecki, Otwock, Serock, Tuszcz, Warszawa, Ząbki i Zakroczym. Pozostałe miasta nie spełniają wyżej wymienionych kryteriów i w związku z tym zaliczono je do ośrodków wielofunkcyjnych (usługowo-przemysłowych). Podstawowym elementem różnicującym zagospodarowanie przestrzenne OMW jest odległość od centrum Warszawy oraz ważniejszych szlaków komunikacyjnych. Obecnie obserwuje się rozwój zewnętrznych dzielnic Warszawy (Białołęki, Rembertowa, Wawra, Wesołej, Wilanowa, Ursusa i Ursynowa), obszarów wiejskich położonych wokół Warszawy, pełniących funkcje „sypialni” stolicy oraz terenów sąsiadujących z korytarzami transportowymi. Obszary te, oprócz dynamicznego wzrostu liczby ludności (ponad 25% w Białołęce, Jabłonnej i Wilanowie), charakteryzują się wysokim tempem budownictwa mieszkaniowego, które w latach 2003-2007 dla Białołęki, Wilanowa i Jabłonnej przekraczało 25 mieszkań oddanych do użytku średniorocznie na 1000 mieszkańców. Procesy suburbanizacji zachodzą w promieniu do 30-40 km od centrum Warszawy i prowadzą do rozproszenia zabudowy oraz zacierania się granic między miastem a wsią, czy wręcz do wchłaniania przez miasta obszarów wiejskich. Rozwój obszarów podwarszawskich oraz stref zewnętrznych Warszawy jest wypadkową wielu procesów zachodzących w jej zasięgu. Do procesów tych można zaliczyć: napływ migracyjny ludności, głównie z centrum

Rycina 3:

- obszary suburbanizacji – przyrost liczby ludności powyżej 5% w latach 2002-2007 i duży ruch budowlany, powyżej 5 mieszkań oddanych do użytku średniorocznie na 1000 mieszkańców w latach 2003-2007,
- obszary o małym natężeniu zmian – ubytek liczby ludności i mały ruch budowlany, poniżej 3 mieszkań oddanych do użytku średniorocznie na 1000 mieszkańców,
- kolizje w zagospodarowaniu wynikające z niskiego pokrycia gmin planami – mierzone liczbą wydanych decyzji o warunkach zabudowy na km² powierzchni gminy.

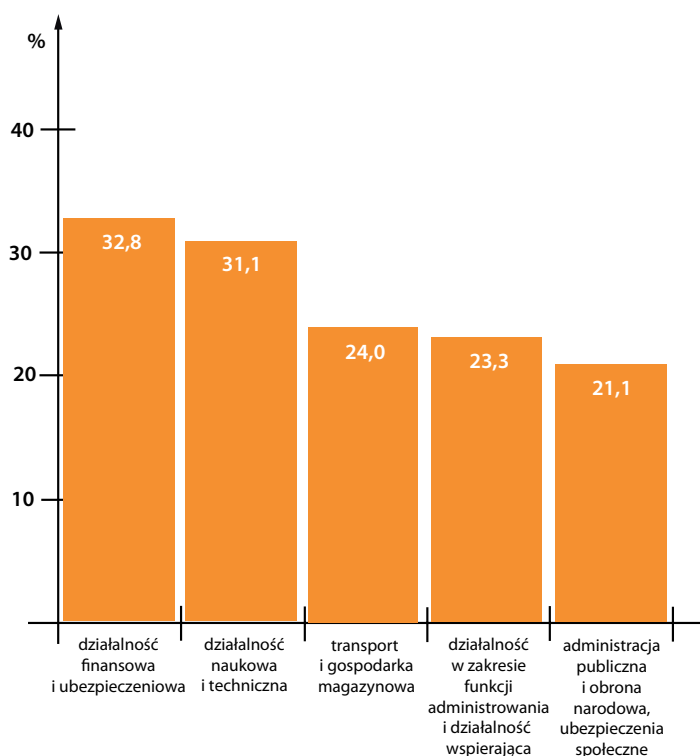
Warszawy, ale również z innych części regionu i kraju oraz znacznie wyższe dochody ludności niż w pozostałej części województwa. Bardzo istotnym aspektem tych przemian jest przekształcanie się centrum Warszawy w dzielnice typowo handlowo-administracyjno-usługowe. Świadczy o tym dekoncentracja ludności w dzielnicach centralnych Warszawy: Bielanach, Mokotowie, Ochocie, Pradze Południe, Pradze Północ, Śródmieściu, Woli, Targówku i Żoliborzu oraz systematyczny wzrost zatrudnienia w usługach przy jednoczesnym spadku liczby zatrudnionych w przemyśle. Zjawisko to potwierdzają również dane dotyczące liczby i dynamiki podmiotów gospodarczych. W latach 2003-2007 w Warszawie największy wzrost liczby podmiotów gospodarczych odnotowano w sekcjach PKD przedstawionych na *Wykresie 3*.

Tempo przemian sieci osadniczej na pozostałym obszarze jest bardzo powolne. Dotyczy to w szczególności gmin położonych na obrzeżach OMW, a głównie na wschód od Mińska Mazowieckiego, charakteryzujących się ubytkiem liczby ludności i małym tempem budownictwa mieszkaniowego. Zachodzące w OMW procesy koncentracji ludności i działalności gospodarczej ukształtowały obszary aktywności społeczno-gospodarczej, tj.:

- obszar centralny, obejmujący Warszawę i pierścień gmin ją otaczających: Izabelin, Jabłonę, Lesznowolę, Michałowice, Nieporęt, Ożarów Mazowiecki, Raszyn, Stare Babice, Wiązownę oraz miasta: Józefów, Konstancin-Jeziorna, Łomianki, Marki, Piaseczno, Piastów, Sulejówek, Zielonkę, Ząbki,
- pasma rozwoju położone wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych, zamykające się na wylotach miast: Góry Kalwarii, Mińska Mazowieckiego, Otwocka, Sochaczewa, Wyszkowa, Zakroczymia, Żyrardowa,
- enklawy terenów o wysokim stopniu zainwestowania, oderwane od zwartego układu związanego z Warszawą: w Grójcu, Mszczonowie i Tarczynie.

Bardzo istotny problem na obszarze OMW stanowi niski stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, który spowodowany jest m.in. utratą ważności planów zagospodarowania przestrzennego, uchwalonych przed 1. stycznia 1995 roku. Nieuporządkowana sytuacja planistyczna prowadzi w wielu przypadkach do rozlewania się zabudowy mieszkaniowej w sposób niekontrolowany, co powoduje wzrost kosztów infrastruktury, pogorszenie warunków komunikacyjnych, negatywny wpływ na środowisko oraz presję budownictwa mieszkaniowego na tereny prawnie chronione. Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z 2003 roku stworzyła możliwość lokalizacji inwestycji w warunkach braku planu w trybie decyzji o warunkach zabudowy bądź decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego. Badanie statystyczne Planowanie przestrzenne w gminach, wykonane na zlecenie Ministra Infrastruktury przez GUS

Wykres 3. Procentowy udział podmiotów gospodarczych w sekcjach PKD w latach 2003-2007 (w %)

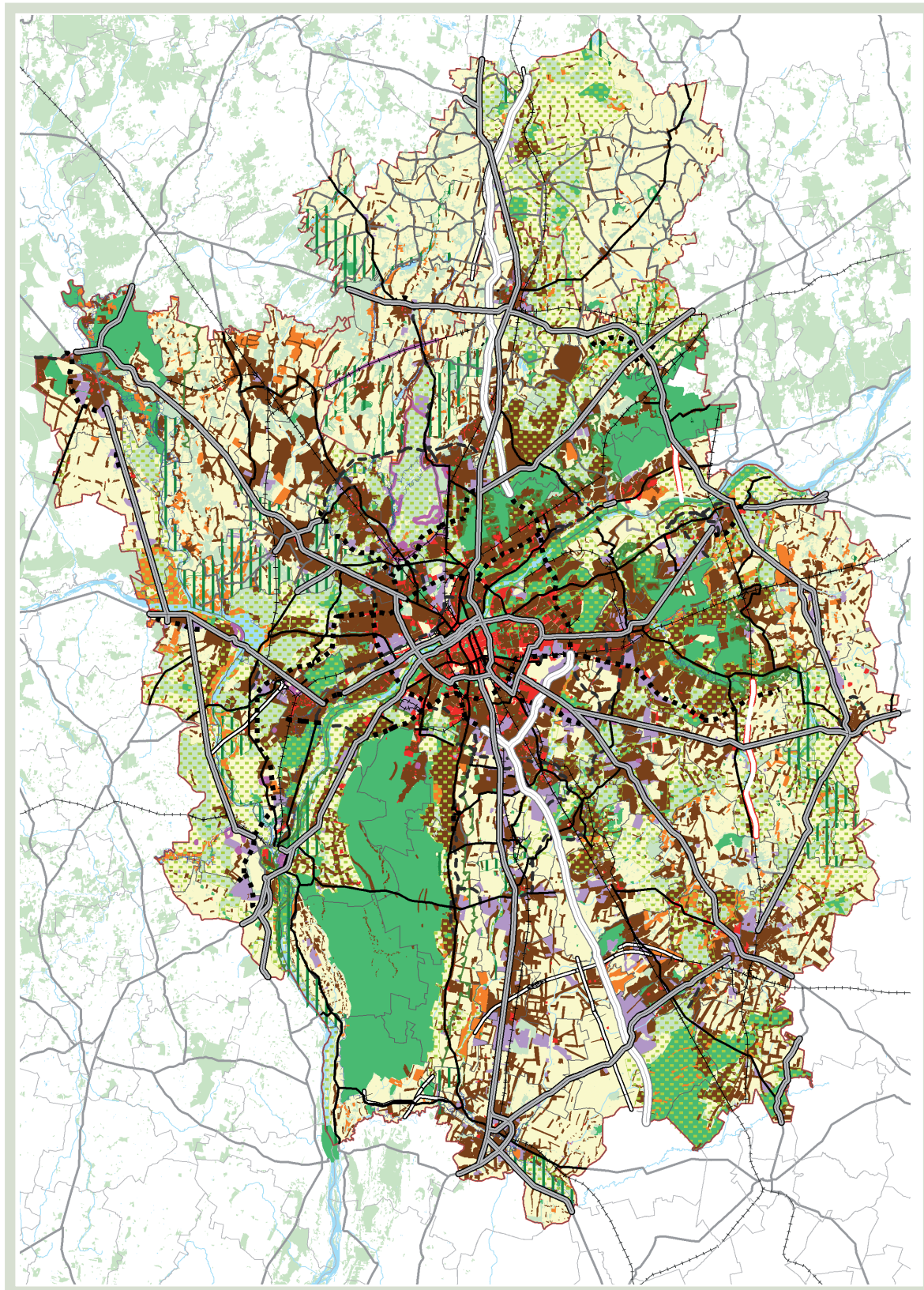
według stanu na dzień 31 grudnia 2007 roku, wykazało, że na podstawie *Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* do 31 grudnia 2007 roku najczęściej decyzji o ustaleniu warunków zabudowy wydano w gminach położonych na wschód od Warszawy, w Celestynowie, Dębem Wielkim, Józefowie, Karczewie, Wiązownej i Wołominie; na zachód od Warszawy, wzdłuż linii kolejowej nr 1, na odcinku od Warszawy do Żyrardowa; w gminach położonych w granicach Kampinoskiego Parku Krajobrazowego i drogi krajowej nr 2 w kierunku Sochaczewa. Od północnej strony Warszawy znaczną liczbę decyzji wydały gminy: Łomianki i Jabłonna.

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin nie rozwiązują problemu niekontrolowanego rozpraszania zabudowy. Chłonność terenów wyznaczonych w studiach gmin przewyższa ich potrzeby wynikające z przyrostu liczby ludności i zamierzeń rozwojowych gmin.

Problematykę dotyczącą osadnictwa ilustruje *Rycinie 3*.

Delimitację obszarów wskazanych na rycinie przeprowadzono w oparciu o analizę wskaźnikową. Uwzględniono dane dotyczące zmiany liczby ludności w latach 2002-2007 i liczbę mieszkań oddanych na 1000 mieszkańców w latach 2003-2007. Gminy niespełniające warunków w zdelimitowanym

Ryc. 4. Analiza studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin

Źródło: opracowanie własne MBPR

obszarze należą do wyjątków i zostały włączone do niego na zasadzie ciągłości (są otoczone lub graniczą z gminami spełniającymi kryteria opisane na rycinie).

2.1.3. Polityka przestrzenna gmin

Polityka przestrzenna gmin, ujęta w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, dotyczy w głównej mierze rozwoju terenów zurbanizowanych, elementów ochrony środowiska oraz transportu.

- Oferta przestrzenna gmin¹ (przedstawiona na *Rycinie 5*) polega

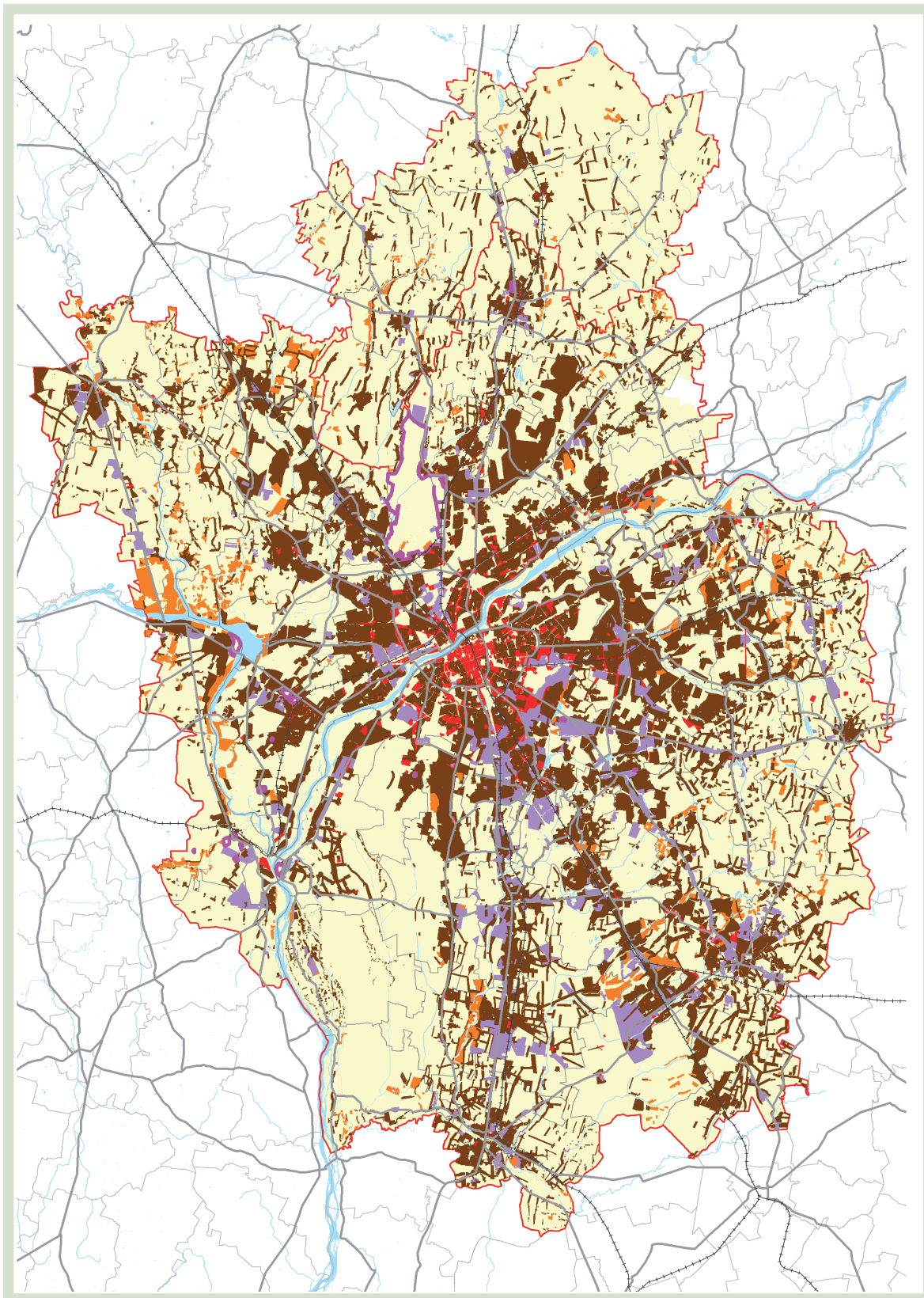
¹ W wyniku przeprowadzonej analizy studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin uzyskano w ujednoczonej formie swoistą sumę polityk przestrzennych gmin, umożliwiającą identyfikację obszarów i problemów wymagających wspólnych rozwiązań planistycznych w ramach OMW. Synteza ta natrafiła na szereg trudności:

- Studia opracowywane były w różnych terminach, wieloma metodami i cechują się różnym stopniem szczegółowości. Na strukturę opracowań wpłynęła odmienna interpretacja postanowień ustawowych dokonana przez autorów studiów. Część opracowań jest uproszczona, posiada bardzo ogólnikową konwencję, inne zawierają bardzo szczegółowe ustalenia.
- Udostępnione do analizy rysunki kierunków polityki przestrzennej nie zawsze miały charakter kompleksowy (brak problematyki branżowej, nieczytelność rysunków itp.).
- Studia w zróżnicowany sposób określają kierunki polityki przestrzennej. W zależności od zastosowanej metodologii: określano ją strefowo dla poszczególnych obszarów lub też szczegółowo przyporządkowano konkretne tereny określonym funkcjom.
- Na stykach gmin występuje wiele niespójności w odniesieniu do przebiegu elementów liniowych infrastruktury, aczkolwiek skala zastosowana na rysunkach niniejszego opracowania praktycznie uniemożliwia odwzorowanie tego rodzaju niespójności.
- W wielu studiach tereny usług publicznych nie zostały wyznaczone jako odrębna funkcja, lecz kwalifikowano je do terenów mieszkaniowo-usługowych.

Z uwagi na sygnalizowane wyżej odmienności w oznaczaniu poszczególnych funkcji konieczne było zastosowanie na mapie syntetycznej zgeneralizowanych oznaczeń, adekwatnych do polityk poszczególnych gmin wyrażonych w studiach. W celu uzyskania większej czytelności przedstawionych zjawisk poszczególne zagadnienia zaprezentowano na kolejnych rycinach – 4, 5, 6 i 7:

	tereny mieszkaniowo-usługowe		otuliny parków		autostrady projektowane
	tereny turystyczne, rekreacyjne		tereny rolne		autostrady – wariantowy przebieg
	tereny produkcyjno-usługowe		tereny leśne		drogi krajowe istniejące
	tereny usług publicznych		rzeki i zbiorniki wodne		drogi krajowe projektowane
	tereny zamknięte		linie kolejowe istniejące		drogi wojewódzkie istniejące
	tereny zieleni, parków, rezerwatów i lasów ochronnych		linie kolejowe projektowane		drogi wojewódzkie projektowane
	obszary wskazane do objęcia ochroną prawną				drogi, które od 1 stycznia 1999 roku utraciły status drogi wojewódzkiej
	obszary chronionego krajobrazu				

Ryc. 5. Analiza studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin – funkcje zagospodarowania

Źródło: opracowanie własne MBPR

przede wszystkim na przeznaczeniu na cele rozwojowe znaczących terenów dotychczas niezainwestowanych. Dynamicznie przebiegające procesy rozwojowe w OMW, przejawiające się największym w kraju przyrostem ludności oraz PKB wśród tego typu obszarów, generują zapotrzebowanie na tereny inwestycyjne, zwłaszcza mieszkaniowe i produkcyjno-usługowe. Na obszarze OMW można zaobserwować zachodzące procesy koncentracji terenów zainwestowanych (oraz przewidywanych do zainwestowania) w gminach tworzących zwarte pasma odchodzące od Warszawy na południowy zachód, południe, południowy wschód i północny wschód. Tak ukształtowana polityka gmin, generująca zjawisko ciągłości zainwestowania, przybiera formę „rozlewania się” osadnictwa. Proponowany rozwój zabudowy skupia się wokół:

- obszaru centralnego, obejmującego Warszawę i przyległe do niej gminy: Jabłonnę, Konstancin-Jeziorną, Łomianki, Michałowice, Piaseczno, Raszyn, Ożarów Mazowiecki, Stare Babice, Wiązówką oraz miasta: Marki, Piastów, Sulejówek i Żąbki,
- pasm rozwoju przebiegających wzdłuż istniejącej i planowanej infrastruktury transportowej², zamykających się na wylotach miast: Góry Kalwarii, Halinowa, Mszczonowa, Otwocka, Sochaczewa, Tarczyna, Tuszcz, Zakroczymia i Żyrardowa,
- enklaw terenów oderwanych od zwartego układu związanego z Warszawą, np. w Grójcu, Mińsku Mazowieckim i Wyszku.

Chłonność zasiedlenia (6360 tys. osób) wyliczona dla terenów mieszkaniowo-usługowych, wyznaczonych w studiach gmin OMW, **niemal dwukrotnie** przewyższa liczebność populacji dla tego terenu, wynikającą z prognoz demograficznych GUS dla 2030 roku³. Stosunkowo liczna oferta gmin może wzmocnić żywiołowo postępującą urbanizację terenów otwartych – jedno z największych zagrożeń dla ładu przestrzennego na tym obszarze.

- **W zakresie ochrony środowiska** (Ryc. 6) jednym z podstawowych warunków rozwoju OMW jest utrzymanie i wzbogacenie istniejących zasobów oraz walorów naturalnych. Niestety, wyznaczony

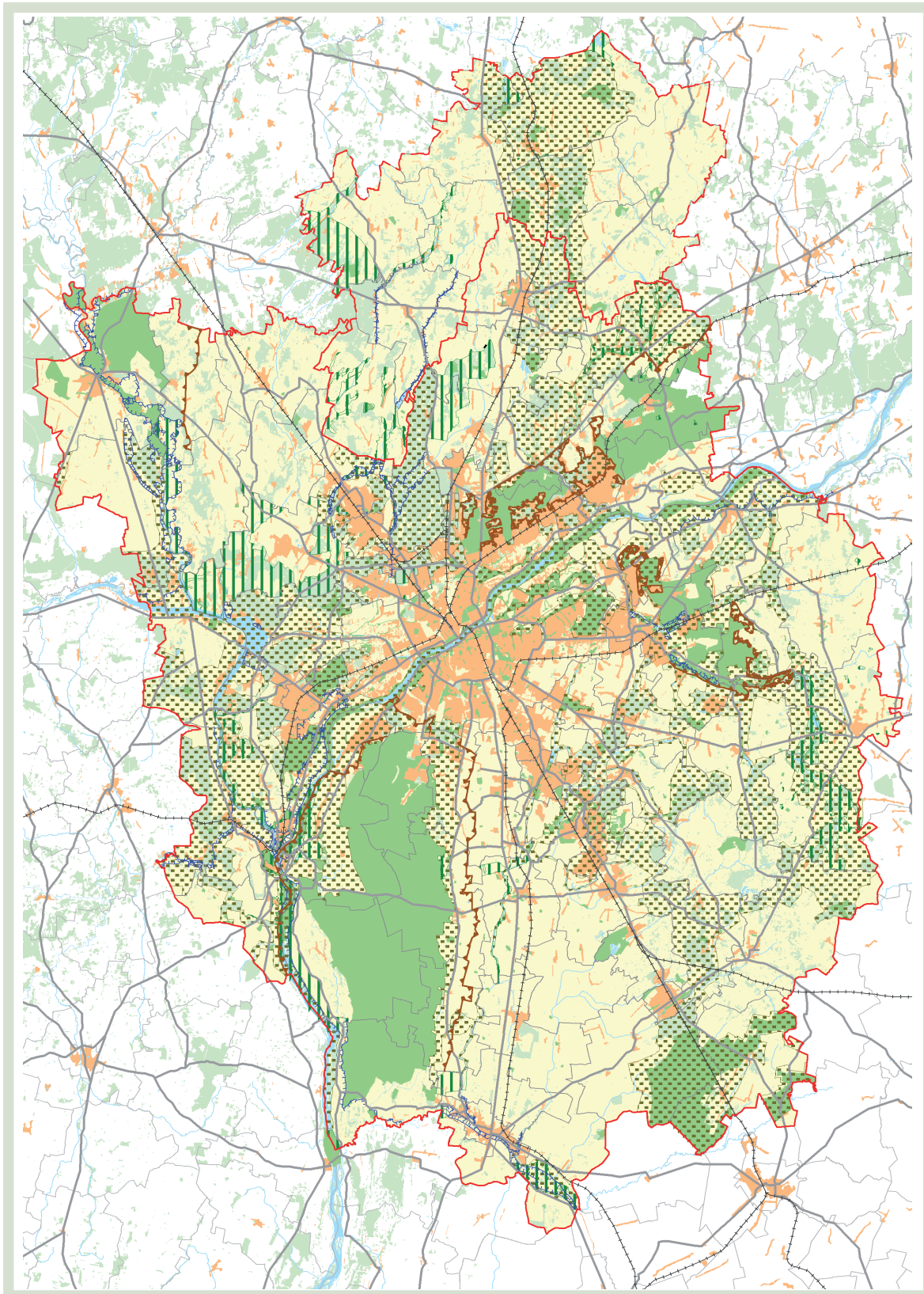
- tereny przeznaczone pod zainwestowanie (tereny adaptacji, przekształceń oraz potencjalnego rozwoju funkcji),
 - obszary cenne przyrodniczo,
 - infrastruktura transportowa.

² Porównaj Ryc. 7.

³ Przyjęto średnią intensywność zabudowy mieszkaniowej jedno- i wielorodzinnej oraz gęstość zaludnienia na poziomie 48 mieszkańców na 1 ha.

	tereny mieszkaniowo-usługowe		tereny usług publicznych		rzeki i zbiorniki wodne
	tereny turystyczne, rekreacyjne		tereny zamknięte		drogi krajowe i wojewódzkie
	tereny produkcyjno-usługowe		tereny niezainwestowane, w tym rolne i leśne		ważniejsze linie kolejowe

Ryc. 6. Analiza studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin – tereny cenne przyrodniczo

Źródło: opracowanie własne MBPR

na podstawie studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin system ekologiczny, który powinien być podstawą utworzenia zielonego pierścienia wokół Warszawy, nie ma cech ciągłości z uwagi na przeznaczenie dużych terenów pod różne formy zainwestowania. Dotyczy to także obszaru charakteryzującego się wyjątkowo korzystnymi uwarunkowaniami z punktu widzenia rolnictwa, położonego na południowy zachód od stolicy. Zagrożeniem jest zauważalna w studiach tendencja przenikania terenów wskazanych pod zainwestowanie z biologicznie czynnymi obszarami otwartymi⁴.

- **Polityka transportowa gmin** ujęta w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (Ryc. 7) jest generalnie spójna, opiera się bowiem na ustaleniach planu zagospodarowania przestrzennego województwa. Węzłowe w skali kraju położenie metropolii powoduje duże nagromadzenie terenów przeznaczonych pod infrastrukturę transportową, wskazaną w dokumentach planistycznych wyższej rangi. Jednak nie zawsze przyjęty w studiach ponadlokalny układ komunikacyjny odpowiada obecnym potrzebom, np.:

- w gminach Karczew i Tarczyn wskazano wariantowy przebieg autostrady A2, co nie jest zgodne z obecnymi rozstrzygnięciami,
- w gminach Michałowice, Piastów i Raszyn zaprojektowano budowę autostrady, mimo że obecnie zdecydowano o budowie tzw. południowej obwodnicy Warszawy w klasie S,
- w gminach: Cegłów, Dobrze, Jakubów, Latowicz, Kałuszyn, Radzymin i Siennica występuje zbyt liczna, w odniesieniu do aktualnego stanu prawnego, sieć dróg wojewódzkich⁵,
- w gminie Kampinos nie ma kontynuacji projektowanej linii kolejowej,
- w gminach Baranów i Wiskitki naniesiono fragment projektowanej linii kolejowej, która nie ma kontynuacji w sąsiednich gminach.

Układowi temu towarzyszą wyznaczone w studiach gminnych kierunki działań zmierzające do usprawnienia systemu komunikacji lokalnej, obniżenia rangi dróg przebiegających przez centra miast, jak również powiązań z systemem komunikacji ponadlokalnej.

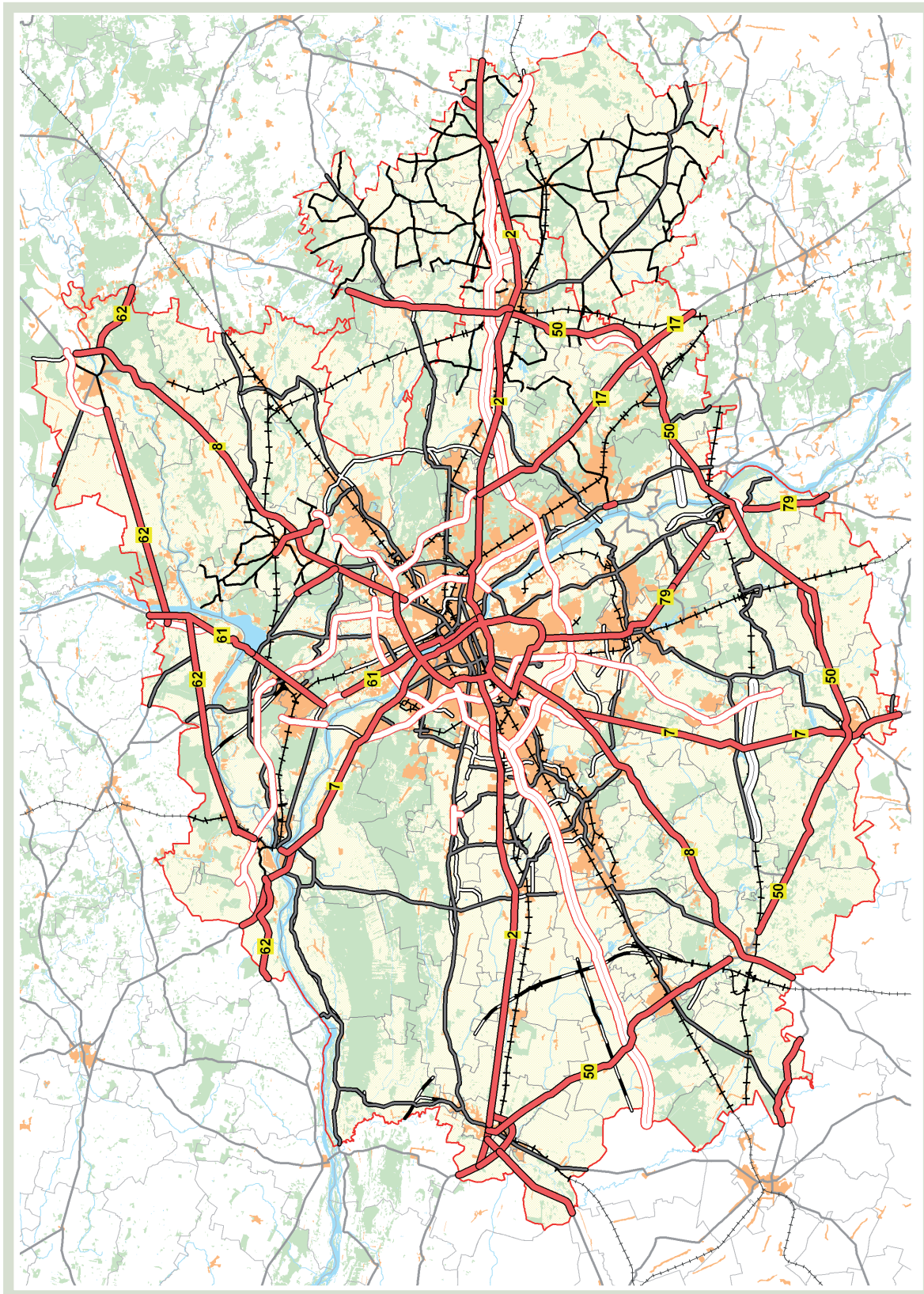
⁴ Porównaj Ryc. 5.

⁵ W studiach uchwalonych w okresie poprzedniego podziału administracyjnego kraju występuje liczna sieć dróg wojewódzkich, które od 1 stycznia 1999 roku utraciły taki status.

Studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego są podstawowymi dokumentami polityki przestrzennej, określającymi cele i kierunki rozwoju przestrzennego gminy, stanowiące w świetle obowiązującego prawa niezbywalne własne zadanie samorządów gminnych.

	tereny zieleni, parków, rezerwatów i lasów ochronnych		tereny leśne		otuliny parków
	obszary wskazane do objęcia ochroną prawną		rzeki i zbiorniki wodne		tereny zagrożone powodzią
	obszary chronionego krajobrazu		tereny rolne		drogi krajowe i wojewódzkie
					ważniejsze linie kolejowe

Ryc. 7. Analiza studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin – transport

Źródło: opracowanie własne MBPR

2.2.

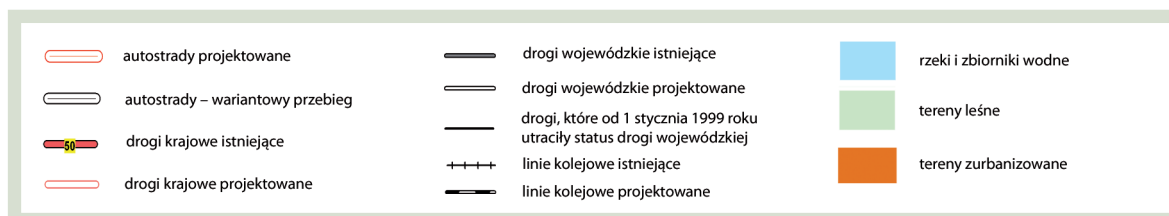
Potencjał gospodarczy

Cechą obszarów metropolitalnych jest wysoki stopień koncentracji różnych potencjałów, w tym również potencjału gospodarczego. Najbardziej syntetycznym miernikiem potencjału ekonomicznego jest **produkt krajowy brutto**. OMW obejmuje obecnie 2 podregiony NUTS-3, tj. m.st. Warszawę oraz w przybliżeniu podregion warszawski⁶. Podregiony te w 2006 roku wytworzyły aż 78,8% ogólnej wartości PKB na Mazowszu i jednocześnie 17% wielkości krajowej. W mieście Warszawie w 2006 roku PKB na 1 mieszkańca wynosił prawie 84 tys. zł, co stanowiło 158,9% średniej 27 krajów Unii Europejskiej. Natomiast w podregionie warszawskim było to prawie 28 tys. zł, tj. 52,9%, przy średniej dla Mazowsza wynoszącej 84% wskaźnika unijnego (wykresy 4 i 5).

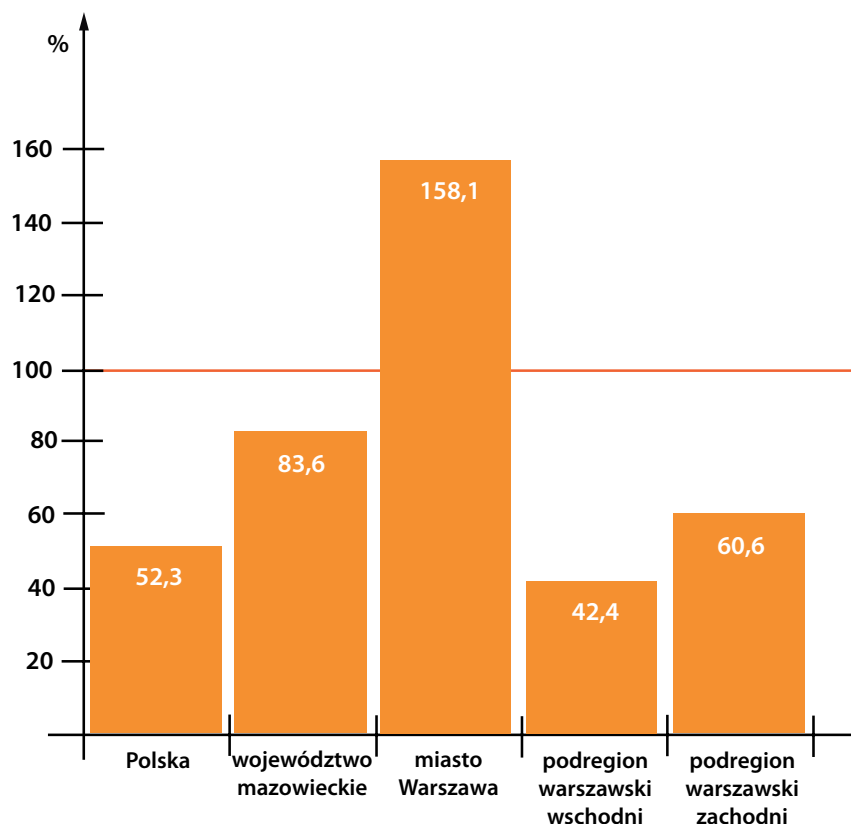
Miarą wysokiej aktywności gospodarczej OMW jest liczba **podmiotów gospodarczych** zarówno w liczbach bezwzględnych, jak i w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Ogólna liczba podmiotów gospodarki narodowej na obszarze OMW ciągle wykazuje tendencję wzrostową. Według stanu na dzień 31 grudnia 2007 roku funkcjonowało ich 486,6 tys. (74,4% ogólnej liczby podmiotów w województwie), w tym 21,6 tys. spółek z udziałem kapitału zagranicznego (96,5%). OMW posiada też zdecydowanie najwyższy wskaźnik liczby podmiotów na 1000 mieszkańców, który wynosił 155,1 (na Mazowszu średnio – 120,9).

Obszar Metropolitalny Warszawy, głównie za sprawą dynamicznie rozwijającej się stolicy, posiada najnowocześniejszą strukturę gospodarki w kraju. W Warszawie koncentruje się większość zarządów polskich filii zagranicznych przedsiębiorstw i instytucji finansowych. Z kolei pozostała część obszaru jest miejscem lokowania znacznej części bezpośrednich inwestycji zagranicznych. Na omawianym obszarze działa ok. 50 wielkich hipermarketów i centrów handlowych należących do wielkich międzynarodowych sieci handlowych. Kapitał zagraniczny jest głównym inwestorem obiektów biurowych, a firmy zagraniczne ich głównym najemcą. Obszarem szerokiego działania kapitału zagranicznego stała się telekomuni-

⁶ Według podziału na podregiony NUTS-3, obowiązującego od 1 stycznia 2008 roku, wyodrębniono z niego podregion warszawski zachodni i warszawski wschodni.

Wykres 4. Produkt Krajowy Brutto w 2006 roku na 1 mieszkańca jako % średniej EU27 według standardu siły nabywczej

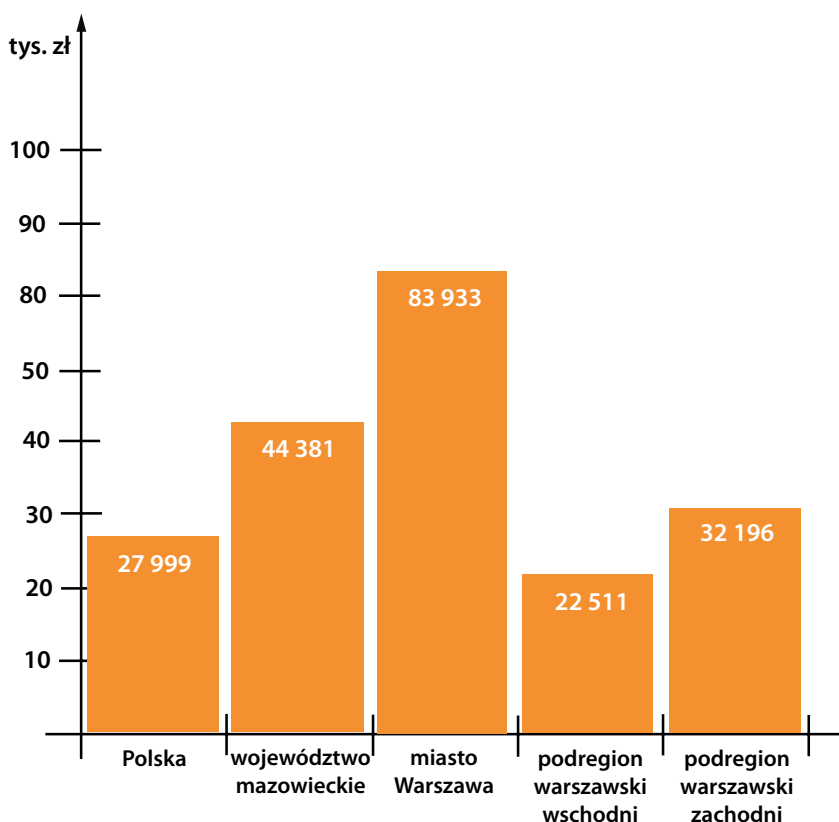

kacja i media informacyjne. Firmy zagraniczne spowodowały szybki rozwój doradztwa inwestycyjnego i prawnego oraz usług marketingowych. Potrzeba obsługi finansowej i ubezpieczenia inwestycji i działalności przedsiębiorstw zagranicznych dała początek napływowi kapitału zagranicznego do sektora bankowego i ubezpieczeń. W metropolii warszawskiej działa wiele filii zagranicznych banków i innych instytucji finansowych, a kapitał zagraniczny posiada wysokie udziały w większości polskich banków.

W Warszawie działa, jedyna w kraju i największa w Europie Środkowej, giełda papierów wartościowych. Umiejscowione są tu również siedziby prawie wszystkich funduszy emerytalnych i inwestycyjnych.

OMW posiada zróżnicowaną strukturę gałęziową **przemysłu**. Działają tu m.in. przemysły: motoryzacyjny, elektrotechniczny, elektroniczny, chemiczny (farmaceutyki, kosmetyki, tworzywa sztuczne), spożywczy, energetyczny, hutniczy, metalowy, odzieżowy i poligraficzny. W 2007 roku wartość sprzedanej produkcji przemysłu wynosiła w przybliżeniu 113,5 mld zł, co stanowiło ok. 68% produkcji Mazowsza i ok. 14% produkcji krajowej.

Wykres 5. Produkt krajowy brutto w 2006 roku na 1 mieszkańca jako % średniej EU27 w zł

O konkurencyjności produktów wytwarzanych przez OMW świadczy ich **eksport**. Wartość eksportu w 2005 roku⁷ wynosiła ok. 38 mld zł, co stanowiło ok. 78% wartości eksportu województwa mazowieckiego i jednocześnie ok. 13% krajowego. Wartość eksportu w niektórych powiatach, należących do OMW, w przeliczeniu na 1 mieszkańca przekraczała w 2004 roku kilkakrotnie zarówno wartość krajową (1883 euro), jak i dla województwa mazowieckiego (1887 euro) i wynosiła np.: w powiecie piaseczyńskim – 4789 euro, pruszkowskim – 4672 euro i w m.st. Warszawie – 3145 euro. Koncentracja potencjału gospodarczego przekłada się na wysokie dochody własne budżetów gmin, co zwiększa ich możliwości inwestycyjne. W 2007 roku ogółem dochody budżetów gmin w OMW wynosiły ponad 13 mld zł, co stanowiło ok. 71% wielkości w województwie i prawie 13% w kraju. Dochody własne osiągnęły kwotę ponad 10 mld zł (82% wielkości dla Mazowsza i 18% – kraju), a wydatki inwestycyjne budżetów gmin wyniosły 2,6 mld zł (ok. 72% budżetu województwa i 13% budżetu kraju).

⁷ Brak nowszych danych.

Tabela 1. Kraje, z których inwestorzy zainwestowali w OMW największy kapitał

Kraj	Firma
USA	AIG Citigroup General Electric Corporation GTE International Mc Donald
Holandia	Management Nederland Holding B.V ING Group NV ITI media Group NV Media One, NESTE FINANCE B.V.
Francja	France Tellecom AGF Alcatel Auchan S.A. Aventis S.A Biofarma Carrefour Peugeot Vivendi Universal
Niemcy	Alianz AG Axel Springer AG BMW Group Deutsche Bank AG
Korea Południowa	Daewoo LG Electronics Inc. Samsung Electronics Co. LTD

Pozycja **rolnictwa** w obszarze wynika z przesłanek społecznych, gospodarczych oraz przyrodniczych. Obszary wiejskie zamieszkuje blisko 18% ludności OMW (uwzględniając w tym cały powiat miński i gminę Poświętne – ponad 19%), a niemal 7% ogółu pracujących przypada na sektor rolniczy⁸ (ponad dwukrotnie mniej niż w województwie). Wprawdzie relatywnie niska produktywność tego sektora nie wpływa w decydujący sposób na poziom dochodów generowanych przez całą gospodarkę obsza-

⁸ O liczbie pracujących w sektorze rolniczym można wnioskować tylko pośrednio, ponieważ stosowany w statystyce system agregacji czyni dostępnymi dane wyłącznie na poziomie powiatów (NUTS-4), a tylko 6 powiatów (z 13) oraz m.st. Warszawa w całości znajduje się w granicach OMW (Źródło: Bank Danych Regionalnych GUS – dane za 2007 rok).

ru, jednak tereny wiejskie odgrywają niezwykle ważną rolę jako strefa żywicielska metropolii warszawskiej (w szczególności dotyczy to produktów świeżych, wrażliwych na długotrwałe przemieszczanie) oraz, co nabiera coraz ważniejszego znaczenia, jako element niezbędnych terenów otwartych wokół stolicy, dopełniając tzw. zielony pierścień Warszawy. Funkcjonuje tu ponad 20% gospodarstw rolnych województwa, przy czym są to w większości gospodarstwa małe, o przeciętnym areale niespełna 4 ha użytków rolnych (w województwie blisko 6 ha). Gospodarstwa o najmniejszej powierzchni (do 2 ha) występują w gminach położonych wokół stolicy, w których jednocześnie ma miejsce największa presja urbanistyczna i prawdopodobieństwo zmiany funkcji terenów rolnych.

Użytki rolne OMW stanowią ponad 15% wojewódzkich zasobów i zajmują blisko 60% powierzchni obszaru. W strukturze terenów rolnych przeważają gleby średnie jakościowo, zaliczane do klasy IV (ok. 35%) oraz słabe gleby klasy V (ok. 30%). Natomiast bardzo dobre i dobre jakościowo grunty klas I-III stanowią nieco ponad 15% ogólnej powierzchni użytków rolnych obszaru i skoncentrowane są w dolinie Wisły oraz na zachód od stolicy, w szczególności na Równinie Błotńskiej.

Terytorialna alokacja poszczególnych rodzajów produkcji rolniczej jest uwarunkowana predyspozycjami rolniczej przestrzeni produkcyjnej⁹, a także wieloletnimi tradycjami. Przykładem jest tu sadownictwo zajmujące ponad 1/3 wojewódzkiej powierzchni sadów z blisko dwukrotnie wyższym udziałem w areale użytków rolnych niż średnio w regionie (OMW ok. 7%, w województwie ok. 4%). Sady koncentrują się w rejonie grójecko-piaseczyńskim, gdzie ich udział w powierzchni użytków rolnych stanowi znaczący odsetek (np. w gminach Chynów, Tarczyn, Pniewy ponad 20%, w Górze Kalwarii ponad 30%, a w gminie Grójec ponad 50%). W obszarze rozwija się również warzywnictwo, którego udział w powierzchni zasiewów ogółem jest ponad czterokrotnie wyższy niż średnio w województwie (OMW ok. 8%, w województwie 2%). Blisko połowa upraw warzyw na Mazowszu znajduje się w obrębie OMW i koncentruje się wzdłuż Wisły oraz na zachód od Warszawy i w niektórych gminach (np.: Brwinów, Pruszków, Michałowice, Ożarów Mazowiecki, Raszyn, Stare Babice, Zakroczym), ich udział w areale zasiewów wynosi blisko 40%. Słabiej jest wykształcona specjalizacja w hodowli zwierząt, która występuje w większych rozmiarach na północnych obrzeżach obszaru metropolitalnego.

Możliwości rozwoju sadownictwa i warzywnictwa wzmacnia renta położenia względem chłonnego rynku warszawskiego. Funkcjonujący tu Warszawski Rolno-Spożywczy Rynek Hurtowy S.A. w Broniszach ułatwia producentom sprzedaż produktów rolnych. Rozwojowi wspomnianych wyżej kierunków produkcji towarzyszy także korzystna tendencja do tworzenia zorganizowanych form działalności, wzmacniających konkurencyjność producentów rolnych na rynku. W styczniu 2009 roku zare-

⁹ OMW charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej, od 40,8 do 94 pkt. w stopniowej skali IUNG.

jestrowanych było 13 grup producentów rolnych (ponad 1/3 działających w całym województwie), związanych z wyspecjalizowanymi na tym terenie kierunkami produkcji, tj. owoców i warzyw.

2.3. Innowacyjność

W ujęciu statystycznym województwo mazowieckie zajmuje czołową pozycję w zakresie działalności badawczo-rozwojowej. Na jego obszarze skoncentrowana jest 1/3 jednostek badawczych działających w Polsce, ponad 24% krajowych zasobów kadry naukowej oraz ok. 65% nakładów budżetowych na B+R w Polsce. Specyficzną pozycję w regionie zajmuje Obszar Metropolitalny Warszawy. Stanowi zaplecze intelektualne i technologiczne, które jest impulsem dla działalności innowacyjnej i gospodarczej. Głównym ośrodkiem badań naukowych, innowacji i tworzenia nowych miejsc pracy OMW jest Warszawa. Najsilniejszy ośrodek naukowy w kraju o wielodyscyplinarnym profilu badań, obejmującym zarówno biologię, chemię i medycynę, jak również technikę, mechanikę i elektronikę. Zlokalizowana jest tu ponad połowa¹⁰ z 317 jednostek badawczych działających w regionie, wśród których można wyodrębnić wszystkie typy ośrodków, począwszy od placówek Polskiej Akademii Nauk (42 placówki umiejscowione w Warszawie spośród 76 działających w Polsce) poprzez jednostki badawczo-rozwojowe, jednostki badawcze szkół wyższych (80% szkół wyższych województwa mazowieckiego zlokalizowanych jest w Warszawie) aż do jednostek rozwojowych w sektorze przedsiębiorstw. Jednostki te wraz z licznymi placówkami naukowymi i badawczymi, zlokalizowanymi w powiatach sąsiadujących z Warszawą (legionowskim, mińskim, otwockim, pruszkowskim warszawskim zachodnim i wołomińskim) stanowią trzon krajowego systemu innowacji oraz najsilniejszy element rozwoju gospodarki opartej na wiedzy w regionie i w kraju. Stanowią również najistotniejszy element krajowego systemu badawczego i innowacyjnego, poprzez który w największym stopniu następuje włączenie Polski do współpracy naukowej na arenie międzynarodowej.

Koncentracja ilościowa jednostek badawczych wiąże się również z koncentracją kadry naukowej oraz nakładów na działalność naukowo-badawczą. Według badań¹¹ przeprowadzonych na potrzeby RIS MAZOVIA, Warszawa skupia ok. 88% zasobów kadry badawczej regionu Mazowsza

¹⁰ *Transfer wiedzy z nauki do biznesu. Doświadczenia regionu Mazowsze* (red. M. Weresa), Instytut Gospodarki Światowej SGH, Warszawa 2007.

¹¹ M. Weresa, *Przestrzenna koncentracja działalności naukowo-badawczej w Warszawie a Regionalna Strategia Innowacji Mazowsza, Tezy do dyskusji na warsztaty nt.: Dobre praktyki w tworzeniu i wdrażaniu regionalnych strategii innowacji*, Instytut Gospodarki Światowej SGH, Warszawa 24 listopada 2005 r.

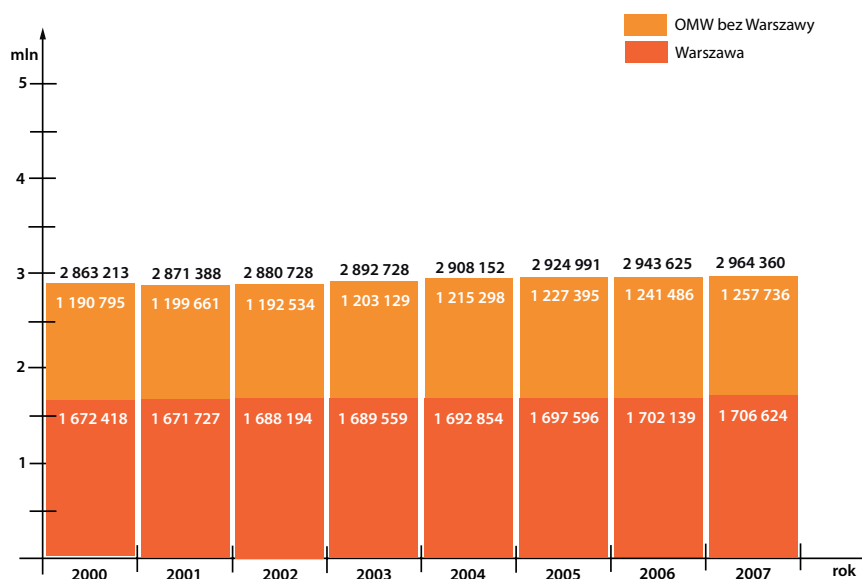
*Rola metropolii staje się coraz bardziej dominująca, ponieważ są one ośrodkami dynamiki gospodarczej, technologicznej, kulturalnej zarówno w regionie, jak i w skali europejskiej. Skupienie bowiem w jednym miejscu działalności w zakresie zaawansowanej technologii, centrów badawczych, przedsiębiorstw przemysłowych, uniwersytetów, a także instytucji finansowych ułatwiających kontakty między tymi środowiskami wytwarza efekt synergii wywołujący nowe idee innowacji technicznych, a więc pobudza powstawanie firm (B. Jałowiecki, M. Ś. Szczepański, *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, Warszawa 2006).*

i ok. 24% kadry badawczej kraju. Udział nakładów poniesionych na badania i rozwój na terenie stolicy to prawie 90% środków przeznaczonych na B+R w województwie mazowieckim. Najwyższa jest tu również relacja nakładów finansowych do PKB – 1,8%, która dla Mazowsza wynosi – 1,2%, a dla Polski – 0,56%. Jest tu także najwyższy poziom wykorzystania zagranicznych środków finansowych, który wynosi w Warszawie ponad 6%, w województwie mazowieckim – 5,9%, a w kraju – 4,6%. Dodatkowo obecność przedstawicielstw międzynarodowych instytucji finansowych oraz firm i organizacji biznesowych wspomaga włączanie warszawskiego obszaru metropolitalnego do systemu gospodarki globalnej oraz rozwój OMW jako międzynarodowego ośrodka nowoczesnej nauki i gospodarki. Istniejący w obszarze metropolitalnym system instytucjonalny, wspierający innowacyjność i transfer technologii jest dość zróżnicowany. Tworzą go centra transferu technologii i przekazu informacji (tj. Uniwersytecki Ośrodek Transferu Technologii Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Informatyki Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej, Instytut Mechaniki i Konstrukcji Politechniki Warszawskiej, Ośrodek Przetwarzania Informacji, Ośrodek Transferu Innowacji przy Instytucie Mechaniki i Konstrukcji Politechniki Warszawskiej, Mazowieckie Centrum Zaawansowanych Technologii), centra doskonałości (spośród 157 centrów wyłonionych w Polsce prawie 50% zlokalizowanych jest w Warszawie) oraz ośrodki wspierania przedsiębiorczości. W celu ułatwienia przepływu wiedzy i technologii pomiędzy jednostkami naukowymi i przedsiębiorcami powołano Warszawski Park Technologiczny. W celu wspierania działalności naukowo-technicznej i innowacyjnej oraz pomocy polskim naukowcom w pozyskiwaniu grantów europejskich powołano Krajowy Punkt Kontaktowy Programów Badawczych UE z siedzibą w Warszawie oraz regionalne punkty kontaktowe, których Centralny Punkt Kontaktowy (obejmując swoim zasięgiem działania województwa: mazowieckie, podlaskie i świętokrzyskie) mieści się również w Warszawie. Krajowy Punkt Kontaktowy jest także partnerem wszystkich powstałych platform technologicznych w Polsce. Platformy technologiczne są wspólnym przedsięwzięciem Komisji Europejskiej, przemysłu, instytucji naukowych i finansowych oraz grup decyzyjnych. Jednym z głównych zadań platform jest ustanowienie efektywnego partnerstwa publiczno-prywatnego do realizacji projektów naukowo-technologicznych. Aktualnie w Polsce istnieje 29 platform technologicznych, spośród których 14 umiejscowionych jest w obrębie OMW (13 w Warszawie i 1 w Świerku). Działania Polskich Platform Technologicznych w poszczególnych sektorach przemysłowych wspierane są przez najważniejsze dla polskiej nauki i gospodarki resorty rządowe, zaś uczestnikami Polskich Platform Technologicznych są partnerzy przemysłowi, przedsiębiorstwa, izby i agencje gospodarcze, instytuty naukowe oraz uczelnie.

2.4. Procesy demograficzne

Ludność Obszaru Metropolitalnego Warszawy, według stanu na dzień 31 grudnia 2007 roku, wynosiła 2 964 360 osób (3 073 932 osób, wliczając ludność powiatu mińskiego), tj. o ok. 0,7% więcej niż przed rokiem. Ludność OMW stanowiła 57,1% (58,2% wraz z powiatem mińskim) ludności województwa mazowieckiego. W wyniku dodatniego salda migracji w ruchu wewnętrznym oraz salda migracji zagranicznych, liczba mieszkańców OMW zwiększyła się o 18 574 osób. Ponadto do wzrostu liczby ludności przyczynił się dodatni przyrost naturalny. Przyrost rzeczywisty w stosunku do 2006 roku wyniósł 20 735 osób. Dla analizowanego obszaru 2007 rok był kolejnym, w którym odnotowano przyrost liczby ludności (wykresy 6 i 7).

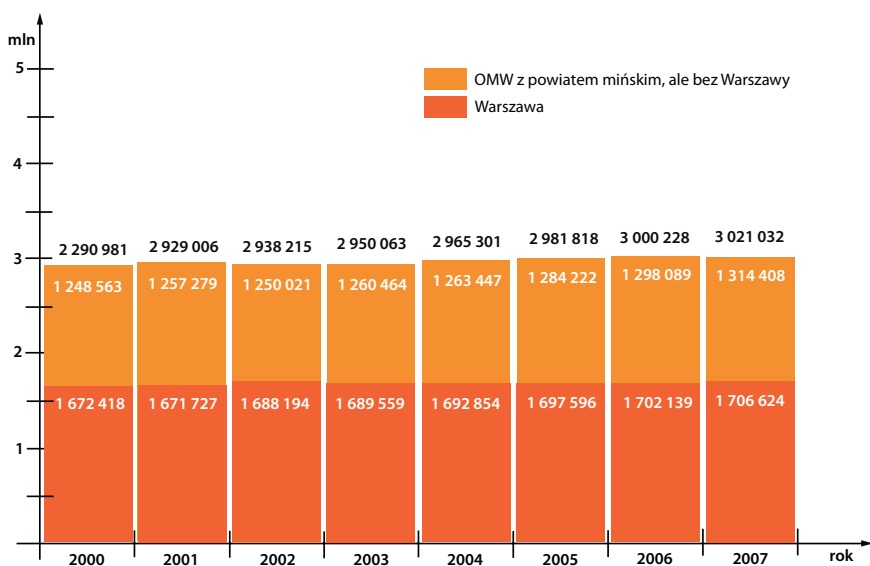
Wykres 6. Zmiany demograficzne OMW

Średnia gęstość zaludnienia w 2007 roku wynosiła 478 osób/km² (dla województwa – 146 osób/km²). Ludność koncentruje się przede wszystkim w Warszawie. Wysokim potencjałem demograficznym odznaczają się także miasta: Grodzisk Mazowiecki, Grójec, Legionowo, Łomianki, Mińsk Mazowiecki, Piaseczno, Piastów, Pruszków, Żyrardów, Ząbki, a także gminy podmiejskie położone w pasmach rozwoju wzdłuż dróg i kolei.

W ogólnej liczbie ludności Obszaru Metropolitalnego Warszawy ludność miast stanowi 82,2%, przy czym ludność Warszawy to 57,6% lud-

Wykres 7. Zmiany demograficzne OMW wraz z gminami powiatu mińskiego

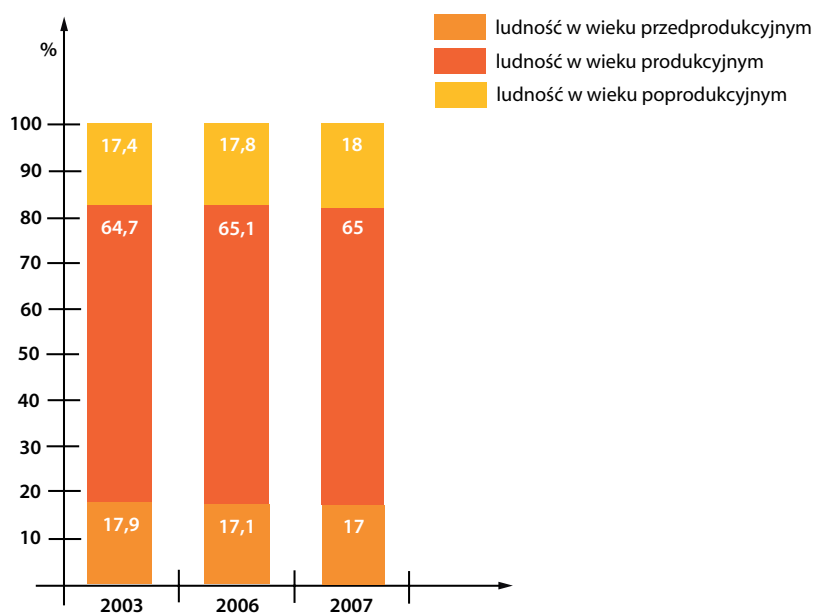

ności OMW. Ludność miejska OMW stanowi 72,6% ludności miejskiej całego województwa. W 2007 roku kobiety stanowiły ok. 53,2% ludności OMW, a współczynnik feminizacji kształtował się na poziomie 113 kobiet na 100 mężczyzn, dla Warszawy odpowiednio ok. 54,0% oraz 117 na 100 mężczyzn (dla województwa odpowiednio – 52,1% oraz 109 kobiet na 100 mężczyzn).

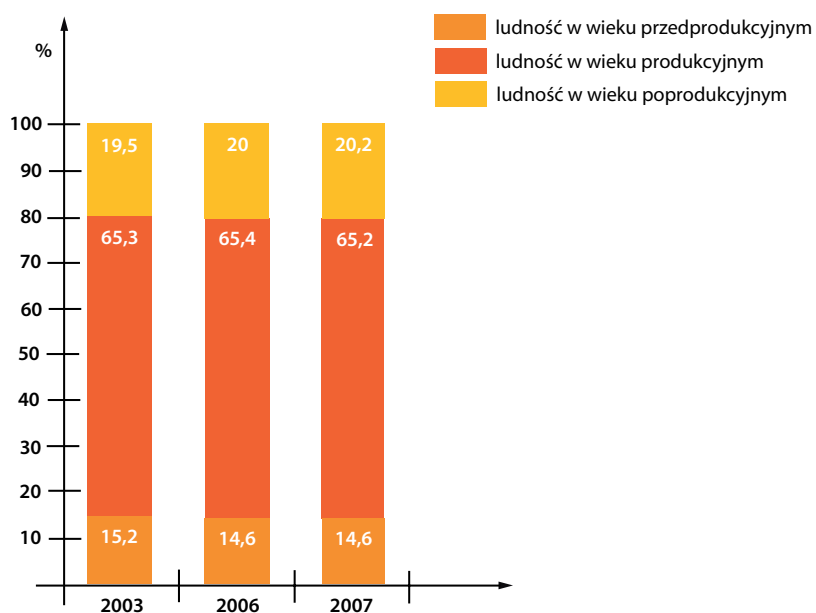
W 2007 roku udział dzieci i młodzieży w wieku do 17 lat, tj. w wieku przedprodukcyjnym, wynosił 17% i uległ w stosunku do roku 2006 obniżeniu o 0,1%. Zmniejszył się także o 0,1% udział ludności w wieku produkcyjnym. Natomiast udział ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększył się o 0,2% i w 2007 roku wynosił 18%. W Warszawie wzrost o 0,2% (na 20,2%) udziału ludności w wieku poprodukcyjnym nastąpił w wyniku zmniejszenia się udziału ludności w wieku produkcyjnym, z 65,4% na 65,2% (wykresy 8 i 9). Zmniejszanie się liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym przy jednoczesnym zwiększaniu liczby ludności w wieku poprodukcyjnym odzwierciedla proces starzenia się ludności w analizowanym obszarze. W 2007 roku współczynnik „starości” demograficznej – relacja ludności w starszym wieku (65 lat i więcej) do ogólnej liczby ludności – wyniósł 15,14%, gdy w 2003 roku – 14,93%. Dla Warszawy wskaźniki te kształtowały się odpowiednio na poziomie 17,13% i 16,83%, przy czym w stosunku do 2006 roku nieznacznie się zmniejszyły (odpowiednio o 0,03% i 0,02%).

W 2007 roku w OMW zostało zawartych 17 000 małżeństw (z powiatem mińskim 17 381 małżeństw), tj. o 1262 (o 1276 z powiatem mińskim) więcej

Wykres 8. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem dla OMW (z Warszawą)

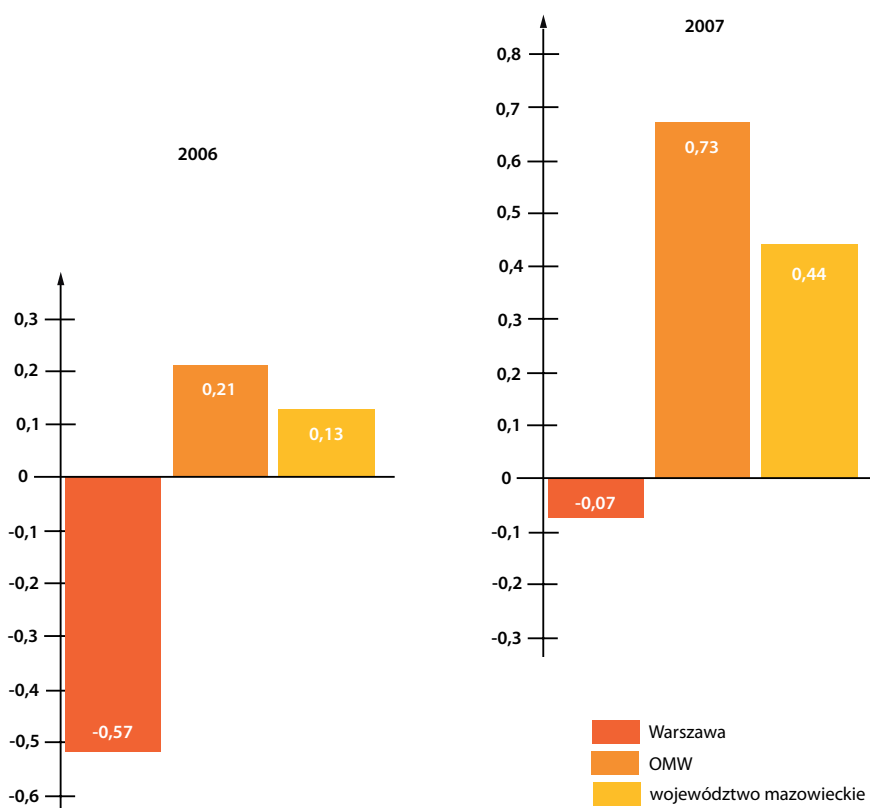

Wykres 9. Udział ludności według ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem Warszawy

niż rok wcześniej. Współczynnik małżeństw, czyli liczba zawartych małżeństw na 1000 mieszkańców ogółem, w stosunku do 2006 roku, wzrósł do 5,74 (5,75 z powiatem mińskim) z 5,35 (5,37 z powiatem mińskim), dla Warszawy odpowiednio do 5,57 z 5,30.

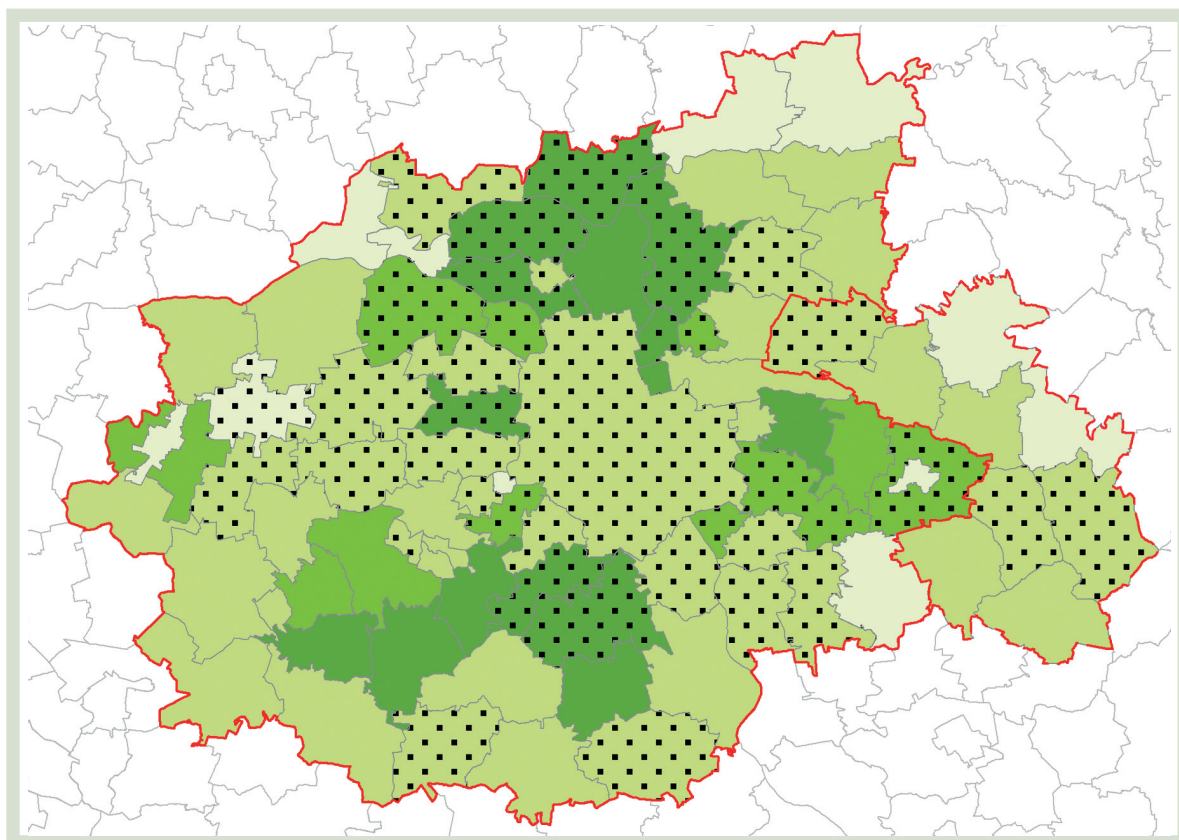
Wykres 10. Przyrost naturalny, natężenie liczone na 1000 mieszkańców

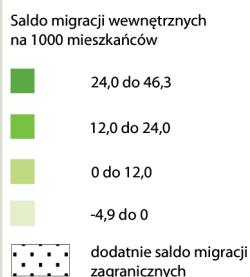
Głównym czynnikiem decydującym o tempie rozwoju demograficznego obszaru są urodzenia (Wykres 10). Powodują one zmiany w liczbie i strukturze ludności. W 2007 roku zarejestrowano 31 145 urodzeń żywych (więcej o 1771 niż w 2006 roku). Współczynnik urodzeń ukształtował się na poziomie 10,5 (w 2006 roku – 10,0), w tym dla Warszawy 10,2 (w 2006 roku – 9,6). Kolejnym czynnikiem mającym istotny wpływ na stan ludności są migracje (Tabela 2, Ryc. 8).

Obniżenie liczby umieralności przekłada się na wydłużenie życia mieszkańców, jednak nie wpływa na utrzymującą się różnicę pomiędzy długością życia mężczyzn i kobiet.

Ryc. 8. Rozmieszczenie ludności i procesy demograficzne – ruch migracyjny ludności w 2007 roku

Źródło: opracowanie własne MBPR

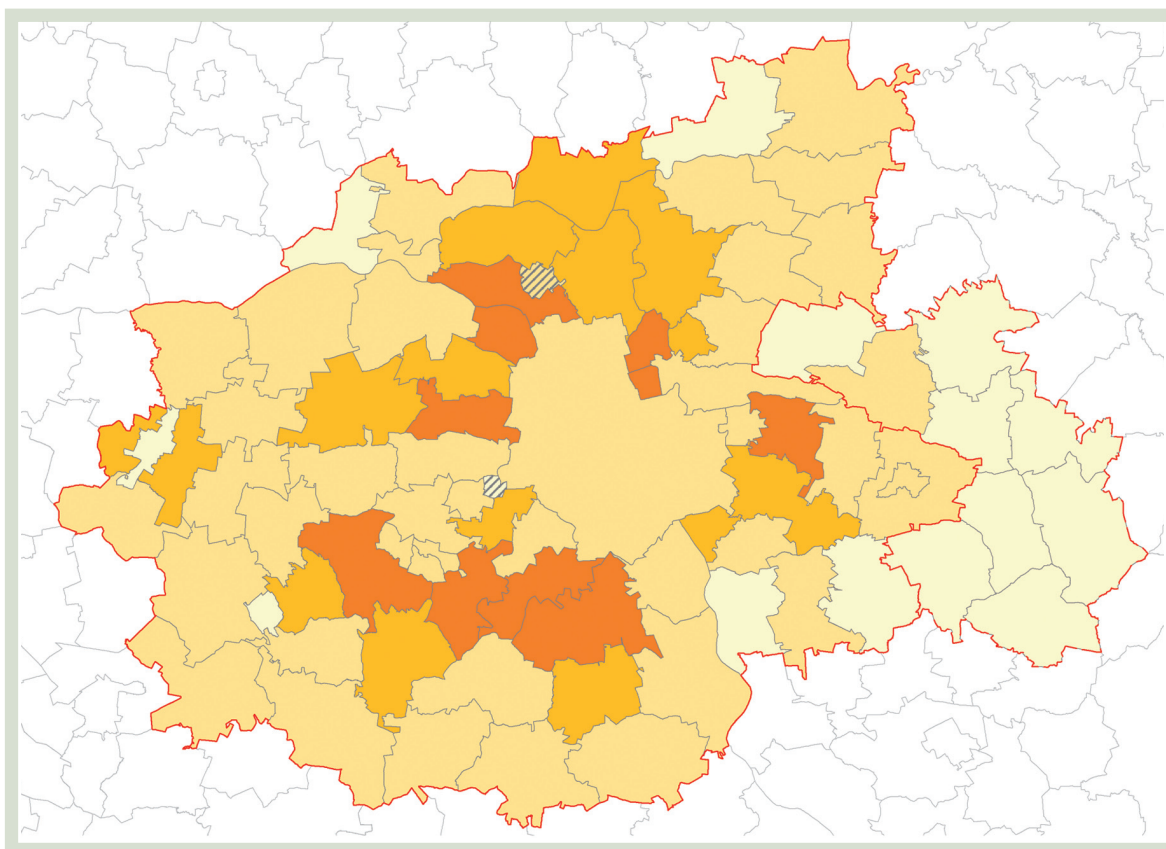
Dynamika zmian ludnościowych OMW zdeterminowana jest z jednej strony zmianami w strukturze wieku mieszkańców, z drugiej zaś migracjami do Warszawy. Wzrost liczby ludności w odniesieniu do 2006 roku nastąpił przede wszystkim w Warszawie i Piasecznie oraz w gminach w bezpośrednim otoczeniu Warszawy, z wyjątkiem Piastowa, w którym nastąpił spadek liczby ludności.

Tabela 2. Saldo migracji w OMW i Warszawie

Migracje	Saldo ogółem na 1000 mieszkańców		Migracje wewnętrzne na 1000 mieszkańców		Migracje zagraniczne na 1000 mieszkańców	
	2006	2007	2006	2007	2006	2007
OMW	+7,02	+6,76	+7,15	+6,73	-0,13	+0,03
Warszawa	+4,80	+3,39	+4,91	+3,33	-0,11	+0,06

Rycina 8:
 • dodatnie saldo migracji zagranicznych:
 - dla Warszawy – 193,
 - dla OMW bez Warszawy – od 1 do 12.

Ryc. 9. Rozmieszczenie ludności i procesy demograficzne – dynamika zmian ludnościowych w latach 2003-2007

Źródło: opracowanie własne MBPR

W latach 2000-2007 zmiany liczby ludności (Ryc. 9) ogółem osiągnęły dynamikę ponad 3,5% (3,4% z powiatem mińskim), a w latach 2003-2007 – ok. 2,5% (2,4% z powiatem mińskim). Przekształcenia struktury wiekowej ludności na przestrzeni lat 2003-2007 kształtowały się następująco:

- spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym,
- wzrost liczby ludności w wieku produkcyjnym,
- wzrost liczby ludności w wieku poprodukcyjnym.

Natężenie zmian w liczbie ludności dotyczyło głównie sąsiadujących z Warszawą gmin: Halinów, Jabłonna, Józefów, Lesznowola, Łomianki, Marki, Michałowice, Nadarzyn, Nieporęt, Piaseczno, Prażmów, Stare Babice, Wieliszew i Ząbki, w których nastąpił największy procentowo wzrost ludności w stosunku do 2003 roku. Spadek odnotowano w gminach: Karczew, Kołbiel, Piastów, Sochaczew – miasto, Somianka, Zakroczym, Żyrardów oraz w gminie Poświętne i gminach powiatu mińskiego (Cegłów, Dobrze, Jakubów, Kałuszyn, Latowicz, Mrozy, Siennica).

W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku, a także odwróceniem tendencji spadkowej urodzeń (od 2004 roku obser-

Zmiany liczby ludności ogółem (%)

wowany jest wzrost urodzeń) prognoza GUS na lata 2003-2030 straciła aktualność.

Zgodnie z założeniami **prognozy na lata 2008-2035** dla Polski, regionów oraz województw, w podziale na część miejską i wiejską, w województwie mazowieckim do 2013 roku spodziewany jest dalszy wzrost liczby urodzeń. Ponadto należy oczekiwać wzrostu współczynnika dzietności ogólnej, w miastach województwa z 1,31 do 1,48 w 2035 roku; na wsi z 1,49 do 1,52 w 2020 roku. Współczynnik ten następnie spadnie w 2035 roku do 1,49. Prognozuje się także wzrost liczby ludności ogółem w województwie mazowieckim do 2029 roku (w 2007 roku 5 188 488, w 2029 do 5 480 443 osób), a następnie jej spadek w 2035 roku, gdy ludność województwa będzie wynosiła 5 469 505 osób.

Podane dane można odnieść proporcjonalnie do ludności OWM, z uwzględnieniem bardzo licznej grupy osób przebywających na tym terenie czasowo i niezameldowanych.

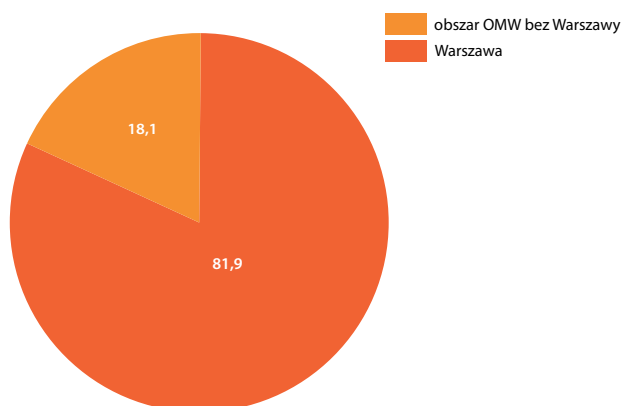
2.5. Infrastruktura społeczna

2.5.1. Edukacja

Ważnym elementem funkcjonowania obszarów metropolitalnych są placówki szkolnictwa wyższego, które stanowią podstawę doskonalenia jakości zasobów ludzkich. W obszarze OMW funkcjonuje 105 szkół wyższych (łącznie z filiami i wydziałami zamiejscowymi). Najwięcej z nich działa w Warszawie (*Wykres 11*), w której w 2008 roku funkcjonowało 86 szkół wyższych, w tym 71 niepublicznych. Ponadto znaczącymi ośrodkami szkolnictwa wyższego w OMW są powiaty: grodziski, miński, otwocki i pruszkowski. W 2007 roku na warszawskich uczelniach studiowało ponad 285 tys. studentów. W stosunku do 2004 roku ogólna liczba studentów w Warszawie wzrosła o 4,5%, natomiast absolwentów o 7,5%. Największy udział studentów w 2007 roku skupiał się w wyższych szkołach ekonomicznych (27%) oraz na uniwersytetach (25%). Najwyższy wzrost liczby studentów odnotowano w szkołach wyższych: rolniczych, medycznych oraz na uniwersytetach. W Warszawie funkcjonuje także Krajowa Szkoła Administracji Publicznej, której zadaniem jest przygotowywanie wysoko wykwalifikowanych kadr urzędników służby publicznej¹².

¹² Państwowa szkoła z siedzibą w Warszawie została wyłączona z systemu szkolnictwa wyższego i działa na podstawie *Ustawy z dnia 14 czerwca 1991 roku o Krajowej Szkole Administracji Publicznej*.

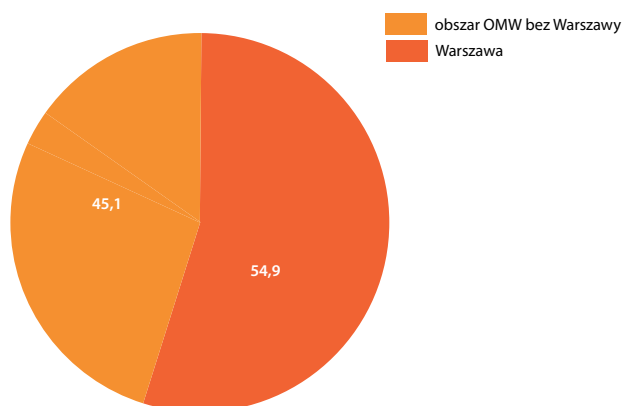
Wykres 11. Procentowy udział szkół wyższych w OMW w 2007 roku

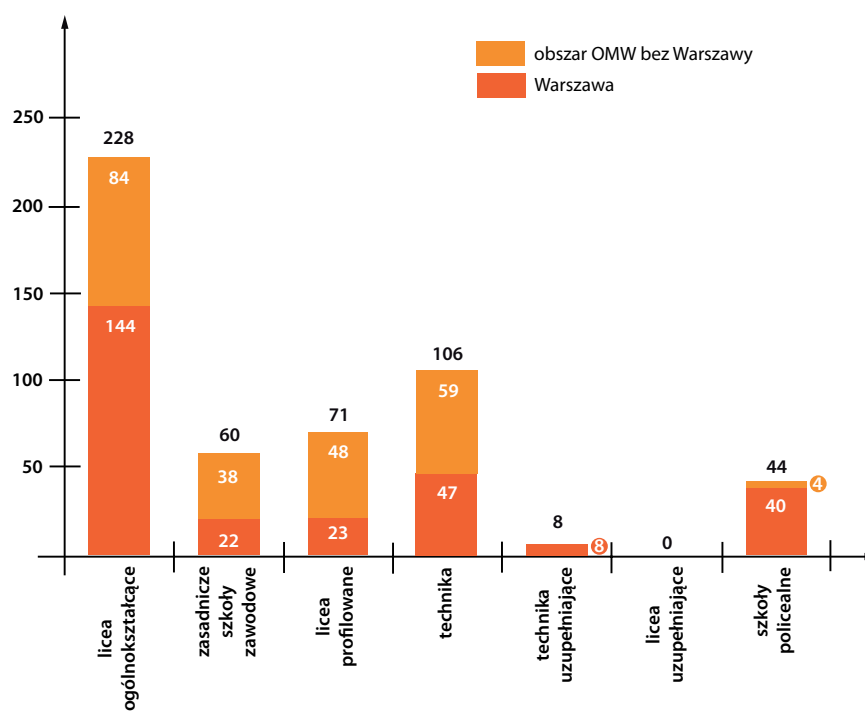
W latach 2004-2007 znacznie zmalała liczba absolwentów szkół technicznych, co jest niepokojącym zjawiskiem w sytuacji, gdy na rynku pracy jest zapotrzebowanie na inżynierów – specjalistów. W Warszawie spadek ten kształtował się na poziomie 12,9%, w województwie mazowieckim na poziomie 18,6%.

W obszarze OMW w 2007 roku edukacja na poziomie ponadgimnazjalnym prowadzona była w 517 szkołach, spośród których największy udział stanowiły licea ogólnokształcące i technika (Wykres 12). Pod względem liczebności liceów ogólnokształcących i szkół policealnych dominowała Warszawa, natomiast zasadnicze szkoły zawodowe, licea profilowane i technika znajdowały się głównie na pozostałym obszarze OMW. Udział procentowy ogółem szkół ponadgimnazjalnych Warszawy i powiatów ob-

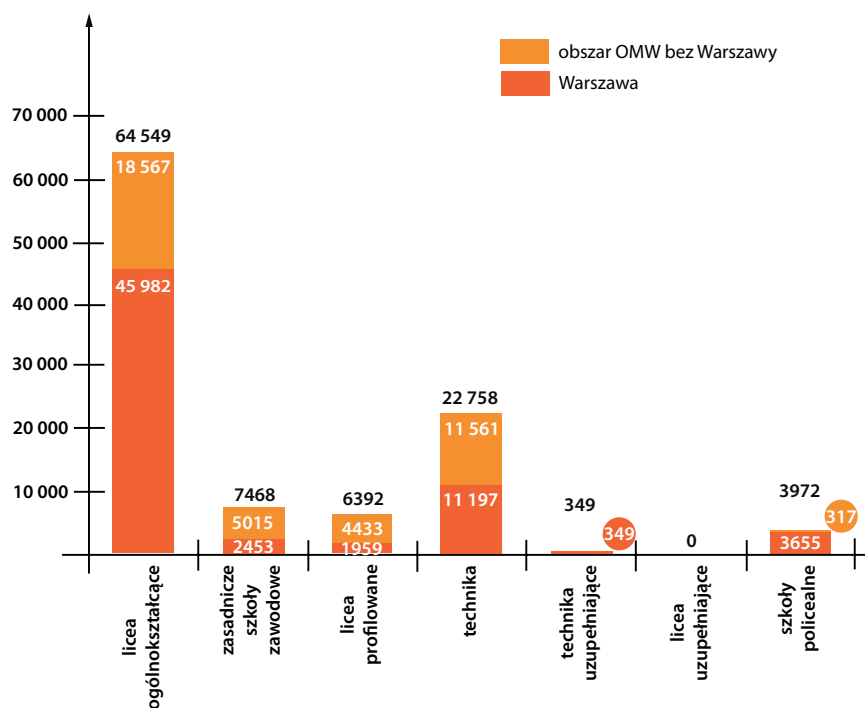
Wykres 12. Procentowy udział szkół ponadgimnazjalnych w OMW w 2007 roku

Wykres 13. Liczba szkół ponadgimnazjalnych w OMW w 2007 roku

Wykres 14. Liczba uczniów szkół ponadgimnazjalnych w OMW w 2007 roku

szaru OMW kształtował się na poziomie od 45,1 % do 54,9% (Wykres 13). Młodzież ucząca się w szkołach ponadgimnazjalnych skupiała się głównie w Warszawie i stanowiła 62,2% młodzieży uczącej się w obszarze OMW (Wykres 14).

W latach 2004-2007 na obszarze OMW zaobserwowano spadek liczby szkół ponadgimnazjalnych (o 11,3%) oraz liczby uczniów (o 3,6%), wynikający m.in. ze zmniejszającej się populacji młodzieży w wieku szkolnym. W analizowanym okresie liczba młodzieży w wieku 19-24 lata w obszarze OMW zmalała o 10,1%. Największą liczbę młodzieży w tym przedziale wiekowym miała Warszawa oraz powiaty: piaseczyński, pruszkowski i wołomiński, natomiast najmniejszą – wschodnia część obszaru OMW.

W 2007 roku największy odsetek młodzieży kształcił się w liceach ogólnokształcących oraz technikach. W ostatnich latach wzrosło (o 36,4%) zainteresowanie nauką w technikach, tj. szkołach umożliwiających uzyskanie zawodu. Spadło natomiast zainteresowanie liceami profilowanymi, które dają wykształcenie ogólne i jedynie orientację zawodową. W zasadniczych szkołach zawodowych nastąpił spadek liczby uczniów o 7,7%.

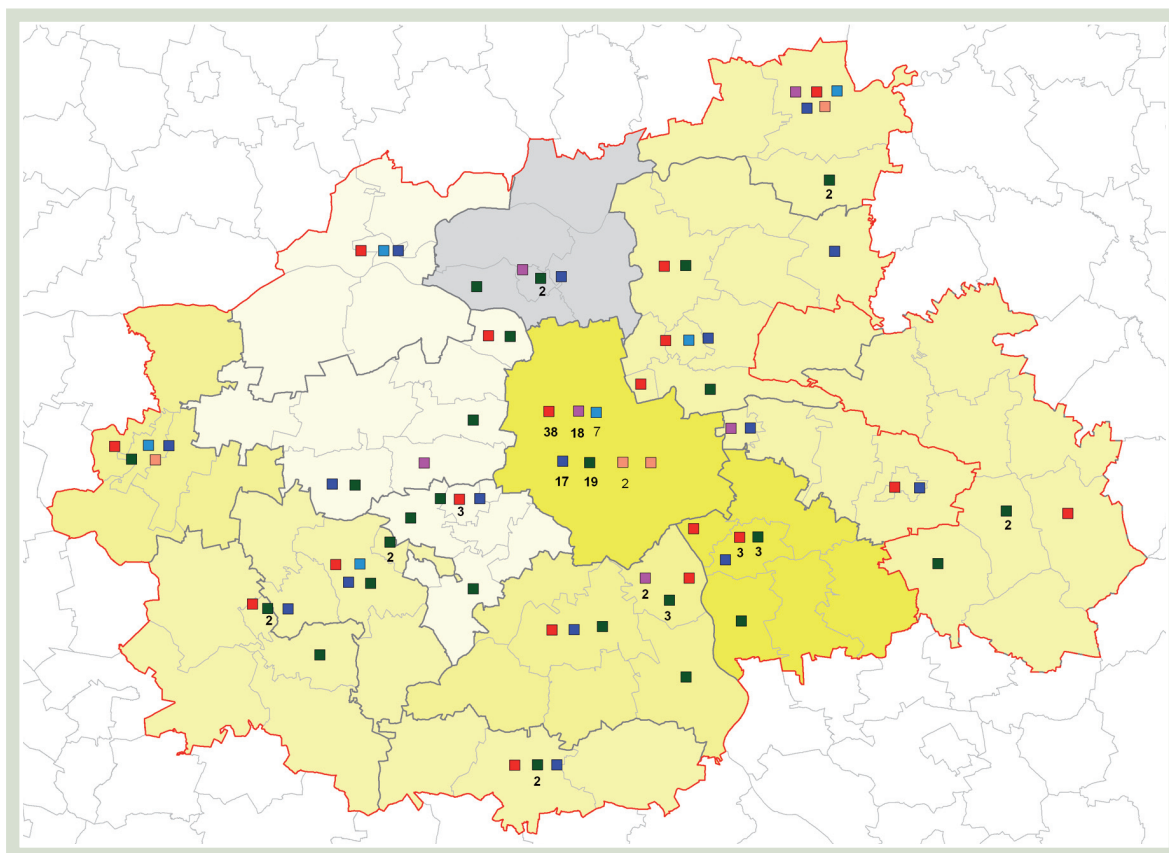
2.5.2.

Ochrona zdrowia i opieka społeczna

W zakresie dostępności do usług zdrowotnych najlepszą sytuację ma Warszawa, w której w 2007 roku funkcjonowało 56 szpitali, tj. 54,3% wszystkich szpitali zlokalizowanych w województwie mazowieckim. Wśród warszawskich szpitali działało 9 placówek klinicznych, skupiających wysoko wyspecjalizowaną kadrę medyczną. Rozmieszczenie szpitali było nierównomierne. Udział liczby szpitali w Warszawie i w powiatach położonych w OMW kształtował się odpowiednio od 67,5% do 32,5% (Wykres 15). Poza stolicą największą koncentracją szpitali odznaczały się powiaty: otwocki (w tym jeden szpital kliniczny), piaseczyński, pruszkowski i wołomiński. Na terenach pozostałych powiatów działało po jednej placówce szpitalnej. Ponadto na omawianym obszarze działało jedyne w województwie mazowieckim uzdrowisko Konstancin-Jeziorna, położone w powiecie piaseczyńskim. Największą liczbą łóżek na 10 000 mieszkańców charakteryzowała się Warszawa oraz powiat otwocki (Ryc. 10).

Ważnym elementem ochrony zdrowia jest zapewnienie mieszkańcom pomocy medycznej w stanach nagłego zagrożenia zdrowia lub życia. W skład zintegrowanego systemu ratownictwa medycznego wchodzi centra powiadamiania ratunkowego (CPR), szpitalne oddziały ratunkowe, zespoły wyjazdowe ratownictwa medycznego oraz Lotnicze Pogotowie Ratunkowe.

Ryc. 10. Rozmieszczenie placówek ochrony zdrowia i opieki społecznej na obszarze OMW w 2007 roku

Źródło: opracowanie własne MBPR

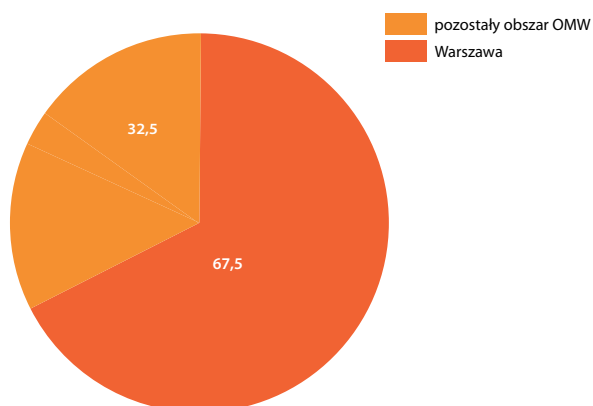

Według Planu działania systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne dla województwa mazowieckiego na lata 2008-2010 na obszarze całego województwa mazowieckiego nie ma utworzonych CPR. W skład systemu ratownictwa medycznego wchodzi szpitalne oddziały ratunkowe (SOR), które w 2007 roku na obszarze OMW zlokalizowane były w Warszawie, Grodzisku Mazowieckim, Nowym Dworze Mazowieckim, Sochaczewie, Wołominie i Wyszkowie. Największą koncentracją wyjazdowych zespołów ratownictwa medycznego odznaczała się Warszawa (17 zespołów). Rozmieszczenie zespołów ratownictwa medycznego na obszarze OMW poza stolicą jest równomierne (Ryc. 10).

Na analizowanym obszarze działało Lotnicze Pogotowie Ratunkowe z jednym śmigłowcem ratowniczym stacjonującym w Warszawie. Ponadto na obszarze OMW funkcjonowały ładowiska przyszpitalne w Warszawie (2), Sochaczewie i Wyszkowie.

Na obszarze OMW w 2007 roku działalność prowadziły 53 domy opieki społecznej, tj. 53,5% w skali województwa mazowieckiego. Najwięcej

Wykres 15. Procentowy udział szpitali w OMW w 2007 roku

domów pomocy społecznej w 2007 roku koncentrowało się w Warszawie oraz powiatach otwockim i piaseczyńskim. Najmniej było ich w północno-wschodniej części obszaru OMW.

2.5.3. Kultura

Duża liczba instytucji kulturalnych jest ważnym wskaźnikiem metropolizacji. Placówki kultury o znaczeniu ponadlokalnym i regionalnym zlokalizowane są przede wszystkim w Warszawie. Skupiają się tu najważniejsze narodowe instytucje kulturalne.

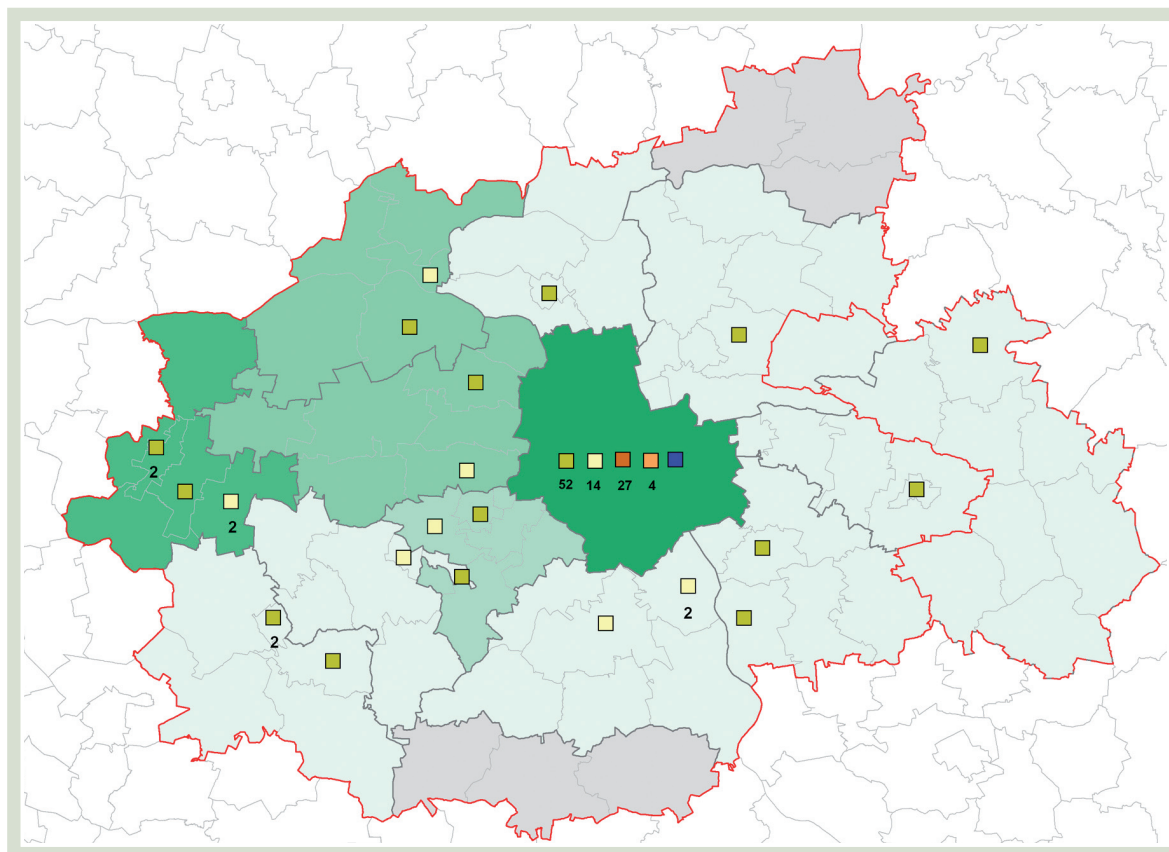
W 2008 roku na obszarze OMW działalność kulturalną prowadziło 31 teatrów, w tym 27 publicznych i 4 niepubliczne. Wszystkie teatry zlokalizowane były w Warszawie. Znaczącą rolę kulturalną w Warszawie odgrywa Filharmonia Narodowa, która jest reprezentacyjną instytucją życia muzycznego w Polsce.

W Warszawie skupiało się ponad 72% wszystkich muzeów zlokalizowanych w obszarze OMW (Wykres 16). Poza Warszawą najwięcej muzeów funkcjonowało w powiatach: piaseczyńskim, sochaczewskim i żyrardowskim (Ryc. 11)¹³.

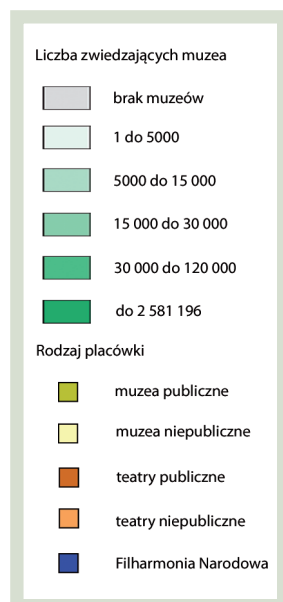
W latach 2004-2007 na analizowanym obszarze nastąpił wzrost liczby zwiedzających muzea o 14,5%. Największym zasięgiem oddziaływania odznaczają się placówki muzealne zlokalizowane w Warszawie i na te-

¹³ Analiza liczby zwiedzających muzea została przeprowadzona w układzie powiatowym. W powiecie grójeckim muzea zlokalizowane są poza obszarem metropolitalnym (Nowe Miasto n/Pilicą, Warka).

Ryc. 11. Rozmieszczenie placówek kultury na obszarze OMW w 2007 roku

Źródło: opracowanie własne MBPR

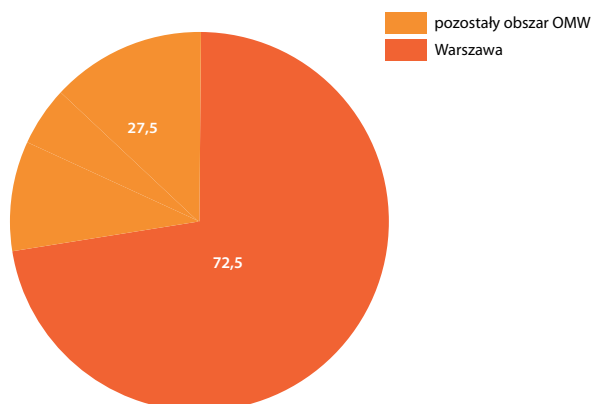

renie powiatu sochaczewskiego, gdzie była największa liczba zwiedzających. Duża liczba zwiedzających muzea w powiecie sochaczewskim związana była głównie z funkcjonującym tam Muzeum Kolei Wąskotorowej, posiadającym największy w Europie, liczący ponad 200 jednostek, zbiór taboru wąskotorowego (Ryc. 11).

Poza muzeami działalność wystawienniczą prowadziły galerie i salony sztuki. Na obszarze OMW tego typu placówki funkcjonowały tylko w Warszawie (29). W 2007 roku galerie i salony sztuki zorganizowały 408 wystaw, które zaprezentowano na 450 ekspozycjach. W stosunku do 2004 roku liczba zwiedzających nieznacznie zmalała – o 0,2%. Galerie państwowe poza działalnością wystawienniczą prowadzą także działalność oświatową, organizując m.in. odczyty, prelekcje, spotkania autorskie. Do znaczących galerii państwowych należą: Zachęta Narodowa Galeria Sztuki w Warszawie, Centrum Sztuki Współczesnej Zamek Ujazdowski w Warszawie.

Działalność kinowa na obszarze OMW prowadzona była w 2007 roku przez 34 kina, tj. o 10 mniej niż w 2004 roku. Najwięcej kin, bo 23, zlokalizowanych było w Warszawie. Z kolei w powiatach: legionowskim,

Wykres 16. Procentowy udział muzeów w OMW w 2007 roku

warszawskim zachodnim, wołomińskim i żyrardowskim w 2007 roku nie funkcjonowały kina. W latach 2004-2007 na obszarze OMW nastąpił spadek liczby widzów w kinach o 3,8% oraz liczby miejsc na widowniach o 0,4%. Mimo to w samej Warszawie odnotowano wzrost liczby miejsc na widowni o 2,5%, przy jednoczesnym spadku liczby widzów o 2,6%.

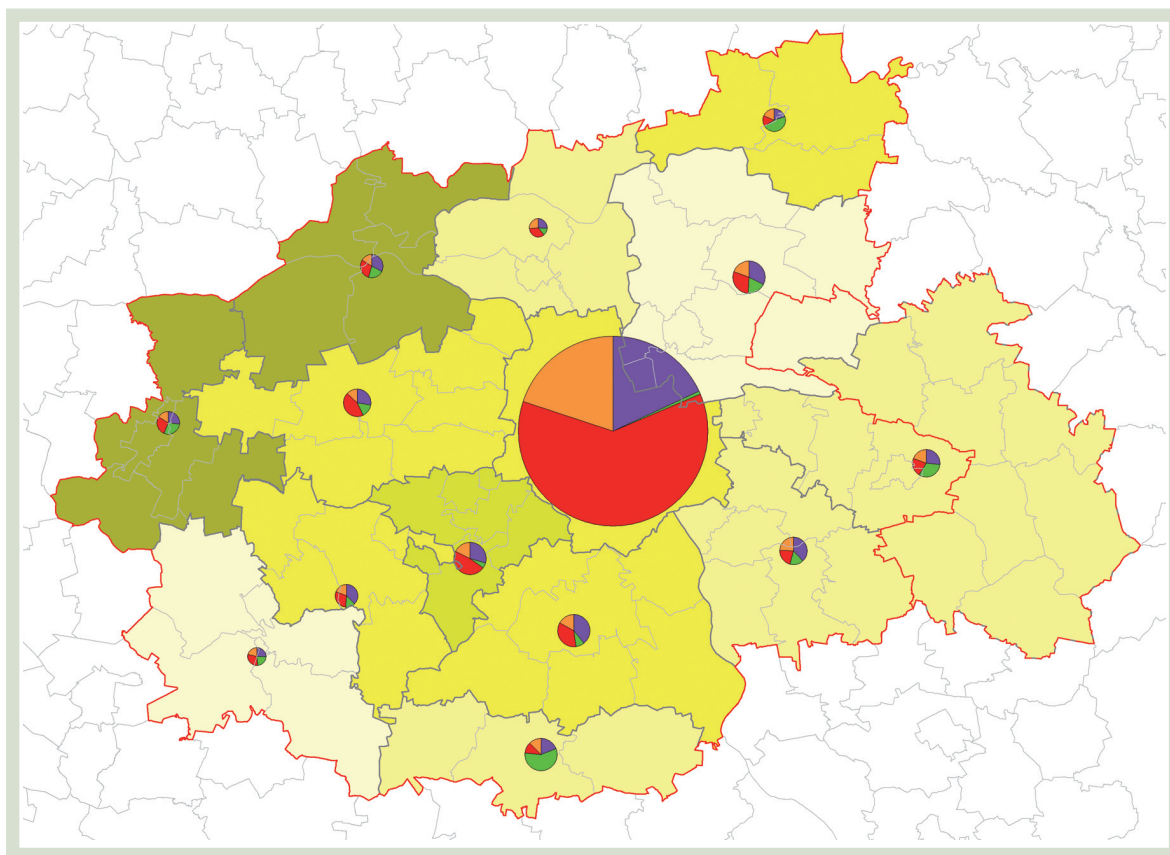
Na obszarze OMW odbywają się liczne imprezy kulturalne, w tym o randze międzynarodowej, wśród nich do najważniejszych należą: Konkurs Chopinowski, Summer Jazz Festiwal, Jazz Jamboree i Jazz na Starym Mieście, odbywające się w stolicy. Poza Warszawą na obszarze OMW na uwagę zasługują imprezy związane z rekonstrukcjami historycznymi bitew, w tym inscenizacja bitwy nad Bzurą (powiat sochaczewski) oraz bitwy pod Raszynem.

2.6.1. Rynek pracy, bezrobocie

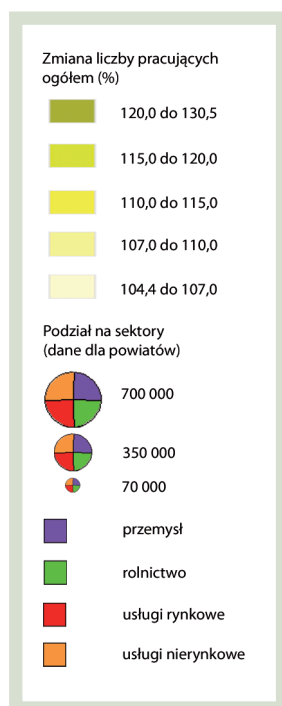
Jednym z elementów kształtujących sytuację na rynku pracy są procesy demograficzne. W 2007 roku liczba osób w wieku produkcyjnym na obszarze OMW wynosiła 1 925 876 osób (1 960 507 z powiatem mińskim), tj. ok. 65% (64,9% z powiatem mińskim) ogółu ludności, stanowiąc potencjalne zasoby pracy (w Warszawie – 65,2%, w województwie – 63,8%, w kraju – 64,4%).

Niebagatelną część oferowanych zasobów siły roboczej stanowią ludzie młodzi, w tym absolwenci szkół ponadgimnazjalnych. W 2007 roku,

Ryc. 12. Struktura pracujących według sektorów ekonomicznych oraz dynamika zmian w liczbie pracujących ogółem w latach 2003-2007

Źródło: opracowanie własne MBPR

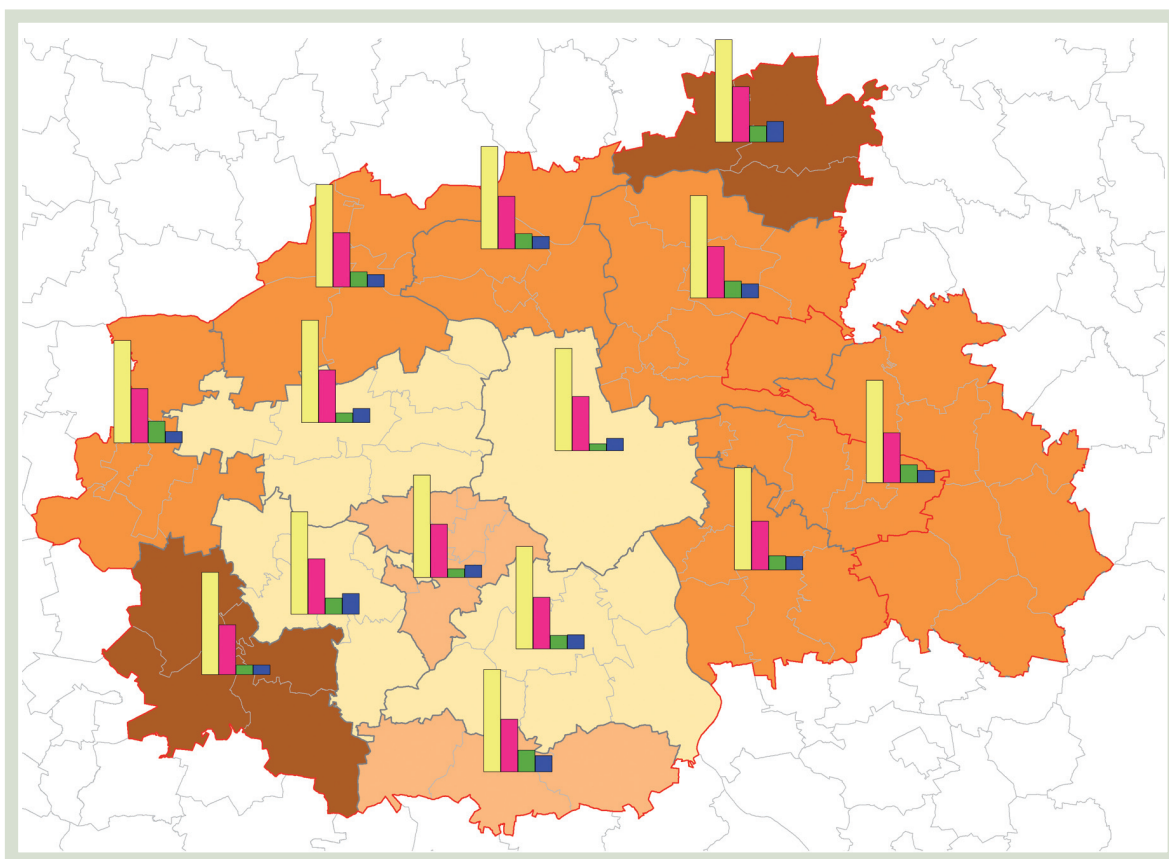
według stanu na dzień 31 grudnia, OMW zamieszkiwało 278 877 osób w wieku 18-24 lata (9,4% mieszkańców OMW), z tego w Warszawie – 148 175 osób (5% ogółu mieszkańców OMW). **Liczba pracujących na dzień 31 grudnia 2007 roku** wyniosła 1 141 537¹⁴ osób i była wyższa niż przed rokiem o 4,3% (Ryc. 12).

Natomiast w stosunku do 2003 roku odnotowano wzrost tylko w sektorze usług rynkowych (o 3,8%). Ogólna tendencja wzrostu liczby osób pracujących w skali kraju przekłada się na sytuację w poszczególnych województwach, także na OMW. W 2007 roku odnotowano wzrost liczby pracujących w stosunku do roku poprzedniego zarówno w województwie mazowieckim, jak i na obszarze OMW.

Na dzień 31 grudnia 2007 roku w urzędach pracy zarejestrowanych było 76 131 osób, w tym: 39 358 kobiet, 9674 młodzieży poniżej 25 lat oraz 10 199 osób z prawem do zasiłku. Bezrobotni OMW stanowili 34,6% ogółu bezrobotnych zarejestrowanych w urzędach pracy województwa mazowieckiego (Ryc. 13).

¹⁴ Dane powiatowe dla pracujących ogółem oraz podane według sektorów ekonomicznych.

Ryc. 13. Stopa bezrobocia rejestrowanego dla powiatów w 2007 roku

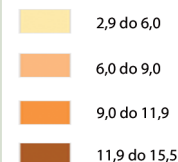
Źródło: opracowanie własne MBPR

Rozmieszczenie bezrobocia na obszarze OMW jest zróżnicowane. We wszystkich powiatach OMW od kilku lat odnotowuje się systematyczny spadek stopy bezrobocia (nawet o ponad 12 punkt. proc. w powiecie wyszkowskim na przestrzeni lat 2004-2007). Najniższa stopa bezrobocia rejestrowanego na dzień 31 grudnia 2007 roku była w Warszawie (2,9%), a najwyższa w powiecie wyszkowskim (15,4%). Ponadto wysokie bezrobocie (powyżej 11%) odnotowano w powiatach: legionowskim (11,6%), wołomińskim (11%) i żyrardowskim (11,9%)¹⁵.

Niekorzystna struktura bezrobocia, wyrażająca się wysokim udziałem bezrobotnych kobiet występuje w Warszawie (53,3%) oraz powiatach: grodziskim (54,5%), grójeckim (50,8%), legionowskim (51,2%), nowodworskim (52,8%), pruszkowskim (51,9%), sochaczewskim (53,0%), warszawskim zachodnim (50,8%) i wyszkowskim (51,0%). Dla całego OMW wskaźnik ten wynosi 51,7% (53,4% – dla województwa).

W grudniu 2007 roku, spośród osób w wieku poniżej 25 lat, 9674 osób zarejestrowanych było w urzędach pracy jako bezrobotni (co stanowi 3,5%

Stopa bezrobocia rejestrowanego dla powiatów (%)

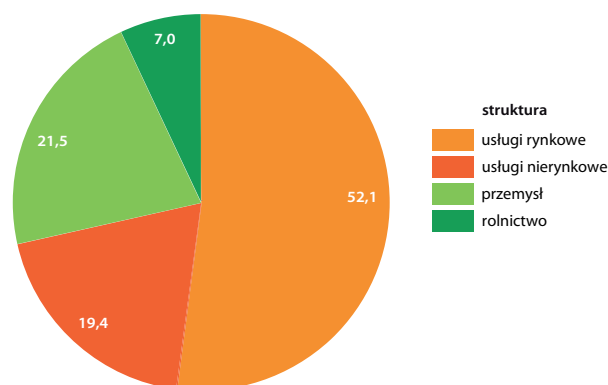

Bezrobotni (%)

¹⁵ Dane, stopa bezrobocia rejestrowanego, Bank Danych Regionalnych.

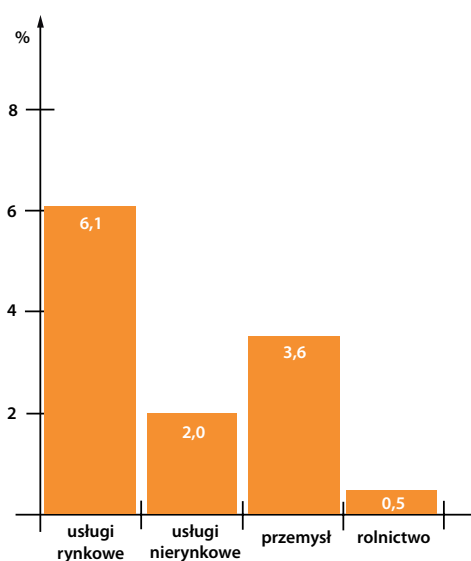
Wykres 17. Procentowa struktura zatrudnienia w 2007 roku

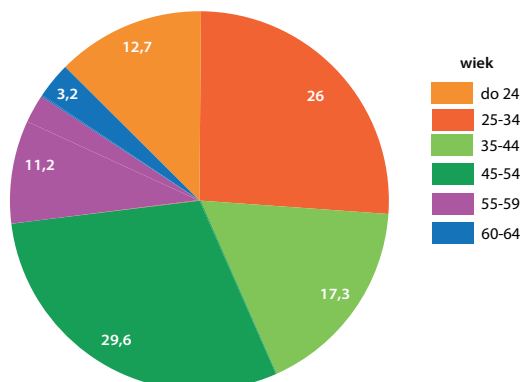
młodzieży w wieku 18-24 lata, mieszkającej w OMW). Wskaźnik ten dla OMW wyniósł 12,7% i był znacznie niższy niż dla województwa (17,7%). Wysokim udziałem bezrobotnej młodzieży charakteryzują się powiaty: grójecki (21,3%), sochaczewski (21,1%) i wyszkowski (24,3%). W Warszawie udział tej grupy bezrobotnych był najniższy i wyniósł 7,4%. Na koniec 2003 roku wśród ogółu bezrobotnych młodzieź w wieku poniżej 25 lat stanowiła 21%, tj. 30 836 osób. Najwyższy udział bezrobotnej młodzieży odnotowano w powiecie grójeckim (30,8%), zaś najniższy w Warszawie (16,1%).

Biorąc pod uwagę wiek bezrobotnych, według stanu na dzień 31 grudnia 2007 roku, najliczniejszą grupę zarówno dla OMW, jak i dla Warszawy stanowiły osoby w wieku 45-54 lata, co dawało odpowiednio 29,6% i 32,6%

Wykres 18. Procentowy wzrost zatrudnienia w stosunku do 2006 roku

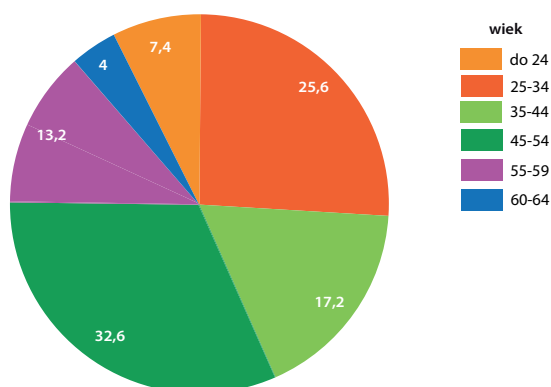

Wykres 19. Procentowy udział bezrobotnych według wieku w OMW w 2007 roku

Źródło: Raport Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie, 2007 rok

Wykres 20. Procentowy udział bezrobotnych według wieku w Warszawie w 2007 roku

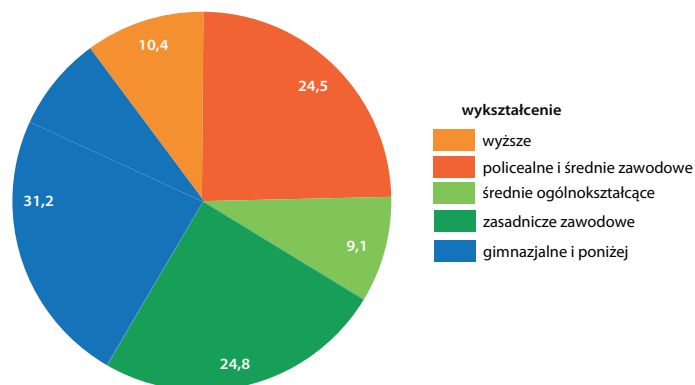
Źródło: Raport Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie, 2007 rok

ogółu bezrobotnych. Procentowy udział bezrobotnych według wieku w ogólnej liczbie bezrobotnych przedstawiają wykresy 19 i 20.

Jedną z przyczyn utrudniających znalezienie pracy był niski poziom wykształcenia. W Warszawie najwięcej osób bezrobotnych posiadało wykształcenie policealne i średnie zawodowe, natomiast w OMW – gimnazjalne i niższe. Procentowy udział bezrobotnych według wykształcenia w ogólnej liczbie bezrobotnych ilustrują wykresy 21 i 22.

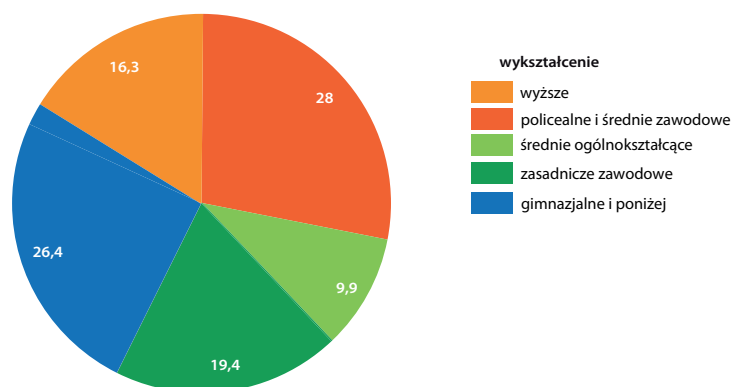
Polski rynek pracy zmienia się w bardzo szybkim tempie, co wynika przede wszystkim z dostosowywania się polskiej gospodarki do sytuacji, jaka panuje na globalnym rynku pracy. Pojawiają się nowe zawody. Oprócz kwalifikacji, bardzo ważne stają się dodatkowe umiejętności, jakie mają osoby poszukujące pracy. Do umiejętności tych należą: znajomość języków obcych, umiejętność wykorzystania komputera w pracy i umiejętności interpersonalne. Ponadto istotne są też takie cechy, jak: zdolność do szybkiego uczenia się, otwartość na zmiany oraz umiejętność docierania

Wykres 21. Procentowy udział bezrobotnych według wykształcenia w OMW w 2007 roku

Źródło: Raport Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie, 2007 rok

Wykres 22. Procentowy udział bezrobotnych według wykształcenia w Warszawie w 2007 roku

Źródło: Raport Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Warszawie, 2007 rok

do odpowiednich informacji. Rynek pracy staje się coraz bardziej globalny i w każdej dziedzinie wykorzystywane są informacje z pozornie niezwiązanych ze sobą obszarów. Rośnie także ranga niekonwencjonalnych form zatrudnienia.

W 2007 roku w województwie mazowieckim pozyskano 128 187 ofert pracy – o 19 278 ofert, tj. o 17,7%, więcej niż w 2006 roku. Większość zgłaszanych ofert pochodziła z zakładów należących do sektora prywatnego – 78,5% ogółu zgłoszonych w 2007 roku. Wzrost łącznej liczby ofert pracy wynikał z utrzymującego się wzrostu (o 27,4%) ofert pracy niesubsydiowanej i wzrostu (o 2,5%) liczby ofert zatrudnienia subsydiowanego¹⁶. Najwyższa liczba ofert pracy na obszarze OMW była zarejestrowana w Warszawie – 38 274 oferty (na jedną ofertę przypadało 1,2 bezrobotnego) i w powiecie

¹⁶ Rynek pracy województwa mazowieckiego w 2007 roku, Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie.

mińskim – 6629 ofert (na jedną ofertę przypadało ok. 1,5 bezrobotnego), najmniejsza zaś – w powiecie warszawskim zachodnim – 759 ofert (na jedną ofertę przypadało ok. 0,35 bezrobotnego)¹⁷.

Mimo wciąż wysokiego bezrobocia rejestrowanego i bardzo niskiej stopy zatrudnienia, coraz częściej brakuje w naszym kraju osób do pracy. Racjonalizacja wydatków socjalnych oraz przeobrażenie systemu edukacji (dostosowanie oferty) może mieć istotny wpływ na trwałą poprawę na rynku pracy, tj. wyraźne podniesienie wskaźnika zatrudnienia. Istotnym warunkiem są także zmiany tendencji demograficznych oraz wysoki wzrost gospodarczy. Ponadto należy dążyć do zmniejszania eksportu najzdolniejszego polskiego kapitału ludzkiego oraz przeciwdziałać drenażowi wysoko wykwalifikowanej kadry za granicę.

2.6.2.

Miejsca pracy w zawodach kreatywnych

Czynnikiem generującym wysoki wzrost gospodarczy są liczne miejsca pracy w zawodach kreatywnych. Tego typu miejsca pracy koncentrują się w metropoliach i ich liczba w stosunku do ogółu zatrudnionych stanowi swoisty wskaźnik metropolizacji. Kreatywne miejsca pracy powstają w firmach oferujących usługi niematerialne, wytwarzające dobra intelektualne. Obecność dobrze wykształconych i kreatywnych ludzi wpływa na postęp i procesy rozwojowe całego województwa. Do tej grupy zawodów można zaliczyć: naukowców i inżynierów, wykładowców uniwersyteckich, architektów, artystów, informatyków, osoby pracujące w mediach itp.

Do grupy zawodów kreatywnych zalicza się pracowników firm prowadzących działalność o charakterze:

- innowacyjnym, dotyczącą sfery badawczo-rozwojowej i przemysłu wysokiej techniki oraz sektora usług społeczeństwa informacyjnego,
- stymulującym działania i wspomagającym rozwój, tj. działalność związaną z gospodarką opartą na wiedzy, wiedzochłonne usługi biznesowe, inkubatory technologiczne, parki technologiczne i przemysłowo-technologiczne, centra transferu technologii, pośrednictwo finansowe oraz usługi prawne dla biznesu,
- twórczym, związanym głównie z branżą kulturalną i artystyczną: architekturą, kulturą i sztuką, reklamą, działalnością wydawniczą, radiem i telewizją itp.

W zakresie rozmieszczenia miejsc pracy w zawodach kreatywnych w województwie mazowieckim istnieje wyraźny podział na centralną część z Warszawą i pozostałe obszary województwa¹⁸. Duża liczba firm

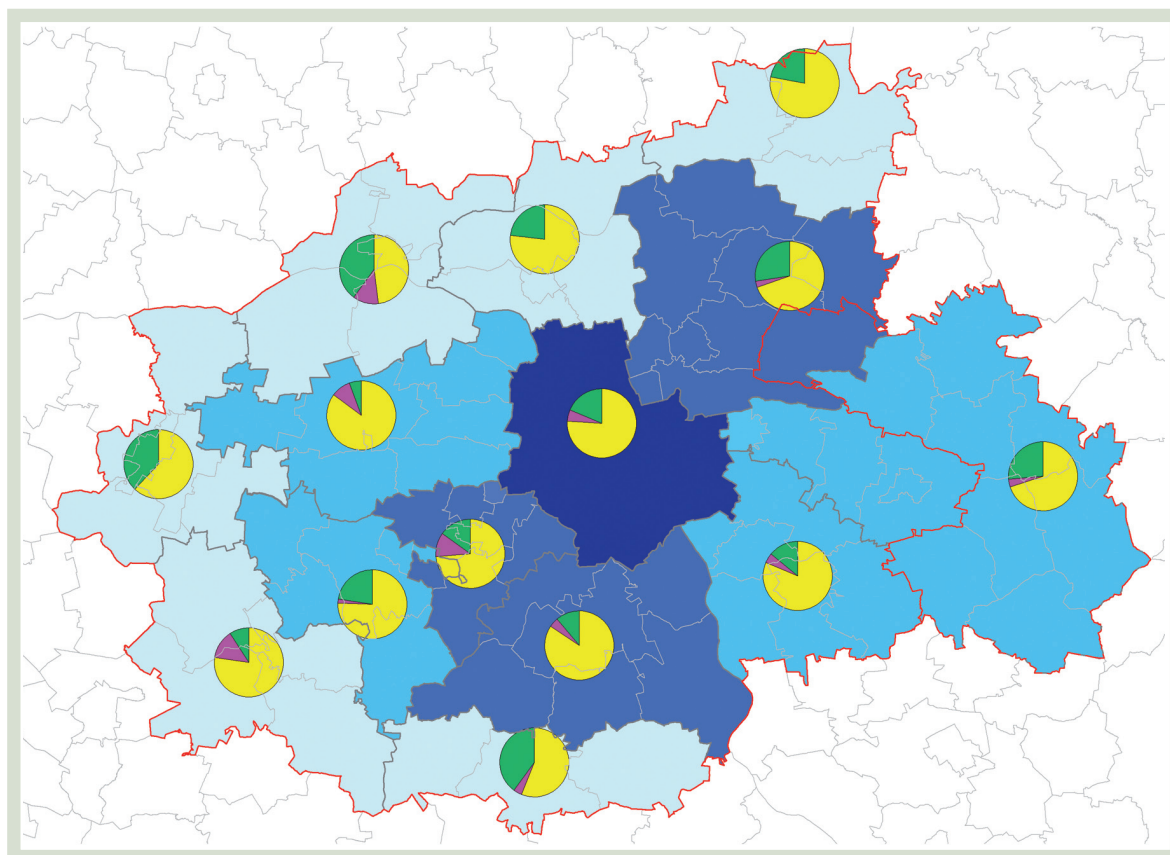
¹⁷ Liczbę zarejestrowanych bezrobotnych w powiatowych urzędach pracy województwa mazowieckiego podano według stanu na koniec 2007 roku.

¹⁸ Analizy przestrzennego rozmieszczenia miejsc pracy w zawodach kreatywnych w woje-

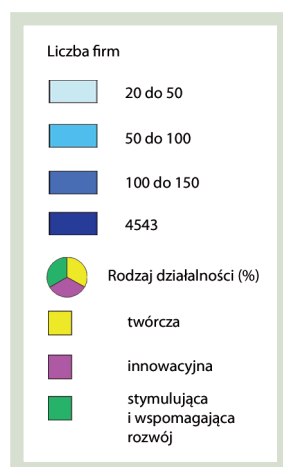
Do klasy kreatywnej w ujęciu Richarda Floridy należą osoby wykonujące zawody zarówno typowo twórcze, jak i wymagające wiedzy i kreatywności. Osoby te Richard Florida podzielił na dwie grupy zawodowe. Do grupy pierwszej (tzw. *the Super-Creative Core*) zaliczył on osoby wykonujące zawody twórcze, takie np. jak architekt, artysta plastyk, aktor, pisarz, projektant, profesor akademicki, etc. Do drugiej (tzw. *Creative Professionals*) zakwalifikował profesjonalistów, którzy kreują nowe rozwiązania na podstawie projektów, odkrywają i wynalazków dokonanych przez twórców, badaczy i naukowców. Do drugiej grupy należą osoby pracujące w branżach związanych z wysokimi technologiami, usługami finansowymi, zarządzaniem przedsiębiorstwami, obsługą prawną, czy opieką medyczną.

Na podstawie: R. Florida, *The rise of the creative class*, New York 2004, s. 68-72.

Ryc. 14. Rozmieszczenie firm kreatywnych w 2007 roku

Źródło: opracowanie własne MBPR

zatrudniających ludzi w zawodach kreatywnych zlokalizowana jest w powiatach sąsiadujących z Warszawą, w granicach zbliżonych do zdelimitowanego Obszaru Metropolitalnego Warszawy (Ryc. 14).

Stopień koncentracji klasy kreatywnej wskazuje, że Warszawa jest tzw. głównym miejscem kreatywnym. Z analizy firm w województwie wynika, że w Warszawie skupia się:

- 94% instytucji badawczo-rozwojowych,
- 71% firm wysokich technologii,
- 78% firm prowadzących działalność o charakterze twórczym, z dominacją biur architektonicznych i projektowych oraz agencji reklamowych, studiów nagrań i wydawnictw.

Znaczącą liczbą firm zatrudniających pracowników w zawodach kreatywnych, wyższą niż pozostałe powiaty regionu, wyróżnia się:

- powiat wołomiński – w branży pośrednictwa finansowego i usług dla biznesu,

wójdztwie mazowieckim przeprowadzono w oparciu o dane dotyczące liczby firm zatrudniających pracowników, którzy zajmują się wytwarzaniem technologii, wiedzy, nowatorskich form i treści, a także definiowaniem i rozwiązywaniem problemów.

- powiat pruszkowski – w liczbie firm prowadzących działalność o charakterze innowacyjnym, związaną z wytwarzaniem nowych technologii, idei i wiedzy,
- oprócz ww. ośrodków subregionalnych w województwie, powiaty: otwocki, pruszkowski, warszawski zachodni i wołomiński wyróżniają się liczbą instytucji badawczo-rozwojowych.

Znaczący jest wpływ klasy kreatywnej¹⁹ na procesy rozwojowe (zwłaszcza wysoki wzrost gospodarczy). Z odsetkiem klasy kreatywnej jest pozytywnie skorelowany wzrost zatrudnienia na obszarze OMW.

Budowanie rozwoju Warszawy i związanego z nią obszaru metropolitalnego, jak i całego województwa widziane powinno być poprzez: uwzględnienie roli klasy kreatywnej w planowaniu regionalnym, technologiczną zdolność przełożenia nowych idei, badań, innowacji na rynkowy produkt oraz poprzez otwartość na nowe idee oraz różnorodne style życia.

Priorytetowym działaniem powinno być przyciąganie i zatrzymanie utalentowanych ludzi, co wiąże się z inwestowaniem w naukę, edukację i technologię oraz z propagowaniem relacji społecznych opartych na tolerancji i otwartości.

2.7.

Dziedzictwo kulturowe

Obszar OMW położony jest w centrum historycznego Mazowsza i obejmuje znaczną część ziem wchodzących w skład dawnego województwa mazowieckiego, największego z trzech województw utworzonych po włączeniu Mazowsza do Korony Polski na początku XVI wieku. Znacząca rola tego obszaru w historii regionu i kraju spowodowała powstanie bogactwa kulturowego, które widoczne jest w zagospodarowaniu przestrzennym.

Rozwój osadnictwa na Mazowszu nierozzerwalnie związany był ze szlakami komunikacyjnymi (lądowymi i wodnymi). Zabudowa miast, miasteczek i osad skupiała się wokół szlaków handlowo-podróżnych, biegnących promieniście w kierunku Warszawy. Przez stulecia wykształcił się liniowy układ koncentracji obiektów zabytkowych, związany zarówno ze szlakami drogowymi i kolejowymi (rozwijającymi się od 2 poł. XIX w.), jak również zeszakami rzecznyymi. Układ ten stanowił podstawę **pasm przyrodniczo-kulturowych**, wyznaczonych w *Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami na lata 2006-2009*²⁰. Obejmują one charakterystyczne wielko-

¹⁹ R. L. Floryda, *The Rise of the Creative Class*, (revised paperback edition) New York: Basic Books, 2004. Ryszard Floryda to amerykański socjolog, twórca pojęcia klasy kreatywnej oraz tzw. miejsc kreatywnych.

²⁰ Przyjęty Uchwałą Nr 226/05 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 19 grudnia 2005 roku.

przestrzenne elementy krajobrazowe, jakimi są na Mazowszu doliny rzek, w tym: Wisły, Bugu, Narwi i Pilicy oraz pasma szlaków kolejowych: Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej i Warszawskiej Kolei Dojazdowej z historycznymi założeniami przestrzennymi miast-ogrodów (Komorów, Milanówek, Podkowa Leśna).

Na terenie OMW zlokalizowane są 32 **miasta historyczne**²¹, z których najstarszą lokację posiada Warszawa. Miasto to ma szczególne znaczenie dla kultury narodowej i regionalnej. Jako stolica kraju od końca XVI wieku zajmuje dominującą pozycję w zakresie dziedzictwa kulturowego na Mazowszu. Duże znaczenie mają także Czersk, Góra Kalwaria, Żyrardów (stanowiący świadectwo polskich tradycji przemysłowych). Duże znaczenie dla dziedzictwa kulturowego regionu mają również zakładane w latach międzywojennych miasta-ogrody oraz miejscowości tzw. pasma otwockiego.

Szereg zdegradowanych centrów miast historycznych wymaga rewitalizacji. Nadmierna presja urbanizacji, kształtowanie zabudowy w sposób obcy dla tradycji, klimatu i tożsamości miejsc stanowi zagrożenie miast i wsi historycznych.

Na obszarach wiejskich wartości historyczne zachowały się w mniejszym stopniu niż w miastach. Na wyróżnienie zasługują jednak zespoły dworsko-parkowe oraz tzw. wsie olęderskie oraz wsie ulicówki i rzędówki położone wzdłuż tzw. traktu królewskiego z Warszawy do Sochaczewa, które są przykładem najstarszego osadnictwa wiejskiego.

W OMW znajdują się cenne **krajobrazy kulturowe**, wskazane do objęcia ochroną w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego*: krajobraz osiedleńczy – Góra Kalwaria, krajobraz twierdzy – Modlin oraz krajobraz kulturowy Skarpy Warszawskiej jako niezwykle cenny obszar, w którym wartości przyrodnicze są uzupełnione strukturami historycznymi i tworzą zespół o najwyższej randze i szczególnym znaczeniu dla tożsamości miasta.

Obszar metropolitalny jest bogaty w **obiekty zabytkowe**. W rejestrze zabytków nieruchomych figuruje ponad 2500 obiektów. Pomimo zniszczeń wojennych, największa ich liczba znajduje się w Warszawie. Spośród wielu obiektów zabytkowych należy przede wszystkim wymienić obszar objęty statusem **pomnika historii**: *Warszawa – historyczny zespół miasta z traktem królewskim i Wilanowem*²². Część tego obszaru – historyczne centrum Warszawy – została wpisana na **Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego UNESCO** (2 września 1980 roku). Bezcenną ogólnonarodową wartość stanowi również zespół cmentarzy powązkowskich.

²¹ Poprzez miasta historyczne rozumie się miasta, które w swojej historii otrzymały prawa miejskie, nawet jeśli później je utraciły, por. T. Zarębska i inni, *Makroregion warszawski. Osadnictwo miejskie i struktura funkcjonalna – uwarunkowania historyczne i kulturowe*, „Mazowsze” 1994/2 nr 3.

²² Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 września 1994 roku (MP z 1994 r. Nr 50, poz. 423).

W Warszawie zlokalizowana jest większość **zabytkowych założeń urbanistycznych** i zespołów przestrzennych, z których najcenniejsze to:

- Stare i Nowe Miasto,
- Oś i założenie Saskie,
- Oś i założenie Stanisławowskie,
- Osie i założenia Wilanowskie,
- historyczny zespół Starej Pragi,
- założenia architektoniczno-urbanistyczne z pierwszej połowy XX wieku, takie jak Stary Żoliborz, Saska Kępa, Kolonia Profesorska, Kolonia Lubeckiego, osiedle Koło, WSM Stary Rakowiec, Stare i Nowe Włochy, Kolonie Młociny,
- cenne zespoły architektoniczne wyższych uczelni: Uniwersytetu Warszawskiego, Politechniki Warszawskiej, Szkoły Głównej Handlowej, Akademii Wychowania Fizycznego,
- historyczne place Warszawy – Trzech Krzyży, Na Rozdrożu, Zbawiciela, Unii Lubelskiej, Bankowy, Teatralny, Piłsudskiego, Grzybowski, Małachowskiego i Dąbrowskiego.

Poza Warszawą cenne zespoły urbanistyczne znajdują się w Czersku (układ miasta średniowiecznego), Górze Kalwarii (miasto barokowe o charakterystycznym rozplanowaniu, wynikającym z równoczesnego lokowania miasta i zakładania kalwarii), Nowym Dworze Mazowieckim (miasto barokowe). Na uwagę zasługują także układy urbanistyczne miast-ogrodów w Konstancinie-Jeziornie, Milanówku i Podkowie Leśnej. Niezwykle cenny jest również XIX-wieczny zespół osady fabrycznej w Żyrardowie (*Mapa 15*).

Dużą wartość historyczną posiadają **budowle obronne i systemy fortyfikacyjne**, z których najcenniejsze to:

- w Warszawie – kompleks Cytadeli z fortami,
- w Nowym Dworze Mazowieckim – Twierdza Modlin z systemami fortyfikacyjnymi,
- w Czersku – ruiny zamku książąt mazowieckich.

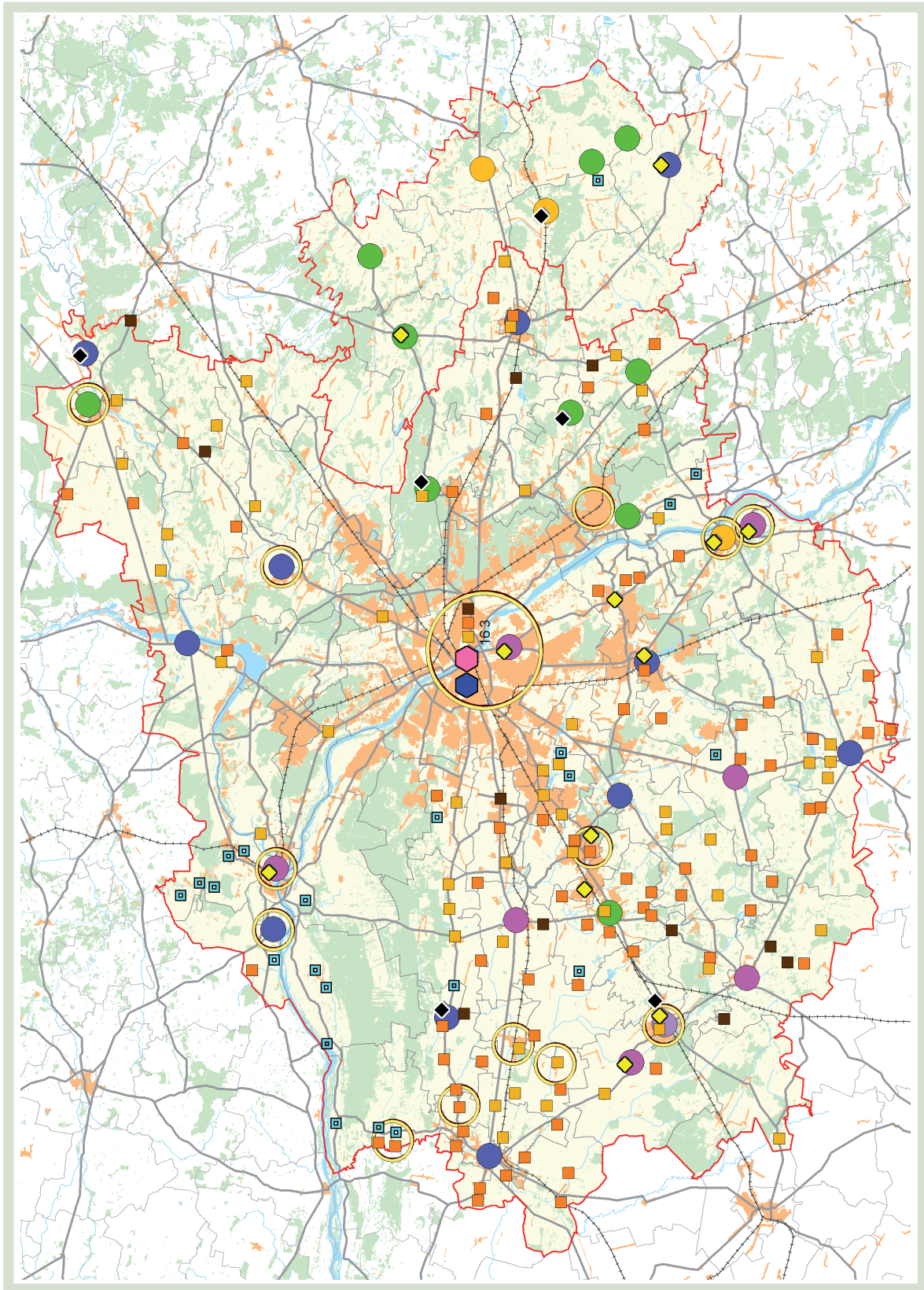
Bardzo powszechnymi obiektami w obszarze metropolitalnym są **zespoły dworsko-parkowe** reprezentujące różne style i różną skalę. Szczególnie miejsce wśród tych obiektów zajmuje dwór w Żelazowej Woli (dawna oficyna), miejsce symboliczne, związane z osobą Fryderyka Chopina.

Oprócz dworów w krajobraz OMW wpisane są liczne **rezydencje królewskie** rozlokowane w Warszawie i okolicach – Zamek Królewski w Warszawie, Łazienki Królewskie, założenie Zamku Ujazdowskiego, zespół pałacowo-parkowy Belwederu, Wilanów oraz rezydencje i pałace usytuowane wzdłuż Traktu Królewskiego i ulic sąsiednich.

Poza Warszawą unikatowe **pałace i zespoły pałacowo-parkowe** znajdują się m.in. w Chrzęstnem, Guzowie, Helenowie, Lesznie, Passie, Otwocku Starym i Teresinie.

Kolejną znaczną grupę zabytków stanowią **obiekty sakralne** lub zespoły tych obiektów. Do najcenniejszych zabytków tego typu w Warszawie

Ryc. 15. Wartości kulturowe – pasma kulturowe

Źródło: opracowanie własne MBPR

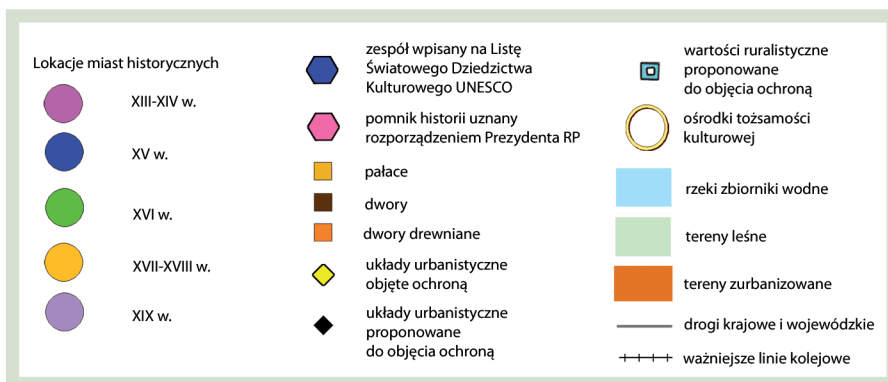
należą: archikatedra św. Jana, kościoły: św. Marcina, św. Anny, Wizytek, św. Krzyża, ewangelicko-augsburski, św. Antoniego z Padwy, Niepokalanego Poczęcia N.M.P. oraz klasztory i kościoły: Jezuitów, Kapucynów, Bazylianów, Karmelitów Bosych. Poza Warszawą najcenniejsze obiekty sakralne występują w Brochowie (kościół obronny, gotycko-renesansowy), Kobyłce (kościół barokowy), Górze Kalwarii (zespół klasztorny pobernardyński) i Zakroczymiu (zespół klasztorny Kapucynów).

Na terenie OMW, wskutek braku konserwacji, występuje coraz mniej licznie zabudowa drewniana. Są to zarówno budynki mieszkaniowe, sakralne, jak również zabytki techniki. Szczególne walory posiada drewniana zabudowa pensjonatowa i willowa tzw. pasma otwockiego oraz drewniane obiekty sakralne (m.in. w Gliniance, Kampinosie, Puszczy Mariańskiej, Nowym Secyminie – dawny zbór luterański, Skułach).

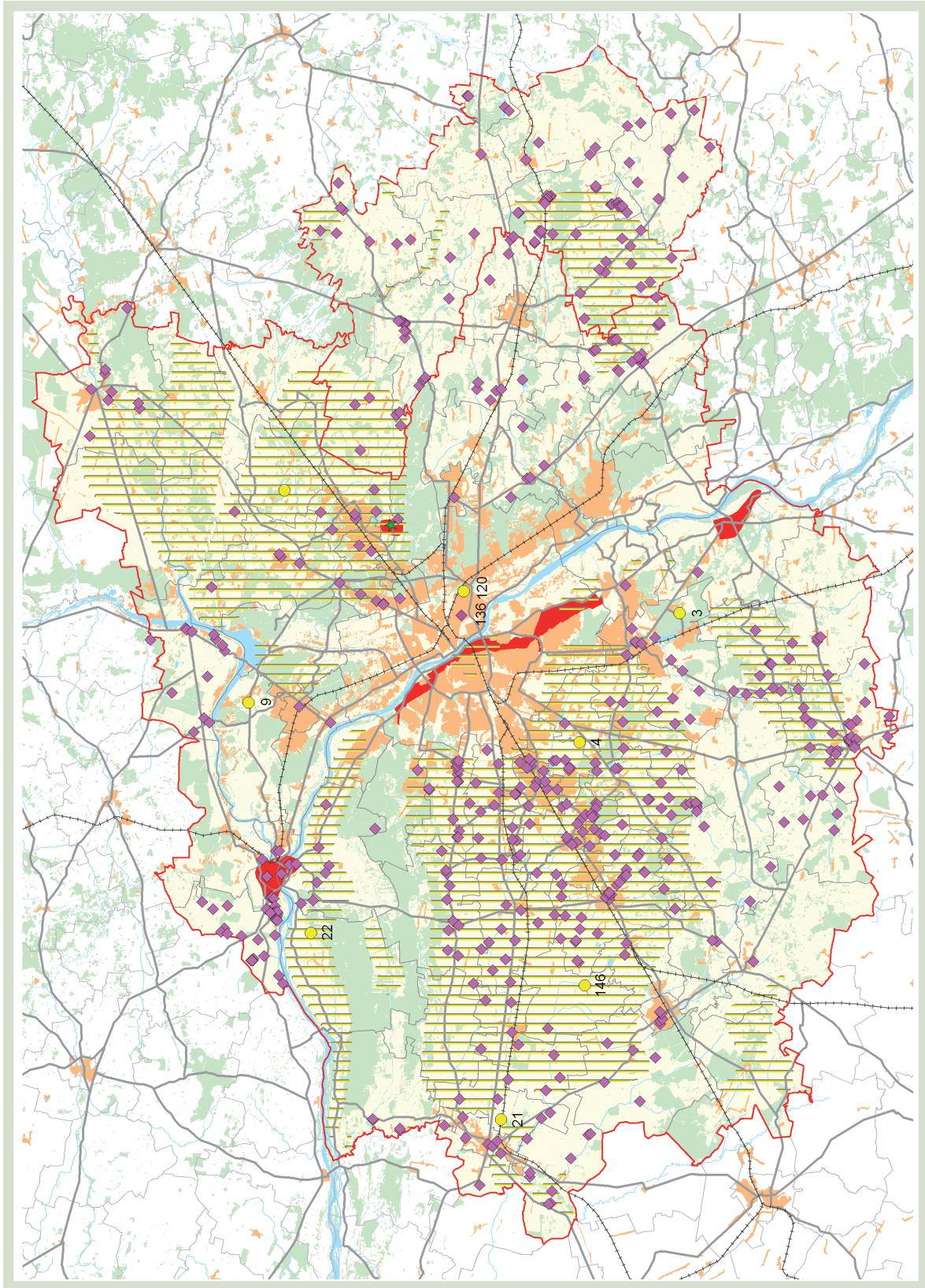
Na obszarze objętym analizami występuje 129 zewidencjonowanych **obiektów dziedzictwa przemysłowego**, wpisanych do rejestru zabytków, z których do najcenniejszych w Warszawie należą: Zespół Filtrów Lindleya, Gazownia Warszawska, Warszawska Wytwórnia Wódek „Koneser”, Zakłady Norblina, Fabryka Maszyn „Duschlik i Scholce”, Elektrownia Tramwajowa przy Przyokopowej (Muzeum Powstania Warszawskiego). Poza Warszawą niezwykle cenny jest zespół przemysłowy wraz z osadą fabryczną w Żyrardowie.

Ślady najstarszego osadnictwa na obszarze metropolitalnym datowane są na ok. 11 tys. lat p.n.e. i zlokalizowane zostały w Dolinie Środkowej Wisły w rejonie Józefowa, Karczewa i Otwocka. Do najcenniejszych **zabytków archeologicznych** należą ślady starożytnego ośrodka produkcji żelaza w rejonie Błonia, Brwinowa i Pruszkowa (Ryc. 16).

Zasoby **zabytków ruchomych** zgromadzone są głównie w placówkach muzealnych, z których większość mieści się w Warszawie. Część z nich zlokalizowana jest w budynkach historycznych, np. Zamku Królewskim w Warszawie, Łazienkach Królewskich, Pałacu Wilanowskim, Królikarni, Pałacu Rzeczypospolitej. Poza Warszawą na uwagę zasługuje Muzeum Kolejki Wąskotorowej w Sochaczewie będące oddziałem Muzeum Kolejnictwa w Warszawie oraz Muzeum Starożytnego Hutnictwa Mazowieckiego w Pruszkowie.

Ryc. 16. Wartości kulturowe – materialne i niematerialne zasoby dziedzictwa

Źródło: opracowanie własne MBPR

2.8.

Uwarunkowania środowiska przyrodniczego

Jednym z podstawowych warunków rozwoju przestrzennego jest jakość oraz zasoby środowiska przyrodniczego – wodnego: gleby, lasy, surowce mineralne, a także wzajemna relacja tych zasobów z terenami zurbanizowanymi. Zasięg terenów przyrodniczo wartościowych i potrzeby ich ochrony warunkują możliwości rozwoju terenów zurbanizowanych. Jednocześnie sąsiedztwo atrakcyjnych obszarów zielonych przyciąga zabudowę mieszkaniową, a za nią niezbędne tereny usługowe oraz służące infrastrukturze technicznej. Zrównoważenie rozwoju polega między innymi na zachowaniu właściwych proporcji ochrony terenów przyrodniczych i ekspansji zabudowy przy jednoczesnym wykorzystaniu walorów środowiska naturalnego dla podniesienia jakości życia.

2.8.1.

Ochrona przyrody

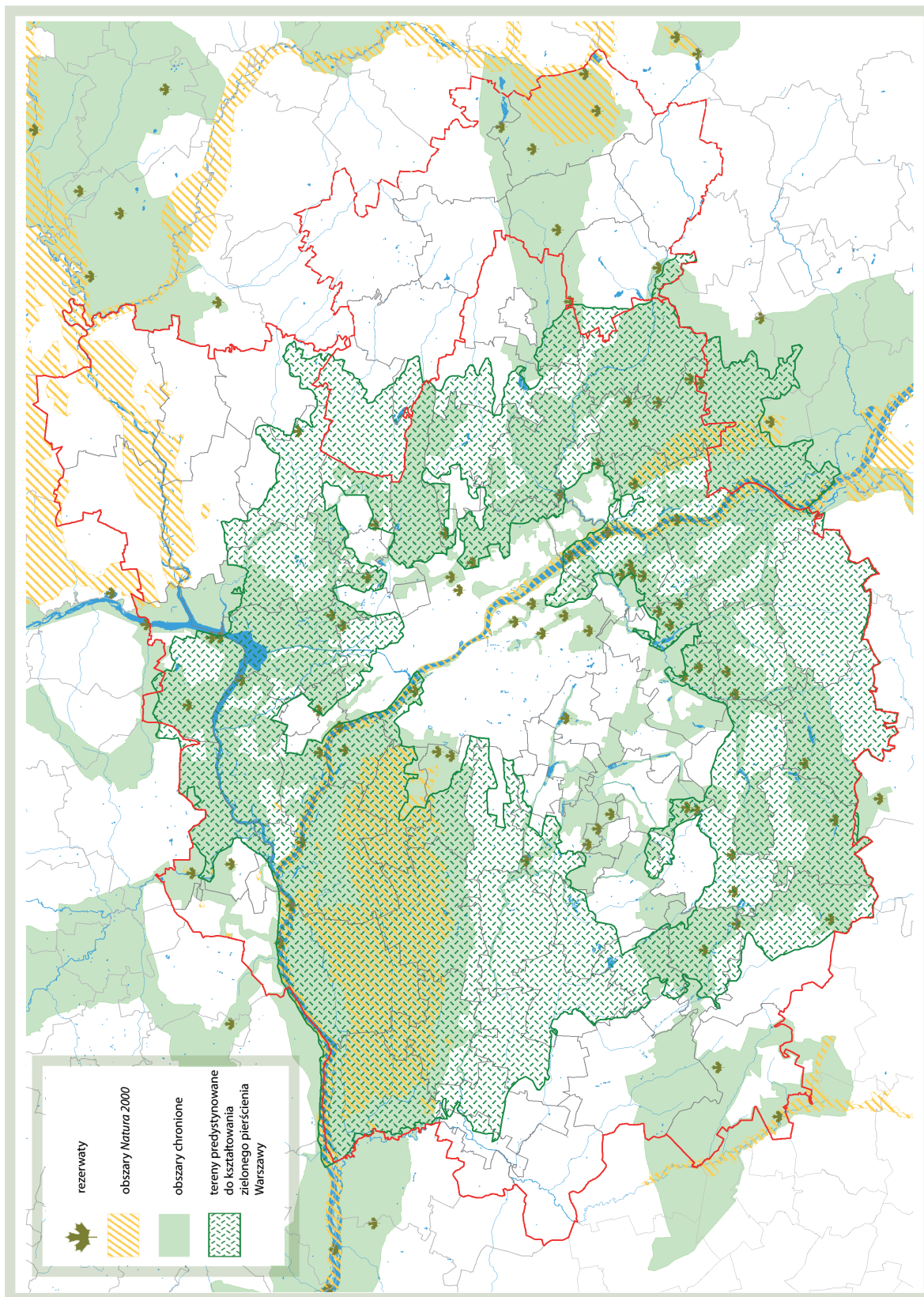
Obszar Metropolitalny Warszawy posiada wysokie walory przyrodnicze oraz pełni ważne funkcje ekologiczne poprzez obecność dolin rzek: Wisły i Bugu (paneuropejskie korytarze ekologiczne) oraz Narwi i Bzury. Według systematyki krajowej sieci ekologicznej *ECONET – PL*, w obrębie obszaru metropolitalnego znajdują się obiekty rangi międzynarodowej: 3 obszary węzłowe (Doliny Dolnego Bugu, Doliny Środkowej Wisły i Puszczy Kampinoskiej) i 3 korytarze ekologiczne (Warszawski Wisły, Podwarszawski i Dolnej Narwi). Do obiektów o znaczeniu krajowym należą: obszar węzłowy Puszcza Bolimowska oraz korytarze ekologiczne związane z dolinami Bzury i Świdra (*Ryc. 17*).

Znaczna część obszarów cennych przyrodniczo o znaczeniu międzynarodowym i krajowym powiązana jest z systemem terenów aktywnych przyrodniczo, położonych w granicach miasta Warszawy. System ekologiczny miasta tworzą m.in.:

Obszary chronione stanowią podstawową bazę dla ochrony cennych walorów i zasobów przestrzeni przyrodniczej przed degradacją i niewłaściwym użytkowaniem oraz tworzą ekologiczne warunki życia mieszkańców.

	obszary krajobrazu kulturowego		park kulturowy		rzeki zbiorniki wodne
	skupiska stanowisk archeologicznych	22	liczba zabytków		tereny leśne
	punktowe strefy ochrony konserwatorskiej		drogi krajowe i wojewódzkie		tereny zurbanizowane
	dobra kultury współczesnej		ważniejsze linie kolejowe		

Ryc. 17. Obszary cenne przyrodniczo

Źródło: opracowanie własne MBPR

- dolina Wisły – korytarz ekologiczny o znaczeniu międzynarodowym, stanowiący podstawowy obszar wymiany powietrza, kształtowania warunków wodnych i migracji zwierząt,
- kompleksy leśne, w tym lasy pasma otwockiego, Las Bielański, Las Młociński i Las Kabacki, powierzchnie wodne, w tym doliny Wilanówki, Potoku Służewieckiego oraz ciąg kanałów i starorzeczy na tarasie zalewowym Wisły,
- zieleń miejska, stanowiąca 10% powierzchni miasta. Do najwartościowszych obiektów należą parki (Łazienkowski, Wilanowski, Skaryszewski, Natoliński, Morysin, Ujazdowski), ogrody botaniczne (Uniwersytetu Warszawskiego PAN w Powsinie) oraz Miejski Ogród Zoologiczny.

Istotne znaczenie dla zagospodarowania przestrzennego OMW mają obszary przyrodnicze prawnie chronione (zgodnie z ustawą o ochronie przyrody), stanowiące ok. 43% powierzchni (w województwie ok. 30,1%)
Mapa 15. System tych obszarów tworzą:

- **Kampinoski Park Narodowy** – obejmujący całą Puszcę Kampinoską (Rezerwat Biosfery UNESCO od 2000 roku) o powierzchni 38,54 tys. ha (z otuliną – 76,3 tys. ha). Ochroną ścisłą objętych jest 4,64 tys. ha (12% ogólnej powierzchni parku), częściową – 30,99 tys. ha (80,4%) i krajobrazową – 2,92 tys. ha (7,6%). O wysokich walorach przyrodniczych i kulturowych parku świadczą: dobrze zachowane zespoły wydm śródlądowych, zróżnicowane przyrodniczo zbiorowiska leśne, rozległe i cenne ekosystemy bagienne, bogactwo gatunkowe flory i fauny, a także miejsca pamięci narodowej i wartości kulturowe;
- **parki krajobrazowe – o łącznej powierzchni 28,6 tys. ha, w tym:**
 - Mazowiecki Park Krajobrazowy im. Czesława Łaszka o całkowitej powierzchni 15,7 tys. ha (z otuliną 23,7 tys. ha) – w granicach OMW zajmuje powierzchnię 13,5 tys. ha. Został utworzony w celu ochrony lasów na wysoczyźnie (Bory Nadwiślańskie), bagien w dolinie Wisły. W obrębie parku znajduje się również fragment bogato urzeźbionego zbocza doliny oraz liczne formy wydmowe;
 - Chojnowski Park Krajobrazowy o powierzchni 6,8 tys. ha (z otuliną 11,5 tys. ha) obejmuje kompleksy Lasów Chojnowskich wraz z dolinami rzek: Jeziorki i Zielonej oraz fragmenty terenów rolnych, zwłaszcza łąk;
 - Bolimowski Park Krajobrazowy – dobrze zachowany duży kompleks leśny – pozostałość dawnych historycznych puszczy: Bolimowskiej, Korabiowskiej i Miedniewickiej oraz dolina krętej rzeki Rawki. W granicach obszaru metropolitalnego znajduje się jego wschodnia część o powierzchni 8,3 tys. ha (z otuliną 9,9 tys. ha);

Ochroną prawną objęte zostały najcenniejsze przyrodniczo obszary: Puszczy Kampinoskiej z wydmami i bagnami (Kampinoski Park Narodowy), lasy otwockie i celestynowskie z doliną rzeki Świder (Mazowiecki Park Krajobrazowy), Lasy Chojnowskie z doliną rzeki Jeziorki (Chojnowski Park Krajobrazowy) oraz doliny Wisły, Narwi i Bugu, stanowiące układy rzeczne o dużej naturalności, unikatowe dzisiaj w Europie (liczne rezerваты wiślane, obszar *Natura 2000*). Ważną rolę w systemie ekologicznym pełnią obszary chronionego krajobrazu, które przede wszystkim służą utrzymaniu związków przestrzennych między najcenniejszymi kompleksami przyrodniczymi.

Istotne znaczenie posiada dolina Wisły, która stanowi podstawowy obszar wymiany powietrza, kształtowania warunków wodnych i migracji zwierząt.

Potencjał ekologiczny wyżej wymienionych terenów podmiejskich wraz z układem miejskich terenów zieleni wpływa na warunki zamieszkania, pracy i wypoczynku, poprawiając jakość życia mieszkańców Warszawy.

- **rezerваты przyrody** – obejmują unikatową florę i faunę, dobrze zachowane zbiorowiska roślinne, biotopy wodne, rzeczne oraz formy geomorfologiczne. Występuje tu 68 rezerwatów przyrody (leśne, florystyczne, torfowiskowe, wodne, faunistyczne, przyrody nieożywionej i krajobrazowe) o łącznej powierzchni ok. 7,5 tys. ha. W powiecie mińskim w gminach: Cegłów, Mrozy i Siennica znajduje się 6 rezerwatów przyrody o powierzchni ok. 777 ha;
- **obszary Natura 2000**, do których, zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 października 2008 roku w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000*, należą: Bagno Całowanie, Dolina Dolnego Bugu, dolina Liwca, Dolina Środkowej Wisły, Puszcza Biała, Puszcza Kampinoska oraz w powiecie mińskim – dolina Kostrzynia;
- **Obszary chronionego krajobrazu** – zajmują 197,9 tys. ha, a łącznie z powiatem mińskim – 225,5 tys. ha (Tabela 3).

Tabela 3. Obszary chronionego krajobrazu

Nazwa parku	Dokument na podstawie, którego powołano park
Warszawski	<i>Rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego Nr 117 z 3 sierpnia 2000 roku w sprawie zmiany Rozporządzenia Wojewody Warszawskiego z dnia 29 sierpnia 1997 roku w sprawie utworzenia obszaru chronionego krajobrazu na terenie województwa warszawskiego (Dz.U. Woj. Maz. z dnia 18 sierpnia 2000 r. Nr 93, poz. 911 z późn. zm.)</i>
Nadwiślański (powiaty: otwocki, garwoliński, miński)	<i>Rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego Nr 68 z dnia 23 czerwca 2005 roku</i>
Bolimowsko-Radziejowicki z doliną środkowej Rawki	<i>Rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego Nr 21 z dnia 25 sierpnia 2006 roku</i>
Dolina Rzeki Jeziorki	<i>Rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego Nr 59 z dnia 30 maja 2005 roku</i>
Miński	<i>Rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego Nr 39 z dnia 5 maja 2005 roku</i>

Dla właściwego zarządzania zasobami przyrodniczymi i gospodarczymi parków (narodowego, krajobrazowych) oraz obszarów *Natura 2000* i rezerwatów przyrody sporządzane są plany ochrony, których ustalenia są wiążące przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Plany ochrony zatwierdzone zostały dla Mazowieckiego Parku Krajobrazowego (2004 r.) oraz Bolimowskiego Parku Krajobrazowego (2008 r.). W trakcie opracowania są plany ochrony dla Kampinoskiego Parku Narodowego oraz Chojnowskiego Parku Krajobrazowego.

Uzupełnieniem wielkoobszarowych form ochrony przyrody są użytki ekologiczne (o łącznej powierzchni 128,9 ha), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (o łącznej powierzchni 135,1 ha) oraz ok. 2000 pomników przyrody (pojedyncze drzewa lub ich skupiska, głązy narzutowe).

Północno-wschodni fragment OMW, obejmujący gminy: Dąbrówka, Klembów, Somianka, Zabrodzie oraz miasto i gminę Tłuszcz, miasto i gminę Wyszaków, położony jest w obszarze funkcjonalnym Zielone Płuca Polski.

2.8.2. Wody

Sieć rzeczna obszaru jest dość dobrze rozwinięta, ma układ koncentryczny (w północnej części obszaru zbiegają się rzeki: Wisła, Bug i Narwa). Stosunki hydrograficzne kształtuje Wisła, która stanowi źródło wody dla wielu użytkowników:

- komunalne ujęcia wody dla miasta Warszawy (wodociąg Centralny i Praski),
- przemysłowe ujęcia wody (głównie dla elektrociepłowni: Huta Luccini, Powiśle i Siekierki).

Uzupełnieniem zasobów wód płynących są zbiorniki wód stojących i zbiornik retencyjny – Jezioro Zegrzyńskie na Narwi (33 km²) – wykorzystywany do celów energetycznych, zaopatrzenia w wodę oraz turystyki i rekreacji. Ważne znaczenie dla utrzymania i zwiększenia naturalnej retencji wodnej mają obszary torfowisk i terenów podmokłych. Są to obszary cenne przyrodniczo, podlegające ochronie prawnej.

Z głównymi rzekami obszaru wiąże się zagrożenie powodziowe, powodowane nagłym przyborem wód w rzekach. Najbardziej narażone na podtopienia są tereny położone w dolinach: Wisły, Bugu, Narwi i Bzury.

Stan czystości wód powierzchniowych jest niezadowolający, dominują wody IV i V klasy czystości, tj. niezadowolającej i złej jakości. Podstawowymi źródłami antropogenicznego zanieczyszczenia wód powierzchniowych są odprowadzane surowe lub niedostatecznie oczyszczone ścieki: komunalne (największe ładunki z lewobrzeżnej części Warszawy), przemysłowe

we, wody opadowe z terenów zurbanizowanych, spływy powierzchniowe z terenów rolniczych (głównie związki biogenne) i komunikacyjnych.

Na analizowanym obszarze występują wody podziemne, związane głównie z utworami geologicznymi czwartorzędowymi i trzeciorzędowymi. Zasadnicze znaczenie ma poziom czwartorzędowy ze względu na największe zasoby, najłatwiejszą ich odnawialność oraz najpłytsze występowanie. Bardzo ważnym zbiornikiem wód podziemnych, związanym z niecką mazowiecką, jest zasobny, oligoceński poziom wodonośny, którego głównym użytkownikiem jest OMW (ok. 150 studni). Poza poborem tych wód dla zaopatrzenia ludności w wodę pitną, zasoby wodne wykorzystywane są na potrzeby zakładów przemysłu farmaceutycznego i spożywczego. Oligoceński poziom wodonośny posiada dla miasta znaczenie strategiczne. Stanowi rezerwę wody w przypadkach katastrof i awarii (powódź, pożary, skażenie wód powierzchniowych) uniemożliwiających korzystanie z ujęć na Wiśle i Narwi lub z poziomu czwartorzędowego.

Wody podziemne ujmowane są również dla potrzeb lecznictwa uzdrowiskowego. Uzdrowisko Konstancin-Jeziorna wykorzystuje zarówno naturalne surowce (wody mineralne) oraz lecznicze właściwości klimatu w leczeniu chorób: układu krążenia, narządu ruchu, reumatycznych, układu wydzielania wewnętrznego i przemiany materii. Strefa ochrony uzdrowiskowej ustanowiona została w celu ochrony warunków naturalnych, niezbędnych do prowadzenia i rozwijania lecznictwa uzdrowiskowego oraz w celu kształtowania innych czynników środowiskowych dla uzdrowiska. Predyspozycje do pełnienia funkcji uzdrowiskowo-leczniczych posiada również rejon Otwocka.

Na Obszarze Metropolitalnym Warszawy występują korzystne warunki dla pozyskania energii geotermalnej, w szczególności w obrębie rozległej niecki płockiej²³. W Mszczonowie zrealizowano (w 2000 roku) projekt wykorzystania energii geotermalnej w układzie centralnego ogrzewania (pierwsza na Mazowszu, a trzecia w Polsce instalacja geotermalna).

2.8.3. Gleby

Gleby OMW charakteryzuje mozaikowość struktury, wynikająca z przestrzennego zróżnicowania skał macierzystych, rzeźby terenu i stunków wodnych. Znaczną część pokrywają gleby lekkie – bielcowe, a na wysoczyznach morenowych – gleby brunatne. Lokalnie w obniżeniach występują czarne ziemie, najżyźniejsze na Równinie Błońskiej. Gleby bielicoziemne występują głównie na sandrach oraz na tarasach nadza-

²³ Miąższość utworów liasowych 100-1000 m, a temperatura wód w stropie od 30°C do 80°C.

lewowych zbudowanych z piasków i żwirów. W dolinach większych rzek, przede wszystkim Wisły oraz jej dopływów, lokalnie występują mady, a w mniejszych dolinach rzek i na bezodpływowych obszarach gleby bagienne i pobagienne. Pasma dobrych gleb rozciąga się od Warszawy w kierunku zachodnim.

2.8.4. Lasy

Istotną rolę w strukturze przyrodniczej OMW pełnią lasy, które zajmują ok. 21% powierzchni (21,9% – w województwie). Obszary leśne są ważnym ogniwem wiążącym główne komponenty środowiska przyrodniczego. Wchodzą w skład obszarów węzłowych i korytarzy ekologicznych (o znaczeniu krajowym i międzynarodowym), które sprzyjają migracji oraz rozprzestrzenianiu się gatunków.

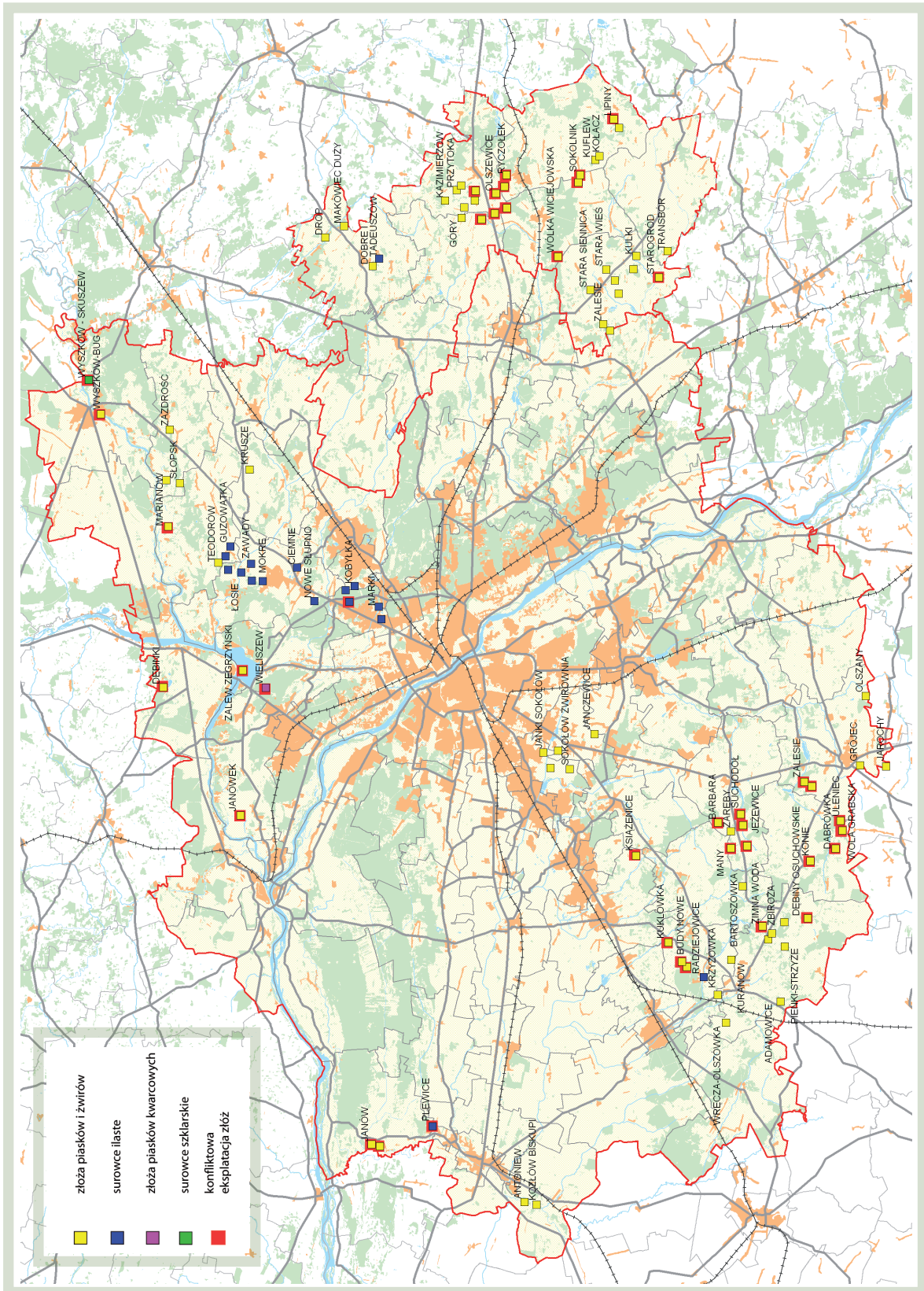
Najcenniejsze pod względem siedliskowym i przyrodniczym kompleksy leśne objęte są różnymi formami ochrony prawnej. Przestrzenny rozkład lasów jest nierównomierny. Największą lesistością charakteryzują się gminy: Izabelin (72,5%), Podkowa Leśna (72,5%) i Zielonka (67,1%).

W strukturze własnościowej lasów dominują lasy publiczne, stanowiące ok. 61% ogólnej powierzchni leśnej. Największy udział lasów państwowych (ponad 75%) występuje w powiatach: legionowskim, pruszkowskim, nowodworskim i warszawskim zachodnim.

W strukturze wiekowej drzewostanów w lasach państwowych dominują lasy w II i III klasie wieku (20-60 lat). W lasach prywatnych przeważa drzewostan młody w II klasie wieku (do 40 lat). Zarówno w lasach państwowych, jak i prywatnych występuje znaczna przewaga siedlisk borowych z dominującym drzewostanem sosnowym. Pozostałe ważniejsze gatunki drzew lasotwórczych to: świerk, jodła, buk, dąb, jesion, grab, brzoza, olsza. Podstawową zasadą współczesnej gospodarki leśnej jest zachowanie wielofunkcyjnego (ekologicznego, produkcyjnego, społecznego) charakteru lasów. Trwale zrównoważona gospodarka leśna prowadzona jest według planów urządzania lasów, sporządzanych dla wszystkich nadleśnictw. Przejawem wdrażania proekologicznej polityki leśnej w lasach państwowych jest ustanawianie leśnych kompleksów promocyjnych. Na Obszarze Metropolitalnym Warszawy w 2005 roku powołany został Leśny Kompleks Promocyjny Lasy Warszawskie, obejmujący obszary leśne położone na terenie nadleśnictw: Celestynów, Chojnów, Drewnica i Jabłonna (Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych Warszawa).

Stan zdrowotny i sanitarny lasów obszaru metropolitalnego jest zadowalający. Zagrożenia czynnikami biotycznymi oraz uszkodzenia drzewosta-

Ryc. 18. Obszary występowania surowców naturalnych

Źródło: opracowanie własne MBPR

nów na skutek emisji gazów i pyłów z zakładów przemysłowych występują tylko lokalnie. Do istotnych zagrożeń dla prawidłowego funkcjonowania ekosystemów leśnych należą:

- niski stopień lesistości i duża fragmentacja kompleksów leśnych,
- zmiany stosunków wodnych, głównie na skutek zabiegów melioracyjnych (obniżenie poziomu wód) lub zabudowy hydrotechnicznej cieków (podtopienia),
- zanieczyszczenia środowiska sprzyjające występowaniu szkodników i chorób,
- presja urbanistyczna i lokalnie nadmierna penetracja rekreacyjno-turystyczna (głównie w rejonie Kampinoskiego Parku Narodowego).

2.8.5.

Surowce mineralne

Występowanie surowców mineralnych w OMW związane są z jego budową geologiczną (głównie w osadach czwartorzędowych). Większość występujących surowców zaliczana jest do kopalin pospolitych, do których należą: kruszywa, surowce ilaste, piaski wykorzystywane na potrzeby indywidualnego budownictwa i drogownictwa. Pod względem różnorodności surowce mineralne zbliżone są do występujących w granicach całego województwa mazowieckiego, a ich wielkość i przestrzenne rozmieszczenie umożliwia zaspokojenie lokalnych potrzeb.

Eksploatacja surowców często wywołuje konflikty w stanie środowiska przyrodniczego, które dotyczą w szczególności zakłóceń stosunków wodnych (lokalne leje depresyjne) i zniekształcenia rzeźby terenu – wyrobiska i hałdy. Znaczna część udokumentowanych złóż nie jest eksploatowana z uwagi na położenie na obszarach cennych pod względem przyrodniczym i geomorfologicznym, objętych ochroną prawną. Wiele złóż występujących na terenie powiatów: grójeckiego, mińskiego, piaseczyńskiego oraz wyszkowskiego położonych jest na obszarach prawnie chronionych, głównie na obszarach chronionego krajobrazu (*Ryc. 18*).

2.8.6.

Warunki aerosanitarne

Jednym z czynników decydujących o jakości środowiska jest czystość powietrza. Zanieczyszczenie powietrza wywołane jest głównie działalnością

człowieka. Koncentracja emitorów zanieczyszczeń powietrza (punktowe, liniowe, obszarowe) na Obszarze Metropolitalnym Warszawy spowodowała przekroczenia dopuszczalnych stężeń pyłu zawieszonego i NO₂. Znaczącym źródłem zanieczyszczeń powietrza jest transport, którego oddziaływanie (spaliny i pyły) skupia się przy trasach komunikacyjnych o dużym natężeniu ruchu (szczególnie w stolicy i innych miastach). Zjawiska te są dotkliwie odczuwalne w miejscach, w których warunki zabudowy ulic uniemożliwiają szybkie rozprzestrzenianie się zanieczyszczeń. Hałas komunikacyjny w zasięgu oddziaływania dróg wyznacza parametry klimatu akustycznego w Warszawie i miastach nieposiadających obejść drogowych dla ruchu tranzytowego. OMW, na terenie którego występują wszystkie rodzaje źródeł hałasu (uliczny, lotniczy, kolejowy i przemysłowy) należy do obszarów o niekorzystnym klimacie akustycznym.

2.8.7. Gospodarka odpadami

Na terenie obszaru metropolitalnego wytwarzanych jest w ciągu roku ok. 5,1 mln ton odpadów stałych, z czego ok. 25% stanowią odpady komunalne, a ok. 75% – odpady wytworzone w wyniku działalności gospodarczej. Problemem jest gospodarowanie odpadami komunalnymi, których ilość ciągle rośnie, a niedostateczna moc przerobowa obiektów i instalacji do odzysku i unieszkodliwiania powoduje, że składowanie jest dominującym sposobem ich zagospodarowania. Statystyczny mieszkaniec obszaru metropolitalnego w ciągu roku wytwarza ok. 391 kg odpadów, a mieszkaniec Warszawy – ok. 522 kg (322 kg – średnia dla województwa).

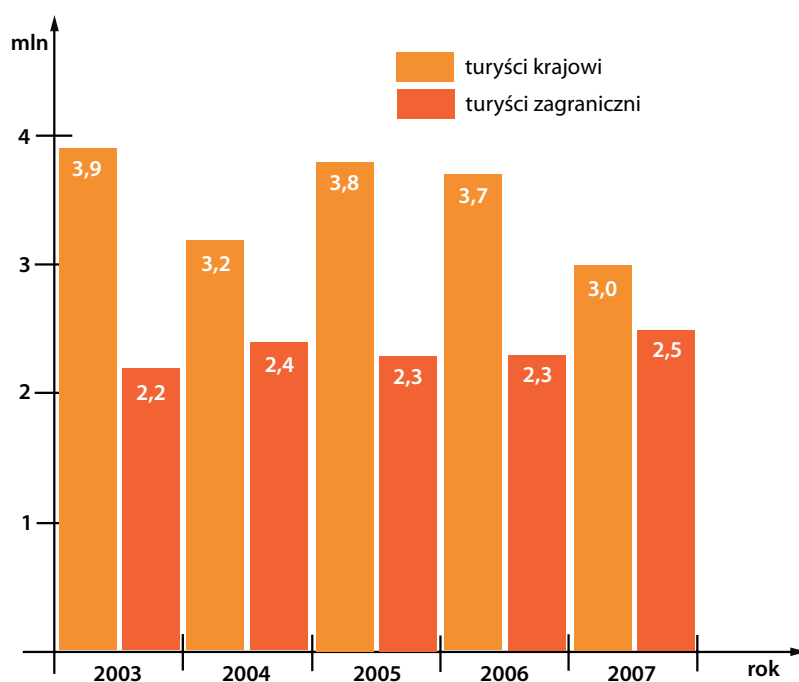
Gospodarka odpadami komunalnymi realizowana jest w następujących obiektach:

- Zakład Unieszkodliwiania Stałych Odpadów Komunalnych w Warszawie – *Zabraniecka* przy ul. Gwarków,
- kompostownie odpadów komunalnych w Warszawie, Grodzisku Mazowieckim, Łomiankach, Markach i Pruszkowie,
- sortownie w Warszawie, Cendrowicach (gm. Góra Kalwaria), Pruszkowie, Wołominie i Wyszkanie,
- składowiska odpadów komunalnych w Baniosze (gm. Góra Kalwaria), Częstoniewie (gm. Grójec), Dębie (gm. Serock), Markowie Świnice (gm. Mszczonów), Otwocku-Świerku, Petrykozach (gm. Żabia Wola), Pruszkowie Gąsinie, Słabomierzu (gm. Radziejowice), Topołowej (gm. Teresin), Wołominie, Zakrocymiu, Łęgonicach (gm. Siennica), Makówcu Dużym (gm. Dobrze), Moczydłach (gm. Jakubów), Woźbinie (gm. Ceglów) i w miejscowości Latowicz-Rozstanki (gm. Latowicz).

2.9. Turystyka

Zasoby środowiska przyrodniczego oraz bogaty potencjał kulturowy Obszaru Metropolitalnego Warszawy umożliwiają rozwój wielu form turystyki. Na obszarze będącym przedmiotem analiz rozwijają się różne rodzaje turystyki. Podstawowym produktem turystycznym, generującym najwięcej przyjazdów turystów, w tym także zagranicznych, jest turystyka miejska w postaci turystyki kulturowej i biznesowo-konferencyjnej. Pod względem liczby przyjazdów turystów krajowych i zagranicznych Warszawa zajmuje dominującą pozycję (w specyfice i ilości ruchu turystycznego), co związane jest przede wszystkim z jej stołeczną funkcją oraz funkcjami politycznymi i administracyjnymi.

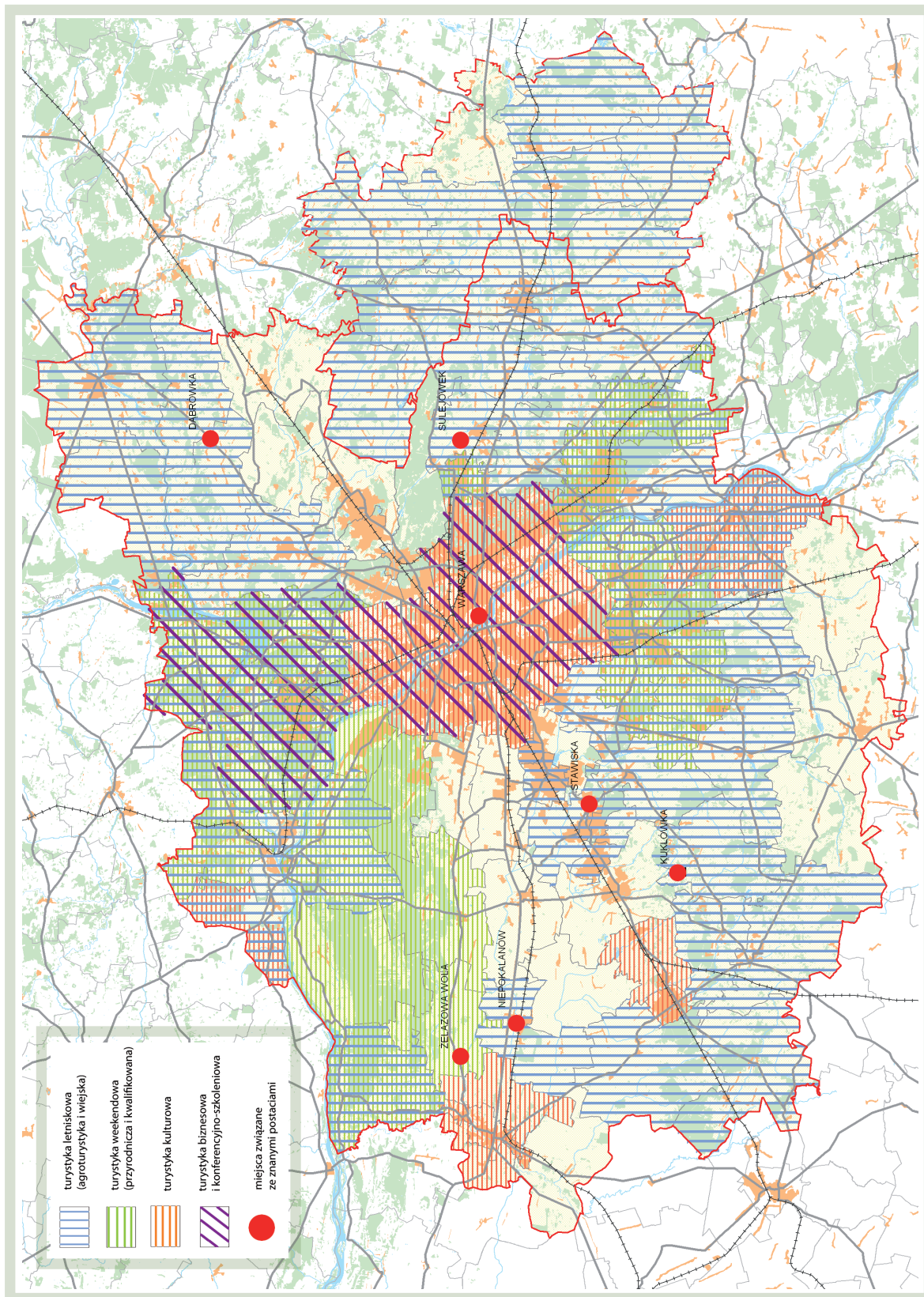
Wykres 23. Turyści w Warszawie, w latach 2003-2007 (w mln)

Źródło: Szacunki Instytutu Turystyki Sp. z o.o. (turystami określane są osoby spędzające przynajmniej jeden nocleg na terenie zwiedzanego miasta)

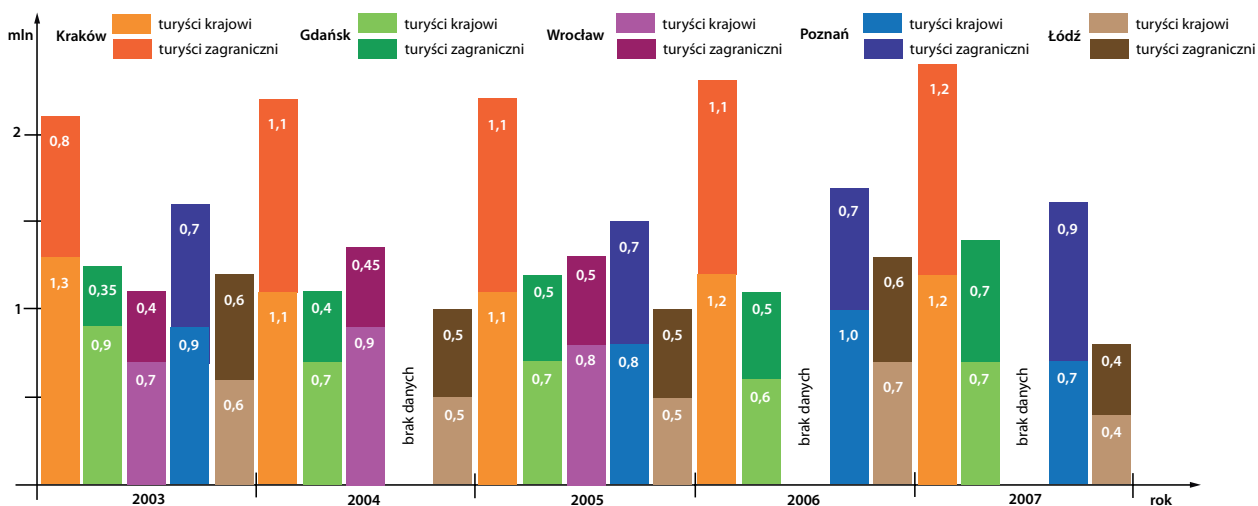
W porównaniu z Krakowem i Gdańskiem, Warszawę charakteryzuje mniejsza dynamika zmian w liczbie turystów zagranicznych w latach 2003-2007. W porównaniu do metropolii europejskich, Warszawę odwiedziła stosunkowo niewielka liczba turystów. W 2007 roku Wiedeń odwiedziło

Ryc. 19. Strefy aktywności turystycznej

Źródło: opracowanie własne MBPR

Wykres 24. Turyści w wybranych miastach Polski, w latach 2003-2007 (w mln)

Źródło: Szacunki Instytutu Turystyki Sp. z o.o.

ok. 9,6 mln osób, Berlin – ok. 7 mln, Paryż – 15,9 mln, Londyn – 15,2 mln osób. Metropolie przyciągają turystów, oferując szeroki wachlarz usług turystycznych, od miejscowych zabytków świadczących o historii miejsca przez liczne muzea aż do bardziej lub mniej luksusowych hoteli. Każda metropolia ma swoje symboliczne miejsca, będące celem turystów, jak również emblematyczną ulicę przyciągającą przedstawicieli klasy metropolitalnej i bogatych turystów. W Warszawie za najbardziej symboliczne i rozpoznawalne miejsca uważane są: kolumna Zygmunta, Pałac Kultury i Nauki, Zamek Królewski, a za najbardziej emblematyczną ulicę uznaje się Krakowskie Przedmieście. Metropolie, obok zabytków i muzeów, oferują możliwość dokonania atrakcyjnych zakupów, gromadząc sklepy i galerie znanych projektantów i artystów, które są bardzo często celem podróży.

Poza Warszawą dla rozwoju turystyki kulturowej mają znaczenie takie miejscowości, jak: Czersk, Góra Kalwaria, Otwock, Modlin, Żelazowa Wola i Żyrardów. Obszar Metropolitalny Warszawy jest dość ubogi w wartościowe obiekty kulturowe, które w większości znajdują się poza jego granicami. Góra Kalwaria to także miasto turystyki religijno-pielgrzymkowej, w tym związanej z judaizmem. Na uwagę zasługuje także Niepokalanów, miejscowość związana z turystyką pielgrzymkową i osobą ojca Maksymiliana Kolbego, a także miejsca związane ze sławnymi postaciami, takimi jak: Józef Chełmoński, Jarosław Iwaszkiewicz, Cyprian Kamil Norwid czy Józef Piłsudski.

Turystyka obszaru metropolitalnego w znacznym stopniu opiera się na walorach przyrodniczych, w oparciu o które rozwijają się różne formy turystyki, od weekendowej przez wiejską (letniskową i agroturystykę) po kwalifikowaną, jak również wodną (Ryc. 19).

Obok walorów przyrodniczych i kulturowych atrakcyjność turystyczną obszaru stanowi baza noclegowa i gastronomiczna oraz uzupełniająca ją infrastruktura turystyczna w postaci m.in. szlaków turystycznych i imprez kulturalno-sportowych. W OMW tylko stolica wyróżnia się dobrą ofertą noclegową, zorientowaną głównie na turystę biznesowego. Otoczenie stolicy dysponuje mniejszą i mniej atrakcyjną bazą noclegową. Na uwagę zasługuje otoczenie Zalewu Zegrzyńskiego, dysponujące bazą konferencyjno-szkoleniową. Bazę gastronomiczną, będącą obok bazy noclegowej istotnym elementem zagospodarowania turystycznego, charakteryzuje duże zróżnicowanie zarówno ilościowe, jak i jakościowe. Koncentracja obiektów gastronomicznych, różnych kategorii ma miejsce przede wszystkim w stolicy, pozostałe obszary są słabiej wyposażone. Na bazę gastronomiczną stolicy składa się ponad 560 restauracji, barów, kawiarni, pubów i klubów²⁴, które stanowiły 56% obiektów na terenie całego województwa. Są to zarówno obiekty gastronomiczne w placówkach zbiorowego zakwaterowania, w tym w hotelach o wysokich standardach, jak również lokale szybkiej obsługi. Restauratorzy starają się podkreślić swoją specyfikę, odwołując się do różnych tradycji kulinarnych, co ma podkreślić ich odmienność i atrakcyjność.

Dla rozwoju turystyki przyrodniczej i kwalifikowanej ważnym elementem infrastruktury są szlaki turystyczne zarówno piesze, jak i rowerowe. W stolicy szlaki turystyczne prowadzą z różnych dzielnic w kierunku cennych krajobrazowo i przyrodniczo obszarów położonych poza Warszawą. Na uwagę zasługują także szlaki historyczne, związane z wydarzeniami historycznymi, w tym bitwami. Szlaki turystyczne poza stolicą (piesze, rowerowe i konne) znajdują się głównie na obszarach cennych przyrodniczo i krajobrazowo, w tym prawnie chronionych. Wśród nich na uwagę zasługuje m.in. Kampinoski Szlak Rowerowy wokół Puszczy Kampinoskiej. Dla turystyki wodnej ważne są zbiorniki wodne, a wśród nich Zalew Zegrzyński i doliny: Bzury, Świdra i Bugu.

Spośród wymienionych rodzajów turystyki, istotną rolę w OMW odgrywa turystyka wiejska i agroturystyka, rozwijająca się na obszarach atrakcyjnych przyrodniczo, w rejonie dolin rzecznych, sąsiedztwie lasów i parków krajobrazowych. Jest ona czynnikiem aktywizującym obszary wiejskie poprzez tworzenie miejsc pracy.

Analizując predyspozycje Obszaru Metropolitalnego Warszawy do różnych form turystyki, należy wskazać, że na obszarze OMW znajduje się jedyne w województwie mazowieckim statutowe uzdrowisko Konstancin-Jeziorna, które jest miejscem turystyki uzdrowiskowej.

Turystyka OMW jest ważną częścią gospodarki metropolii, a zasoby w postaci dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego identyfikują przestrzeń turystyczną w kraju, jak również w Europie. Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej Warszawa postrzegana jest jako nowa stolica Europy, co jest dodatkowym atutem turystycznym.

²⁴ Raport z Diagnozy Potencjału Turystycznego Województwa Mazowieckiego. Strategia rozwoju turystyki województwa mazowieckiego na lata 2007-2013 – część I.

2.10.

Infrastruktura techniczna

2.10.1.

Transport

Integracja polityczna i gospodarcza Europy wywołała dynamiczny wzrost ruchu międzynarodowego. Dostosowanie systemów transportowych do standardów europejskich jest jednym z najważniejszych jej wymogów.

Warszawa, największy węzeł transportowy w Polsce, usytuowana jest na przecięciu trzech europejskich korytarzy transportowych:

- KI: Helsinki – Tallin – Kowno – Warszawa,
- KII Berlin – Warszawa – Moskwa,
- KVI: Gdańsk – Warszawa – Katowice – Żylinia – Budapeszt.

W związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej niezbędne jest rozwiązanie problemów zewnętrznych połączeń transportowych Warszawy z największymi ośrodkami Europy, ale także odpowiednie ukształtowanie systemu ulicznego i poprawę funkcjonowania transportu publicznego dla osiągnięcia warunków życia porównywalnych ze standardami innych miast europejskich.

Obszar Metropolitalny Warszawy obserwowany w układzie europejskim cechuje się słabą dostępnością transportową (drogową, kolejową, lotniczą). Stan infrastruktury transportowej prowadzi do powstawania wąskich gardeł w rozwoju, hamuje wymianę międzynarodową z krajami UE, pogarsza warunki funkcjonowania Warszawy (*Ryc. 20*).

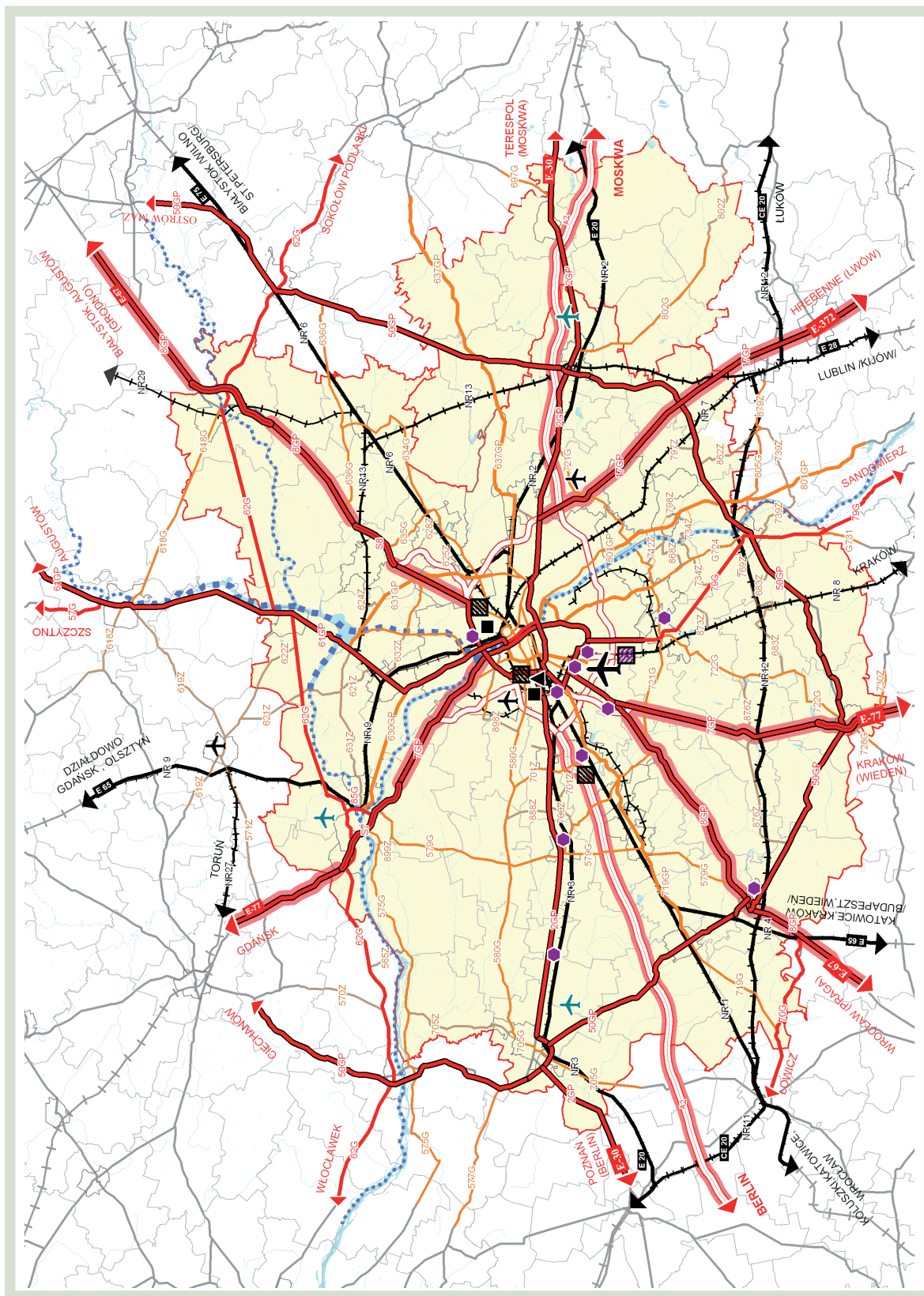
2.10.2.

Transport drogowy

Podstawowy układ drogowy OMW charakteryzuje się promienistą, historycznie ukształtowaną, zbiegającą się w Warszawie siecią dróg krajowych i wojewódzkich.

Sieć podstawowa (drogi krajowe i wojewódzkie) jest dobrze rozwinięta w północno-wschodniej i południowej części OMW, najsłabiej zaś na terenach północno-zachodnich i wschodnich. Długość dróg twardych w OMW wynosi około 9 tys. km. Gęstość dróg twardych na tym obszarze wynosi ok. 125 km/100 km² (dla województwa – 86 km/100 km²).

Ryc. 20. Infrastruktura transportowa

Źródło: opracowanie własne MBPR

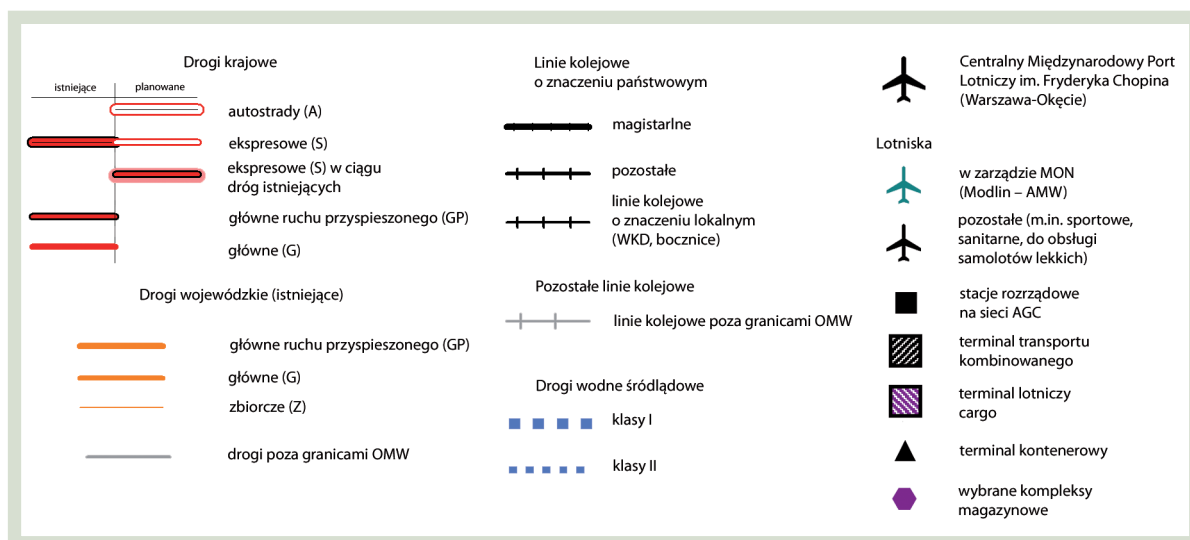
Tranzytowe położenie województwa mazowieckiego w systemie transportowym Polski i fakt zbiegania się w rejonie Warszawy głównych ciągów, łączących stolicę z innymi regionami kraju i Europy, wpływa w dużym stopniu na rozkład przestrzenny i wielkość ruchu. Największy średniodobowy ruch pojazdów obserwowany jest na wjazdach do Warszawy (Janki – Raszyn, Legionowo – Jabłonna, Łomianki, Marki, Zakręt) i kształtuje się w granicach ok. 16-59 tys. pojazdów/dobę. Pomiędzy rokiem 2000 a 2005 w województwie mazowieckim odnotowano wzrost ruchu o ok. 16%, przy praktycznie niezmiennym układzie drogowym.

Powszechna niemal dostępność samochodów i zwiększająca się w związku z tym ruchliwość mieszkańców oraz rozwój działalności gospodarczej w miastach i na terenach wiejskich wokół Warszawy spowodowały trudną sytuację na drogach niższego rzędu obsługujących te obszary. Dotyczy to w szczególności dróg wojewódzkich w pasmach intensywnej urbanizacji zlokalizowanych w kierunkach: południowo-zachodnim (pasmo pruszkowskie), północno-wschodnim (pasmo wołomińskie), południowym (pasmo otwockie) i północnym (pasmo modlińskie).

Przejęcie ładunków przez transport samochodowy powoduje postępującą degradację nawierzchni dróg nieprzystosowanych do przenoszenia dużych obciążeń (w latach 2000-2005 nastąpił wzrost ruchu pojazdów najcięższych o 44% – w województwie mazowieckim, o ok. 11% więcej niż w kraju).

Niska jakość istniejącej sieci drogowej, niedostosowana do rozmiaru dynamicznie wzrastającego ruchu, niewystarczająca hierarchizacja istniejącej sieci (nakładanie się różnych funkcji dróg: od lokalnych po tranzytowe dalekiego zasięgu), powodują coraz większe zatłoczenie i mniejszą sprawność najważniejszego w kraju węzła transportowego. Podstawowym problemem w powiązaniach zewnętrznych jest brak sieci autostrad i dróg ekspresowych. Drogi krajowe nie spełniają europejskich wymogów nośności

Rycina 20:
– drogi planowane wyznaczono na podsatwie porozumienia w sprawie docelowej sieci dróg ekspresowych w Warszawie, zawartego pomiędzy władzami Warszawy i Główną Dyрекcją Dróg Krajowych i Autostrad.

(115 kN/oś). Zły stan techniczny dotyczy dróg wojewódzkich, będących uzupełnieniem sieci drogowej w powiązaniach obszaru metropolitalnego oraz dróg powiatowych i gminnych, obsługujących ruch lokalny (odpowiednio 88% i 47% dróg utwardzonych w wymienionych kategoriach). Brakuje sprawnych połączeń obwodowych w samym mieście i regionie.

2.10.3. Transport kolejowy

Rozbudowany system warszawskiego węzła kolejowego tworzą w większości linie objęte umowami europejskimi²⁵, łączące Warszawę ze wszystkimi największymi ośrodkami w kraju i Europie. OMW dominuje pod względem liczby i znaczenia zbiegających się tu linii tworzących największy węzeł kolejowy w Polsce (8 linii kolejowych magistralnych i pierwszorzędnych oraz Warszawska Kolej Dojazdowa). Kierunki przebiegu podstawowej sieci kolejowej pokrywają się z przebiegiem głównych ciągów drogowych na analizowanym obszarze. Gęstość sieci kolejowej na obszarze metropolitalnym jest prawie dwukrotnie większa niż w województwie i wynosi ok. 8,5 km/100 km² (4,8 km/100 km² – w województwie mazowieckim).

Jednym z głównych problemów kolei jest opóźnienie w dostosowaniu parametrów podstawowej sieci do standardów europejskich, umożliwiających wprowadzenie prędkości od 160 km/h do 200 km/h dla ruchu pasażerskiego i 120 km/h dla towarowego. Niepowodzenia w zahamowaniu i odwróceniu procesu degradacji kolei, prowadzące do niewystarczającego wykorzystania kolei podmiejskiej, powodują wzrost użytkowania samochodów osobowych w dojazdach ze strefy podmiejskiej do centrum Warszawy. Obecna oferta przewozowa nie zaspokaja w pełni potrzeb i oczekiwań podróżnych (wydłużony czas przejazdu, niska częstość kursowania, niezadowalający stopień bezpieczeństwa), mimo wprowadzenia nowych rozwiązań typu: połączenia oferowane przez Koleje Mazowieckie i Szybka Kolej Miejska. Zły stan infrastruktury kolejowej wywołuje konieczność ograniczania prędkości eksploatacyjnych na wielu liniach, wpływając negatywnie na jakość oferowanych usług i ich konkurencyjność.

Modernizacji wymagają linie kolejowe w powiązaniach Warszawy z głównymi węzłami kolejowymi kraju (z Łodzią i Lublinem), a także wskazane jest usprawnienie połączeń regionalnych. Rozważana jest budowa linii dużych prędkości Warszawa – Łódź – Wrocław/Poznań, łącząca największe ośrodki metropolitalne w Polsce i Europie oraz modernizacja dworców.

²⁵ AGC-o dla głównych międzynarodowych linii kolejowych i AGTC-o dla międzynarodowych linii transportu kombinowanego.

2.10.4.

Transport lotniczy

Szczególnie trudnym i niezwykle ważnym problemem jest przyszłość warszawskiego węzła lotniczego. Port Lotniczy im. Fryderyka Chopina w Warszawie skupia ponad 49% ruchu pasażerskiego w Polsce (w 2007 roku odprawiono tu ponad 9 mln pasażerów). Ze względu na potrzeby gospodarcze, komunikacyjne i turystyczne Polski port lotniczy w Warszawie będzie rozwijany do osiągnięcia pułapu limitowanego przepustowością dróg startowych, wynoszącą ok. 10 mln pasażerów rocznie. Planowana po 2015 roku rozbudowa Terminalu I pozwoli uzyskać łączną przepustowość docelową na 12,5 mln pasażerów rocznie. Problemem jest brak odpowiedniego powiązania lotniska z miejskim i pozamiejskim układem transportowym (drogowym, kolejowym, komunikacją publiczną). Ograniczona przepustowość i możliwości rozwojowe oraz jego uciążliwość dla terenów otaczającej zabudowy mieszkaniowej, przy stale rosnącym ruchu (w ciągu ostatniego dziesięciolecia – 2,5-krotnie) oraz przewidywane prognozy wzrostu i koncentracji ruchu lotniczego w Warszawie (150-200% do 2020 roku)²⁶, zdecydowały o podjęciu prac przygotowawczych nad projektem nowego portu lotniczego dla Warszawy i kraju. Optymalną wydaje się lokalizacja nowego lotniska centralnego w odległości nie większej niż 30-40 km od granic Warszawy, pomiędzy obszarami metropolii warszawskiej i łódzkiej, o dobrym skomunikowaniu drogowym i kolejowym.

Przystąpienie Polski do Wspólnego Europejskiego Obszaru Lotniczego (WEOL) spowodowało uaktywnienie portów regionalnych i lokalnych przy obsłudze tanich linii lotniczych. Dynamiczny wzrost przewozów niskokosztowych stanowi poważną konkurencję zarówno dla linii tradycyjnych, jak i dla czarterów (ceny lotów są nawet dwukrotnie niższe, a dostępność do tego rodzaju usług dla pasażerów jest większa). Dla odciążenia portu lotniczego im. Fryderyka Chopina w Warszawie przewidywane jest przystosowanie lotniska (powojkowego) w Modlinie do przejścia, w pierwszym okresie, usług w zakresie tanich lotów, transportu towarów, czarterów i nocnych lotów. Modlin jest lotniskiem o największej – po Okęciu – dostępności, a istniejąca infrastruktura pozwala na szybką jego adaptację do celów obsługi pasażerów. Lotnisko to ma w przyszłości pełnić rolę lotniska regionalnego, które będzie uzupełniać ofertę lotniska w Warszawie. W związku z tym przewidywane jest usprawnienie połączeń transportowych między tymi lotniskami, m.in.: poprzez wprowadzenie specjalnych linii autobusowych czy uruchomienie linii kolejowej pozwalającej w krótkim czasie (40-45 minut) przemieścić się z jednego lotniska na drugie.

²⁶ Według *Strategii Rozwoju Transportu na lata 2007-2013 (projekt)*.

Na terenie Warszawy zlokalizowane jest także lotnisko Warszawa-Babice (znane również pod nazwą Bemowo). Na lotnisku tym ma siedzibę zarząd oraz baza obsługowa Lotniczego Pogotowia Ratunkowego, a także Aeroklub Warszawski i szereg prywatnych firm lotniczych. Z lotniska wykonywane są loty szkolne, air taxi, rekreacyjne, korporacyjne oraz ratownicze. W ramach struktur MSWiA, Bemowo jest podstawową bazą dla lotnictwa policji, ponadto korzysta z niego również flota Straży Granicznej. Poważny problem stanowi przyszłość tego lotniska, mimo że odgrywa ono ważną rolę, obsługując operacje lotnictwa państwowego i cywilnego, to jego lokalizacja jest bardzo atrakcyjna z punktu widzenia budownictwa mieszkaniowego. Konieczne jest zatem określenie przyszłego charakteru lotniska. W przypadku likwidacji Bemowa lub ograniczenia jego roli tylko do lotniska/lądowiska dla śmigłowców, część jego aktualnych funkcji mogłoby przejąć lotnisko w Modlinie. Inne mniejsze lotniska na obszarze metropolitalnym, takie jak lądowisko w Góraszce i Chrcynie, ze względu na dotychczasowe przeznaczenie i standard wyposażenia, mogą być nadal wykorzystywane do obsługi lekkich samolotów, lotnictwa sportowego i turystycznego.

2.10.5. Transport publiczny

Miasto stołeczne Warszawa wraz z bezpośrednim otoczeniem stanowi miejsce, w którym występują jedne z największych i najbardziej zróżnicowanych potrzeb przewozowych. Podróżni przemieszczają się środkami transportu publicznego zarówno na duże odległości (ruch krajowy i międzynarodowy), jak i średnie oraz krótkie w codziennych dojazdach do pracy, usług i nauki.

W podróżach do stolicy najczęściej wykorzystywany jest transport samochodowy (podróże: samochodami osobowymi – ok. 66%, autobusami – ok. 22%, koleją podmiejską – ok. 12%)²⁷. W porównaniu z rokiem 1998²⁸ (przy założeniu podobnego podziału podróży na środki transportu w dojazdach do Warszawy) nastąpił wzrost udziału samochodów osobowych i autobusów o ok. 3,3% i dalszy spadek (ok. 3,3%) udziału kolei podmiejskich. Przewozy pasażerskie w codziennych dojazdach do pracy, nauki i usług w Warszawie organizowane są przez: Zarząd Transportu Miejskiego, Przedsiębiorstwo PKS, samochodowych przewoźników prywatnych, kolej regionalną – Koleje Mazowieckie i lokalną – WKD oraz SKM (jedna linia relacji Sulejówek – Miłosna – Pruszków). Transport autobu-

²⁷ Wyczerpania własne (orientacyjne) na podstawie danych *Warszawskiego Badania Ruchu z 2005 roku*.

²⁸ *Warszawskie Badanie Ruchu*.

sowy PKS obsługuje równomiernie cały analizowany teren. Największe zagęszczenie linii przewoźników prywatnych występuje w północnym, wschodnim i południowo-wschodnim rejonie obszaru metropolitalnego. Komunikacja miejska obsługuje przewozy z obszarów podmiejskich najbliższej Warszawy w promieniu ok. 20-30 km od centrum. Kolej lokalna WKD obsługuje kierunek Warszawa – Milanówek – Grodzisk Mazowiecki. Istniejące obiekty obsługi pasażerskiej są najczęściej w złym stanie (w tym największy warszawski dworzec autobusowy – zachodni, obsługujący ruch krajowy i międzynarodowy).

Ważnym problemem dla zrównoważonego rozwoju transportu jest zarówno wzrost użytkowania samochodów osobowych, jak i spadek wykorzystania kolei w dojazdach do Warszawy i obsłudze miasta (udział kolei jest marginalny – ok. 0,1-0,2%). Niezadowalający jest stan infrastruktury, w niewielkim stopniu poprawił się tylko standard i bezpieczeństwo podróży. Poprawę usług kolejowych upatruje się m.in.: w działalności Kolei Mazowieckich i uruchomieniu kolejnych linii Szybkiej Kolei Miejskiej, łączących stolicę z pobliskimi miejscowościami: Błoniem, Grodziskiem Mazowieckim, Mińskiem Mazowieckim, Nowym Dworem Mazowieckim, Otwockiem, Zalesiem Górnym i Tuszczem. Dużym usprawnieniem w podróżach po Warszawie jest wprowadzenie wspólnego biletu na pociągi Kolei Mazowieckich, WKD i komunikację miejską – autobusy, metro i tramwaje. Od początku 2009 roku rozszerzono ofertę wspólnego biletu na obszar gmin sąsiadujących z Warszawą, w tzw. drugiej strefie, o gminy: Legionowo, Nieporęt, Otwock, Ożarów Mazowiecki, Piastów, Piaseczno, Pruszków, Sulejówek i Wołomin.

Warszawa posiada dobrze rozwiniętą sieć transportu publicznego, organizowaną przez Zarząd Transportu Miejskiego. Tabor komunikacji miejskiej jest sukcesywnie odnawiany poprzez zakupy nowych pojazdów, lepiej przystosowanych do potrzeb pasażerów i bardziej przyjaznych dla środowiska. Komunikacja autobusowa oparta jest na 237 liniach o łącznej długości ok. 3194 km²⁹ tras, obsługiwanych przez 1476 autobusów należących do czterech przewoźników. Tramwaje Warszawskie Sp. z o.o. obsługuje za pomocą 675 wagonów 395 km linii tramwajowych. W użytkowaniu spółki Metro Warszawskie Sp. z o.o. znajduje się odcinek I linii metra o długości 23 km. Częstotliwość kursowania pociągów metra wynosi 3-4 minuty w szczycie, a wielkość przewozów szacowana jest na 280-500 tys. pasażerów dziennie. W ciągu 2007 roku z metra skorzystało 113,6 mln pasażerów. Dla usprawnienia transportu publicznego (autobusowego i tramwajowego) przewidywana jest sukcesywna modernizacja istniejącej infrastruktury oraz jej rozbudowa. Trwają prace nad rozpoczęciem realizacji II linii metra.

Mimo niewystarczającego uprzywilejowania ruchu publicznego (zwłaszcza w centralnym obszarze miasta i w korytarzach dojazdowych do cen-

²⁹ Dane GUS, stan na 31 grudnia 2007 roku.

trum), braku koordynacji i sprawnych węzłów przesiadkowych pomiędzy różnymi środkami transportu, utrzymuje się wysoki (ponad 60%) udział komunikacji zbiorowej w podróżach po mieście. Pozwala to przypuszczać, że usprawnienia tych środków lokomocji przyczyni się do ograniczenia użytkowania samochodów osobowych.

2.10.6.

Transport ładunków – centra logistyczne

Lotniczy transport ładunków odbywa się przy pomocy terminala cargo o deklarowanej rocznej przepustowości – 80 tys. ton. W 2007 roku udział Portu Lotniczego im. Fryderyka Chopina w Warszawie w przewozach towarowych wynosił ponad 53 tys. ton, co stanowiło ok. 77% wszystkich przewozów w Polsce. Stały wzrost tych przewozów powoduje zwiększanie zatłoczenia lotniska. Ważną rolę w częściowym rozwiązaniu tego problemu może odegrać lotnisko w Modlinie, przejmując także funkcję lotniska cargo.

Drogowy transport towarowy przewozi prawie 75% ogólnego tonażu ładunków i związany jest głównie z Warszawą oraz jej bezpośrednim otoczeniem. Ruch docelowy i tranzyt bliski stanowią razem ok. 90% na drogach krajowych i wojewódzkich (tranzyt daleki to ok. 10% przewozów). Przewozy towarowe stanowią poważną uciążliwość w ruchu, zwiększając zatłoczenie, degradację nawierzchni i obciążenie dla środowiska. W celu ograniczenia negatywnych skutków ruchu samochodów ciężarowych, wyznaczono trasy przejazdu przez miasta w określonych porach dnia. Tranzyt najcięższych samochodów ciężarowych przez Warszawę jest zakazany i w związku z tym samochody kierowane są na południe od miasta, drogą nr 50 od Sochaczewa przez Grójec, Górę Kalwarię do Mińska Mazowieckiego. Ruch towarowy kierowany jest również na drogę nr 50 w kierunku północnym.

Kolejowy transport towarowy obsługuje spółka PKP Cargo. Terminale towarowe znajdują się na stacjach: Warszawa Praga i Warszawa Główna Towarowa (Odolany), Warszawa Olszynka Grochowska (Kozia Górka) i Warszawa Okęcie. W rejonie ul. Ordona funkcjonuje, jedyny w Warszawie, intermodalny terminal kontenerowy cargo. W transporcie kombinowanym największymi stacjami są Warszawa Praga i Pruszków. Największy udział w ładunkach przewożonych do Warszawy ma węgiel dla elektrowni i paliwo lotnicze. Tranzytowy przewóz ładunków kierowany jest na południe od Warszawy przez Skierniewice, Górę Kalwarię i Pilawę. Udział kolei w ogólnym przewozie towarów wynosi obecnie ok. 20%. Warunkiem wzrostu konkurencyjności kolei jest radykalna poprawa jakości

oferowanych usług, m.in. poprzez rozwój ogólnodostępnych, nowoczesnych obiektów spedycji i logistyki.

Na terenie Warszawy i obszaru metropolitalnego nie występują w pełni ukształtowane **centra logistyczne** z dobrym dostępem drogowo-kolejowym i niezbędną infrastrukturą. Obiekty składowania i dystrybucji towarów rozwijają się w sposób żywiołowy, wykorzystując najczęściej dobry dostęp do głównych tras drogowych. Skupiają się w południowo-zachodnim obszarze: wzdłuż drogi krajowej na odcinku Warszawa – Sochaczew, w kierunku do Łodzi: Janki, Nadarzyn, Pruszków, Mszczonów oraz w kierunku Piaseczna. Region warszawski, główny ośrodek nadawania i odbierania ładunków masowych i drobnicowych, wskazany został jako jeden z sześciu w kraju do budowy strategicznego (ponadregionalnego) centrum logistycznego.

2.10.7.

Transport wodny śródlądowy

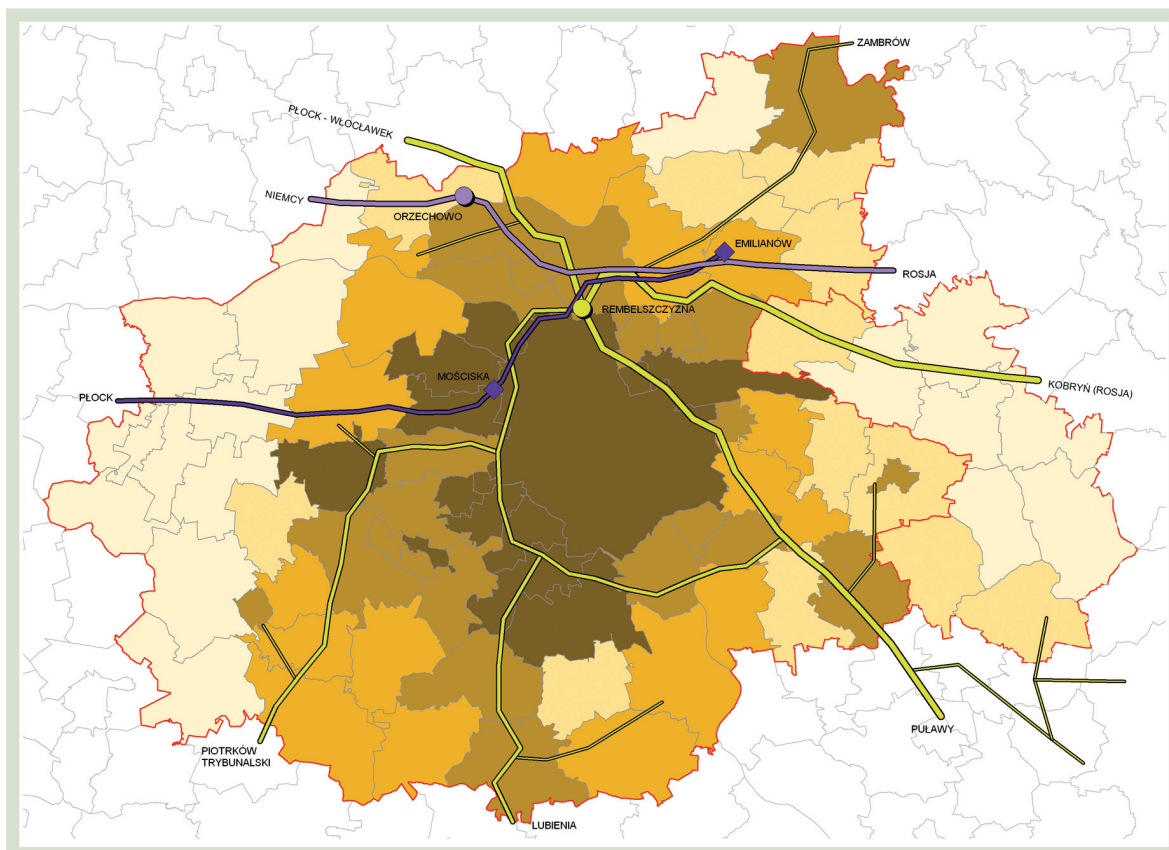
Śródlądowe drogi wodne nie odgrywają znaczącej roli w polskim systemie transportowym. Droga wodną przewożonych jest ok. 8 mln ton ładunku (ok. 0,6% całego transportu ładunków w kraju). Regularna żegluga pasażerska w Polsce praktycznie nie istnieje. Nie jest też należycie wykorzystana dla potrzeb turystycznych. System dróg wodnych na analizowanym obszarze charakteryzuje się najniższymi klasami żeglowności. Przywrócenie transportu wodnego na Wiśle uzależnione jest wyłącznie od poprawy stanu nawigacyjnego tego szlaku żeglownego.

2.10.8.

Zaopatrzenie w gaz ziemny

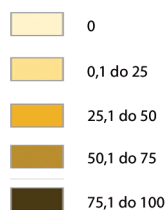
Dostawa gazu sieciowego w OMW realizowana jest z krajowego systemu gazowniczego, zasilanego gazem importowanym z Rosji i Ukrainy oraz pozyskiwanym ze złóż krajowych na Podkarpaciu. Większość istniejących urządzeń gazowych wysokiego ciśnienia posiada rezerwy wydajności, umożliwiające dalszą gazyfikację Warszawy i jej obszaru metropolitalnego. Bezpieczeństwo energetyczne stolicy w zakresie zaopatrzenia w gaz zapewnia pierścieniowy układ gazociągów wysokiego ciśnienia tzw. pierścień warszawski (Ryc. 21). Poziom gazyfikacji OMW jest

Ryc. 21. Zaopatrzenie w gaz i paliwo płynne – stan istniejący w 2007 roku

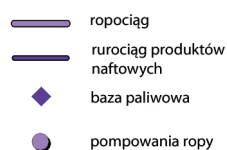

Źródło: opracowanie własne MBPR

Mieszkania wyposażone w gaz sieciowy w 2007 roku

Urządzenia do przesyłu paliw płynnych

Urządzenia gazowe wysokiego ciśnienia

wyższy niż średni w województwie mazowieckim, występuje jednak bardzo duże zróżnicowanie przestrzenne pomiędzy centrum obszaru a jego peryferiami.

2.10.9. Zaopatrzenie w ciepło

Zaopatrzenie w ciepło realizowane jest w skali lokalnej (na poziomie gmin lub ich związków). W Warszawie funkcjonuje jeden z największych w kraju systemów ciepłowniczych, który oparty jest o cztery źródła ciepła (elektrociepłownie: Żerań i Siekierki oraz ciepłownie: Kawęczyn i Wola). Obecnie z sieci ciepłowniczej korzysta ok. 90% mieszkańców stolicy i ok. 30% mieszkańców pozostałych miast analizowanego obszaru (na peryferiach miast i obszarach wiejskich budynki ogrzewane są indywidualnie).

2.10.10.

Zaopatrzenie w paliwa płynne

Zaopatrzenie OMW w paliwa płynne następuje w wyniku importu ropy naftowej. Przez obszar przebiega odcinek systemu rurociągów naftowych „Przyjaźń” z Rosji do Niemiec, zaopatrujących zakład petrochemiczny w Płocku. Z Płocka odgałęziają się rurociągi krajowego systemu paliwowo-energetycznego zaopatrujące m.in. bazy paliwowe OMW.

2.10.11.

Zaopatrzenie w energię elektryczną

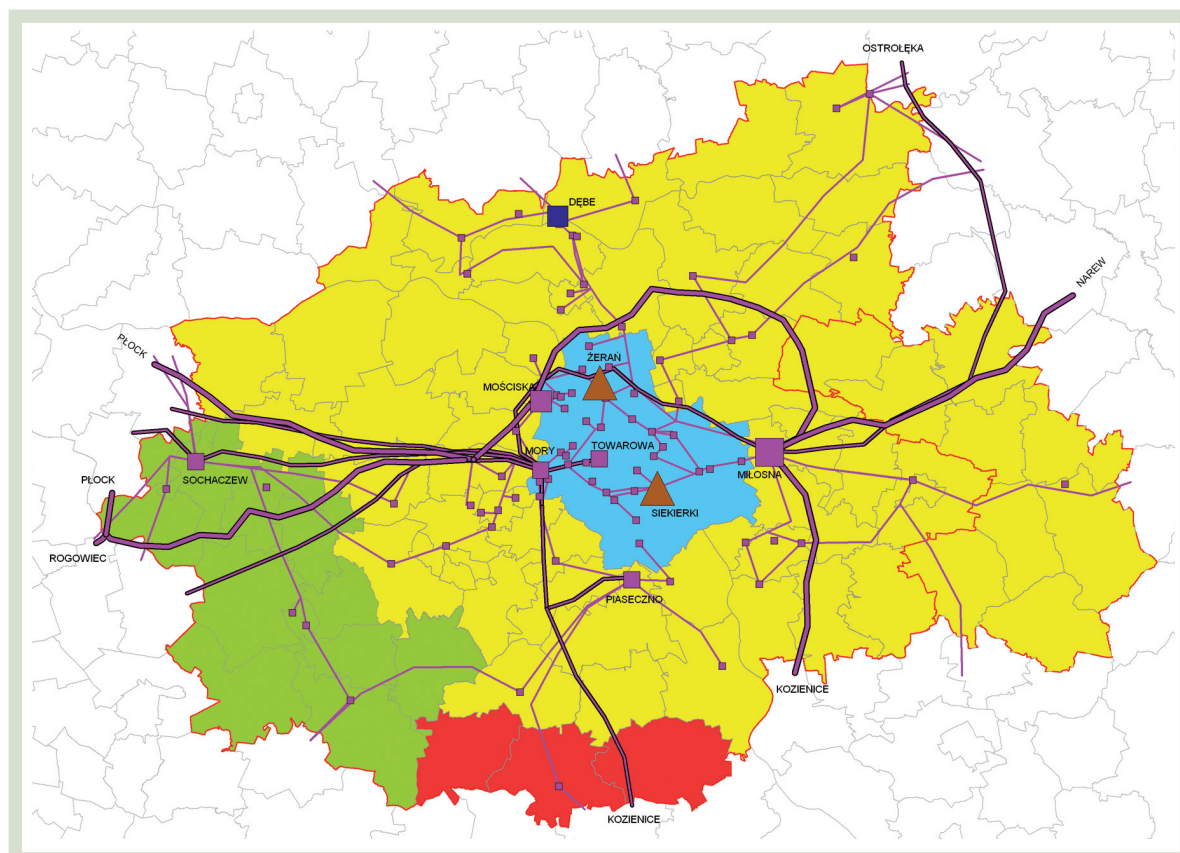
Podstawowymi źródłami energii elektrycznej dla OMW są zlokalizowane poza jego granicami systemowe elektrownie konwencjonalne w Kozienicach i Bełchatowie, wspomagane przez zespoły elektrowni: Pątnów – Adamów – Konin oraz Ostrołęka. W obszarze funkcjonują także elektrociepłownie warszawskie: Siekierki i Żerań (produkcja energii skojarzonej) oraz lokalne źródła energii elektrycznej i ciepłej, w tym oparte na zasobach odnawialnych. Krajowy system sieci przesyłowych najwyższych napięć (NN) 400 kV i 220 kV zasila sieci dystrybucyjne wysokiego napięcia (WN) 110 kV na Mazowszu poprzez stacje NN/WN oraz zapewnia tranzyt energii elektrycznej do północno-wschodnich rejonów Polski (Ryc. 22). Występuje jednak stale rosnące zagrożenie awarią systemową sieci, zwłaszcza w obrębie Warszawskiego Węzła Elektroenergetycznego, spowodowane niewystarczającą w stosunku do potrzeb przepustowością systemu przesyłowego 400 kV i brakiem połączeń alternatywnych. W stolicy istnieje stosunkowo dobrze rozwinięta sieć dystrybucyjna, natomiast na peryferiach OMW konieczny jest jej rozwój.

2.10.12.

Zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków

Na Obszarze Metropolitalnym Warszawy źródła poboru wody do celów komunalnych stanowią:

Ryc. 22. Zaopatrzenie w energię elektryczną – stan istniejący w 2007 roku

Źródło: opracowanie własne MBPR

Źródła energii

elektrownia wodna

elektrociepłownia

Sieci przesyłowe najwyższych napięć

stacja 400/220/110 kV

stacja 400/110 kV

stacja 220/110 kV

Sieci dystrybucyjne wysokiego napięcia

linia 400kV

linia 220 kV

Sieci dystrybucyjne niskiego napięcia

stacja 110/15 kV

linia 110 kV

Tereny obsługiwane przez zakłady dystrybucyjne

RWE Stoen Operator Sp. z o.o.

PGE Dystrybucja Warszawa-Teren Sp. z o.o.

PGE Dystrybucja Łódź-Teren SA

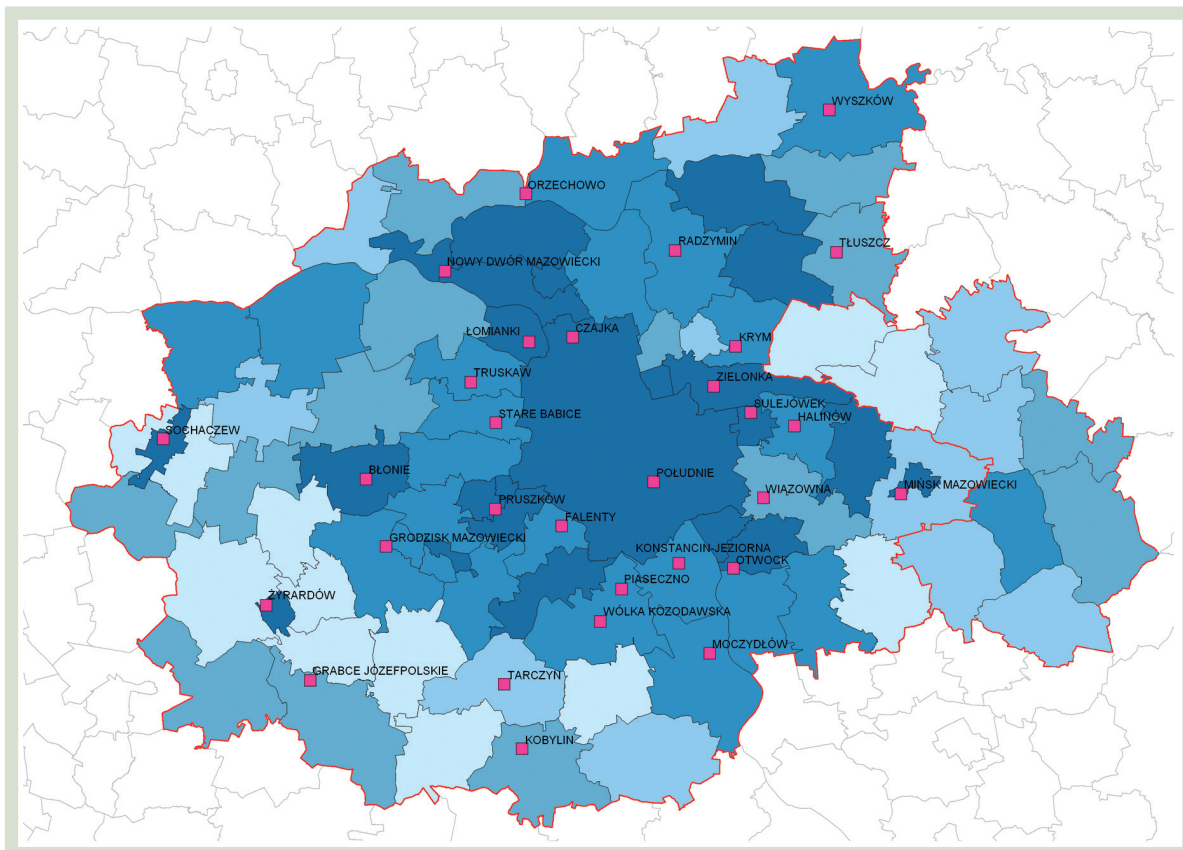
PGE ZEORK Dystrybucja Sp. z o.o.

- ujęcia wód powierzchniowych dla Warszawy i przyległych miejscowości. Woda ujmowana jest z Wisły przez Wodociąg Centralny i Wodociąg Praski oraz z Zalewu Zegrzyńskiego przez Wodociąg Północny. Wodociągi te połączone ze sobą systemem przewodów i tworzą tzw. Wodociągi Układu Centralnego (WUC). Posiadają znaczne rezerwy,
- ujęcia wód podziemnych dla pozostałych miast i wodociągów wiejskich. Zatwierdzone zasoby eksploatacyjne ujęć wód podziemnych dla wodociągów komunalnych w zdecydowanej większości pokrywają zapotrzebowanie, a znaczna część posiada rezerwy. Odczuwalny deficyt wody na cele komunalne występuje w Tuszcu.

Dla zapewnienia standardów zaopatrzenia w wodę ważnym zadaniem jest realizacja poprawy jakości wody oraz ograniczenia awaryjności sieci wodociągowej.

Na terenie OMW funkcjonuje 30 oczyszczalni komunalnych (biologicznych) o przepustowości powyżej 1000 m³/dobę. Dwie z nich położone są na terenie m.st. Warszawy i są to największe obiekty na Mazowszu. Pozostałe oczyszczalnie komunalne o mniejszej przepustowości mieszczą się

Ryc. 23. Wodociągi i kanalizacja – dysproporcje sieciowe w 2007 roku

Źródło: opracowanie własne MBPR

w przedziale od 1000 do 50 000 m³/dobę i działają na pozostałym terenie omawianego obszaru.

Największym problemem jest nierozwiązana gospodarka ściekowa w aglomeracji warszawskiej, skąd ok. 40% nieoczyszczonych ścieków komunalnych trafia bezpośrednio do Wisły. W 2006 roku oddano do eksploatacji oczyszczalnię ścieków „Południe”, do której dopływa ok. 65 tys. m³ ścieków w ciągu doby. Obsługuje ona południową część lewobrzeżnej Warszawy. Uruchomienie oczyszczalni znacznie poprawiło sytuację obszaru.

Priorytetem pozostaje rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków „Czajka” (zgodnie z *Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych*³⁰, termin realizacji 2010 rok) wraz z kolektorami dosyłowymi, umożliwiającą odbiór ścieków z centralnej i północnej części lewobrzeżnej Warszawy. Na terenie OMW średnio ponad 50% ludności obsługiwana jest przez oczyszczalnie ścieków (50,53% – średnia dla województwa mazowieckiego, 62,2% – dla Polski). Większość oczyszczalni posiada znaczne rezerwy przepustowości, spowodowane przeważnie zbyt małym zasięgiem sieci kanalizacyjnej (Ryc. 23).

³⁰ Program został sporządzony w Ministerstwie Środowiska, a następnie zatwierdzony przez Radę Ministrów 7 czerwca 2005 roku.

Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej (%)

Dark Blue: powyżej 50

Medium-Dark Blue: 25 do 50

Medium Blue: 10 do 25

Light Blue: 1 do 10

Very Light Blue: 0

Red Square: oczyszczalnie komunalne (biologiczne)

Ryc. 22: sieci przesyłowe najwyższych napięć są w eksploatacji Polskich Sieci Energetycznych Operator SA

2.11.

Obszary problemowe OMW

Analizy przestrzenne i funkcjonalne Obszaru Metropolitalnego Warszawy pozwalają na wyróżnienie występujących tam trzech rodzajów obszarów problemowych związanych z:

- depopulacją i depresją społeczną,
- konfliktami wynikającymi z zagrożeń środowiska,
- konfliktami komunikacyjnymi.

2.11.1.

Obszary depopulacji i depresji społecznej

Obszary depopulacji i depresji społecznej to tereny, na których występują szczególnie niekorzystne zjawiska z zakresu demografii oraz konflikty ze strefy społecznej. Dla obszarów tych w pierwszej kolejności powinny być skierowane działania wspierające ich rozwój. Zadaniem *Planu* jest zrównoważenie rozwoju obszarów depopulacji i depresji społecznej oraz zharmonizowanie rozwoju przestrzennego wewnątrz obszaru.

Obszar depopulacji charakteryzuje się niskimi wartościami przyrostu naturalnego, salda migracji wewnętrznych, liczbą urodzeń na 1000 kobiet w wieku rozrodczym. Rozkład przestrzenny zjawiska (przy założeniu co najmniej dwóch elementów) wskazuje, że natężenie niekorzystnych zjawisk demograficznych dotyczy dzielnic Warszawy: Śródmieścia, Woli i Żoliborza oraz gmin peryferyjnych OMW, a zwłaszcza gminy Kołbiel (*Tabela 5*).

Określając obszar depresji społecznej, oparto się na niekorzystnych wynikach następujących czynników: udział ludności korzystającej ze świadczeń pomocy społecznej (dane styczeń – czerwiec 2006 roku), poziom zamożności, udział długotrwale bezrobotnych, dostępność do opieki zdrowotnej. Zjawiska depresji społecznej najsilniej zaznaczają się w gminach położonych w północno-zachodniej oraz wschodniej części OMW.

Metropolie funkcjonujące w układach sieciowych są powiązane silniej ze sobą niż z otaczającym zapleczem. Otoczenie metropolii ulega szybkiej peryferyzacji, zachowując jedynie pewne znaczenie jako rezerwuwar słabo wykwalifikowanej siły roboczej oraz punktowo miejsca zamieszkania (*gated community*) i rekreacji dla zamożnych mieszkańców.

Tabela 5. Wykaz gmin OMW znajdujących się w obszarach problemowych depopulacji i depresji społecznej

Powiat	Gminy w obszarze problemowym depopulacji	Gminy w obszarze problemowym depresji społecznej
m.st. Warszawa	dzielnice: Śródmieście, Żoliborz, Wola	
warszawski zachodni	Kampinos	Kampinos, Błonie
nowodworski	miasto i gmina Zakroczym	miasto i gmina Zakroczym, Pomiechówek, Leoncin, Czosnów
sochaczewski	miasto Sochaczew	Brochów, gmina Sochaczew, Nowa Sucha, Teresin
żyrardowski	Radziejowice	
grójecki	Pniewy, Chynów	miasto i gmina Grójec, Chynów
otwocki	Kołbiel	
miński	Kałużyn	gmina Mińsk Mazowiecki, Dębe Wielkie, miasto i gmina Halinów, Stanisławów, Dobrze, Jakubów, Sienica, Cegłów
wołomiński	Klembów	
wyszkowski	Słomianka	
grodziski	Jaktorów, Baranów, Podkowa Leśna	

Wysokie bezrobocie jest jednym z najważniejszych problemów społecznych. Na dzień 31 grudnia 2007 roku stopa bezrobocia wynosiła w województwie mazowieckim 9%. Wysokie wartości bezrobocia osiągało w peryferyjnie położonych powiatach OMW: w północnej części były to powiaty: legionowski – 11,6%, wołomiński – 11% i wyszkowski z 15,4%, zaś w południowo-zachodniej części – żyrardowski z 11,9% (Tabela 6).

W rezultacie można obserwować polaryzację na linii centrum – metropolia i jej otoczenie – bliższe i dalsze peryferie. Istnieje bowiem tendencja do powiększania się różnic między centrami i peryferiami. Czasem różnice te są szczególnie duże, toteż można mówić o postępującym wykluczeniu znacznego odsetka mieszkańców peryferii. Jest to wykluczenie zarówno ekonomiczne (z rynku pracy), jak i społeczne. Drugim rodzajem polaryzacji są zróżnicowania wewnątrz metropolii. W metropoliach kontrast między bogactwem i biedą jest najbardziej widoczny. Wynika to nie tyle z bezwzględnej biedy, bo poziom życia jest tam ogólnie wyższy, ile ze szczególnego nagromadzenia bogactwa, które tam właśnie się koncentruje. Silne zróżnicowania na tle społecznym, a w wielu europejskich metropoliach także na tle etnicznym są stałym podłożem napięć i konfliktów.

Tabela 6. Wykaz gmin OMW znajdujących się w obszarze problemowym wysokiego bezrobocia

Powiat	Gminy w obszarze problemowym wysokiego bezrobocia
sochaczewski	Brochów, miasto i gmina Sochaczew, Nowa Sucha, Teresin
wyszkowski	miasto i gmina Wyszaków, Zabrodzie, Słomianka
nowodworski	miasto i gmina Zakroczym, Pomiechówek, Nowy Dwór Mazowiecki
miński	miasto i gmina Mińsk Mazowiecki, miasto i gmina Halinów, Dębe Wielkie, Dobrze, Jakubów, Kałuszyn, Mrozy, Cegłów, Siennica, Latowicz

Tabela 7. Wykaz gmin OMW znajdujących się w obszarze problemowym niedoinwestowania w strukturę społeczną

Powiat	Gminy w obszarze problemowym niedoinwestowania w infrastrukturę społeczną
warszawski zachodni	Błonie, Kampinos, Leszno, Ożarów Mazowiecki
nowodworski	Leoncin, Nowy Dwór Mazowiecki, Pomiechówek, Zakroczym
sochaczewski	Nowa Sucha
żyrardowski	Mszczonów, Puszcza Mariańska, Wiskitki, Żyrardów
grójecki	Chynów, Grójec
otwocki	Karczew – obszar wiejski, Kołbiel
miński	Dębe Wielkie, Halinów, miasto i gmina wiejska Mińsk Mazowiecki, Sulejówek
wołomiński	Dąbrówka, Klembów, Radzymin, Tuszcz
wyszkowski	Wyszaków, Zabrodzie

Obszar problemowy wysokiego bezrobocia delimitowano na podstawie wartości wskaźników kształtujących się powyżej średniej dla OMW: stopa bezrobocia, udział długotrwale bezrobotnych, poziom bezrobocia. Niekorzystną sytuację w zakresie bezrobocia posiadają północno-zachodnie oraz wschodnie tereny OMW.

Na terenie OMW występuje również obszar niedoinwestowania w strukturę społeczną (Tabela 7).

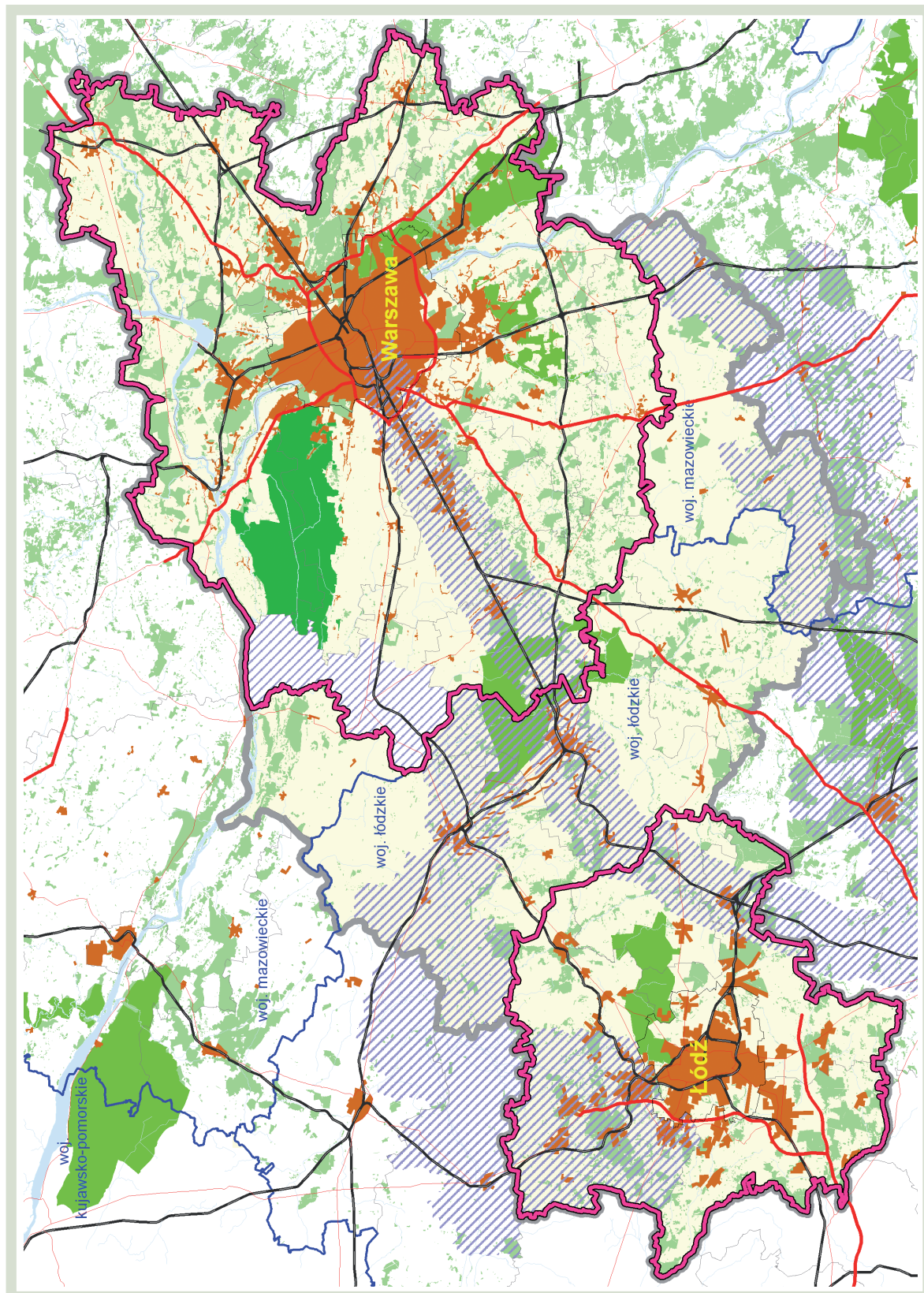
2.11.2.

Obszary konfliktów wynikających z zagrożeń środowiska

Za obszary problemowe uznano miejsca występowania zagrożeń poszczególnych składników środowiska, ciągłości powiązań przyrodniczych oraz walorów krajobrazowych. Powstawanie konfliktów jest skutkiem niedostosowania sposobu i intensywności zagospodarowania środowiska do jego predyspozycji i odporności. W Obszarze Metropolitalnym Warszawy do rejonów o szczególnym nasileniu powyższego rodzaju konfliktów można zaliczyć:

- **rejon pomiędzy Warszawą a Kampinoskim Parkiem Narodowym**, obejmujący północno-zachodnie obrzeża Warszawy, wschodnią część otuliny Kampinoskiego Parku Narodowego (Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu), graniczący z obszarami sieci *Natura 2000*,
- **rejon Jeziora Zegrzyńskiego**, obejmujący część Warszawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu,
- **rejon Lasów Chojnowskich**, obejmujący Chojnowski Park Krajobrazowy i Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- **rejon otwocki**, obejmujący Mazowiecki Park Krajobrazowy i Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- **rejon żyrardowsko-mszczonowski**, obejmujący Bolimowsko-Radziejowicki Obszar Chronionego Krajobrazu, graniczący z otuliną Bolimowskiego Parku Krajobrazowego.

Ryc. 24. Powiązania między Obszarem Metropolitalnym Warszawy a Łódzkim Obszarem Metropolitalnym

Źródło: opracowanie własne MBPR

2.11.3.

Obszary konfliktów komunikacyjnych

Do szczególnie istotnych stref konfliktowych blokujących rozwój inwestycyjny należą rejon przebiegu elementów infrastruktury transportowej. W ich przypadku działania powinny być kierowane na rozwiązania zmierzające do usuwania źródeł i niwelowania skutków tych konfliktów. Do tego rodzaju obszarów zaliczono:

- strefy rezerw terenowych pod budowę dróg, określone w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego*, studiach zagospodarowania przestrzennego gmin oraz m.st. Warszawy,
- ciągi drogowe ze szczególnie dużą liczbą miejsc niebezpiecznych i wypadków,
- obszary wokół ciągów komunikacyjnych o dużej uciążliwości dla otoczenia, w tym stanowiących bariery przestrzenne,
- strefy ograniczonego użytkowania wokół lotnisk.

2.12.

Powiązania przestrzenne OMW z Łódzkim Obszarem Metropolitalnym

Mazowsze znajduje się w centrum kraju. W Warszawie krzyżują się 3 z centralnych, przebiegających przez Polskę, transeuropejskich korytarzy transportowych. Powoduje to, że w sieci dużych miast Obszar Metropolitalny Warszawy zajmuje szczególne miejsce pod względem możliwości powiązań funkcjonalnych i przestrzennych z innymi dużymi ośrodkami. W szczególności bliskie położenie Warszawy i Łodzi umożliwia analizowanie układu bipolarnego tych miast jako jednego z ważniejszych elementów przestrzennych OMW (*Ryc. 24*).

2.12.1. Obszar analiz³¹

Przeważającą część obszarów Metropolitalnych Warszawy i Łodzi stanowią tereny otwarte, tj. lasy, tereny rolne, użytki zielone, wody. Zabudowa skoncentrowana jest w miastach centralnych, wokół granic administracyjnych miast centralnych oraz w pasmach rozwoju obejmujących tereny położone wzdłuż ciągów komunikacyjnych. Na kierunkach pomiędzy Warszawą a Łodzią będą to:

- pasmo zachodnie: Warszawa – Sochaczew – Łowicz – Łódź,
- pasmo południowo-zachodnie: Warszawa – Żyrardów – Skierniewice – Łódź.

Na terenach tych obserwuje się zacieranie granicy między krajobrazem miejskim a otwartym i znaczne powiększanie się strefy podmiejskiej o funkcji mieszkaniowo-letniskowej. Występują też enklawy terenów o wysokim stopniu zainwestowania, oderwane od zwartego układu związanego z miastami centralnymi. Są to miasta: Grójec, Mszczonów, Pabianice, Stryków, Tarczyn, Wyszaków, Zgierz.

2.12.2. Sfera społeczna

Analizowany obszar zamieszkiwało ok. 4,8 mln mieszkańców, z których blisko 2,5 mln w miastach centralnych Warszawie i Łodzi. Populacja ta to ludność w wieku:

- przedprodukcyjnym – ok. 15% w miastach centralnych i ok. 20% na pozostałym obszarze,
- produkcyjnym – ok. 66% w miastach centralnych i ok. 63% na pozostałym obszarze,
- poprodukcyjnym – ok. 19% w miastach centralnych i ok. 17% na pozostałym obszarze.

Obszar badany charakteryzuje zróżnicowanie jakości oraz ilości zasobów mieszkaniowych. W Warszawie mieszkalnictwo ulega sukcesywnie polepszeniu, a warszawski rynek nieruchomości należy do najprężniej rozwijających się w Polsce. Nie można tego samego powiedzieć o rynku

³¹ Do analiz przyjęto tereny: Obszaru Metropolitalnego Warszawy (OMW) i Łódzkiego Obszaru Metropolitalnego (ŁOM) wraz z przyległymi powiatami: grójeckim, łowickim, rawskim, skierniewickim grodzkim, skierniewickim i sochaczewskim. Łączna powierzchnia analizowanego obszaru wynosi 13 627 km².

łódzkim. Występuje tu niskie tempo budowy nowych mieszkań oraz zły stan techniczny istniejących zasobów. Przeciętna liczba mieszkań na 1000 mieszkańców w Warszawie wynosiła 437, w Łodzi – 429, przy średniej dla analizowanego obszaru 393 mieszkania. Ponad 60% zasobów mieszkaniowych znajduje się w miastach centralnych, jednak ich wielkość jest średnio o kilka metrów kwadratowych mniejsza niż dla całego analizowanego obszaru.

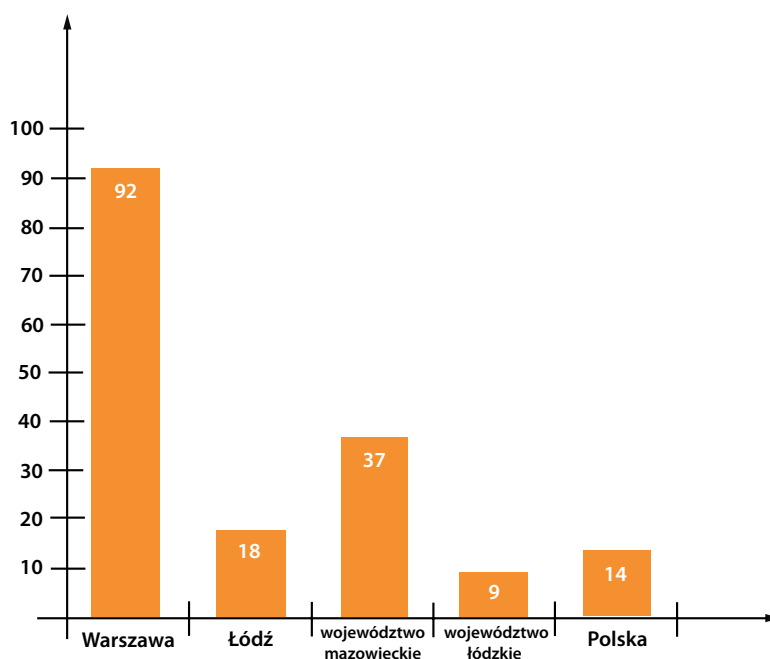
Usługi zdrowotne koncentrują się w Warszawie – 56 szpitali z 63 łózkami na 10 000 mieszkańców i Łodzi – 30 szpitali z 79 łózkami na 10 000 mieszkańców. Największa liczba łóżek szpitalnych na 10 000 mieszkańców zlokalizowana jest w powiatach: otwockim (98), skierniewickim grodzkim (78) i łódzkim wschodnim (71).

OMW i ŁOM cechuje wysoki poziom wykształcenia mieszkańców. W Warszawie wskaźnik liczby studentów na 10 000 mieszkańców był najwyższy i wynosił 1597,21 (średnia krajowa 207,13), a udział ludności z wykształceniem wyższym – 21%. W Łodzi wskaźniki te prezentowały się odpowiednio: 1425,1 i 14,2%. Na obszarze badań występują duże dysproporcje pomiędzy liczbą wyższych uczelni w miastach centralnych a miastami na pozostałym terenie.

2.12.3. Gospodarka

Na koniec 2005 roku ogólna liczba podmiotów gospodarczych na 10 000 mieszkańców wynosiła w Warszawie 1756, a w Łodzi – 1214. Natomiast na analizowanym obszarze wynosiła ponad 1300 podmiotów na 10 000 mieszkańców. Wysoki udział w liczbie podmiotów gospodarczych w miastach centralnych, zwłaszcza w Warszawie, miały spółki z kapitałem zagranicznym, przy czym dysproporcje w rozmieszczeniu tego typu spółek są duże, co przedstawia *Wykres 25*.

Wykres 25. Liczba podmiotów gospodarczych z kapitałem zagranicznym na 10 000 mieszkańców w 2005 roku

2.12.4. Transport

Układ transportowy relacji Warszawa – Łódź opiera się głównie na dwóch europejskich korytarzach transportowych:

- KII Berlin – Warszawa – Mińsk (Białoruś) – Moskwa (A-2),
- KVI Gdańsk – Warszawa/Łódź – Katowice – Żilina – Breclav (A-1, S-8).

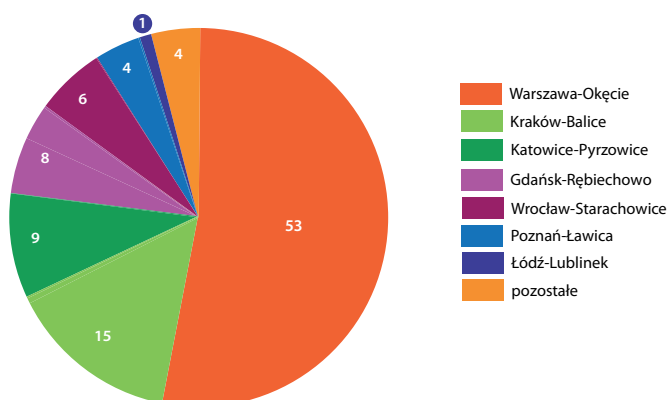
Powyższy układ na kierunku Łódź – Warszawa uzupełniają projektowana droga S-12 Radom – Lublin oraz drogi krajowe nr 2, nr 60, nr 14 i nr 72.

Głównym problemem obszaru jest coraz większe zatłoczenie układu drogowego i wyczerpywanie przepustowości na wielu odcinkach ulic. Drogi krajowe biegnące w korytarzach transportowych nie są przystosowane do pełnienia funkcji dróg ekspresowych i nie spełniają europejskich wymogów nośności (115 kN/oś). Największe natężenie ruchu występuje na drogach o znaczeniu międzynarodowym (średnio 12 tys. pojazdów na dobę) – drogi nr 2 (E30), nr 8 (E67), nr 7 (E77).

Układ kolejowy na obszarze opracowania to przede wszystkim największy węzeł kolejowy w Polsce, jakim jest Warszawa, w której krzyżuje się 8 linii kolejowych o znaczeniu państwowym, w tym 6 magistralnych. Łódź, mimo że tworzy drugą co do wielkości w kraju aglomerację miej-

sko-przemysłową położoną w środku Polski, omijana jest przez magistrale kolejowe o podwyższonych parametrach, objęte umowami AGC. Węzeł kolejowy w Łodzi nie zapewnia wystarczających standardów obsługi powiązań pasażerskich i towarowych.

Wykres 26. Procentowy udział w lotniczych przewozach pasażerskich w 2006 roku

Największy udział w strukturze przewozów lotniczych ze względu na strategiczne położenie na skrzyżowaniu transeuropejskich korytarzy transportowych ma Międzynarodowy Port Lotniczy im. Fryderyka Chopina w Warszawie (Wykres 26). Powiązania lotnicze dla Łodzi rozpatrywane są w oparciu o Międzynarodowy Port Lotniczy Łódź im. Władysława Reymonta, który obsłużył w 2006 roku 205 tys. pasażerów. Ograniczona przepustowość i możliwości rozwojowe lotnisk oraz przewidywane prognozy wzrostu ruchu lotniczego zdecydowały o podjęciu prac przygotowawczych nad projektem nowego lotniska centralnego w odległości nie większej niż 30-40 km od granic Warszawy, pomiędzy obszarami metropolii warszawskiej i łódzkiej, o dobrym skomunikowaniu drogowym i kolejowym.

2.12.5. Ekologia

Powiązania ekologiczne na obszarze badań to przede wszystkim Kampinoski Park Narodowy położony w całości w województwie mazowieckim w Obszarze Metropolitalnym Warszawy. Na terenie województwa łódzkiego występuje niewielka enklawa parku w postaci Ośrodka Hodowli Żubrów, leżącego na terenie nadleśnictwa Smardzewice. Pozostałe powią-

zania ekologiczno-przyrodnicze obszarów metropolitalnych Warszawy i Łodzi oraz powiatów bezpośrednio sąsiadujących to:

- doliny rzek: Słudwi i Przysowy,
- dolina rzeki Bzury,
- Bolimowski Park Krajobrazowy,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Pilicy i Drzewiczki,
- Korytarz ekologiczny rzeki Pilicy z obszarem węzłowym Puszczy Pilickiej.

2.12.6.

Dziedzictwo kulturowe i turystyka

Powiązania kulturowe i turystyczne opierają się na układzie pasm koncentracji zabytków, które w powiązaniu z walorami przyrodniczymi dolin Pilicy i Bzury oraz historycznym szlakiem Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej, stanowią główny element łączący analizowane obszary. Duże znaczenie w powiązaniach ma również teren Pojezierza Gostynińskiego, będący obszarem turystyki weekendowej dla turystów z obydwu obszarów.

W bezpośrednim sąsiedztwie badanego obszaru występują zasoby wód geotermalnych, w oparciu o które kształtują się ośrodki turystyki zdrowotnej w Gostyninie i Rogóźnie.

Obszar problemowy, na którym występuje niedoinwestowanie w infrastrukturę społeczną to głównie tereny położone w częściach północno-wschodnich i zachodnich OMW.

2.13.

Analiza SWOT – podsumowanie

Tabela 8. Analiza SWOT

Mocne strony OMW	Słabe strony OMW
Sfera demograficzno-społeczno-kulturowa	
Migracje i demografia	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wysoki potencjał demograficzny Warszawy oraz miast i gmin podmiejskich położonych w pasmach rozwoju wzdłuż linii kolejowych. 2. Korzystne trendy w zakresie ruchu naturalnego ludności – dodatni przyrost naturalny. 3. Pożądane procesy ludnościowe: dodatnie saldo migracji, wysoki udział ludności w wieku produkcyjnym, wzrost ogólnej liczby ludności. 4. Duże zasoby kapitału ludzkiego o zróżnicowanych kwalifikacjach w Warszawie. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzrost udziału ludności w wieku poprodukcyjnym (starzenie się społeczeństwa). 2. Ujemny przyrost naturalny dla Warszawy. 3. Nieznana liczba użytkowników miasta Warszawy (zamieszkałych, zatrudnionych a niezameldowanych).
Infrastruktura społeczna	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Koncentracja infrastruktury społecznej o znaczeniu ogólnokrajowym, głównie w zakresie kultury, szkolnictwa wyższego i lecznictwa specjalistycznego w Warszawie. 2. Duża aktywność i przedsiębiorczość mieszkańców. 3. Bogata oferta kulturalna stolicy. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Dysproporcje przestrzenne w wyposażeniu, dostępności i standardzie infrastruktury społecznej. 2. Brak infrastruktury społecznej o znaczeniu międzynarodowym.
Zatrudnienie	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Niski udział bezrobotnych z wykształceniem wyższym. 2. Niska i malejąca stopa bezrobocia w Warszawie. 3. Wysoki poziom zatrudnienia w usługach. 4. Wysoki poziom zatrudnienia w sektorze B+R. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wysoki udział bezrobotnych kobiet i młodzieży w wieku 18-24 lata. 2. Zjawisko bezrobocia długotrwałego. 3. Niski godzinny koszt pracy pracownika. 4. Niski wskaźnik dzietności kobiet.

Przestrzeń	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wysoki wskaźnik urbanizacji obszaru, zwłaszcza obszarów położonych na kierunku Warszawa – Łódź. 2. Cenne walory historyczne Warszawy. 3. Wysoka jakość bieżąco realizowanego budownictwa mieszkaniowego i usługowego. 4. Cenne tereny przyrodnicze wokół Warszawy. 5. Występowanie znacznych powierzchni niezabudowanych w Warszawie. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Słaba dostępność OMW w skali europejskiej. 2. Silna presja urbanizacyjna, powodująca rozprzestrzenianie i rozpraszanie się zabudowy na obszarach peryferyjnych Warszawy i innych miast OMW oraz na terenach wiejskich. 3. Presja na tereny cenne przyrodniczo. 4. Chaos w zagospodarowaniu przestrzennym wynikający z: <ul style="list-style-type: none"> - braku skutecznej, skoordynowanej polityki miejskiej i planistycznej, - braku pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, - zbyt dużej powierzchni terenów wyznaczonych w studiach gmin pod zainwestowanie. 5. Niedostatecznie zagospodarowane centrum Warszawy, centra dzielnicowe oraz centra innych miast należących do OMW. 6. Zły stan zagospodarowania terenów przyległych do głównych tras wjazdowych do Warszawy. 7. Monofunkcyjność zagospodarowania poszczególnych obszarów Warszawy. 8. Zdekaptalizowana tkanka budowlana w zasobach komunalnych. 9. Zły stan techniczny obiektów zabytkowych (poza Warszawą). 10. Ogólnie niski poziom jakości architektury w stosunku do innych stolic europejskich. 11. Zaniedbanie przestrzeni publicznych i ich słaba dostępność. 12. Niezadawalający poziom organizacji transportu publicznego, zatłoczenie motoryzacyjne.

Sfera gospodarcza	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Duży potencjał gospodarczy, intelektualny i instytucjonalny Warszawy. 2. Wysoki przeciętny poziom rozwoju gospodarczego regionu w stosunku do średniej krajowej i wojewódzkiej. 3. Wysoki potencjał naukowy i badawczo-rozwojowy w Warszawie. Najwyższe w kraju nakłady na działalność badawczo-rozwojową. 4. Duży potencjał instytucji otoczenia biznesu, skupiony głównie w Warszawie, stymulujący rozwój gospodarczy. 5. Duży stopień nasycenia sfery gospodarczej i społecznej nowoczesnymi technologiami, przy jednoczesnym wzroście umiejętności ich wykorzystywania. 6. Ukształtowany pozytywny wizerunek Warszawy jako bardzo atrakcyjnego miejsca lokalizacji inwestycji. 7. Duży udział terenów dogodnych pod zabudowę przemysłowo-składową oraz ich korzystne położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych: kolejowych i drogowych. 8. Wykształcona specjalizacja produkcji rolniczej, zwłaszcza sadownicza i warzywnicza, stanowiąca zaplecze żywnościowe Warszawy i bazę surowcową dla rozwiniętego przemysłu rolno-spożywczego. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Słabość powiązań między praktyką gospodarczą a działalnością naukową i badawczo-rozwojową. 2. Wysoko zamortyzowany majątek trwały jednostek naukowych, przy braku środków finansowych na jego modernizację techniczną. 3. Mało patentów, brak znanych marek. 4. Niedostateczna infrastruktura turystyczna; mała liczba wykształconych produktów turystycznych. 5. Słabe wykorzystanie potencjału przyrodniczego i kulturowego dla rozwoju turystyki. 6. Dość niska pozycja Warszawy jako ośrodka turystyki i ośrodka kulturowego.
Sfera przyrodnicza	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wysokie walory przyrodnicze o znaczeniu krajowym i europejskim, szczególnie dolin Wisły, Bugu, Narwi i Wkry. 2. Wysoki udział powierzchni terenów cennych przyrodniczo w powierzchni ogółem. 3. Wysoka jakość i zasobność głównych poziomów wodonośnych. 4. Zasoby wód geotermalnych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niedostosowanie form ochrony prawnej do walorów przyrodniczych. 2. Wysoki stopień fragmentacji lasów. 3. Duże obszary zagrożenia powodziowego. 4. Obszary ponadnormatywnego natężenia hałasu oraz przekroczenia standardów jakości powietrza. 5. Niska jakość wód powierzchniowych i niski stopień oczyszczania ścieków.

Infrastruktura techniczna

1. Międzynarodowe znaczenie istniejącej infrastruktury drogowej i kolejowej, objętej europejskimi umowami drogowymi i kolejowymi. 2. Położenie w ciągach europejskich korytarzy transportowych z węzłem w Warszawie. 3. Infrastruktura kolejowa i drogowa objęta umowami europejskimi. 4. Międzynarodowe znaczenie Portu Lotniczego im. Fryderyka Chopina w Warszawie. 5. Rozwinięta sieć kolejowa i drogowa łącząca Warszawę z innymi regionami kraju i obszarem metropolitalnym. 6. Znaczący udział transportu zbiorowego w obsłudze Warszawy i aglomeracji warszawskiej. 7. Dobrze rozwinięte systemy: - przesyłu gazu (w tym pierścień warszawski), - paliwowo-energetyczny, - dystrybucji energii elektrycznej w Warszawie. 8. Rezerwy wydajności ujęć Wodociągów Układu Centralnego (WUC). 9. Rezerwy w zatwierdzonych zasobach eksploatacyjnych ujęć wód podziemnych dla miast i obszarów wiejskich. 10. Wysoki poziom wyposażenia w sieć wodociągową Warszawy oraz pozostałych miast. 11. Wysoki poziom wyposażenia w sieć kanalizacyjną Warszawy (ponad 90%) oraz miast: Błonie, Grójec, Mińsk Mazowiecki, Piastów, Pruszków, Ząbki (80-90%). 12. Rozpoczęte znaczące inwestycje w zakresie gospodarki wodno-ściekowej: budowa oczyszczalni ścieków „Południe“ w Warszawie, budowa stacji uzdatniania wody w Wieliszewie (element II etapu budowy Wodociągu Północnego), realizacja opaski kanalizacyjnej Zalewu Zegrzyńskiego.	1. Niska wydolność systemu transportowego Warszawy (niewystarczająca przepustowość, zły stan techniczny). 2. Wyczerpująca się przepustowość terminali obsługujących centralny Port Lotniczy im. Fryderyka Chopina w Warszawie, ograniczone możliwości rozwoju i niska sprawność powiązań lotniska z układem drogowo-kolejowym. 3. Brak sprawnych połączeń obwodowych w regionie wobec ukształtowanego promienistego układu drogowego zbiegającego się w Warszawie. 4. Brak obejść drogowych terenów zurbanizowanych. 5. Niedostateczna liczba mostów przez Wisłę. 6. Niski udział pasażerskiego transportu kolejowego oraz niekontrolowany wzrost motoryzacji indywidualnej. 7. Wysoki stopień zagrożenia wypadkowego w transporcie drogowym. 8. Żywiłowy rozwój centrów logistycznych transportu drogowego; brak nowoczesnych multimodalnych centrów logistycznych kolejowo-drogowych. 9. Niewystarczający stopień rozwoju elektroenergetycznych sieci przesyłowych 400 kV – brak alternatywnych połączeń pierścieniowych w południowej części OMW. 10. Niedostatecznie rozwinięte dystrybucyjne systemy gazowe i elektroenergetyczne na terenach peryferyjnych OMW, szczególnie wiejskich. 11. Zła jakość wody surowej w ujęciach WUC – niespełniająca wymagań jako źródło do przygotowania wody pitnej. 12. Zagrożenia awaryjne w układzie przesyłowym i sieciowym WUC. 13. Brak oczyszczalni ścieków dla północnej części lewobrzeżnej Warszawy (ponad połowa ścieków bez oczyszczania trafia do Wisły). 14. Dysproporcje między długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na obszarach wiejskich i małych miast, powodujące zagrożenie środowiska nieoczyszczonymi ściekami i utrudniające pracę wielu oczyszczalni. 15. Niski udział energii pozyskiwanej ze źródeł odnawialnych.

Jakość życia	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dostępność nauki i bogata oferta kulturalna. 2. Szeroka oferta handlowa i gastronomiczna. 3. Wysoki poziom zarobków. 4. Dobra dostępność usług codziennych. 5. Znaczne walory przyrodnicze i kulturowe, korzystne dla wypoczynku sobotnio-niedzielnego. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Niska tożsamość regionalna mieszkańców województwa – małe związki Warszawy z regionem. 2. Niski ogólny standard mieszkań. 3. Długotrwałe dojazdy do prac. 4. Brak integracji przestrzennej i taryfowej transportu publicznego. 5. Niska jakość przestrzeni publicznych. 6. Niski poziom poczucia bezpieczeństwa w przestrzeni publicznej.
Szanse OMW	Zagrożenia OMW
Sfera demograficzno-społeczno-kulturowa	
Migracje i demografia	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymująca się mobilność mieszkańców: dodatnie saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych. 2. Utrzymujący się wzrost liczby ludności ogółem. 3. Napływ ludności z regionu i innych ośrodków. 4. Korzystne zmiany w strukturze wykształcenia mieszkańców obszaru. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Pogłębianie się procesu starzenia mieszkańców. 2. Wzrastająca liczba osób starszych korzystających z infrastruktury społecznej i technicznej. 3. Wzrost liczby emigrantów.
Infrastruktura społeczna	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój szkolnictwa wyższego i średniego, w tym poprzez dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy. 2. Wykorzystanie środków unijnych na rzecz rozwoju infrastruktury społecznej. 3. Dalszy rozwój zintegrowanego ratownictwa medycznego. 4. Rozwój usług wyższego rzędu w Warszawie. 5. Organizacja znaczących wydarzeń kulturowych, sportowych i innych o charakterze krajowym i europejskim. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Spadek liczby absolwentów szkół wyższych technicznych. 2. Wzrost barier w dostępie do specjalistycznej opieki medycznej i badań profilaktyczno-diaagnostycznych poza stolicą. 3. Niedofinansowanie jednostek promujących kulturę. 4. Marginalizacja OMW z powodu braku infrastruktury (hale koncertowe, etc.).

Zatrudnienie	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ustabilizowanie rynku pracy – zmniejszenie bezrobocia. 2. Napływ wykwalifikowanych kadr. 3. Napływ nowoczesnych technologii. 4. Pozyskiwanie środków na realizację projektów współfinansowanych przez fundusze strukturalne Unii Europejskiej. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymujące się wysokie bezrobocie wśród kobiet i ludzi młodych. 2. Ograniczenie popytu na pracowników z wyższym wykształceniem – stopniowy wzrost bezrobocia w tej grupie.
Przestrzeń	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji rozwojowych dla podmiotów gospodarczych i jednostek samorządu terytorialnego. 2. Uporządkowanie istniejących struktur przestrzennych i racjonalne wykorzystanie rezerw terenowych w istniejących strukturach miejskich. 3. Skupienie rozwoju miejskiego na terenach poprzemysłowych, pokolejowych – możliwość zahamowania procesu rozlewania się miast. 4. Możliwości rozwojowe znacznych powierzchni niezabudowanych w Warszawie. 5. Duży udział potencjalnych terenów dogodnych pod zabudowę przemysłowo-składową i ich korzystne położenie przy ważnych szlakach komunikacyjnych: kolejowych i drogowych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozlewanie się zabudowy mieszkaniowej w sposób niekontrolowany, co powoduje wzrost kosztów infrastruktury, pogorszenie warunków komunikacyjnych, negatywny wpływ na środowisko oraz presję zabudowy mieszkaniowej na tereny prawnie chronione. 2. Brak skutecznych regulacji ustawowych w zakresie rewitalizacji centrów miast i miast historycznych oraz terenów poprzemysłowych, pokolejowych i powojaskowych. 3. Degradacja środowiska i przestrzeni publicznych, slumsowanie osiedli wielkopłytowych i zamkniętych. 4. Słaba dostępność komunikacyjna centrum Warszawy. 5. Brak uregulowań prawnych dotyczących powołania i funkcjonowania obszarów metropolitalnych. 6. Nadmierna liberalizacja gospodarki przestrzennej, brak planu zagospodarowania. 7. Ekspansja zainwestowania redukująca zasoby czynnej biologicznie przestrzeni oraz przerywanie ciągłości systemów przyrodniczych.

Sfera gospodarcza

1. Wykorzystanie środków funduszy UE na rozwój i promocję turystyki oraz działalność innowacyjną w gospodarce. 2. Realizacja zapisów (celów) <i>Strategii Lizbońskiej</i>. Rozwój nowoczesnych form gospodarki. 3. Rozwój infrastruktury turystycznej, m.in. dla turystyki kongresowej i biznesowej oraz hoteli klasy turystycznej. 4. Udział jednostek badań i rozwoju w międzynarodowych programach i projektach badawczych. 5. Rozwój agroturystyki jako alternatywnego źródła dochodu. 6. Upowszechnianie ICT jako narzędzi dynamizujących przedsiębiorczość i powszechną edukację. 7. Wykorzystanie pasma rozwoju między obszarami metropolitalnymi Łodzi i Warszawy, w skali zwiększenia dostępności komunikacyjnej Warszawy i Łodzi. 8. Rozwój społeczeństwa informacyjnego. 9. Chłonność rynku warszawskiego. 10. Wzmocnienie pozycji OMW jako europejskiego centrum nauki i kultury. 11. Wykorzystanie bliskości Warszawy jako chłonnego rynku zbytu produktów rolnych, zwłaszcza w zakresie wykształconej na terenach wiejskich OMW specjalizacji produkcji rolniczej (sadownictwo, warzywnictwo) w połączeniu z rozwojem krótkich kanałów dystrybucji, łączących bezpośrednio producentów i konsumentów żywności.	1. Utrata pozycji głównego miasta turystycznego na tle innych ośrodków w Polsce. 2. Zbyt niski poziom nakładów finansowych na działalność naukową, badawczą i rozwojową oraz niewłaściwe proporcje z budżetu państwa i sfery gospodarczej. 3. Brak wspólnej polityki samorządów w zakresie zagospodarowania przestrzennego. 4. Brak wykształcenia specyficznego modelu rozwoju gospodarczego dla OMW i odnalezienia niszy rozwojowej w sieci metropolii europejskich. 5. Pogłębiające się różnice w rozwoju gospodarczym wewnątrz OMW (usługowe centrum i produkcyjne peryferie). 6. Niekontrolowane rozlewanie się miast skutkujące zabudowywaniem terenów zieleni i przerywaniu zielonego pierścienia wokół Warszawy.

Sfera przyrodnicza	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Warunki sprzyjające do utworzenia zielonego pierścienia Warszawy, stanowiącego zaplecze przyrodnicze stolicy. 2. Realizacja inwestycji związanych z ochroną środowiska (w ramach programów wspólnotowych). 3. Podtrzymanie walorów przyrodniczo-krajobrazowych oraz lecznictwa uzdrowiskowego, poprzez rozwój ich funkcji turystycznych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Postępująca urbanizacja terenów cennych przyrodniczo, w tym na terenach wokół KPN, parków krajobrazowych, obszarów <i>Natura 2000</i>. 2. Utrzymujący się niski stopień odzysku odpadów poprzez niedociągnięcia systemowe w zakresie rozwiązań unieszkodliwiania odpadów. 3. Utrzymujące się zanieczyszczenie wód powierzchniowych uniemożliwiające ich rekreacyjne i gospodarcze wykorzystanie. 4. Niekorzystny klimat akustyczny w stolicy i innych miastach, przez które prowadzony jest ruch tranzytowy.

Infrastruktura techniczna	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymywanie wysokiego udziału transportu publicznego w podróżach po Warszawie (co najmniej na poziomie ok. 60-70%). 2. Ograniczenie zagrożenia awaryjnego systemu elektroenergetycznego poprzez zaplanowaną: <ul style="list-style-type: none"> - rozbudowę systemu sieci przesyłowych, - rozbudowę i modernizację sieci dystrybucyjnych (zwłaszcza na terenach wiejskich). 3. Poprawa bezpieczeństwa energetycznego poprzez coraz większe wykorzystanie zasobów energii odnawialnej. 4. Poprawa dostępności w skali europejskiej. 5. Duże nagromadzenie inwestycji celu publicznego. 6. Możliwość rozbudowy oczyszczalni „Czajka” do wydajności zapewniającej oczyszczanie wszystkich ścieków z Warszawy prawobrzeżnej oraz z północnej i centralnej części lewobrzeżnej miasta. 7. Budowa lotnisk regionalnych oraz centralnego portu lotniczego na terenie OMW. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Brak postępu w realizacji strategicznych działań w warszawskim węźle transportowym (autostrada, koleje dużych prędkości, rozbudowa Portu Lotniczego im. Fryderyka Chopina, budowa nowego lotniska, realizacja tras obwodowych: dla rozprowadzenia ruchu autostradowego i tranzytowego po Warszawie). 2. Utrzymująca się niska wydolność systemów transportowych: pogarszanie się stanu technicznego dróg przenoszących bardzo duży ruch lokalny i tranzytowy, niedostateczne wykorzystywanie kolejowych rezerw przewozowych, niedostosowanie rozkładu jazdy dla potrzeb ruchu pasażerskiego, brak integracji różnych środków transportu publicznego. 3. Zagrożenie bezpieczeństwa funkcjonowania systemu elektroenergetycznego: <ul style="list-style-type: none"> - sieci przesyłowych – duże zagrożenie awarią (braki w systemie 400 kV), - lokalnych sieci dystrybucyjnych – zły stan techniczny na ok. 40% terenów wiejskich. 5. Niewystarczająca moc źródeł energii do pokrycia perspektywicznego zapotrzebowania. 6. Oparcie systemów: gazowniczego i paliw płynnych głównie na imporcie surowców z Rosji. 7. Dalsze opóźnienia w realizacji ICP z zakresu infrastruktury transportowej mogącej usprawnić dostęp do stolicy.
Jakość życia	
<ol style="list-style-type: none"> 1. Utrzymująca się relatywnie niska stopa bezrobocia. 2. Stopniowy wzrost dbałości o estetykę przestrzeni publicznych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój przestrzeni. 2. Utrzymujący się brak infrastruktury technicznej. 3. Utrzymanie się transportu miejskiego. 4. Skumulowanie osiedli wielkopłytowych i zamkniętych.

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBSZARU

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE

ANALIZY I DIAGNOZY STANU ISTNIEJĄCEGO

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBSZARU

DZIAŁANIA STRUKTURALNE

POLITYKA PRZESTRZENNA

ANEKSY

3.1.

Sieć osadnicza i tereny otwarte – uwagi ogólne

Sieć osadniczą OMW, zhierarchizowaną pod względem administracyjnym, stanowią: Warszawa – stolica kraju i województwa, jądro obszaru metropolitalnego, miasta – siedziby powiatów, miasta-gminy miejskie, miasta – siedziby gmin miejsko-wiejskich, wsie gminne oraz pozostałe wsie.

W planie zagospodarowania przestrzennego OMW przyjmuje się policentryczny model rozwoju sieci osadniczej w celu poprawy efektywności struktury funkcjonalno-przestrzennej¹.

Wzmocnienie pozycji OMW w sieci metropolii europejskich będzie osiągnięte między innymi dzięki: budowie optymalnej z punktu widzenia intensywności zagospodarowania, rozmieszczeniu miejsc pracy, dostępności do usług publicznych i komercyjnych oraz minimalizacji konfliktów funkcjonalno-przestrzennych struktur osadniczych. Zakłada się, że modelem dającym największe szanse ukształtowania prawidłowych relacji funkcjonalno-przestrzennych w obrębie OMW jest policentryczna sieć obszarów węzłowych, zlokalizowanych w pasmach rozwoju, ukształtowanych w oparciu o korytarze transportowe. Jednym ze sposobów stymulowania rozwoju policentrycznej sieci osadniczej będzie wzmacnianie różnorodnych i wielokierunkowych powiązań pomiędzy ośrodkami węzłowymi. Ośrodki te będą stanowić centra obsługi ludności na możliwie najwyższym poziomie oraz centra aktywizacji gospodarczej i dyfuzji innowacyjności i wiedzy. Polityka koncentracji zainwestowania w tych ośrodkach jest również podstawą dla perspektywicznego rozwoju otaczających je obszarów wiejskich, których funkcja musi być pojmowana komplementarnie.

Do najważniejszych czynników stymulowania i równoważenia rozwoju policentrycznej sieci osadniczej zaliczyć można:

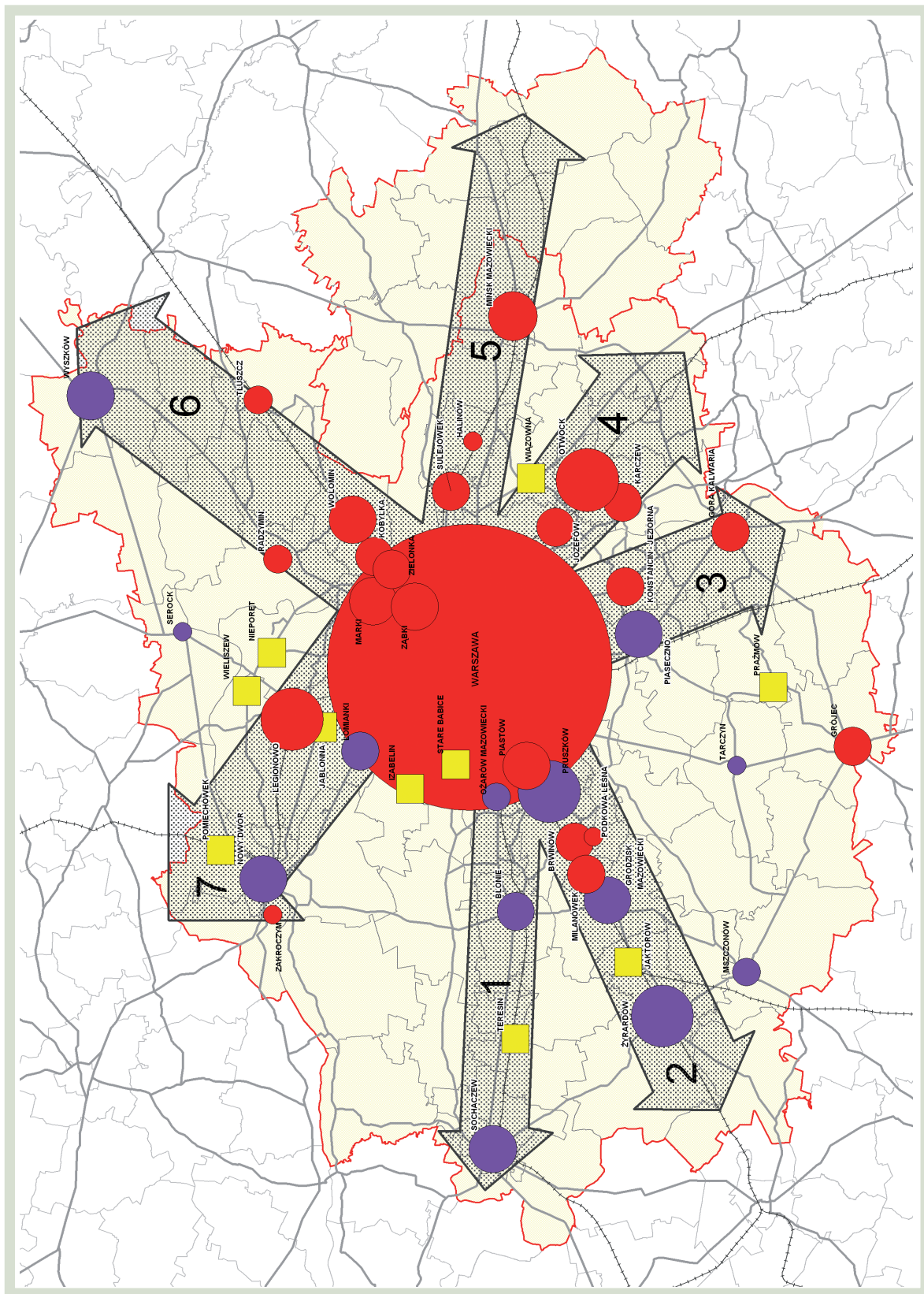
- lepszą dostępność ośrodków węzłowych za pomocą zróżnicowanych środków transportu, przy zachowaniu priorytetu transportu publicznego nad indywidualnym,
- utrzymanie dobrego stanu technicznego i walorów urbanistycznych istniejącej zabudowy,
- rewitalizację przestrzeni zdegradowanych: centrów miast, terenów przemysłowych, składowych i powojkowych,
- koncentrację nowej zabudowy mieszkaniowej i gospodarczej w wyznaczonych strefach i zapobieganiu jej chaotycznemu rozlewaniu się na tereny otwarte,

¹ Taki kierunek kształtowania sieci osadniczej jest zbieżny ze wspólnotowymi wytycznymi dla polityki przestrzennej, określonymi w *Europejskiej Perspektywie Rozwoju Przestrzennego* (*European Spatial Development Perspective – ESDP*).

Główne cele rozwoju przestrzennego według ESDP to:

- rozwój policentrycznego i zrównoważonego systemu miejskiego, wzmocnienie partnerstwa między obszarami miast i wsi w celu stworzenia nowych relacji miejsko-wiejskich,
- promowanie koncepcji zintegrowanego transportu i komunikacji, która wspiera policentryczny rozwój przestrzeni europejskiej, tak aby postępował on w kierunku jednakowego dostępu do wiedzy i infrastruktury,
- mądre zarządzanie bogactwem naturalnym i dziedzictwem kulturowym, które pomoże zachować tożsamość regionalną i różnorodność kulturową w obliczu globalizacji.

Ryc. 25. Kierunki rozwoju OMW

Źródło: opracowanie własne MBPR

- zachowanie i rozwój terenów zielonych w formie wielkoprzestrzennych ciągów powiązań ekologicznych.

W świetle powyższych postulatów przyjmuje się następujące kierunki zagospodarowania przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Warszawy:

- rozwój przestrzenny Obszaru Metropolitalnego Warszawy powinien następować zgodnie z dotychczasowym trendem rozwoju, wzdłuż pasm utworzonych wokół korytarzy komunikacyjnych, spotykających się w centrum, które stanowi obszar zurbanizowany Warszawy,
- pasma rozwoju powinny obejmować zarówno tereny zurbanizowane historycznie wyznaczone wzdłuż linii kolejowych, jak również nowo powstałe wzdłuż ciągów drogowych; w tych drugich należy przewidywać wprowadzenie transportu szynowego,
- pomiędzy pasmami rozwoju należy zachować przestrzenie ekstensywnego użytkowania, w miarę możliwości o charakterze zielonym, które powinny wchodzić w formie klinów do centrum Warszawy,
- należy dążyć do powiązania radialnej sekwencji pasm rozwoju układem komunikacyjnym o charakterze obwodowym, który łączyłby poszczególne pasma bez konieczności przemieszczania się do centrum obszaru,
- całość obszaru metropolitalnego powinna być zamknięta strefą zielonego pierścienia o charakterze przyrodniczym, bezpośrednio powiązanego z przestrzeniami ekstensywnego użytkowania,
- Obszar Metropolitalny Warszawy powinien rozwijać się we współpracy i wspólnie z Obszarem Metropolitalnym Łodzi. W szczególności dotyczy to powiązania przestrzennego odpowiednich struktur pasm zurbanizowanych i terenów otwartych.

Założenia do pożądanego modelu sieci osadniczej opisano w oparciu o 3 schematy: obszarów funkcjonalno-przestrzennych, pasm rozwoju wzdłuż korytarzy transportowych (Ryc. 25) oraz przestrzeni użytkowania ekstensywnego.

3.2. Funkcje – pasma rozwoju

3.2.1. Warszawa w granicach administracyjnych

W granicach administracyjnych miasta stołecznego przewiduje się:

- tworzenie warunków przestrzennych do rozwoju obiektów infrastruktury społecznej (ośrodki decyzji administracyjnych i gospodarczych, kultury, nauki, szkolnictwa wyższego, wysoko wyspecjalizowanego przemysłu nowoczesnych technologii oraz jednostki otoczenia biznesu) wzmacniających funkcje metropolitalne,
- kształtowanie centrum Warszawy jako obszaru o reprezentacyjnych rozwiązaniach architektoniczno-urbanistycznych, tworzących atrakcyjne przestrzenie publiczne i eksponujących walory historyczno-zabytkowe oraz przestrzenie wyspecjalizowanej konsumpcji (galerie handlowe, domy mody, międzynarodowe hotele),
- poprawę międzynarodowych (port lotniczy) i krajowych (kolejowych i drogowych) powiązań komunikacyjnych oraz tworzenie zintegrowanego systemu transportowego z obszarem metropolitalnym.

3.2.2. Pasma rozwoju wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych

Pasmo zachodnie: Warszawa – Sochaczew, położone w II europejskim korytarzu transportowym, obejmujące tereny wzdłuż linii kolejowej E20 Kunowice – Warszawa oraz drogi krajowej nr 2 granica państwa – Poznań – Warszawa wraz z miastami: Błonie, Ożarów Mazowiecki i Sochaczew. W paśmie tym przewiduje się rozwój funkcji:

- usługowo-mieszkaniowej w Błoniu, Ożarowie Mazowieckim i Sochaczewie,
- przemysłowo-składowej w Błoniu, Ożarowie Mazowieckim, Sochaczewie i Teresinie poprzez rozbudowę istniejących obiektów magazynowo-składowych i logistycznych oraz lokalizację nowych obiektów usług logistycznych,

- usługowej w Teresinie,
- transportowej wynikającej z budowy lotniska w Sochaczewie,
- turystycznej w Niepokalanowie, Sochaczewie, Żelazowej Woli i Brochowie.

Pasmo południowo-zachodnie: Warszawa – Żyrardów, położone w II europejskim korytarzu transportowym, obejmujące tereny wzdłuż linii kolejowej Warszawa – Skierniewice – Katowice i drogi wojewódzkiej nr 719 Warszawa – Pruszków – Żyrardów – Kamion wraz z miastami: Brwinów, Grodzisk Mazowiecki, Milanówek, Piastów, Podkowa Leśna, Pruszków i Żyrardów. W paśmie tym przewiduje się rozwój funkcji:

- usługowo-mieszkaniowej w Brwinowie, Grodzisku Mazowieckim, Milanówku, Piastowie, Podkowie Leśnej, Pruszkowie i Żyrardowie,
- przemysłowo-składowej w Pruszkowie poprzez rozbudowę istniejącego terminalu kolejowego i obiektów dystrybucyjno-magazynowych oraz lokalizację obiektów usług logistycznych; w Grodzisku Mazowieckim i Żyrardowie rozwój przemysłu wysokiej technologii na bazie adaptowanych istniejących obiektów przemysłowych,
- usługowej w Jaktorowie,
- turystycznej w Pruszkowie i Żyrardowie.

Pasmo południowe: Warszawa – Góra Kalwaria, obejmujące tereny wzdłuż drogi krajowej nr 79 Warszawa – Góra Kalwaria – Kraków – Katowice – Bytom, drogi wojewódzkiej nr 724 Warszawa – Konstancin-Jeziorna – Góra Kalwaria oraz linii kolejowej Warszawa – Radom – Skarżysko Kamienna – Kraków wraz z miastami: Piaseczno, Konstancin-Jeziorna i Góra Kalwaria. W paśmie tym przewiduje się rozwój funkcji:

- usługowo-mieszkaniowej w Górze Kalwarii, Konstancinie-Jeziornie i Piasecznie,
- przemysłowo-składowej w Piasecznie,
- turystycznej w Czersku i Górze Kalwarii, turystycznej i uzdrowskiej w Konstancinie.

Pasmo południowo-wschodnie: Warszawa – Otwock, obejmujące tereny wzdłuż linii kolejowej Warszawa – Lublin – Kijów, drogi krajowej nr 17 Warszawa – Lublin – Hrebenne – wschodnia granica państwa oraz drogi wojewódzkiej nr 801 Warszawa – Karczew – Wilga – Maciejowice, w potencjalnym korytarzu transportowym o znaczeniu europejskim wraz z miastami: Józefów, Karczew i Otwock. W paśmie tym przewiduje się rozwój funkcji:

- usługowo-mieszkaniowej w Otwocku, Karczewie i Józefowie,
- turystycznej i uzdrowskiej w Otwocku.

Pasmo wschodnie: Warszawa – Mińsk Mazowiecki, położone w II europejskim korytarzu transportowym, wzdłuż linii kolejowej E20 Warszawa – Terespol – wschodnia granica państwa i drogi krajowej nr 2 Warszawa – Terespol – wschodnia granica państwa wraz z miastami: Halinów, Mińsk

Mazowiecki i Sulejówek. W paśmie tym przewiduje się rozwój funkcji:

- usługowo-mieszkaniowej w Halinowie, Mińsku Mazowieckim i Sulejówku,
- przemysłowo-składowej w Mińsku Mazowieckim.

Pasmo północno-wschodnie: Warszawa – Wyszaków, położone w I europejskim korytarzu transportowym, wzdłuż linii kolejowej Warszawa – Białystok – wschodnia granica państwa oraz drogi krajowej nr 8 Warszawa – Białystok – wschodnia granica państwa wraz z miastami: Kobyłka, Marki, Radzymin, Tłuszcz, Wołomin, Wyszaków, Zielonka i Ząbki. W paśmie tym przewiduje się rozwój funkcji:

- usługowo-mieszkaniowej w Kobyłce, Markach, Radzyminie, Tłuszczu, Wołominie, Wyszakowie, Ząbkach i Zielonce,
- przemysłowo-składowej w Wołominie i Wyszakowie,
- turystycznej w Radzyminie i Ossowie (gmina Wołomin).

Pasmo północno-zachodnie: położone w VI europejskim korytarzu transportowym przy drodze krajowej nr 7 granica państwa – Gdańsk – Elbląg – Warszawa i przy linii kolejowej E65 Warszawa – Gdańsk wraz z miastami: Legionowo, Łomianki, Nowy Dwór Mazowiecki i Zakroczym.

W paśmie tym przewiduje się rozwój funkcji:

- usługowo-mieszkaniowej w Legionowie i Zakroczymiu,
- usługowej w Jabłonie i Pomiechówku,
- przemysłowo-składowej w Łomiankach, Modlinie i Nowym Dworze Mazowieckim,
- transportowej związanej z budową lotniska w Modlinie,
- turystycznej w Nowym Dworze Mazowieckim, Modlinie i Zakroczymiu.

3.2.3.

Tereny otwarte – przestrzenie użytkowania ekstensywnego

Pomiędzy określonymi wyżej pasmami rozwoju przewiduje się pozostawienie rozległych przestrzeni o mniejszej intensywności zagospodarowania. Będą to następujące obszary:

- pomiędzy pasmem zachodnim i południowo-zachodnim: strefa dobrych gleb użytkowana rolniczo (na Równinie Łowicko-Błońskiej), o niskich walorach przyrodniczych i niskiej lesistości – w powiatach: grodziskim, sochaczewskim, żyrardowskim oraz korytarz ekologiczny łączący obszary *Natura 2000* wraz z terenami rezerwowanymi pod projektowane domknięcie zielonego pierścienia wokół Warszawy,

- pomiędzy pasmem południowo-zachodnim i południowym – tereny nieurbanizowane powiatów: grodzkiego, grójeckiego, piaseczyńskiego i żyrardowskiego, wśród których szczególną wartość posiada Chojnowski Park Krajobrazowy i obszary chronionego krajobrazu oraz obszar wysokotowarowych sadów oraz trwałych użytków zielonych w dolinach niedużych cieków, a w części zachodniej – podmiejskich lasów sosnowych na ubogich glebach,
- pomiędzy pasmem południowym i pasmem południowo-wschodnim – w powiatach otwockim i piaseczyńskim obszary obejmujące dolinę Wisły, stanowiące rdzeń przyrodniczy systemu przestrzennego OMW, o unikalnych walorach przyrodniczych rangi europejskiej (dwa obszary w sieci *Natura 2000*: Dolina Środkowej Wisły i Bagno Całowanie), z koncepcją utworzenia Parku Krajobrazowego Doliny Środkowej Wisły w dolinie Wisły oraz obszar gospodarki sadowniczej,
- pomiędzy pasmem południowo-wschodnim i pasmem wschodnim – w powiatach mińskim i otwockim; ze strefą lasów celestynowskich, Mazowieckim Parkiem Krajobrazowym, zachodnim fragmentem Mińskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu oraz korytarzem ekologicznym łączącym obszary *Natura 2000*,
- pomiędzy pasmem wschodnim i pasmem północno-wschodnim: strefa poligonu wojskowego w Zielonce oraz tereny rolnicze i leśne – w powiatach mińskim i wołomińskim, Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu w zasięgu koncepcji sieci korytarzy ekologicznych łączących obszary *Natura 2000* oraz teren położony w zasięgu Zielonych Płuc Polski,
- pomiędzy pasmem północno-wschodnim i pasmem północno-zachodnim w powiatach legionowskim, wołomińskim i wyszkowskim: Zalew Zegrzyński i lasy nieporęckie oraz ujściowy odcinek Narwi, obszar w sieci *Natura 2000* (Dolina Dolnego Bugu) oraz obszary projektowane pod rozszerzenie Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego, a także tereny w zasięgu planowanej sieci korytarzy ekologicznych łączących obszary *Natura 2000* oraz teren położony w zasięgu Zielonych Płuc Polski,
- pomiędzy pasmem północno-zachodnim i pasmem zachodnim w powiatach nowodworskim, sochaczewskim i warszawskim zachodnim: Kampinoski Park Narodowy i dolina Wisły; tereny w zasięgu sieci *Natura 2000*, postulowanego Parku Krajobrazowego im. Książąt Mazowieckich oraz sieci korytarzy ekologicznych łączących obszary *Natura 2000*.

3.3. Ustalenia planu

3.3.1. Strefy użytkowania

Ustala się podział terenu na następujące strefy użytkowania² oraz określa warunki ich wykorzystania, zgodnie z funkcjami opisanymi powyżej (Ryc. 26).

- Strefa uzupełnienia zabudowy

Strefa, w której preferuje się zagospodarowanie o wysokim stopniu intensywności – przeznaczona do zainwestowania w pierwszej kolejności.

- Strefa rozwoju zabudowy

Strefa o średnim stopniu intensywności – przeznaczona do zainwestowania w drugiej kolejności, zwłaszcza po wyczerpaniu zasobów strefy uzupełnienia zabudowy. Preferencja dla powyższych funkcji nie wyklucza dopuszczenia w strefie innych funkcji.

- Strefa zachowania zabudowy

Strefa, w której dopuszcza się adaptację istniejącego zagospodarowania, a nowe zagospodarowanie podporządkowuje celom ochrony środowiska przyrodniczego. W strefie tej nie należy przeznaczać pod zabudowę lub inną działalność inwestycyjną terenów rolnych i leśnych.

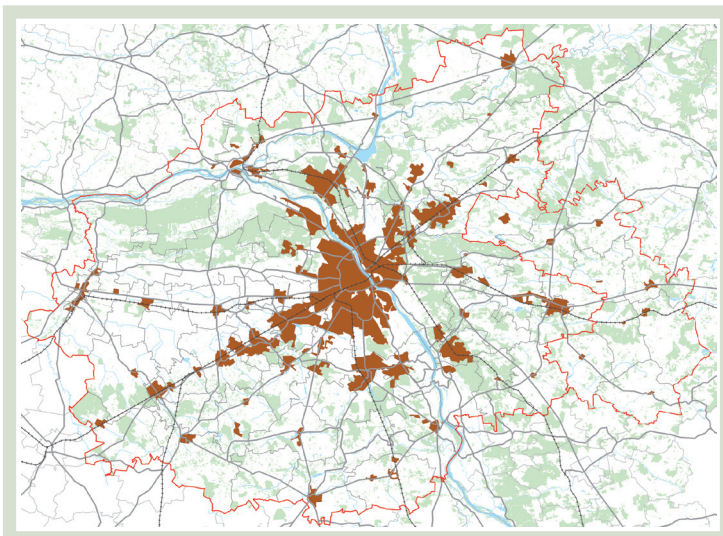
- Strefa wyłączona spod zabudowy

Strefa, w której ogranicza się do niezbędnego minimum rozbudowę istniejącego zagospodarowania, a preferuje się formy użytkowania terenu podporządkowane funkcjom związanym z ochroną środowiska. W strefie tej zaleca się zakaz wznoszenia nowych budynków, z wyjątkiem odbudowy po zniszczeniach wskutek zdarzeń losowych.

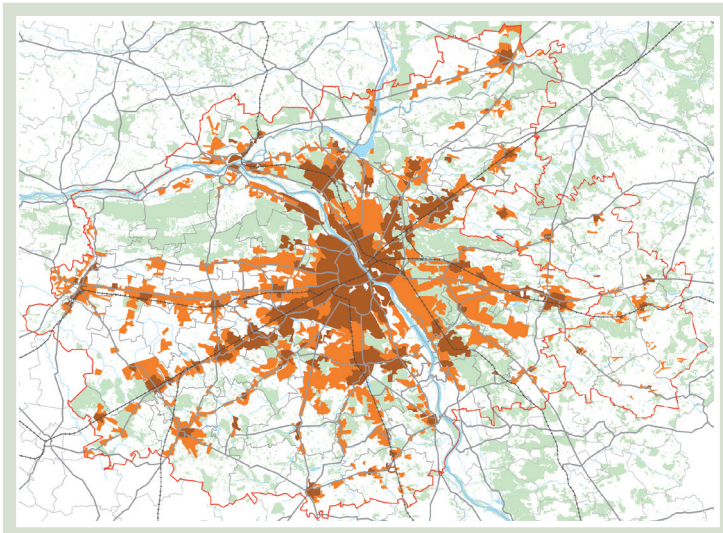
Opisane wyżej strefy użytkowania powinny być uwzględniane w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz brane pod uwagę przy udzielaniu zgód na zmianę przeznaczenia terenów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne.

² W powyższych strefach występują tereny zamknięte (por. *Aneks 3*), których zasięg i granice zostały określone na podstawie materiałów dostarczonych przez: Sztab Generalny Wojska Polskiego w Warszawie, Komendę Główną Policji w Warszawie, Agencję Bezpieczeństwa Publicznego w Radomiu, Komendę Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej Województwa Mazowieckiego, Polskie Koleje Państwowe S.A. Zasady zagospodarowania tych terenów oraz ich sąsiedztwa należy ustalać zgodnie z odrębnymi przepisami. Warunkiem wszczęcia działań zmierzających do przekształcenia i zagospodarowania terenów zamkniętych jest podjęcie przez właściwe jednostki organizacyjne decyzji o ich otwarciu, w trybie określonym w przepisach.

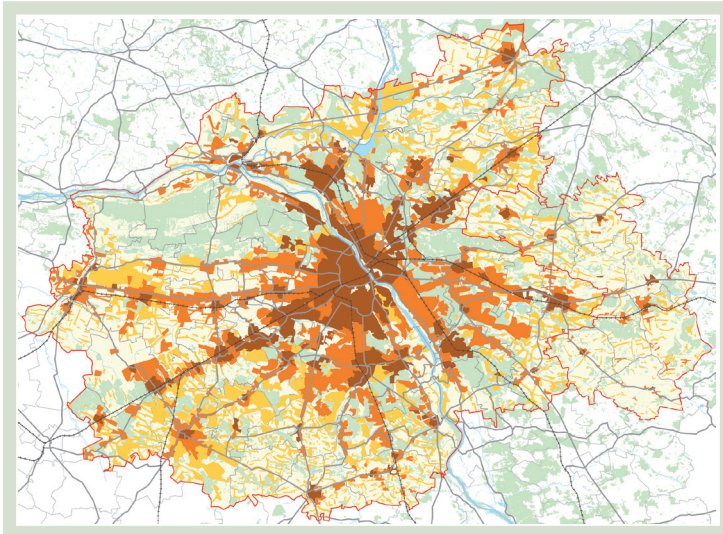
Ryc. 26. Strefy użytkowania

strefa
uzupełnienia
zabudowy

strefa
rozwoju
zabudowy

strefa
zachowania
zabudowy

Źródło: opracowanie własne MBPR

3.3.2. Etapy rozwoju

Zaleca się etapowanie rozwoju, tj.:

- w pierwszej kolejności zagospodarowywanie obszarów poprzemysłowych, powojaskowych oraz zdegradowanych w centrum miast, a także innych obszarów wewnątrz stref zurbanizowanych,
- w drugiej kolejności zagospodarowywanie terenów o dotychczasowym przeznaczeniu rolnym lub innych terenów niezabudowanych poza strefami zurbanizowanymi.

3.3.3. Przestrzenie publiczne

Główne przestrzenie publiczne należy kształtować w historycznych centrach ośrodków osadniczych. Powinny być one przedmiotem rozstrzygnięć miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, co powinno znajdować wyraz we właściwych sformułowaniach studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. W zależności od warunków miejscowych przedmiotem planowania powinno być:

- uzupełnienie zabudowy w obszarach dezintegracji przestrzennej, przede wszystkim w śródmieściu Warszawy,
- usuwanie zabudowy tymczasowej (kioski, stoiska, reklamy),
- wzajemne powiązanie przestrzeni publicznych w centrach miast,
- nadanie właściwej rangi placom miejskim,
- zapewnienie ulicom i placom harmonijnych zamknięć widokowych,
- powiązanie przestrzeni publicznych z formami przyrodniczymi, w szczególności z doliną Wisły,
- zorganizowanie lokalnych przestrzeni publicznych sprzyjających integracji społecznej,
- wprowadzenie do parterów budynków, otaczających przestrzenie publiczne, ogólnodostępnych usług,
- ograniczenie ruchu samochodowego i tworzenie pasaży pieszych.

3.4.

Obszary funkcjonalno-przestrzenne sieci osadniczej

Ustala się następujące obszary funkcjonalno-przestrzenne sieci osadniczej:

- dla terenu położonego w granicach administracyjnych Warszawy:
 - obszar śródmiejski,
 - obszar miejski,
 - obszar przedmieść;
- dla pozostałych obszarów:
 - obszar koncentracji zabudowy mieszkaniowej i usługowej,
 - obszar zabudowy jednorodzinnej,
 - obszar zabudowy wiejskiej,
 - obszar zabudowy rekreacyjnej,
 - obszar zabudowy przemysłowo-składowej.

3.4.1.

Obszar śródmiejski Warszawy

Formy zagospodarowania przestrzeni w tym obszarze powinny odpowiadać randze lokalizacji i przyczyniać się do identyfikacji miejsca w skali lokalnej, krajowej i międzynarodowej, stanowiąc czynnik przyciągający ruch turystyczny.

W obszarze tym przewiduje się rozwój funkcji:

- **zarządzania** – tereny skupiające obiekty o znaczeniu międzynarodowym, krajowym, regionalnym i miejskim – siedziby organizacji i władz krajowych oraz międzynarodowych,
- **przestrzeni publicznych i turystyki** – tereny skupiające obiekty kulturalne, rozrywkowe, gastronomiczne, handlowe, hotele, banki, tereny zieleni miejskiej, pasaże dla pieszych – o wysokiej jakości rozwiązaniach architektoniczno-urbanistycznych i eksponujących walory historyczno-zabytkowe,
- **nauki** – tereny uczelni wyższych, instytutów naukowych,
- **wystawienniczej** – tereny centrów wystawienniczo-handlowych, centrów kongresowych,
- **zamieszkania** – uzupełnienie terenów funkcji przestrzeni publicznych i turystyki, tereny zabudowy wielorodzinnej, wraz z infrastrukturą społeczną.

3.4.2. Obszar miejski Warszawy

W obszarze tym przewiduje się rozwój funkcji:

- **zamieszkania** – tereny zabudowy wielorodzinnej wraz z infrastrukturą społeczną,
- **przestrzeni publicznych i turystyki** – tereny skupiające obiekty kulturalne, rozrywkowe, gastronomiczne, handlowe, hotele, banki, obiekty sportowe, tereny zieleni miejskiej (parki, skwery, tereny zieleni przyulicznej), pasaże dla pieszych, zlokalizowane głównie w centrach dzielnicowych i centrach lokalnych,
- **nauki i oświaty** – tereny skupiające uczelnie wyższe, szkoły średnie, gimnazja, szkoły podstawowe,
- **zarządzania** – tereny skupiające obiekty o charakterze lokalnym, zlokalizowane w centrach dzielnicowych i centrach lokalnych,
- **infrastruktury** – tereny komunikacji, gospodarki wodno-ściekowej, ciepłowni, elektrowni itp.,
- **wystawienniczej i okołobiznesowej** – tereny centrów wystawienniczo-handlowych, parków technologicznych,
- **przemysłowo-składowej** – tereny zakładów produkcyjnych, usługowych, centrów logistycznych (Warszawa Towarowa, Kozia Górką).

3.4.3. Obszar przedmieść Warszawy

Obejmuje tereny usytuowane na obrzeżach miasta, stanowiące potencjał dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego i usług w dzielnicach: Bielany, Bemowo, Białołęka, Rembertów, Wawer, Wesola i Ursynów (Pyry). W obszarze tym przewiduje się rozwój funkcji:

- **zamieszkania** – tereny zabudowy jednorodzinnej,
- **przestrzeni publicznych i turystyki** – tereny usług dla mieszkańców, obiektów użyteczności publicznej,
- **infrastruktury** – tereny komunikacji, gospodarki wodno-ściekowej, ciepłowni, utylizacji odpadów,
- **przemysłowo-składowej** – tereny zakładów produkcyjnych, usługowych, tereny magazynowo-składowe,
- **rolniczej** – tereny wyspecjalizowanych gospodarstw rolnych.

3.4.4.

Miasta powiatowe

Rozwój ośrodków powiatowych i gminnych wspierany będzie w zakresie funkcji obsługi ludności. Odbywać się to będzie poprzez lokalizowanie w nich funkcji dynamizujących rozwój z uwzględnieniem postulatu zmniejszania nacisku na środowisko przyrodnicze, w tym konieczności zmniejszenia odległości pomiędzy miejscami zamieszkania, pracy i wypoczynku.

Miasta powiatowe – Grodzisk Mazowiecki, Grójec, Legionowo, Mińsk Mazowiecki, Nowy Dwór Mazowiecki, Otwock, Ożarów Mazowiecki, Piaseczno, Pruszków, Sochaczew, Wołomin, Wyszków, Żyrardów.

- **Obszar koncentracji zabudowy mieszkaniowej i usługowej.**

W obszarze tym przewiduje się rozwój funkcji:

- **zarządzania** – tereny skupiające obiekty o znaczeniu powiatowym i miejskim, zlokalizowane w centrum miasta,
- **przestrzeni publicznych i turystyki** – tereny skupiające obiekty usługowe z zakresu kultury, rozrywki, gastronomii, handlu, hotele, banki, tereny zieleni miejskiej, pasáže dla pieszych,
- **oświaty** – tereny skupiające szkoły średnie, gimnazja, szkoły podstawowe, jednostki wychowania przedszkolnego,
- **zamieszkania** – obejmuje tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej wraz z infrastrukturą społeczną.

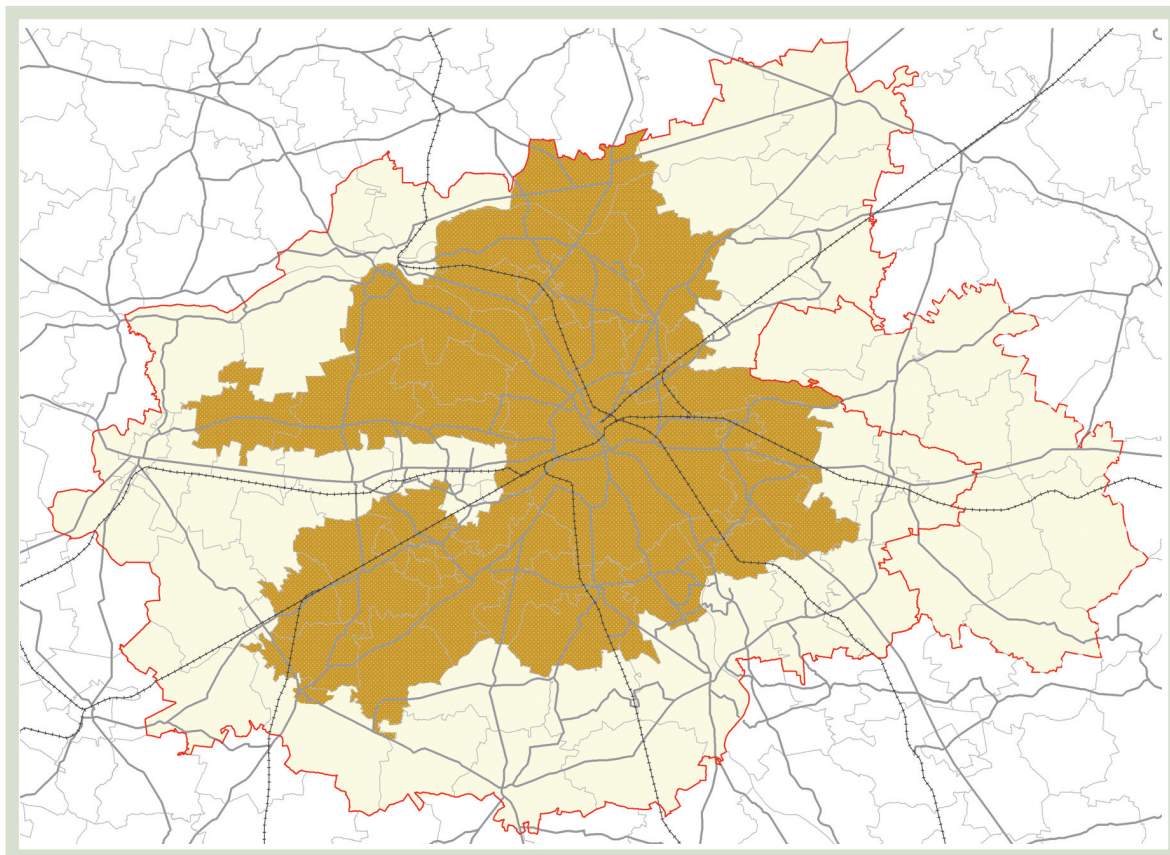
- **Obszar zabudowy jednorodzinnej.** W obszarze tym przewiduje się rozwój funkcji:

- **zamieszkania** – tereny zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej,
- **przestrzeni publicznych i turystyki** – tereny usług dla mieszkańców, obiektów użyteczności publicznej.

- **Obszar zabudowy przemysłowo-składowej.** W obszarze tym przewiduje się rozwój funkcji:

- **przemysłowo-składowej** obejmującej:
 - tereny centrum logistycznego Sochaczew, obiektów usług logistycznych i terminala kolejowego w Pruszkowie,
 - tereny o dużej koncentracji przemysłowo-składowej w pozostałych miastach powiatowych,
- **infrastruktury** – tereny komunikacji, gospodarki wodno-ściekowej, zakładów energetyki, ciepłowni, utylizacji odpadów.

Ryc. 27. Tereny funkcji miejskiej OMW

Źródło: opracowanie własne MBPR

3.4.5.

Pozostałe miasta i ośrodki gminne

Rycina 27:

kryteria delimitacji terenu:

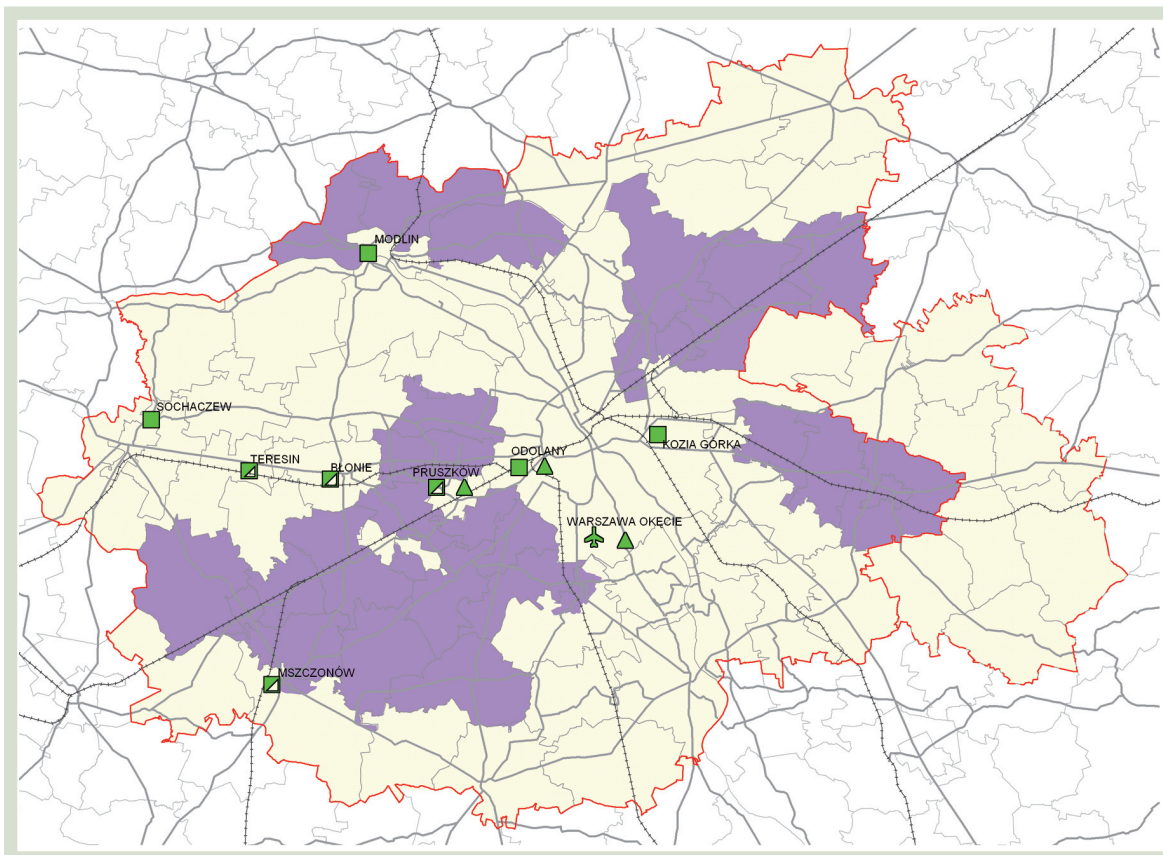
- duży ruch budowlany – 6 i więcej mieszkań oddanych do użytku na 1000 mieszkańców w latach 1999-2004,
- przyrost liczby ludności – 10% i więcej w latach 1999-2004,
- duży udział terenów wyznaczonych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin pod zabudowę mieszkaniową.

- **Obszar koncentracji zabudowy mieszkaniowej i usługowej.**

W obszarze tym przewiduje się rozwój funkcji (Ryc. 27):

- **zarządzania** – tereny skupiające obiekty o znaczeniu miejskim i gminnym, zlokalizowane w centrum miasta bądź wsi gminnej,
- **przestrzeni publicznych i turystyki** – tereny skupiające obiekty usługowe z zakresu kultury, rozrywki, gastronomii, handlu, hotele, banki, tereny zieleni miejskiej (parki, skwery, tereny zieleni przyulicznej), pasáže dla pieszych,
- **oświaty** – tereny skupiające szkoły średnie, gimnazja, szkoły podstawowe, jednostki wychowania przedszkolnego,

Ryc. 28. Tereny funkcji przemysłowo-składowej

Źródło: opracowanie własne MBPR

- **zamieszkania** – obejmuje tereny zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej wraz z infrastrukturą społeczną oraz jednorodzinnej.
- **Obszar zabudowy przemysłowo-składowej.** W obszarze tym przewiduje się rozwój funkcji (Ryc. 28):
 - **przemysłowo-składowej** obejmującej: potencjalne lokalizacje ponadregionalnych centrów logistycznych – Modlin, tereny skupiające obiekty usług logistycznych do rozbudowy – Błonie, Mszczonów, tereny o dużej koncentracji zabudowy przemysłowo-składowej;
 - miasta: Kobyłka, Łomianki, Marki, Ożarów Mazowiecki, Radzymin, Thuszcz, Zakroczym,
 - ośrodki gminne: Dębe Wielkie, Lesznów, Michałowice, Nadarzyn, Radziejowice, Raszyn, Stare Babice, Tarczyn, Wieliszew, Wiskitki,
 - **infrastruktury** – tereny komunikacji, gospodarki wodno-ściekowej, ciepłowni, wysypiska odpadów.

Tereny istniejących i potencjalnych centrów logistycznych i terminali

- potencjalne lokalizacje ponadregionalnych centrów logistycznych
- obiekty usług logistycznych do rozbudowy
- terminale do rozbudowy
- międzynarodowy centralny port lotniczy
- gminy o dużej koncentracji zabudowy przemysłowo-składowej
- drogi krajowe i wojewódzkie
- ważniejsze linie kolejowe

Rycina 28:
kryteria delimitacji:
- opracowanie *Centra logistyczne w województwie mazowieckim*, Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i Rozwoju Regionalnego,
- studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

3.4.6. Tereny wiejskie

- **Obszar zabudowy wiejskiej** obejmuje tereny koncentracji zabudowy związanej z rolnictwem, zabudowy mieszkaniowej i usług.
- **Obszar zabudowy przemysłowo-składowej** obejmuje tereny o dużej koncentracji zabudowy przemysłowo-składowej oraz tereny istniejących i potencjalnych centrów logistycznych i terminali. W obszarze tym przewiduje się rozwój funkcji:
 - **przemysłowo-składowej** obejmującej:
 - tereny obiektów usług logistycznych do rozbudowy w Teresinie,
 - tereny o dużej koncentracji zabudowy przemysłowo-składowej,
 - **infrastruktury** – tereny komunikacji, gospodarki wodno-ściekowej, ciepłowni, wysypiska odpadów.
- **Obszar zabudowy rekreacyjnej** obejmuje tereny koncentracji zabudowy letniskowej i zagospodarowania rekreacyjnego.

W obszarach tych, które powinny być wyznaczone w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, gminy ponoszą szczególną odpowiedzialność za wyznaczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiedniej funkcji oraz ilości terenów pod zabudowę oraz ich uzbrojenie techniczne.

POLITYKA PRZESTRZENNA WOBEC ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTURALNEGO, ŚRODOWISKA NATURALNEGO, ROZWOJU SPOŁECZNEGO ORAZ INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE

ANALIZY I DIAGNOZY STANU ISTNIEJĄCEGO

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBSZARU

POLITYKA PRZESTRZENNA

DZIAŁANIA STRUKTURALNE

ANEKSY

4.1.

Ochrona i wykorzystanie wartości kulturowych

Ochrona i wykorzystanie wartości kulturowych oraz kształtowanie tożsamości kulturowej regionu jest jednym z głównych celów polityki przestrzennej województwa.

Celem wprowadzenia ochrony jest przede wszystkim zachowanie materialnych i niematerialnych wartości kulturowych dla przyszłych pokoleń, eksponowanie najcenniejszych obiektów i obszarów, przeciwdziałanie degradacji obiektów zabytkowych oraz przeciwdziałanie negatywnym zmianom funkcjonalno-przestrzennym na obszarach o dużych wartościach kulturowych, w tym na obszarach miast historycznych.

W *Planie* wskazuje się zidentyfikowane i objęte ochroną prawną zasoby dziedzictwa kulturowego Obszaru Metropolitalnego Warszawy, którymi według form ochrony są:

- obszar uznany za pomnik historii,
- obszary i obiekty wpisane do rejestru zabytków,
- obszary objęte ochroną poprzez ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w formie stref ochrony konserwatorskiej,
- park kulturowy Ossów Wrota Bitwy Warszawskiej 1920 roku.

Zasoby kulturowe obszaru uzupełniają dzieła współcześnie żyjących pokoleń:

- dobra kultury współczesnej, określone w *Ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym*.

Ustalenia dotyczące ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego OMW można podzielić w sposób następujący:

- ustalenia dotyczące obszarów i obiektów objętych prawną ochroną,
- ustalenia dotyczące obszarów i obiektów wskazanych do objęcia różnymi formami prawnej ochrony,
- ustalenia dotyczące miejsc i obszarów cennych dla kształtowania dziedzictwa kulturowego obszaru metropolitalnego.

W celu zachowania zasobów dziedzictwa kulturowego i jego wykorzystania w zakresie rozwoju społecznego i gospodarczego regionu w *Planie* ustala się:

- ochronę i zachowanie zidentyfikowanych zasobów dziedzictwa kulturowego, w tym zabytków materialnych i niematerialnych oraz krajobrazów kulturowych poprzez:
 - zachowanie i konserwację substancji zabytkowej,
 - zachowanie zabytkowych układów urbanistycznych i ruralistycznych,

- wykluczenie lokalizowania obiektów dysharmonizujących z zabytkowym otoczeniem i w strefie ekspozycji obiektów zabytkowych, w tym ograniczenie lokowania naziemnych obiektów infrastruktury technicznej,
- regulowanie ruchu pojazdów w obrębie zabytkowych dzielnic,
- wyznaczanie miejsc postojowych i parkingowych w sposób uwzględniający eksponowanie zabytków,
- wyznaczanie lokalizacji pasów komunikacyjnych poza granicami historycznych zespołów w sposób ułatwiający do nich dostęp,
- zwiększanie dostępności obiektów zabytkowych – wykorzystanie dla funkcji turystycznych, kulturalnych i edukacyjnych poprzez:
 - adaptację i rewitalizację obiektów zabytkowych (w tym m.in. przemysłowych, budownictwa obronnego, usługowych) dla potrzeb turystyki, kultury i edukacji,
 - kreowanie pasm turystyczno-kulturowych.

4.1.1.

Zasady ochrony obszarów i obiektów zabytkowych

W *Planie* określa się zasady ochrony oraz ograniczenia i zakazy dotyczące zagospodarowania obszarów i obiektów zabytkowych.

- **Obszar uznany za pomnik historii** – zgodnie z rozporządzeniem Prezydenta RP z dnia 8 września 1994 roku Warszawa – historyczny zespół miasta z traktem królewskim i Wilanowem, obejmujący teren od Cytadeli do Belwederu (obszar historycznego centrum Warszawy) oraz królewską rezydencję w Wilanowie (leżącą poza obszarem historycznego miasta).

W zakresie ochrony obszaru w *Planie* ustala się konieczność wpisania do rejestru zabytków terenów położonych na obszarze pomnika historii, a niefigurujących w wojewódzkim rejestrze zabytków.

Biorąc pod uwagę kryteria wpisania 2 września 1980 roku na **Listę Dziedzictwa Światowego UNESCO** historycznego centrum Warszawy, terenu położonego na obszarze pomnika historii, w celu ochrony obszaru konieczne jest respektowanie zasad odbudowy miasta. Dotyczy to także zachowania zabytkowego układu przestrzennego i parametrów urbanistycznych zabudowy (z ograniczeniem w zakresie nadbudowy i rozbudowy), zachowania i konserwacji zabytkowej substancji (pochodzącej sprzed okresu odbudowy i ukształtowanej w czasie odbudowy).

W zagospodarowaniu przestrzennym obszaru uznanego za pomnik historii w *Planie* ustala się:

- priorytet wymagań konserwatorskich, uzgadnianie zamierzeń i działań inwestycyjnych z urzędem konserwatorskim, dostosowanie parametrów nowej zabudowy do istniejącego historycznego sąsiedztwa,
 - zachowanie zabytkowego układu przestrzennego historycznego zespołu miejskiego, w tym osi urbanistycznych i powiązań widokowych,
 - zachowanie i konserwację zabytkowej substancji budowlanej,
 - zachowanie układu przestrzennego kształtującego sylwetę miasta.
- **Obszary i obiekty wpisane do wojewódzkiego rejestru zabytków**

W zagospodarowaniu obiektów i obszarów wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków obowiązują wymagania określone w *Ustawie z dnia 23 lipca 2003 roku o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*. Ochrona wartości kulturowych polega na uwzględnianiu w zagospodarowaniu przestrzennym priorytetu wymagań konserwatorskich w zakresie zachowania i dopuszczalnych przekształceń zabytkowej substancji oraz zagospodarowania terenu zabytku nieruchomego i jego otoczenia.

Dziedzictwo kulturowe Obszaru Metropolitalnego Warszawy cechuje duża liczba obiektów zabytkowych figurujących w wojewódzkim rejestrze zabytków, w którym wpisanych jest ponad 2500 zabytków nieruchomych, oraz znaczne zasoby zabytków archeologicznych. *Tabela 9* przedstawia zestawienie zabytków nieruchomych, wpisanych do rejestru (według rodzajów obiektów).

4.1.1.1.

Historyczne układy urbanistyczne

Na terenie OMW (łącznie z powiatem mińskim) występuje 85 zespołów urbanistycznych, objętych ochroną poprzez wpis do wojewódzkiego rejestru zabytków (*Tabela 10*).

Ochrona wartości zabytkowych układów urbanistycznych polegać powinna przede wszystkim na uwzględnianiu w zagospodarowaniu przestrzennym (w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego) następujących zasad:

- zachowanie elementów założeń i kompozycji urbanistycznych (przebiegi ulic, przekroje, linie zabudowy),
- podporządkowanie wymogom konserwatorskim dopuszczalnych przekształceń zabytkowej zabudowy i zagospodarowania terenu,

Tabela 9. Zabytki nieruchome w wojewódzkim rejestrze zabytków (według liczby decyzji) – stan na 30 września 2008 roku

Powiat / Rodzaj obiektu zabytkowego	Założenia przestrzenne	Obiekty sakralne	Obiekty budownictwa obronnego	Budowle użyteczności publicznej	Zamki	Pałace, dwory	Zieleń	Domy mieszkalne	Zabudowa folwarczna	Budynki gospodarcze	Budownictwo przemysłowe	Cmentarze	Inne	Suma
grodziski	2	12	0	4	0	19	19	33	0	1	0	9	1	100
grójecki	1	6	0	5	0	12	8	3	0	0	3	3	0	41
legionowski	1	5	2	6	0	4	0	11	0	1	0	5	0	35
miński	2	19	0	9	0	27	11	8	4	2	3	11	0	96
nowodworski	1	10	9	2	0	1	1	3	0	1	0	3	0	31
otwocki	0	10	0	11	0	8	4	13	0	0	1	5	0	52
piaseczyński	3	23	0	9	1	12	5	61	0	3	4	14	3	138
pruszkowski	2	10	1	5	0	10	3	8	0	5	2	9	3	58
sochaczewski	0	10	0	4	1	20	25	2	0	0	1	12	0	75
warszawski zachodni	1	12	0	2	0	16	5	7	2	0	1	10	2	58
wołomiński	0	9	0	3	0	5	6	10	0	1	0	8	2	44
wyszkowski	0	8	0	0	0	9	6	3	0	0	1	6	0	33
żyrardowski	3	18	0	15	0	12	17	148	0	2	25	20	7	267
Warszawa	69	112	29	147	2	94	38	707	12	1	39	19	16	1285
Razem	85	264	41	222	4	249	148	1017	18	17	80	134	34	2313

Źródło: Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków – rejestr zabytków nieruchomych w województwie mazowieckim. Dane dla Warszawy podano według *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego m.st. Warszawy*

Tabela 10. Zabytkowe układy urbanistyczne wpisane do rejestru zabytków – stan na 30 września 2008 roku

Obiekt	Gmina	Miejscowość	nr decyzji
Układy urbanistyczne miasta Warszawy (69 zespołów)		Warszawa	
Miasto – zespół urbanistyczno-budowlany	Góra Kalwaria	Góra Kalwaria	1444-A
Układ urbanistyczny miasta średniowiecznego	Góra Kalwaria	Czersk	A-1601
Grójecka Kolej Dojazdowa – przestrzenny układ komunikacyjny	Grójec	Grójec	1586-A
Obiekty drewniane – teren wsi	Kampinos	Granica	1268-A
Zespół budowlany miasta	Konstancin -Jeziorna	Konstancin -Jeziorna	1415-A
Rynek wraz z pierzejami	Latowicz	Latowicz	234/1085
Zespół urbanistyczno-krajobrazowy miasta	Milanówek	Milanówek	1319-A
Zespół urbanistyczny z XVIII w.	Nowy Dwór Mazowiecki	Nowy Dwór Mazowiecki	1067/740
Układ urbanistyczny (zabudowa i zieleń miasta-ogrodu) w granicach administracyjnych	Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	1194-A
Zespół urbanistyczno-architektoniczny szpitala	Pruszków	Pruszków-Tworki	1281
Układ urbanistyczny historycznego centrum	Raszyn	Raszyn	A-443
Rynek	Serock	Serock	A-48
Układ urbanistyczny rynku	Stanisławów	Stanisławów	37
Strefa ścisłej ochrony konserwatorskiej zespołu rynku i kościoła	Wiskitki	Wiskitki	788
Strefa otaczająca (zespół pałacowy)	Wiskitki	Guzów	A-742
Zespół zabudowy osady fabrycznej	Żyrardów	Żyrardów	520

Źródło: na podstawie rejestru zabytków nieruchomych w województwie mazowieckim prowadzonego przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków

- utrzymanie i kształtowanie zagospodarowania z zachowaniem specyficznych cech układu i zabudowy,
- uzupełnienie historycznych układów w przypadkach uzasadnionych w oparciu o wyniki analiz i prac badawczych (wysokość i gabaryty budynków, rozwiązania architektoniczne).

W celu zachowania wartości kulturowych zabytkowych układów przestrzennych w *Planie* **ustala się obowiązek** opracowania miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, obejmujących swoim zasięgiem co najmniej obszar zabytkowego założenia.

4.1.1.2.

Dzieła architektury i budownictwa

W celu ochrony wartości historycznych i zabytkowych obiektów wpisanych do wojewódzkiego rejestru zabytków należy:

- wskazywać obiekty zabytkowe w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego,
- wprowadzać w ww. dokumentach planistycznych ustalenia odnoszące się do zakresu i warunków ochrony.

4.1.1.3.

Pałace, dwory (zespoły dworskie i pałacowe)

Ochrona wartości kulturowych zespołów pałacowych i dworskich polegać powinna w szczególności na uwzględnianiu w zagospodarowaniu przestrzennym następujących zasad:

- kompleksowa ochrona zespołów dworsko-pałacowo-folwarcznych, zachowanie historycznych założeń, osi kompozycyjnych i powiązań widokowych,
- zachowanie zabudowy zabytkowej z możliwością adaptacji do nowych funkcji,
- wskazanie obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz ustalenie zasad i zakresu ochrony.

Bardzo powszechnymi budowlami na terenie OMW (łącznie z powiatem mińskim) są dwory, reprezentujące różne style i różną skalę. Na obszarze OMW występuje 175 pałaców i dworów wpisanych do rejestru zabytków.

4.1.1.4. Obiekty sakralne

Ochrona zabytkowych obiektów sakralnych polega w szczególności na uwzględnianiu w zagospodarowaniu przestrzennym następujących zasad:

- zachowanie i konserwacja formy architektonicznej i stylistycznej obiektów,
- zagospodarowanie najbliższego otoczenia w sposób uwzględniający ekspozycję zabytków (perspektywy widokowe, gabaryty budynków),
- wskazanie obiektów zabytkowych w dokumentach planistycznych oraz ustalenie warunków i zakresu ochrony.

4.1.1.5. Zabudowa mieszkaniowa, w tym zespoły budownictwa drewnianego

Ochrona zabytkowych obiektów mieszkalnych, w tym drewnianych polega w szczególności na respektowaniu w zagospodarowaniu przestrzennym następujących zasad:

- zachowanie i konserwacja formy architektonicznej i stylistycznej obiektów,
- zachowanie zabudowy zabytkowej z możliwością adaptacji do nowych funkcji,
- wskazanie obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

4.1.1.6. Dzieła budownictwa obronnego

Ochrona i wykorzystanie dla potrzeb turystyki, edukacji i kultury dzieł budownictwa obronnego wymaga w szczególności uwzględnienia w zagospodarowaniu przestrzennym następujących zasad:

- ochrona zachowanych elementów kompozycji przestrzennej,

W obszarze OMW licznie występują obiekty sakralne (264), do których zalicza się: kościoły, klasztory, kaplice grobowe i kapliczki przydrożne. W większości są to obiekty murowane, dlatego na szczególną uwagę zasługują drewniane kościoły wiejskie w Barcicach, Chynowie, Gliniance, Kampinosie, Kukłowie, Leoncinie (kaplica cmentarna) i Puszczy Mariańskiej.

W rejestrze zabytków figuruje ok. 1200 obiektów mieszkaniowych. Największe skupiska historycznej zabudowy mieszkaniowej występują w Warszawie i Żyrardowie. Do unikatowych przykładów budownictwa mieszkaniowego zalicza się zabudowę podmiejską Świdra, zabudowę willową Konstancina-Jeziorny, zespół willi Szeligi w Otwocku. Na uwagę zasługuje również małomiasteczkowa zabudowa drewniana (XIX- i XX-wieczna) w Osiecku.

Na terenie OMW występuje 41 obiektów budownictwa obronnego, wpisanych do rejestru zabytków. Skupiska budowli obronnych występują w Warszawie i okolicach Nowego Dworu Mazowieckiego.

Na obszarze objętym analizami występuje 80 zewidencjonowanych obiektów dziedzictwa przemysłowego, wpisanych do rejestru zabytków.

- zachowanie i konserwacja istniejącej zabudowy zabytkowej z możliwością adaptacji do nowych funkcji,
- opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i wskazanie obiektów zabytkowych w tych planach oraz ustalenie zasad i warunków ochrony.

4.1.1.7. Obiekty techniki

W celu ochrony i wykorzystania dla potrzeb turystyki, edukacji i kultury obiektów techniki należy uwzględnić w zagospodarowaniu przestrzennym następujące zasady:

- zachowanie zabudowy zabytkowej z możliwością adaptacji do nowych funkcji,
- zachowanie i rewitalizacja rozplanowania zespołów,
- wskazanie obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz ustalenie zasad i warunków ochrony.

4.1.1.8. Zabytki archeologiczne

W rejestrze zabytków figuruje wiele stanowisk archeologicznych, część z nich posiada formę krajobrazową (9 grodzisk). Ponadto 3 grodziska proponowane są do objęcia ochroną prawną. Wykaz grodzisk przedstawia *Tabela 11*.

Ochrona zabytków archeologicznych wymaga w szczególności uwzględnienia w zagospodarowaniu przestrzennym następujących zasad:

- uwzględnianie wymogów ochrony archeologicznej,
- obowiązuje warunek trwałego zachowania oraz zakaz zabudowy,
- prowadzenie wszelkich działań inwestycyjnych w rejonie stanowisk po przeprowadzeniu badań wykopaliskowych,
- wskazanie obiektów zabytkowych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Tabela 11. Grodziska (stan w 1995 roku)

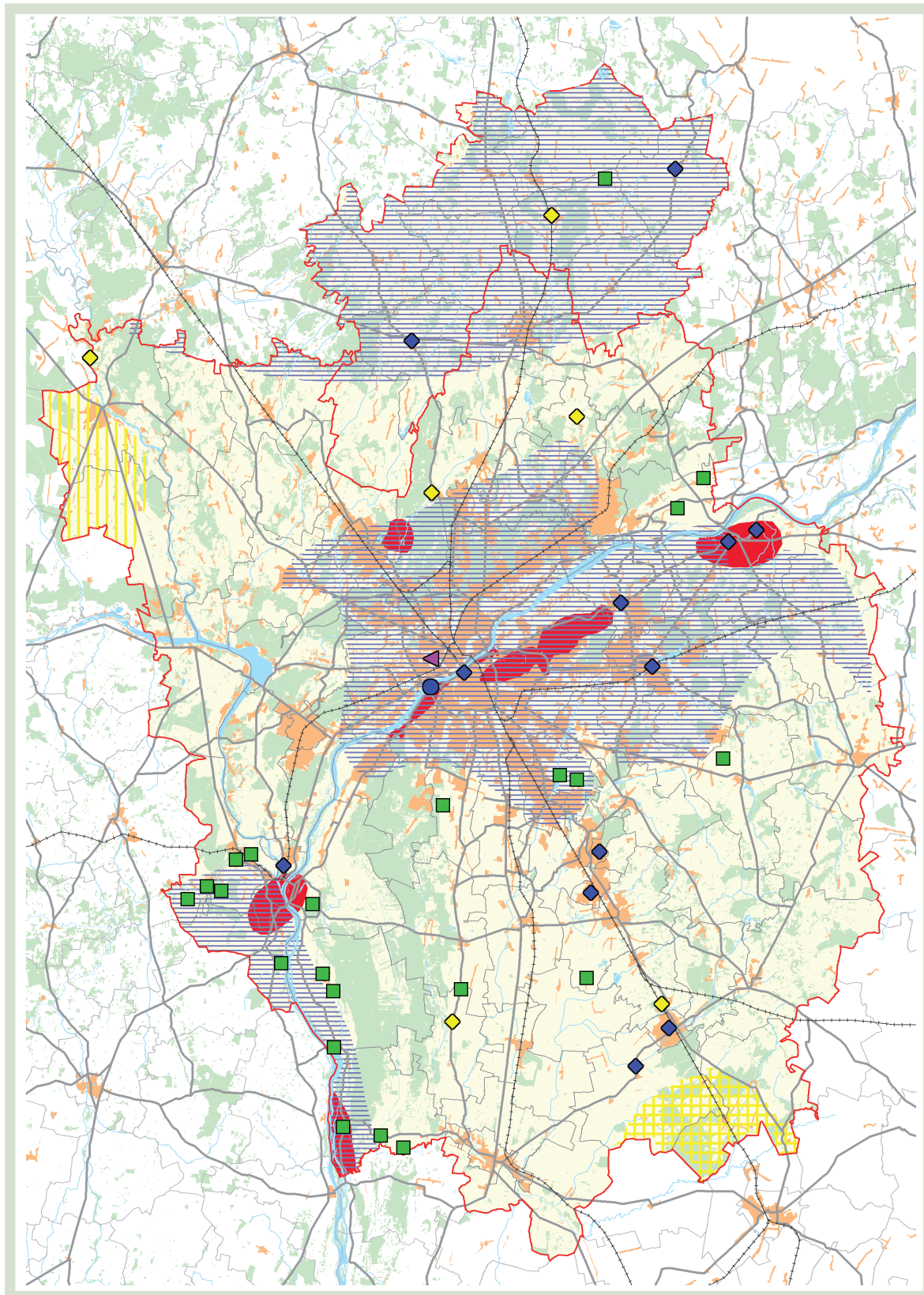
Obiekt	Gmina	Miejscowość
Grodzisko wczesnośredniowieczne Zamczysko	Kampinos	Kampinoski Park Narodowy
Grodzisko	Nowy Dwór Mazowiecki	Nowy Dwór Mazowiecki
Zespół wykopalin ziemnych	Radzymin	Arciechów
Grodzisko wczesnośredniowieczne	Serock	Serock
Grodzisko wczesnośredniowieczne	Błonie	Błonie-Osiek
Grodzisko wczesnośredniowieczne	Błonie	Błonie
Grodzisko wczesnośredniowieczne	Grodzisk Mazowiecki	Chlebnia
Grodzisko i osada podgrodowa Bródno	Warszawa -Praga Północ	Warszawa
Grodzisko	Zielonka	Zielonka
Grodzisko średniowieczne	Warszawa -Ursynów	Warszawa
Grodzisko wczesnośredniowieczne	Grójec	Wola Worowska
Grodzisko	Zakroczym	Zakroczym

Źródło: na podstawie rejestru zabytków nieruchomych w województwie mazowieckim prowadzonego przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków oraz *Mapy grodzisk Mazowsza i Podlasia*, Instytut Historii Kultury Materialnej PAN

4.1.1.9. Strefy ochrony konserwatorskiej

W Planie ustala się adaptację stref ochrony konserwatorskiej ustalonych w planach miejscowych i studiach uwarunkowań gmin wyznaczanych wokół obiektów zabytkowych oraz na obszarach ochrony historycznych elementów rozplanowania (Ryc. 29).

Ryc. 29. Strefy ochrony konserwatorskiej w 2008 roku

Źródło: opracowanie własne MBPR na podstawie analiz studiów gmin

Ochrona wartości historycznych i zabytkowych tych terenów polega na uwzględnianiu w zagospodarowaniu przestrzennym następujących zasad:

- utrzymanie charakterystycznych cech struktury kompozycji przestrzennej, przebiegu układu ulicznego, gabarytu i cech zabudowy oraz zieleni towarzyszącej na zasadach określonych w planach miejscowych,
- wykluczenie lokalizowania budowli dysharmonizujących z historycznym sąsiedztwem,
- ochrona perspektyw widokowych i ograniczenia gabarytów.

4.1.1.10. Park kulturowy

W celu ochrony krajobrazu kulturowego adaptuje się utworzony na mocy uchwały Rady Miejskiej w Wołominie **park kulturowy Ossów Wrota Bitwy Warszawskiej 1920 roku** oraz jego część położoną na terenie gminy Zielonka (po podjęciu stosownej uchwały przez Radę Gminy Zielonka). Dla obszaru parku kulturowego sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego, uwzględniający zasady ochrony wartości historycznych, zabytkowych i przyrodniczych.

Ochrona wartości kulturowych i przyrodniczych obszaru parku kulturowego wymaga uwzględniania w zagospodarowaniu przestrzennym następujących zasad:

- utrzymanie i eksponowanie historycznego układu ruralistycznego i historycznych osi kompozycyjnych,
- zachowanie i eksponowanie chronionych zespołów zieleni naturalnej i komponowanej, otwartych łąk i pól oraz układu wodnego,
- zachowanie i promocja niematerialnych wartości kulturowych,
- podporządkowanie działalności inwestycyjnej wymogom konserwatorskim, określonym w uchwale o tworzeniu parku.

4.1.2.

Ustalenia dotyczące ochrony obszarów o wartościach historycznych i zabytkowych, wskazanych do objęcia ochroną prawną

W Planie wskazuje się obszary posiadające wartości historyczne i zabytkowe, predestynowane do ochrony poprzez ustalenie ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, utworzenie parku kulturowego na mocy uchwały rady gminy lub wpisanie do wojewódzkiego rejestru zabytków oraz wskazuje generalnie zasady ich ochrony.

4.1.2.1.

Zachowane historyczne układy urbanistyczne i ruralistyczne

Wskazuje się do objęcia prawną ochroną założenia przestrzenne miejskie w miejscowościach: **Cegłów**, **Glinianka** (gm. Wiązowna), **Kampinos**, **Międzyborów** (gm. Jaktorów), **Okuniew** (gm. Halinów), **Wołomin**. Wskazuje się założenia przestrzenne wiejskie, według zamieszczonego wykazu, do objęcia ochroną prawną (Tabela 12).

W celu ochrony historycznych układów ruralistycznych w zagospodarowaniu przestrzennym należy stosować następujące zasady (wprowadzone w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin):

- ochrona zachowanych elementów kompozycji przestrzennych, charakterystycznych zasad zabudowy i zagospodarowania działek,
- utrzymanie i kształtowanie zagospodarowania z zachowaniem specyficznych cech układu i zabudowy,
- wykluczenie lokowania obiektów dysharmonizujących z historycznym otoczeniem,
- utrzymanie historycznego lub tradycyjnego nazewnictwa.

Tabela 12. Wartościowe układy ruralistyczne ustalone do objęcia ochroną

Miejscowość	Gmina	Powiat
Brochów	Brochów	sochaczewski
Całowanie	Karczew	otwocki
Gniewniewice	Leoncin	nowodworski
Gołowice I i II	Pomiechówek	nowodworski
Izdebno Kościelne	Grodzisk Mazowiecki	grodziski
Komorów	Michałowice	pruszkowski
Kazuń Polski	Czosnów	nowodworski
Kokorycz	Tarczyn	piaseczyński
Leoncin	Leoncin	nowodworski
Lipków	Stare Babice	warszawski zachodni
Sycymin Nowy	Leoncin	nowodworski
Ostrowiec	Karczew	otwocki
Pomiechowo	Pomiechówek	nowodworski
Pomiechówek	Pomiechówek	nowodworski
Pomocnia	Pomiechówek	nowodworski
Pecie	Michałowice	pruszkowski
Szczypiorno	Pomiechówek	nowodworski
Ślądów Nadwiślański	Brochów	sochaczewski
Tułowice	Brochów	sochaczewski
Wiejca	Kampinos	warszawski zachodni
Wilków n/ Wisłą	Leoncin	nowodworski

Źródło: na podstawie Załącznika nr 6 do Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego, Warszawa 2004

4.1.2.2. Krajobrazy kulturowe

W *Planie* ustala się ochronę znaczących elementów środowiska kulturowego z charakterystycznymi elementami krajobrazowymi:

- Wisły i jej pradolina, a zwłaszcza krajobrazu kulturowego Skarpy Warszawskiej i ciągu Skarpy Wiślanej, stanowiącej przedpole zamku czerskiego,
- najcenniejszych krajobrazów kulturowych: krajobrazy osiedleńcze w Górze Kalwarii oraz krajobraz twierdzy w Modlinie.

W zagospodarowaniu przestrzennym obszarów o cennych walorach krajobrazowo-kulturowych należy przestrzegać następujących zasad ochrony:

- podporządkowanie wymogom konserwatorskim zagospodarowania terenów, w oparciu o np. studia krajobrazowe,
- zachowanie właściwej skali zagospodarowania, dostosowanie gabarytów nowej zabudowy do istniejącego historycznego sąsiedztwa,
- wykluczenie lokowania obiektów dysharmonizujących z historycznym krajobrazem,
- ograniczenie wprowadzania reklam.

Ustala się adaptację ochrony krajobrazu kulturowego (w formie parku kulturowego) po ustanowieniu przez samorządy gmin, w tym:

- Warszawy – Wilanowski Park Kulturowy, Park Kulturowy Zespołu Fortyfikacji XIX-wiecznej Twierdzy Warszawa, strefa ochrony krajobrazu kulturowego Skarpy Warszawskiej,
- Nowego Dworu Mazowieckiego – Cytadela – Twierdza Modlin,
- Legionowa – osiedle Kozłówka przy ul. Polskiej Organizacji Wojskowej,
- Sulejówka – park miejski przy ul. Idzikowskiej,
- Grodziska Mazowieckiego – park kulturowy wokół grodziska Chlebnia,
- Raszyna – Park Kulturowy Raszyn.

W zagospodarowaniu przestrzennym obszarów objętych ochroną w formie parku kulturowego należy respektować zasady ochrony wartości kulturowych i przyrodniczych, określone w uchwale dotyczącej jego utworzenia oraz planie ochrony. Dla obszarów położonych w obrębie parku obowiązkowe jest sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

4.1.3. Zasady ochrony wartości miejsc i obszarów kulturowych

Określa się zasady ochrony wartości kulturowych miejsc i obszarów cennych dla kształtowania dziedzictwa kulturowego OMW.

4.1.3.1. Miasta historyczne

Podkreśla się szczególne znaczenie dla kultury narodowej i regionalnej następujących miast historycznych: Czerska, Góry Kalwarii, Warszawy, Żyrardowa. Duże znaczenie dla dziedzictwa kulturowego regionu mają również zakładane w latach międzywojennych miasta-ogrody, zwłaszcza położone wzdłuż szlaku Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej i Warszawskiej Kolejki Dojazdowej (m.in. Komorów, Milanówek, Podkowa Leśna) oraz miejscowości pasma południowo-wschodniego (pasma otwockiego). Ustala się ochronę wartości kulturowych miast historycznych (w tym miejscowości, które utraciły prawa miejskie) według *Tabeli 13*.

Tabela 13. Miasta historyczne

Nazwa miasta	Data lokacji	Powiat
Błonie	przed 1390 r.	warszawski zachodni
Ceglów	1621 r.	miński
Czersk	przed 1363 r.	piaseczyński
Dobre	1530 r.	miński
Glinianka	1557 r.	otwocki
Góra Kalwaria	1670 r.	piaseczyński
Grodzisk Mazowiecki	1522 r.	grodziski
Grójec	1419 r.	grójecki
Jeruzal	1533 r.	miński
Kałużyn	przed 1662 r.	miński
Kamieńczyk	1428 r.	wyszkowski

Kampinos	1414 r.	warszawski zachodni
Karczew	1548 r.	otwocki
Kołbiel	1532 r.	otwocki
Kuflew	1515 r.	miński
Latowicz	1423 r.	miński
Mińsk Mazowiecki	1421 r./1549 r.	miński
Mszczonów	1377 r.	żyrardowski
Nadarzyn	1453 r.	pruszkowski
Nowy Dwór Mazowiecki	1374 r./1782 r.	nowodworski
Okuniew	1538 r.	miński
Piaseczno	1429 r.	piaseczyński
Radzymin	1475 r.	wołomiński
Serock	1417 r.	legionowski
Sochaczew	przed 1407 r.	sochaczewski
Stanisławów	1523 r./1977 r.	miński
Tarczyn	1353 r.	piaseczyński
Warszawa	ok. 1300 r.	m.st. Warszawa
Wiskitki	1349 r./1595 r.	żyrardowski
Wyszków	1502 r.	wyszkowski
Zakroczym	1422 r.	nowodworski
Żyrardów	osada od 1830 r.	żyrardowski

Źródło: T. Zarębska *Makroregion warszawski. Osadnictwo miejskie i struktura funkcjonalna – uwarunkowania historyczne i kulturowe*, Warszawa 1993

W zagospodarowaniu przestrzennym miast historycznych należy przestrzegać następujących zasad ochrony:

- zachowanie zasadniczej struktury historycznego układu urbanistycznego,
- zachowanie walorów architektonicznych i urbanistycznych miejscowości służących podkreślaniu kolorytu lokalnego i unikatowości,
- zachowanie właściwej skali zagospodarowania,
- zachowanie osi widokowych.

4.1.3.2.

Zespoły osadnictwa wiejskiego

W *Planie* ustala się ochronę i zachowanie najcenniejszych charakterystycznych zespołów osadnictwa wiejskiego:

- wsie olęderskie leżące wzdłuż koryta Wisły, w najlepszym stanie zachowane na obszarze między Śladowem a Nowym Dworem Mazowieckim, po południowej stronie koryta rzeki: Gniewkowice, Kazuń, Kromnów, Nowa Mała Wieś, Secymin, Śladów Nadwiślański, Wilków nad Wisłą,
- wsie ulicówki i rzędówki leżące wzdłuż tzw. traktu królewskiego, prowadzące z Warszawy do Żelazowej Woli: Babice Stare, Borzęcin, Glinianka, Grądy, Kampinos, Komorów, Latchorzew, Wiejca, Wojcieszyn, Wola Pasikońska, Wyględy, Zaborów, Zaborówek, Zielonki.

W zagospodarowaniu przestrzennym zespołów osadnictwa wiejskiego należy przestrzegać następujących zasad ochrony:

- zachowanie zasadniczej struktury historycznych układów osadniczych,
- stosowanie form architektonicznych, nawiązujących do tradycyjnej zabudowy wiejskiej na tych terenach, zachowanie charakteru i sposobów zagospodarowania terenów otwartych na obszarach osadnictwa olęderskiego.

4.1.3.3.

Miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne lub działalność wybitnych osobistości

W *Planie* ustala się ochronę miejsc pamięci narodowej – miejsc upamiętniających wydarzenia historyczne lub działalność osobistości i instytucji poprzez:

- ochronę miejsc związanych ze znanymi osobistościami w Warszawie, ze szczególnym uwzględnieniem muzeów związanych ze znanymi osobowościami ze świata historii i literatury, a wśród nich:
 - biblioteki, muzeum i archiwum Warszawskiego Towarzystwa Muzycznego, Muzeum Fryderyka Chopina Towarzystwa im. Fryderyka Chopina,

- Salonik Chopinów Oddział Muzeum Fryderyka Chopina,
- Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza,
- Muzeum Władysława Broniewskiego Oddział Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza,
- Muzeum Marii Dąbrowskiej Oddział Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza,
- Muzeum Andrzeja Struga Oddział Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza,
- Muzeum Kolekcji im. Jana Pawła II Fundacji Janiny i Zbigniewa Porczyńskich,
- Muzeum generała Władysława Sikorskiego,
- Muzeum Marii Skłodowskiej-Curie,
- Muzeum Rzeźby im. Xawerego Dunikowskiego Oddział Muzeum Narodowego,
- Muzeum Cechu Rzemiosł Skórzanych im. Jana Kilińskiego,
- ochronę miejsc związanych ze znanymi osobistościami poza Warszawą, m.in. w:
 - Żelazowej Woli i Brochowie, miejsce urodzin i chrztu Fryderyka Chopina,
 - Kuklówce – dwór Józefa Chełmońskiego,
 - Sulejówku – willa Józefa Piłsudskiego,
 - Wołominie – dom rodziny Nałkowskich,
 - Stawiskach – dwór Anny i Jarosława Iwaszkiewiczów,
 - Dąbrówce i Laskowie-Głuchach – dwór Cypriana Kamila Norwida,
- ochronę miejsc związanych z walkami narodowo-wyzwoleńczymi:
 - powstań: listopadowego i styczniowego,
 - walk legionów,
 - walk z okresu wojen: 1920 roku i obu wojen światowych.

Na szczególną uwagę zasługują pola bitew pod Raszynem (1809 r.), Dęby Wielkie (1831 r.), Radzymin-Ossów (1920 r.), Brochów-Sochaczew (1939 r.).

4.1.3.4. Pasma przyrodniczo-kulturowe

W Planie ustala się ochronę i wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego dla rozwoju regionu w ramach pasm przyrodniczo-kulturowych, wskazanych w *Wojewódzkim Programie Opieki Nad Zabytkami na lata 2006-2009*, poprzez: wykreowanie pasm turystyczno-kulturowych na rzecz rozwoju usług turystyczno-rekreacyjnych w oparciu o unikalne walory przyrodnicze i kulturowe obszarów wskazanych w *Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami*.

4.1.3.5.

Dobra kultury współczesnej

W *Planie* ustala się adaptację form i zakresu ochrony dóbr kultury **współczesnej**, wskazanych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, w tym m.in.:

- Kobyłka – 1 obiekt,
- Nieporęt – 9 obiektów,
- Góra Kalwaria – 3 obiekty,
- Leoncin – 7 obiektów,
- Teresin – 4 obiekty,
- Podkowa Leśna – 146 obiektów,
- Sochaczew – 17 obiektów,
- Pomiechówek – 15 obiektów,
- Pruszków – 4 obiekty,
- Warszawa – 120 obiektów, 47 obszarów.

4.1.3.6.

Ośrodki tożsamości kulturowej regionu

U stala się następujące miejscowości predestynowane do kreowania jako ośrodki tożsamości kulturowej regionu:

- wskazane w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego*: Brochów, Czersk – Góra Kalwaria, Niepokalanów, Szymanów, Warszawa, Żelazowa Wola,
- wskazane jako ośrodki w pasmach turystyczno-kulturowych w *Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami*: Otwock, Milanówek, Nowy Dwór Mazowiecki – Modlin, Podkowa Leśna, Radzymin, Sochaczew, Wyszaków, Zakroczym, Żyrardów.

4.2.

Ochrona i wykorzystanie wartości przyrodniczych

W zakresie ochrony środowiska i jego zasobów, zgodnie z dokumentami samorządu województwa: *Strategią Rozwoju Województwa Mazowieckiego*, *Programem ochrony środowiska województwa mazowieckiego*, *Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* oraz *Planem gospodarki odpadami województwa mazowieckiego*, ustala się główne cele rozwoju dotyczące:

- ochrony walorów środowiska, przyrody i krajobrazu poprzez:
 - zachowanie obszarów przyrodniczych objętych ochroną prawną,
 - wzmocnienie powiązań przyrodniczych pomiędzy obszarami objętymi różnymi formami ochrony przyrody,
 - ochronę i zwiększenie powierzchni lasów,
 - ochronę walorów uzdrowiskowych,
- kształtowania układu terenów otwartych poprzez tworzenie zielonego pierścienia wokół Warszawy,
- ochrony powierzchni ziemi poprzez:
 - racjonalne wykorzystanie surowców mineralnych,
 - ochronę gleb o najwyższej przydatności dla rolnictwa,
 - zachowanie naturalnych elementów rzeźby,
- poprawy standardów jakości środowiska poprzez:
 - zachowanie korzystnych warunków aerosanitarnych,
 - racjonalizację gospodarki wodnej,
 - porządkowanie gospodarki odpadami,
- przeciwdziałania zagrożeniom środowiska, w tym:
 - ochrona przed hałasem,
 - ochrona przed poważnymi awariami przemysłowymi,
 - ochrona przed powodzią.

4.2.1.

Ochrona walorów środowiska, przyrody i krajobrazu

Plan adaptuje istniejący system obszarów przyrodniczych, objętych ochroną prawną na podstawie ustawy o ochronie przyrody, przedstawiony na Ryc. 17:

- Kampinoski Park Narodowy o powierzchni 38 544,3 ha (wraz z otuliną 76 300,8 ha),
- parki krajobrazowe o łącznej powierzchni 28,6 tys. ha, w tym:
 - Chojnowski Park Krajobrazowy o powierzchni 6,8 tys. ha,
 - Mazowiecki Park Krajobrazowy (o łącznej powierzchni 15,7 tys. ha), w granicach OMW zajmujący 13,5 tys. ha,
 - Bolimowski Park Krajobrazowy zajmujący na terenie OMW powierzchnię 8,3 tys. ha, a łącznie 23,1 tys. ha w województwach mazowieckim i łódzkim.
- obszary *Natura 2000*, do których zgodnie z *Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 27 października 2008 roku w sprawie Obszarów Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000* na terenie OMW należą: Bagno Całowanie, Dolina Dolnego Bugu, dolina Kostrzynia (powiat miński), Puszcza Kampinoska, dolina Liwca, Dolina Środkowej Wisły, Puszcza Biała. Ponadto do wytypowanych specjalnych obszarów ochrony siedlisk, zaakceptowanych przez Komisję Europejską, należą: Bagno Całowanie, Dąbrowa Radziejowska, Dolina Rawki, Dolina Wkry, Forty Modlińskie, Krogulec, Łęgi Czarnej Strugi, Ostoja Nadbużańska, Puszcza Kampinoska i Wydmy Lucynowsko-Mostowieckie (Ryc. 17),
- rezerваты przyrody – 68 obiektów o powierzchni ok. 7,5 tys. ha, a łącznie z powiatem mińskim – 74 obiekty o powierzchni ok. 8,3 tys. ha,
- obszary chronionego krajobrazu o powierzchni 197,9 tys. ha, a łącznie z powiatem mińskim – 225,5 tys. ha. Są to:
 - Warszawski Obszar Chronionego Krajobrazu wraz ze strefą szczególnej ochrony ekologicznej i strefą ochrony urbanistycznej o powierzchni 148,4 tys. ha,
 - Nadwiślański Obszar Chronionego Krajobrazu (na terenie gminy Kołbiel w powiecie otwockim oraz gminy Siennica w powiecie mińskim),
 - Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Rzeki Jeziorki (na terenie powiatu grójeckiego w gminach: Grójec i Pniewy),
 - Miński Obszar Chronionego Krajobrazu (gminy powiatu mińskiego: Mińsk Mazowiecki, Dębe Wielkie, Siennica, Cegłów, Jakubów, Mrozy i Kałuszyn),
 - Bolimowsko-Radziejowski Obszar Chronionego Krajobrazu

(na terenie powiatu żyrardowskiego w gminach: Mszczonów, Wiskitki, Żyrardów, Puszcza Mariańska i Radziejowice).

W Planie uwzględnia się obszary i obiekty objęte ochroną prawną, które stanowią uzupełnienie wielkoobszarowych form ochrony przyrody, w tym: użytki ekologiczne (o powierzchni 128,9 ha), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe (o powierzchni 135,1 ha) oraz ok. 2000 pomników przyrody (pojedyncze drzewa lub ich skupiska, głązy narzutowe).

Tabela 14. Wykaz rezerwatów na terenie Obszaru Metropolitalnego Warszawy

Powiat	Nazwa rezerwatu	Gmina	Rodzaj	Powierzchnia (ha)	Rok utworzenia
grodziski	Parów Sójek	Podkowa Leśna	leśny	3,84	1980
	Zaborów im. W. Tyrakowskiego	Podkowa Leśna	faunistyczny	10,26	1984
	im. B. Hryniewieckiego	Podkowa Leśna	leśny	24,73	1977
	Skulski Las	Żabia Wola	leśny	316,92	1984
	Skulskie Dęby	Żabia Wola	leśny	30,07	1996
grójecki	Jeziora-Olszyny	Pniewy	leśny	5,06	1995
	Łęgacz nad Jeziorką	Grójec	leśny	37,31	1995
legionowski	Wąwóz Szaniawskiego	Serock	leśny	11,50	1977
	Zegrze	Serock	leśny	64,91	1979
	Łęgi Czarnej Strugi	Nieporęt	leśny	39,53	1980
	Jabłonna	Jabłonna	leśny	21,60	1980
	Puszcza Słupecka	Nieporęt	leśny	160,56	1983
	Wieliszewskie Łęgi	Skrzeszew, Nieporęt	florystyczny	18,58	1990
	Bukowiec Jabłonowski	Jabłonna	leśny	37,74	1990
	Jadwisin	Serock	krajobrazowy	93,29	1996

legionowski/warszawski zachodni/warszawski	Ławice Kiełpińskie	Jabłonna, Łomianki, Warszwa -Białołęka	krajobrazowy	803,00	1998
miński	Bagno Pogorzał	Mińsk Mazowiecki	florystyczny	48,60	1995
	Florianów	Mrozy	przyroda nieożywiona	406,04	1991
	Przełom Witówki	Mrozy	florystyczny	92,30	1995
	Rogoźnica	Mrozy	torfowiskowy	77,89	1998
	Rutka Sanatoryjna	Mrozy	leśny	125,64	1964
	Jedlina	Cegłów	leśny	70,40	1952
	Wólczajska Góra	Siennica	przyroda nieożywiona	4,72	1978
nowodworski	Pomieczówek	Pomieczówek	leśny	18,86	1981
	Dolina Wkry	Pomieczówek	krajobrazowy	23,78	1991
	Wikliny Wiślane	Leoncin, Zakroczym	faunistyczny	340,48	1998
	Zakole Zakroczymskie	Zakroczym, Leoncin, Czosnów	faunistyczny	528,42	1998
nowodworski/ legionowski	Kępy Kazuńskie	Jabłonna, Czosnów, Nowy Dwór Mazowiecki	faunistyczny	544,28	1998

otwocki	Na Torfach	Karczew	faunistyczny	21,13	1977
	Świder	Wiązowna, Otwock/ Józefów	krajobrazowy	238,00	1978
	Bocianowskie Bagno	Celestynów	leśny	89,98	1982
	Czarci Dół	Celestynów	torfowiskowy	8,75	1983
	Celestynowski Grąd	Celestynów	leśny	8,35	1987
	Pogorzelski Mszar	Otwock	torfowiskowy	35,04	1987
	Żurawinowe Bagno	Celestynów	torfowiskowy	2,33	1994
otwocki/ piaseczyński	Łachy Brzeskie	Karczew/ Góra Kalwaria	faunistyczny	476,31	1998
	Wyspy Świdzkie	Konstancin -Jeziorna/ Józefów/ Karczew/ Otwock	faunistyczny	572,28	1998
otwocki/ piaseczyński/ warszawski	Wyspy Zawadowskie	Józefów/ Konstancin -Jeziorna/ Warszawa	faunistyczny	15,65	1998
piaseczyński	Biele Chojnowskie	Piaseczno	florystyczny	14,10	1979
	Chojnów	Piaseczno	leśny	12,14	1979
	Obory	Konstancin -Jeziorna	leśny	44,34	1979
	Skarpa Oborska	Konstancin -Jeziorna	krajobrazowy	15,65	1981
	Łęgi Oborskie	Konstancin -Jeziorna	leśny	48,31	1981
	Łyczyńskie Olszyny	Konstancin -Jeziorna	leśny	25,38	1982
	Pilawski Grąd	Piaseczno	leśny	4,04	1984
	Łoś	Prażmów	leśny	11,02	1989
	Las Pęcherski	Piaseczno	leśny	14,99	1989
	Uroczysko Stephena	Piaseczno	leśny	49,15	1989
	Skarpa Jeziorki	Prażmów	leśny	7,13	1993

pruskowski	Stawy Raszyńskie	Raszyn	faunistyczny	110,00	1978
	Młochowski Grąd	Nadarzyn	leśny	27,00	1983
	Młochowski Łęg	Nadarzyn	leśny	12,04	1984
warszawski	Las im. Jana III Sobieskiego	Warszawa	leśny	113,92	1952
	Las Bielański	Warszawa	krajobrazowy	130,82	1973
	Las Kabacki	Warszawa	krajobrazowy	902,68	1980
	Olszynka Grochowska	Warszawa	krajobrazowy	56,35	1983
	Jeziro Czerniakowskie	Warszawa	krajobrazowy	46,83	1987
	Las Natoliński	Warszawa	leśny	105,00	1991
	Skarpa Ursynowska	Warszawa	krajobrazowy	22,65	1996
	Morysin	Warszawa	krajobrazowy	53,46	1996
	Kawęczyn	Warszawa	florystyczny	69,54	1998
	Bagno Jacka	Wesoła	torfowiskowy	19,76	1981
warszawski zachodni	Łosiowe Błota	Stare Babice	torfowisko- wy	30,67	1980
	Wolica	Ożarów Mazowiecki	leśny	50,39	1984
	Jeziro Kiełpińskie	Łomianki	wodny	18,58	1988
	Kalinowska Łąka	Stare Babice	florystyczny	3,47	1989
wołomiński	Dębina I	Klembów	leśny	51,21	1952
	Grabicz	Kobyłka	faunistyczny	29,34	1978
	Horowe Bagno	Marki	faunistyczny	43,82	1988
żyrardowski	Grądy Osuchowskie	Mszczonów	leśny	96,39	1982
	Puszcza Mariańska	Puszcza Mariańska	leśny	120,32	1983
	Rawka	Puszcza Mariańska	krajobrazowy	487,00	1983
	Dąbrowa Radziejowska	Radziejowice	leśny	51,27	1984
	Stawy Gnojna	Mszczonów/ Radziejowice	faunistyczny	19,35	2004

Na obszarach objętych ochroną prawną obowiązują zasady gospodarowania (ograniczenia, zakazy, nakazy) określone w *Ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody i aktach wykonawczych* (rozporządzenia, plany ochrony). Plan ochrony (podstawowy dokument regulujący zasady ochrony przyrody parku narodowego, rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i obszarów *Natura 2000*) posiada Mazowiecki Park Krajobrazowy (rozporządzenie Wojewody Mazowieckiego z dnia 16 kwietnia 2004 roku), Bolimowski Park Krajobrazowy (rozporządzenie Wojewody Łódzkiego z dnia 27 lutego 2008 roku) oraz 3 wiślane rezerваты przyrody: Łachy Brzeskie, Wyspy Świderskie i Wyspy Zawadowskie (2003 r.) i rezerwat leśny Dębina (2008 r.). Dokument taki jest opracowywany dla Kampinoskiego Parku Narodowego i Chojnowskiego Parku Krajobrazowego. Dla Kampinoskiego Parku Narodowego w sytuacji braku planu ochrony obowiązują coroczne projekty zadań ochronnych, które uwzględniają: identyfikację i ocenę istniejących oraz potencjalnych zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych, a także sposoby eliminacji lub ograniczania tych zagrożeń i ich skutków; opis sposobów ochrony czynnej ekosystemów, z podaniem rodzaju, rozmiaru i lokalizacji poszczególnych zadań; opis sposobów czynnej ochrony gatunków roślin, zwierząt lub grzybów; wskazanie obszarów objętych ochroną ścisłą, czynną oraz krajobrazową. W zagospodarowaniu terenów otaczających KPN szczególnie istotne jest uwzględnienie korytarzy ekologicznych, zapewniających powiązania przyrodnicze puszczy z otoczeniem, tj. z doliną Wisły oraz innymi kompleksami leśnymi. W parkach krajobrazowych i obszarach chronionego krajobrazu istotne dla zagospodarowania przestrzennego ograniczenia dotyczą m.in.:

- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko,
- likwidowania zadrzewień śródpolnych,
- pozyskiwania dla celów gospodarczych skał i minerałów,
- wykonywania prac zniekształcających rzeźbę terenu,
- dokonywania zmian stosunków wodnych,
- lokalizowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów zbiorników wodnych,
- przekształcania zbiorników wodnych.

Zagospodarowanie obszarów chronionego krajobrazu uzależnione jest od pełnionych przez nie funkcji: otulinowej, rekreacyjnej i łącznikowej. W ich granicach dopuszcza się ekstensywny sposób zagospodarowania, który zapewnia stan względnej równowagi ekologicznej systemom przyrodniczym. W zakresie zagospodarowania przestrzennego zasady gospodarowania dotyczą:

- zakazu lokalizowania obiektów przemysłowych i rolniczych uciążliwych dla środowiska,
- unikania lokalizacji obiektów z rozbudowaną infrastrukturą techniczną i komunikacyjną,

- maksymalnego ograniczenia przekształceń powierzchni ziemi,
- zachowania i pomnażania zasobów zieleni,
- zakazu lokalizacji obiektów uciążliwych,
- ograniczenia w przeprowadzeniu głębszych prac ziemnych,
- ograniczenia chemizacji w rolnictwie i w gospodarce leśnej.

W Planie ustala się obszary predystynowane do objęcia ochroną prawną, w tym:

- w formie parków krajobrazowych:
 - dolinę Wisły na odcinku od Płocka do Warszawy oraz dolne odcinki Narwi i Bzury (koncepcja utworzenia Wiślańsko-Narwiańskiego Parku Krajobrazowego),
 - dolinę Wisły na odcinku od miejscowości Konstancin-Jeziorna do Dęblina (Park Krajobrazowy Wisły Środkowej),
 - dolinę Bugu jako powiększenia istniejącego Nadbużańskiego Parku Krajobrazowego,
- w formie rezerwatów przyrody: Biały Ług, dolina Jeziorki, Fidest, Kępy Śladowskie, Struga Pogorzelska, Wyspy Smoszewskie, Zakroczymskie Parowy.

Granice obszarów predystynowanych do objęcia ochroną oznaczają, że ich uściślenie lub zmiana nastąpi na etapie opracowania dokumentacji przyrodniczej i projektów odpowiednich rozporządzeń (województwa, ministra), dotyczących utworzenia obszaru objętego ochroną prawną.

W Planie dopuszcza się obejmowanie ochroną prawną obszarów innych niż wymienione wyżej, a zapewniających ochronę kompleksów przyrodniczych o wysokim potencjale biotycznym oraz ochronę gatunkową roślin, zwierząt i grzybów.

W zakresie utrzymania walorów środowiska przyrodniczego i krajobrazu w Planie ustala się:

- ochronę, zachowanie i wzbogacanie lokalnych walorów przyrodniczych i krajobrazowych terenu, na które składają się: tereny lasów, tereny zieleni (parki, skwery, ogródki działkowe, zieleni miejska, przydomowa), zadrzewienia, łąki, wody otwarte, elementy rzeźby terenu oraz gleby wysokich klas bonitacyjnych,
- utrzymanie dolin rzecznych z towarzyszącymi zbiorowiskami, które tworzą system korytarzy ekologicznych (w szczególności o znaczeniu międzynarodowym Wisły i Bugu), umożliwiające rozprzestrzenianie się gatunków roślin i zwierząt,
- wdrażanie strategii rozwoju obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski (część powiatu wyszkowskiego i wołomińskiego).

W zakresie ochrony lasów, tj. utrzymania i zwiększania powierzchni lasów, poprawy struktury wiekowej i odporności na antropopresję oraz ochrony bioróżnorodności, w Planie ustala się:

- utrzymanie istniejących kompleksów leśnych (ograniczenie zmia-

ny przeznaczenia lasów na cele nieleśne) i zachowanie gruntów zadrzewionych i zakrzewionych (śródpolnych, przydrożnych, nadwodnych),

- zwiększenie lesistości (preferowane głównie w gminach położonych wzdłuż Wisły, Bzury i Bugu) oraz wprowadzanie zadrzewień, zakrzewień oraz skupień roślinności o różnych funkcjach (pozostały obszar),
- prowadzenie zrównoważonej, wielofunkcyjnej (ekologicznej, produkcyjnej i gospodarczej) gospodarki leśnej.

W zakresie ochrony walorów uzdrowiskowych miejscowości Konstancin-Jeziorna w *Planie* adaptuje się ustanowione strefy ochrony uzdrowiskowej: A, B, C wraz z obowiązującymi zasadami gospodarowania, wynikającymi z przepisów szczególnych (*Ustawa z dnia 28 lipca 2005 roku o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych*). Gmina Konstancin-Jeziorna posiadająca status gminy uzdrowiskowej ma obowiązek opracowania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, w którym należy uwzględnić zakazy, nakazy i ograniczenia związane z utrzymaniem walorów uzdrowiskowych. *Plan* dopuszcza możliwość wykorzystania warunków naturalnych dla lecznictwa uzdrowiskowego (złoża naturalnych surowców leczniczych, klimat o właściwościach leczniczych) – poza gminą Konstancin-Jeziorna – innych obszarów i miejscowości, które uzyskają status uzdrowiska, zgodnie z przepisami szczególnymi.

4.2.2.

Kształtowanie układu terenów otwartych poprzez tworzenie zielonego pierścienia wokół Warszawy

W celu utrzymania ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej obszarów o znaczących funkcjach przyrodniczych, ochrony rolniczych terenów otwartych oraz ochrony struktury przestrzennej przed chaotyczną urbanizacją wskazuje się tereny predystynowane do kształtowania zielonego pierścienia wokół Warszawy. Za elementy zielonego pierścienia przyjmuje się tereny otwarte położone poza obszarem zwartej zabudowy, a powiązane funkcjonalnie z obszarem miasta, które otaczają go względnie zwartym pierścieniem o zmiennej szerokości (*Ryc. 17*). Tereny otwarte wnikaające w tkankę miejską w postaci klinów połączonych z zewnętrzną częścią pierścienia stanowią już część struktury miasta, pełniąc szczególną rolę tzw. systemie przyrodniczym miasta.

- Na strukturę przyrodniczą terenów predystynowanych do kształtowania zielonego pierścienia wokół Warszawy składają się:

- doliny rzeczne, przede wszystkim rzek: Wisły, Bugu, Narwi, Świdra, Jeziorki,
- większe kompleksy leśne, głównie: Puszcza Kampinowska, lasy celestynowsko-otwockie, Lasy Chojnowskie, lasy w rejonie Rembertowa, Nieporętu, Białobrzegów, Radzymina,
- rolnicze tereny otwarte z zachowanym harmonijnym krajobrazem, głównie w zachodniej i południowej części OMW.

Doliny rzeczne wraz z większymi kompleksami leśnymi w większości objęte różnymi formami ochrony prawnej (Kampinoski Park Narodowy, parki krajobrazowe: Mazowiecki, Chojnowski, Nadbużański, obszary *Natura 2000*, obszary chronionego krajobrazu) stanowią główne kierunki zasilenia ekologicznego systemu przyrodniczego miasta Warszawy.

Na terenach rolniczych położonych w zachodniej i południowej części OMW istotne znaczenie dla prawidłowego kształtowania zielonego pierścienia mają lokalne walory przyrodniczo-krajobrazowe terenu, na które składają się płaty leśne, tereny zadrzewień, wody powierzchniowe i gleby wysokich klas bonitacyjnych oraz ciągi powiązań przyrodniczych (strefy o dużym udziale terenów aktywnych biologicznie).

- Na terenach predystynowanych do kształtowania zielonego pierścienia wskazane są następujące zasady zagospodarowania:
 - utrzymanie ciągłości przestrzennej i funkcjonalnej systemu obszarów o dużych wartościach przyrodniczo-krajobrazowych oraz wysokim potencjale biotycznym dla zachowania różnorodności biologicznej oraz regulacji warunków klimatycznych i hydrologicznych; zagospodarowanie terenów na obszarach objętych ochroną prawną powinno odpowiadać wymogom ustawy o ochronie przyrody,
 - obejmowanie ochroną prawną obszarów cennych przyrodniczo i krajobrazowo poprzez ustanawianie różnych form ochrony przyrody,
 - utrzymanie i kształtowanie terenów o dużej przydatności dla rolnictwa (szczególnie w gminach: Babice, Baranów, Błonie, Brwinów, Chynów, Góra Kalwaria, Grodzisk Mazowiecki, Kampinos, Konstancin-Jeziorna, Leszno, Ożarów Mazowiecki, Sochaczew i Teresin) poprzez: ograniczanie przeznaczania terenów na cele nierolnicze, zakładanie i pielęgnowanie śródpolnych pasów zadrzewień, zachowanie mozaikowatych krajobrazów rolniczych, racjonalne użytkowanie naturalnych zbiorowisk roślinnych i zwierzęcych (zbiorniki wodne, śródpolne, oczka wodne, bagna, miedze),
 - zachowanie układu hydrograficznego i ochrona wód powierzchniowych przed zanieczyszczeniami oraz ich likwidacją (zasypywaniem cieków, oczek wodnych),
 - wdrażanie działań mających na celu udostępnienie Leśnego

Kompleksu Promocyjnego Lasy Warszawskie, m.in. dla potrzeb edukacyjnych, turystycznych i rekreacyjnych,

- utrzymanie lub tworzenie pasów zadrzewień i zakrzewień wzdłuż cieków i zbiorników wodnych jako naturalnej obudowy biologicznej, ograniczającej spływ zanieczyszczeń z terenów użytkowanych rolniczo,
- utrzymanie powierzchni terenów łąk i pastwisk poprzez ochronę przed zmianą użytkowania i zmianą warunków siedliskowych (poza terenami wskazanymi do zainwestowania w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego); szczególnej ochronie podlega m.in. zespół Łąk Jaktorowskich ze zbiornikami wodnymi,
- zachowanie przyrodniczej przestrzeni otwartej pomiędzy terenami zabudowanymi m.in. poprzez określanie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego minimalnej powierzchni biologicznie czynnej,
- uwzględnianie powiązań przyrodniczych stanowiących szlaki migracji zwierząt przy budowie, rozbudowie i przebudowie dróg publicznych, w szczególności dróg krajowych nr 2 i nr 8 oraz drogi wojewódzkiej nr 580,
- tworzenie warunków dla wypoczynku mieszkańców miast (m.in. szlaki turystyczne, ścieżki edukacyjne, gospodarstwa agoturystyczne),
- racjonalne wykorzystanie przestrzeni zurbanizowanej oraz zapobieganie zlewaniu się sąsiadujących ze sobą obszarów zurbanizowanych poprzez wyznaczanie w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego stref umożliwiających zachowanie lokalnych walorów przyrodniczych, w tym mozaiki krajobrazów leśnych, łąkowych i dolinowych.

W obszarze zielonego pierścienia gminy ponoszą szczególną odpowiedzialność za wyznaczenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego odpowiedniego zasięgu terenów biologicznie aktywnych.

4.2.3.

Ochrona powierzchni ziemi

- W *Planie* ustala się racjonalne gospodarowanie zasobami kopalni¹ poprzez:
 - wykorzystanie ich zasobów prowadzące do zmniejszenia wydobycia oraz zastępowania substytutami zamiennymi,

¹ Na *Ryc. 18* zaznaczono obszary występowania udokumentowanych złóż kopalni.

- określenie zasad gospodarowania na terenach złóż kopalin w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (zgodne z przepisami prawa geologicznego), w tym m.in.: określenie warunków zachowania bezpieczeństwa, ochrony złóża i obiektów budowlanych, filarów ochronnych,
- prowadzenie eksploatacji surowców mineralnych, zgodnie z decyzją wojewody lub starosty powiatu, a po zakończeniu wydobywania rekultywacja wyrobiska w kierunku określonym w koncesji,
- uwzględnienie ochrony cennych form geomorfologicznych oraz unikatowych biocenoz i różnorodności genetycznych w celu zachowania naturalnego środowiska dla przyszłych pokoleń przy prowadzeniu eksploatacji surowców metodą odkrywkową,
- ograniczanie lub niepodjęcie eksploatacji na terenach cennych przyrodniczo lub w bezpośrednim ich sąsiedztwie oraz na glebach o wysokich klasach bonitacyjnych. Dotyczy to głównie terenów, na których dewastacji ulegną istniejące ekosystemy lub formy geomorfologiczne podlegające ochronie prawnej,
- rekultywację terenów poeksploatacyjnych.

Zasady gospodarowania dotyczą również innych niż wskazane na *Ryc. 18* obszarów złóż kopalin udokumentowanych w wyniku prowadzonych prac badawczych i dokumentacyjnych.

Plan wskazuje obszary występowania złóż kopalin, których eksploatacja może być konfliktowa w aspekcie zachowania walorów przyrodniczych, w szczególności na terenie gmin: Nieporęt, Serock i Wieliszew (powiat legionowski), Tarczyn (powiat piaseczyński), Mszczonów i Radziejowice (powiat żyrardowski), Dąbrówka, Marki (powiat wołomiński), Cegłów, Kałuszyn, Mrozy i Siennica (powiat miński), Grójec i Wyszaków.

- W odniesieniu do gleb o najwyższej przydatności dla rolnictwa (głównie na Równinie Łowicko-Błońskiej) ustala się ich ochronę poprzez ograniczenie przeznaczania na cele nierolnicze – dostosowanie formy zagospodarowania terenu do naturalnego, biologicznego potencjału gleb.
- Ustala się utrzymanie naturalnych elementów rzeźby oraz ochronę obszarów narażonych na niebezpieczeństwo osuwania się mas ziemnych poprzez:
 - utrzymywanie, pielęgnowanie i uzupełnianie roślinności na stokach skarp w celu zapewnienia stabilności stoków i ograniczenia ich erozji,
 - spełnienie szczególnych warunków lokalizacji inwestycji w pasie o szerokości 100 m od górnej korony stoku skarpy i 50 m od dolnej krawędzi (sporządzanie ekspertyz geotechnicznych, określających m.in.: warunki posadowienia, miejsca bezpiecznego usytuowania obiektów, sposoby przeciwdziałania procesom osuwiskowym i zabezpieczenia przed ich uruchomieniem),

- ograniczenie działalności inwestycyjnej w obrębie Skarpy Warszawskiej wraz z terenami położonymi w odległości 30 m od korony i 20 m od dolnej krawędzi stoku za wyjątkiem inwestycji celu publicznego,
- obowiązek sporządzenia ekspertyzy geotechnicznej.

Na rysunku *Planu* zaznaczone zostały eksponowane w krajobrazie naturalne elementy rzeźby: Skarpa Warszawska i skarpy tarasu zalewowego Wisły, Bugu i Narwi oraz występujące miejscowo większe obszary zagrożone ruchami masowymi, związane z rzekami: Wisłą, Narwią, Bugiem, Wkrą, Jeziorką, Pisią, Bzurą i Liwcem.

4.2.4.

Poprawa standardów jakości środowiska

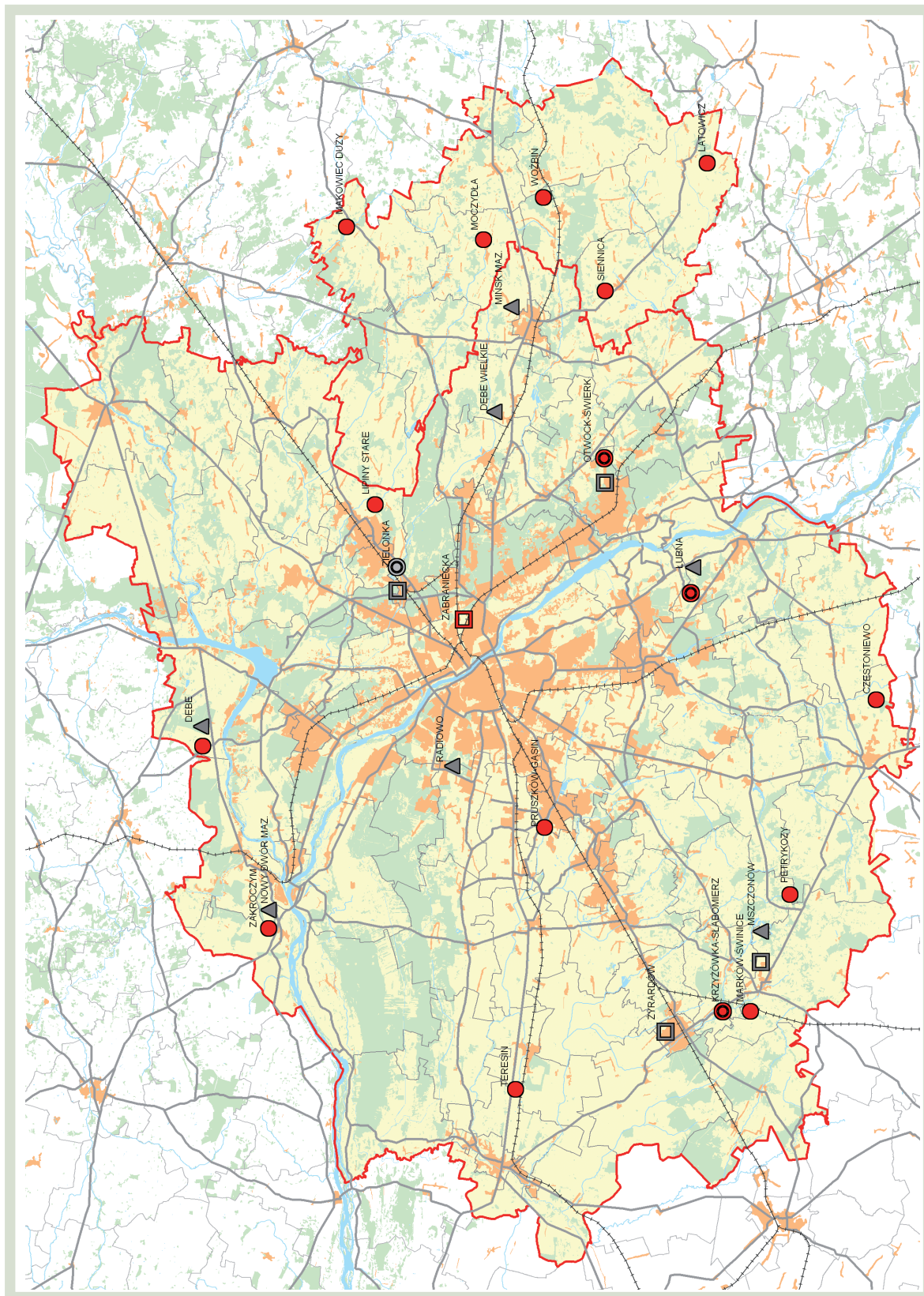
- W *Planie* ustala się ograniczanie uciążliwości hałasu komunikacyjnego i dążenie do poprawy jakości powietrza, zgodnie z obowiązującymi standardami poprzez:
 - budowę obwodnic miast na obszarach, na których występują przekroczenia wartości dopuszczalnych,
 - rozbudowę i modernizację sieci drogowo-ulicznej i stosowanie tzw. cichych nawierzchni,
 - budowę ekranów akustycznych wzdłuż ruchliwych ciągów komunikacyjnych na obszarach zabudowanych,
 - zwiększanie konkurencyjności transportu publicznego w stosunku do samochodu osobowego, w szczególności modernizowanie i rozbudowę komunikacji tramwajowej, modernizację transportu kolejowego (kolej podmiejska) i rozwój metra,
 - rozszerzanie stref miast wolnych od ruchu samochodowego lub stref z ograniczeniami dla tego typu ruchu oraz rozwijanie transportu rowerowego i pieszego,
 - ograniczanie emisji powierzchniowej i niskiej emisji rozproszonej komunalno-bytowej – wskazane stosowanie niskoemisyjnych paliw i technologii na terenach niewyposażonych w sieć ciepłowniczą oraz rozbudowa centralnych systemów zaopatrzenia w energię,
 - wzrost wykorzystania potencjału odnawialnych źródeł energii, jak: biomasa, woda, wiatr, energia słoneczna i geotermalna (m.in. Termy Mazowieckie w gminie Mszczonów).

Plan wskazuje orientacyjne strefy uciążliwości akustycznej od istniejących lotnisk; Warszawa-Okęcie, Warszawa-Bemowo, Modlin, Mińsk Mazowiecki i Sochaczew (rysunek *Planu*). Uwzględniono również obszar ograniczonego użytkowania ze strefą ograniczeń zabudowy mieszkaniowej,

określony Rozporządzeniem nr 50 Wojewody Mazowieckiego z dnia 7 sierpnia 2007 roku w sprawie utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania dla Portu Lotniczego im. Fryderyka Chopina w Warszawie. W zależności od natężenia poziomu dźwięku (równoważnego), w obszarze tym zasady ograniczeń w zagospodarowaniu mogą dotyczyć:

- nieprzeznaczania terenów i budynków (w całości lub w części) pod obiekty przeznaczone na stały lub wielogodzinny pobyt ludzi (szpitale, domy opieki, szkoły, obiekty mieszkaniowe i rekreacyjno-wypoczynkowe),
 - zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej (towarzyszącej innym funkcjom obszaru) – winna być ona realizowana na warunkach określonych w planie zagospodarowania przestrzennego (lub w decyzji o warunkach zabudowy),
 - przestrzegania wymagań technicznych dotyczących budynków, które zapewnią izolacyjność akustyczną przegród zewnętrznych i wewnętrznych (ścian, okien i drzwi, dachów, stropodachów) oraz klimat akustyczny w pomieszczeniach.
- W *Planie* w odniesieniu do wód powierzchniowych i podziemnych ustala się:
 - zachowanie istniejącego układu hydrograficznego i ochronę przed zanieczyszczeniami – zakaz wprowadzania nieoczyszczonych ścieków oraz zasypywania jezior, cieków i oczek wodnych,
 - poprawę jakości wód poprzez szereg działań: likwidację zrzutów nieoczyszczonych ścieków (w szczególności z terenu lewobrzeżnej Warszawy), sukcesywne obejmowanie systemem kanalizacji sanitarnej obszarów zurbanizowanych, wdrażanie programu rolno-środowiskowego, stanowiących realizację postanowień Ramowej Dyrektywy Wodnej,
 - utrzymanie naturalnego charakteru obudowy biologicznej koryt rzek (w szczególności: Wisły, Bugu, Narwi, Bzury, Świdra) i zbiorników wodnych oraz możliwość renaturalizacji systemów wodnych,
 - wspieranie działań stymulujących rozwój małej retencji (zgodnie z *Programem małej retencji województwa mazowieckiego*), obejmujących odbudowę zdewastowanych obiektów, modernizację funkcjonujących urządzeń oraz realizację nowych przedsięwzięć,
 - ochronę wód podziemnych poziomu czwartorzędowego (podstawowe źródło zaopatrzenia ludności w wodę) oraz poziomu trzeciorzędowego (wody oligoceńskie) ze względu na jego strategiczne znaczenie dla mieszkańców Warszawy.
 - W zakresie porządkowania gospodarki odpadami w *Planie* przyjmuje się realizację kompleksowego systemu gospodarki odpada-

Ryc. 30. Gospodarka odpadami

Źródło: opracowanie własne MBPR

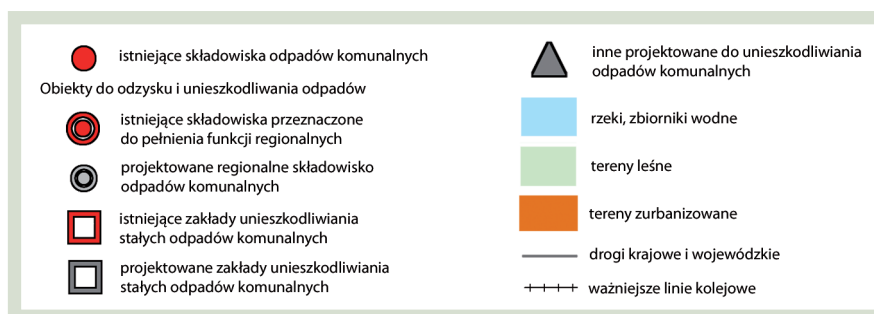
mi, zgodnie z przyjętą Uchwałą Nr 164/07 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 15 października 2007 roku – *Wojewódzkim Planem Gospodarki Odpadami dla Mazowsza na lata 2007-2011 z uwzględnieniem lat 2012-2015 (aktualizacja)*. Zakłada on m.in. selektywną zbiórkę wszystkich rodzajów odpadów, gromadzenie odpadów w pobliżu miejsca wytwarzania, stosowanie technologii unieszkodliwiania odpadów minimalizującej oddziaływanie na środowisko przyrodnicze.

Przyjmuje się regionalizację stanowiącą główny układ odniesienia dla systemowych ponadlokalnych rozwiązań dotyczących gospodarki odpadami komunalnymi (Ryc. 30).

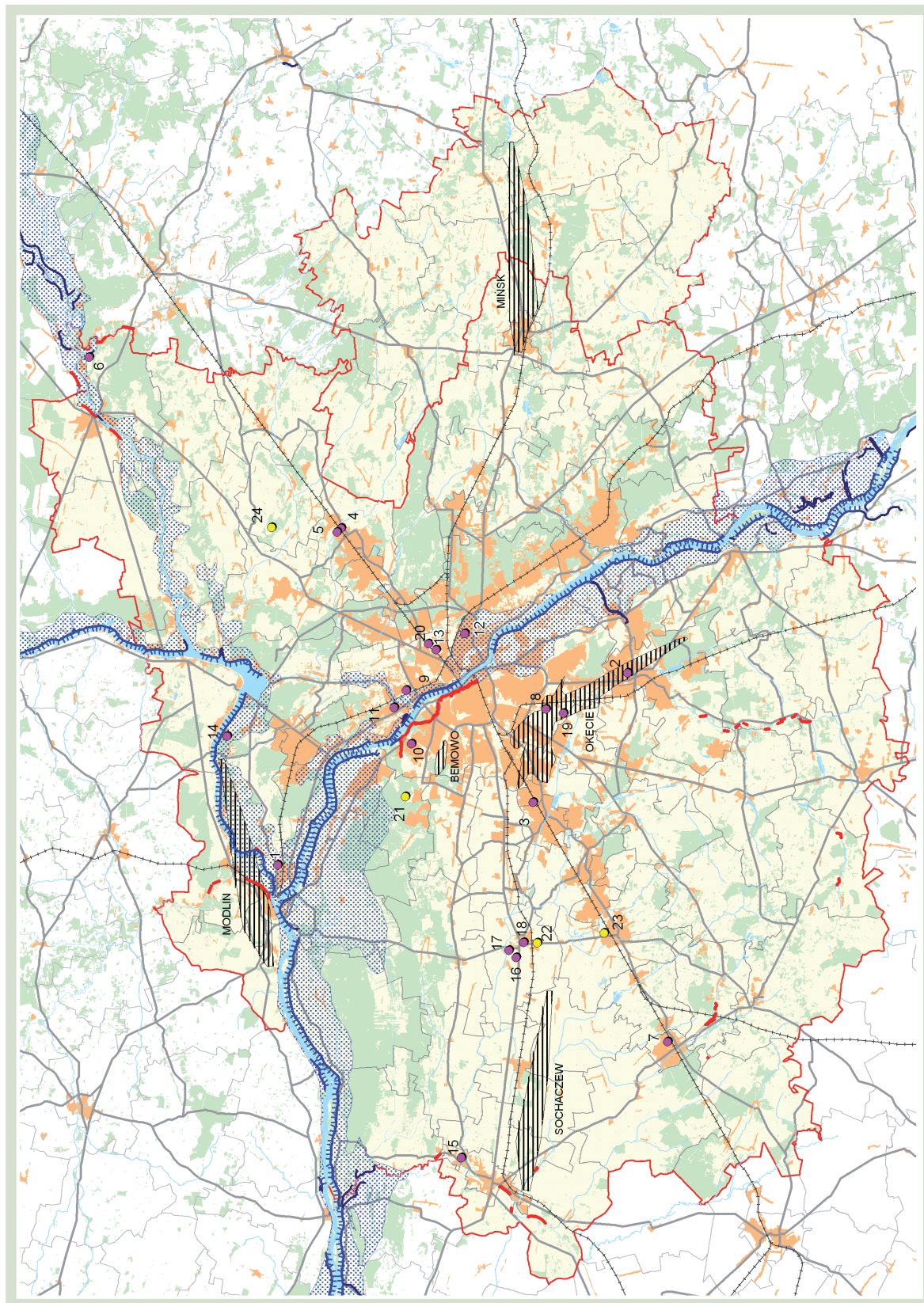
W *Planie* przyjmuje się istniejące i projektowane obiekty wskazane w *Wojewódzkim Planie Gospodarki Odpadami*, w tym m.in.:

- zakłady unieszkodliwiania odpadów w Warszawie, na terenie gminy Otwock, w Mińsku Mazowieckim, Mszczonowie, Zakroczymiu, Zielonce, Żyrardowie,
- składowiska regionalne: Krzyżówka-Słabomierz, Łubna, Otwock-Świerk oraz planowane na terenie gminy Zielonka,
- składowiska odpadów innych niż komunalne w miejscowościach: Jeziorna, Kludyn, Kraśnicza Wola, Marki, Warszawa,
- obiekty i instalacje uzupełniające system unieszkodliwiania odpadów (kompostownie, sortownie), m.in. w Grodzisku Mazowieckim, Łomiankach, Łubnej, Markach, Pruszkowie, Radiowie, Warszawie, Wołominie.

W *Planie* dopuszcza się realizację innych obiektów i instalacji niezbędnych dla prawidłowego funkcjonowania zintegrowanego systemu gospodarki odpadami, m.in. stacji demontażu odpadów wielkogabarytowych, instalacji do zbierania, odzysku i przetwarzania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego, stacji przeładunkowych, instalacji do unieszkodliwiania olejów odpadowych, odpadów medycznych i weterynaryjnych, instalacji do przetwarzania pojazdów wycofanych z eksploatacji, instalacji do odzysku i unieszkodliwiania zużytych baterii i akumulatorów, instalacji do odzysku i unieszkodliwiania odpadów przemysłowych, instalacji do odzysku i recyklingu odpadów budowlanych, instalacji do unieszkodliwiania osadów ściekowych oraz punkty zbiórki odpadów o wartości surowcowej, wielkogabarytowych, budowlano-remontowych, niebezpiecznych.

Ryc. 31. Ochrona przed zagrożeniami

Źródło: opracowanie własne MBPR

W *Planie* ustala się sukcesywną likwidację istniejących składowisk odpadów komunalnych, poza wskazanymi do pełnienia funkcji składowisk regionalnych oraz likwidację mogiłników Kamion I i Kamion II w gminie Puszcza Mariańska. Tereny po likwidowanych i rekultywowanych składowiskach mogą być przeznaczane na cele gospodarcze, w tym instalacje gospodarki odpadami (sortownie, punkty gromadzenia odpadów), energetyki odnawialnej oraz zalesienia.

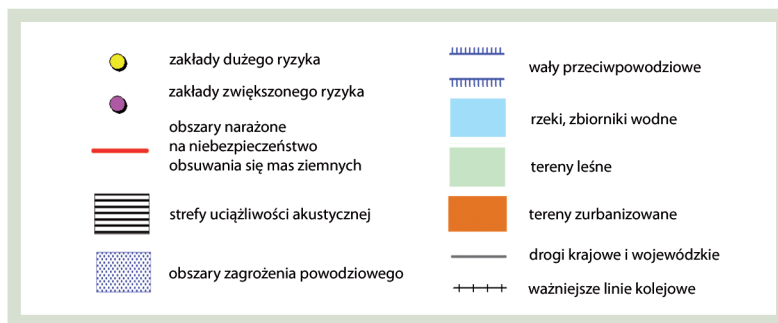
4.2.5. Ochrona przed zagrożeniami

- W zakresie ochrony przeciwpowodziowej w *Planie* wskazuje się obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi (rysunek *Planu* oraz *Ryc. 31*) obejmujące:

- obszary bezpośredniego zagrożenia, tj. tereny między wałem a linią brzegu oraz tereny rzek nieobwałowanych, wyznaczone przez Regionalny Zakład Gospodarki Wodnej z uwzględnieniem częstotliwości występowania powodzi (raz na 100 lat), ukształtowania dolin rzecznych i tarasów zalewowych, stref przepływu wezbrań powodziowych, terenów zagrożonych osuwiskami skarp lub zboczy, terenów depresyjnych i bezodpływowych,
- obszary potencjalnego zagrożenia, tj. tereny narażone na zalanie w sytuacji przelania się wód przez koronę wału, uszkodzenia, zniszczenia wału lub innych budowli ochronnych pasa technicznego.

Dla obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią w *Planie* ustala się:

- ochronę obiektów infrastruktury technicznej, tj. wałów przeciwpowodziowych, mostów itp. oraz zapewnienie niezakłóconego poboru wody z rzek i odbioru ścieków oczyszczonych,
- zakaz wprowadzenia nowej zabudowy kubaturowej i innej, stanowiącej przeszkodę dla przepływu wielkich wód,

Ryc. 31

• Zakłady zwiększonego ryzyka:

1. Reckitt Benckiser (Poland) SA
2. TDP Sp. z o.o.
3. ZAP Sznajder Batterien SA
4. WARS GAZ Sp. z o.o. GRUPA PEGA
5. DJCHEM CHEMICALS POLAND SA
6. J. B. Cosmetics Comindex Group Sp. z o.o.
7. GAZGROD Sp.j. Rzeski, Piasecki, Osial
8. PETROPOL Sp. z o.o.
9. Chłodnie Warszawskie Morspol SA
10. Zakład Produkcji Gazów Powietrznych
11. Tarchomińskie Zakłady Farmaceutyczne POLFA SA
12. CNPP RADWAR SA
13. Przedsiębiorstwo Handlu Chemikaliami CHEMIA
14. MPWiK SA m.st. Warszawa
15. Procter and Gamble Operations Sp. z o.o.
16. KAZGOD Sp. z o.o.
17. Centrum Dystrybucyjne Błonie Sp. z o.o.
18. Fertico Sp. z o.o.
19. PZL EADS Warszawa-Okęcie SA
20. Air Products Sp. z o.o.

• Zakłady dużego ryzyka:

21. PKN ORLEN SA Baza Magazynowa nr 101
22. Centralny Magazyn Dystrybucyjny Bayer Cropscience Sp. z o.o.
23. Raben Polska Sp. z o.o.
24. Operator Logistyczny Paliw Płynnych Sp. z o.o. Baza Paliw nr 5

Zagrożenia wystąpienia poważnych awarii w Obszarze Metropolitalnym Warszawy (Ryc. 31) związane są z występowaniem tzw. zakładów o dużym ryzyku i zakładów o zwiększonym ryzyku oraz transportem materiałów niebezpiecznych (transport: samochodowy, kolejowy, rurociągiem). Zakłady o dużym ryzyku wystąpienia poważnych awarii zlokalizowane są poza miastem stołecznym, tj. w gminach: Błonie, Grodzisk Mazowiecki, Izabelin, Klembów. W Warszawie, w różnych dzielnicach: Białołęka, Bielany, Praga Południe, Targówek, Włochy znajduje się 8 zakładów o zwiększonym ryzyku wystąpienia poważnych awarii (z 22 w OMW). Poza stolicą zakłady tej grupy występują w Błoniu, Górze Kalwarii, Kamieńczuku (gm. Wyszaków), Nowym Dworze Mazowieckim, Piasecznie, Piastowie, Sochaczewie, Wieliszewie k./Zegrza, Wołominie i Żyrardowie.

- zakaz prowadzenia robót ziemnych (poza regulacyjnymi), zmniejszających przekrój czynny koryta oraz zakaz składowania odpadów w międzywalu,
- ograniczenie lokalizacji takich elementów infrastruktury technicznej, jak drogi kołowe, linie elektryczne, rurociągi itp., z wyjątkiem obiektów związanych z przekroczeniami koryta rzeki, ujęciami wody, wylotami ścieków – pod warunkiem zachowania wymaganych zasad bezpieczeństwa,
- zachowanie walorów przyrodniczych koryt rzek i terenów nadbrzeżnych, w tym zachowanie ciągłości korytarzy ekologicznych,
- utrzymanie naturalnych osypisk i plaż przybrzeżnych,
- dopuszczenie wykorzystania terenów do funkcji rekreacyjno-sportowych.

Dla obszarów potencjalnego zagrożenia powodzią oraz terenów zagrożonych powstaniem osuwisk ustala się ograniczone zagospodarowanie, tj. zakaz lokalizowania nowych inwestycji znacząco oddziałujących na środowisko (cementarzy, składowisk odpadów, zbiorników paliw, magazynów środków chemicznych oraz innych obiektów szkodliwych dla środowiska). Ewentualna lokalizacja zabudowy winna być poprzedzona ekspertyzą geotechniczną w celu określenia stopnia ryzyka.

- **W zakresie ochrony przed poważnymi awariami w *Planie* ustala się:**
 - sukcesywne przenoszenie zakładów stwarzających zagrożenie poważnymi awariami (zaznaczone na rysunku planu) z terenów zabudowy mieszkaniowo-usługowej,
 - lokalizowanie zakładów w bezpiecznej odległości od siebie, od osiedli mieszkaniowych, obiektów użyteczności publicznej oraz obiektów zamieszkania zbiorowego,
 - zakaz lokalizacji zakładów przemysłowych na terenach zalewowych rzek,
 - koordynacja działań zabezpieczających przed zagrożeniami środowiska, związanych z potencjalnymi awariami międzynarodowych rurociągów naftowych („Przyjaźń”), gazociągów wysokiego ciśnienia oraz transportem kolejowym i drogowym ładunków niebezpiecznych,
 - wyznaczanie miejsc parkowania pojazdów przewożących materiały niebezpieczne przy drogach ekspresowych, szybkiego ruchu i autostradach oraz przy głównych drogach wjazdowych do miast, zgodnie z przepisami szczególnymi.

4.3.

Wspomaganie rozwoju społecznego

Polityka rozwoju ludnościowego powinna być skierowana na wykorzystanie potencjału rozwojowego z jednej strony i zapobieżenie skutkom negatywnych trendów demograficznych z drugiej. W rozdziale drugim (2.11.), na podstawie analiz sporządzonych na etapie diagnozy, określono obszary problemowe depopulacji i depresji społecznej, do których w pierwszej kolejności powinny być skierowane działania wspierające ich rozwój. Szczególnie dla ww. terenów w *Planie ustala się* (Tabela 15), że działania wspierające rozwój obszarów nasilonego **bezrobocia** powinny być skierowane do miejscowości: Brochów, Cegłów, Dobre, Dębe Wielkie, Halinów, Jakubów, Kałuszyn, Latowicz, Mińsk Mazowiecki, Mrozy, Nowy Dwór Mazowiecki, Nowa Sucha, Pomiechówek, Sochaczew, Siennica, Sominianka, Teresin, Wyszaków, Zabrodzie oraz Zakroczym.

W Planie ustala się następujące kierunki rozwoju infrastruktury społecznej:

- wzmocnienie infrastruktury społecznej o znaczeniu europejskim, krajowym i regionalnym, w tym rozwój szeroko rozumianych usług kontaktów biznesowych i kulturalnych o charakterze międzynarodowym, które obejmuje:
 - rozwój inwestycji o znaczeniu ponadlokalnym, np.: banki, instytucje zarządzania na poziomie europejskim w Warszawie,
 - wzmocnienie pozycji kulturalnej metropolii poprzez promocję i organizację imprez bazujących na potencjale teatrów, filharmonii, galerii,
 - sytuowanie centrów kongresowych i wystawienniczo-targowych, obiektów sportowych i kultury w Warszawie,
- umacnianie ośrodków powiatowych oraz wspomaganie rozwoju miast i miejscowości gminnych (szczególnie w obszarze problemowym), jako wielofunkcyjnych ośrodków aktywizacji rejonów, poprzez poprawę poziomu obsługi ludności, zwłaszcza w zakresie oświaty i ochrony zdrowia:
 - tworzenie nowych placówek specjalistycznych, świadczących opiekę medyczną i nowych form organizacyjnych udzielania świadczeń zdrowotnych oraz kształtowanie i podtrzymanie warunków uzdrowiskowych w strefach ochrony uzdrowiskowej A, B, C w Konstancinie-Jeziornie,
 - rozwój obiektów sportowych, sportowo-rehabilitacyjnych i terenów rekreacyjno-parkowych,
 - tworzenie nowych miejsc stacjonarnej opieki długoterminowej w rejonach, w których brak jest dostępności do tego zakresu świadczeń (zakładów opiekuńczo-leczniczych i pielęgnacyjno-

Tabela 15. Polityka rozwoju społecznego

Polityka	Działanie	Obszar realizacji
Zapobieganie nadmiernym zróżnicowaniom przestrzennym w poziomie rozwoju i warunkach życia ludności, a w szczególności utrwalaniu się terytorialnych skupisk ubóstwa.	Reorientacja zawodowa i działania na rzecz osób zagrożonych bezrobociem, aktywizacja środowisk lokalnych i współpraca z organizacjami społecznymi w celu rozwiązywania problemów społecznych, wyrównywanie warunków udzielania świadczeń zdrowotnych w podstawowej opiece medycznej.	Gminy w obszarze problemowym depresji społecznej oraz tereny zdegradowanej zabudowy wielorodzinnej, blokowiska w technologii prefabrykowanej w miastach.
Umacnianie policentrycznego rozwoju sieci osadniczej w celu aktywizacji obszarów przyległych.	Rozwój miast średnich, spełniających rolę wielofunkcyjnych ośrodków, zachowanie względnie gęstej sieci miast małych i rozwiniętych demograficznie osiedli wiejskich.	Szczególnie gminy w obszarze problemowym depopulacji.
Wspieranie kompleksowej restrukturyzacji i modernizacji technologicznej miast.	Rewitalizacja centrów, wkomponowanie zagospodarowania osiedli i zespołów zabudowy w przestrzeń historyczną i przyrodniczą.	Cały OMW, szczególnie gminy w obszarze problemowym depopulacji.
Stworzenie zróżnicowanych warunków dla rozwijania przestrzennie form aktywności.	Przygotowanie terenów dla lokalizacji przedsięwzięć.	Gminy w obszarze problemowym depresji społecznej i depopulacji.
Stworzenie warunków dla dodatniego salda przepływów migracyjnych, wykorzystanie potencjału ludności migrującej zawodowo.	Zapewnienie terenów dla rozwoju dostępnego budownictwa mieszkaniowego wraz z infrastrukturą towarzyszącą.	Warszawa i gminy podwarszawskie, miasta obszaru problemowego depopulacji.

- opiekuńczych, a także oddziałów geriatrycznych),
- rozwój obiektów o funkcjach kulturalnych (teatry, obiekty oświatowe),
- koncentracja obiektów usługowych i użyteczności publicznej w strefach śródmiejskich,
- wytworzenie w centrach miast i dzielnic Warszawy przestrzeni publicznych z bogatą ofertą usługową (m.in. kultura, rozrywka), np. tereny pod obiekty sportowo-rekreacyjne, oświatowe z funkcją kultury,
- uzupełnianie i wprowadzanie nowych centrów usługowych w strefach przedmieść,
- wprowadzenie funkcji z zakresu obsługi ludności z wielorodzinnymi osiedli mieszkaniowych,
- uzupełnianie programu usługowego wielofunkcyjnych centrów handlowych o zakres usług publicznych,
- rozwój aktywności wystawienniczej i zaplecza turystycznego, związanych z historią i walorami krajobrazowo-kulturowymi,
- wspieranie i wzmacnianie mechanizmów dyfuzji innowacji i postępu w OMW, m.in. poprzez podnoszenie poziomu oświaty i kwalifikacji zasobów pracy (modernizacja bazy szkół oraz likwidacja ekonomicznych i przestrzennych barier dostępności do szkół), obejmujące:
 - utrzymanie i rozwój powszechności i dostępności do szkolnictwa wyższego poprzez:
 - wzmocnienie i rozbudowę zaplecza naukowo-dydaktycznego szkół wyższych,
 - rozwój obiektów edukacyjnych.

Inwestycje celu publicznego w zakresie usług powinny być rozmieszczone w obszarach wskazanych w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin dla rozwoju zabudowy usługowej i mieszkaniowej. Natomiast tereny rozwoju funkcji usługowych, służących współpracy gospodarczej, naukowej, kulturalnej (centra kongresowe, hale wystawiennicze, obiekty służące organizowaniu imprez naukowych, kulturalnych, sportowych) – w obszarach dla rozwoju zabudowy usługowej. Szczegółowe ustalenie usytuowania ww. obiektów powinno nastąpić w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

4.4.

Kształtowanie rozwoju funkcji metropolitalnych

4.4.1.

Innowacyjność

W *Planie* ustala się kierunek polityki przestrzennej OMW w zakresie innowacyjności poprzez tworzenie warunków przestrzennych dla rozwoju nauki i przedsiębiorczości ze szczególnym naciskiem na zdolność tworzenia innowacji oraz wykorzystania w praktyce gospodarczej wyników badań naukowych i prac badawczo-rozwojowych:

- kreację Warszawy na ośrodek innowacyjny o znaczeniu międzynarodowym,
- intensyfikację współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami a jednostkami naukowymi i badawczo-rozwojowymi, m.in. poprzez wykorzystanie potencjału naukowego i akademickiego OMW w tworzeniu nowych inwestycji oraz rozwoju już istniejących (w szczególności z zakresu Bio, Info, Techno),
- rozwój przestrzeni wysokich technologii Centralnego Okręgu Wiedzy, Edukacji, Nauki, Wysokich Technik i Technologii oraz potencjalnych układów klastrowych,
- podejmowanie i rozwój współpracy z międzynarodowymi ośrodkami nauki i innowacji,
- rozwój współpracy z krajowymi ośrodkami naukowymi oraz kształtującymi się ośrodkami rozwoju innowacji (m.in. Biała Podlaska, Chełm, Kielce, Lublin, Łódź, Płock, Puławy, Pułtusk, Radom, Rzeszów, Skierniewice, Świdnik, Zamość),
- wspomaganie rozwoju i wykorzystanie potencjału ośrodków powiatowych i gminnych OMW, w tym: Błonia, Jabłonnej, Józefowa, Legionowa, Nadarzyna, Otwocka, Pruszkowa, Piaseczna, Sulejówka, Żyrardowa, ze względu na umiejscowienie jednostek naukowych, badawczo-rozwojowych, szkół wyższych oraz jednostek finansowych i wspierania biznesu.

W celu wspierania i tworzenia warunków przestrzennych dla rozwoju innowacyjności w OMW ustala się:

- dla Warszawy:
 - lokalizację instytucji o znaczeniu międzynarodowym i krajowym w centralnej części Warszawy jako obszaru reprezentacyjnego, skupiającego życie kulturalne, biznesowe, naukowe i polityczne metropolii,

- rozwój Warszawskiego Parku Technologicznego z lokalizacją dla zorganizowanej działalności gospodarczej i innowacyjnej, związanej z wysoką techniką i technologią oraz skupiającej instytucje o profilu badawczym i naukowym, a także wysoko technologiczne przedsiębiorstwa,
- wykorzystanie dotychczas podejmowanych inicjatyw związanych z powoływaniem do życia parków technologicznych, np.: Technopark Modlin, Kampus Bemowo,
- utworzenia centrum targowo-wystawienniczego w Warszawie,
- kontynuacja przekształceń terenów Służewca Przemysłowego i Wyczółek w obszar o charakterze parku biznesu,
- wykorzystanie istniejących terenów inwestycyjnych dla lokalizacji jednostek biznesowych i naukowych;
- dla powiatów okołowarszawskich:
 - wspieranie kształtowania klastrów przemysłowych: chemicznego lub farmaceutycznego (powiaty: grodziski, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni, wołomiński) oraz elektroniczny (powiaty: piaseczyński, warszawski zachodni, wołomiński),
 - lokalizacje na terenie OMW jednostek B+R lub szkół wyższych o profilu chemicznym lub elektronicznym z uwagi na obecność wielu firm tych branż oraz możliwość rozwoju współpracy jednostek biznesu i nauki w tym zakresie,
 - utworzenie strefy aktywności innowacyjnej (powiaty: grodziski, legionowski, otwocki, piaseczyński, pruszkowski, warszawski zachodni, wołomiński, żyrardowski) poprzez tworzenie centrów wysokiej techniki i technologii oraz transferu innowacji, rozwijanie wyspecjalizowanych produktów i usług.

4.4.2. Turystyka

W Planie ustala się w rejonie miasta Warszawy następujące rejon turystyczne, z określoną niżej formą turystyki:

- miasto Warszawa – ośrodek turystyki biznesowej i kulturowej (miejskiej),
- dolina Wisły – obszar turystyki wodnej oraz przyrodniczej,
- obszar i otoczenie Kampinoskiego Parku Narodowego – obszar turystyki przyrodniczej w tym kwalifikowanej, weekendowej oraz kulturowej,
- rejon Mazowieckiego Parku Krajobrazowego wraz z doliną Świdra – obszar turystyki weekendowej, przyrodniczej i wiejskiej,

Metropolie, skupiając populację o najwyższych dochodach i przyciągając miliony turystów, proponują szeroką gamę usług turystycznych, począwszy od miejscowych zabytków ukazujących historię miejsca, przez liczne muzea skupiające arcydzieła sztuki wszelkich epok oraz budowle współczesnych mistrzów architektury, aż do bardziej lub mniej luksusowych hoteli, eleganckich butików i galerii handlowych oferujących odpowiednio drogie i prestiżowe produkty. Turystyka jest zatem ważną częścią gospodarki metropolii, chociaż jej rola się do tego nie ogranicza. Ważnym czynnikiem, który potem znajduje swoje odbicie w biznesie, jest pozytywny obraz wyniesiony przez turystę z danej metropolii, utrwalając stereotyp miasta jako pięknego i atrakcyjnego miejsca, do którego warto powrócić i zachęcić znajomych (B. Jałowiecki, M. S. Szczepański, *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, 2006, s. 232).

- rejon Chojnowskiego Parku Krajobrazowego z doliną Jeziorki i uzdrowiskiem Konstancin – obszar turystyki uzdrowiskowej i przyrodniczej oraz kulturowej – (Czersk i Góra Kalwaria), wiejskiej i weekendowej,
- rejon Doliny Dolnego Bugu – obszar turystyki wiejskiej i agroturystyki (letniskowej),
- rejon Zalewu Zegrzyńskiego – obszar turystyki wodnej i wiejskiej oraz konferencyjno-szkoleniowej,
- rejon pasma uprzemysłowionego – Żyrardów – obszar turystyki kulturowej.

W Warszawie, będącej centralnym ośrodkiem metropolitalnym, funkcje metropolii kształtują m.in. duże obiekty sportowe, hotele, obiekty wystawienniczo-targowe, centra pozwalające na organizację imprez masowych, w związku z tym w *Planie ustala się*:

- rozwój Warszawy jako ośrodka turystyki biznesowej i kulturowej pełniącego funkcje metropolii europejskiej, stolicy kraju i województwa poprzez:
 - budowę centrum kongresowo-wystawienniczego i widowiskowego, renowację i adaptację istniejących hal i magazynów,
 - wzmocnienie roli miasta jako centrum turystyczno-biznesowego z pełnym wykorzystaniem i podkreśleniem jego walorów historyczno-zabytkowych,
 - budowę hoteli w śródmieściu Warszawy,
 - poprawę infrastruktury, w tym turystycznej, poprzez budowę obiektów sportowych, utworzenie centrum obsługi ruchu turystycznego przy trakcie królewskim oraz (rozbudowa bazy noclegowej o zróżnicowanym standardzie) na obszarze całego miasta i opracowanie tematycznych tras turystycznych, m.in. związanych z historią, powstaniami narodowymi.

Dla pozostałych rejonów turystycznych w *Planie* ustala się:

- rozwój turystyki i rekreacji w dolinie Wisły, Bugu i innych trasach wodnych z wykorzystaniem istniejącej bazy turystycznej poprzez rozwój i modernizację zaplecza towarzyszącego w postaci przystani i portów wodnych na szlakach wodnych, w tym Wisły i Bugu, kanałach oraz Zalewie Zegrzyńskim,
- rozwój turystyki z wykorzystaniem wartości kulturowych i religijnych: Czerska, Góry Kalwarii, Milanówka, Niepokalanowa, Żyrardowa i Żelazowej Woli,
- rozwój funkcji turystyczno-wypoczynkowych w obszarach atrakcyjnych przyrodniczo (Puszcza Kampinoska, parki krajobrazowe, lasy celestynowskie i otwockie, dolina rzeki Wisły, Bugu i Zalewu Zegrzyńskiego) poprzez:
 - realizację przedsięwzięcia Zielony Szlak Mazowsza gmin nadwiślańskich, a także uruchomienie dróg turystycznych: Nadbu-

- żanki i Nadwiślanki poprzez ich modernizację oraz budowę i zachowanie ścieżek i ciągów rowerowych,
- zachowanie terenów rekreacyjnych w dolinie Wisły z adaptacją terenów nad Wisłą w rejonie mostu drogowego dla potrzeb usług rekreacji, sportu, turystyki oraz przystani i turystycznego portu rzecznoego, m.in. w rejonie Góry Kalwarii,
 - uporządkowanie zabudowy lotniskowej celem przywrócenia ładu przestrzennego oraz wykorzystywanie opuszczonych gospodarstw, w ramach zabudowy wiejskiej, w celu zapobiegnięcia przekroczenia chłonności terenów lotniskowych,
 - wyposażenie skupisk budownictwa lotniskowego w niezbędną infrastrukturę sanitarną celem poprawy gospodarki wodno-ściekowej,
 - przygotowanie kompleksowych koncepcji zagospodarowania turystycznego i wypoczynkowego, atrakcyjnych dla rekreacji rejonów oraz obszarów atrakcyjnych rekreacyjnie z uwzględnieniem możliwości wykorzystania zasobów wód leczniczych i wód geotermalnych dla celów balneologii,
- rozwój turystyki uzdrowiskowej w Konstancinie-Jeziornie w postaci spakietyzowanej oferty rehabilitacyjno-zdrowotnej,
 - rozwój zaplecza turystycznego poprzez:
 - rozwój kompleksowej bazy turystycznej wokół systemu szlaków i ścieżek rowerowych, szczególnie na obszarach cennych przyrodniczo (tereny parków i obszarów chronionych, tereny lasów),
 - inicjowanie i promowanie imprez podnoszących atrakcyjność turystyczną obszaru w powiązaniu z istniejącymi zabytkami (tereny miast i wsi, w których występują zabytki),
 - zwiększenie liczby parkingów zlokalizowanych w pobliżu atrakcji turystycznych oraz oznakowania turystycznego i zapewnienie właściwego poziomu dostępności komunikacyjnej terenów atrakcyjnych turystycznie,
 - wyznaczenie obszarów dla funkcji turystyki i rekreacji, w tym agroturystyki i hippiki,
 - skoordynowanie planowania nowych międzynarodowych i ponadregionalnych ciągów turystycznych i urządzeń do ich obsługi, w tym tras turystyki rowerowej, wodnej i zmotoryzowanej oraz budowy tras rowerowych mających kontynuację poza granicami miasta stołecznego Warszawy.

Przestrzeń OMW musi być wzbogacona o strefy i obiekty związane z obsługą ruchu turystycznego. Jakość tych przestrzeni powinna być jednocześnie czynnikiem przyciągającym ruch turystyczny. Do czynników rozwoju przestrzennego, sprzyjającego i pobudzającego ruch turystyczny, należą (oprócz dobrej dostępności transportowej):

- atrakcyjność krajobrazu i środowiska przyrodniczego,
- jakość, wyeksponowanie i użyteczność obiektów zabytkowych i dóbr kultury współczesnej,
- bogata i zróżnicowana oferta hotelarska i gastronomiczna,
- atrakcyjność obiektów turystycznych, sportowych, ekspozycyjnych, rozrywkowych,
- bogata oferta handlowa,
- bogata infrastruktura turystyczna o wysokim standardzie.

W zakresie podniesienia atrakcyjności krajobrazowej w *Planie* ustala się:

- na terenach śródmieść miast, w obszarach atrakcyjnych przestrzeni miejskich kształtowanie krajobrazu miejskiego poprzez otwieranie ulic dla ruchu pieszego, rewitalizację zespołów zabytkowych, utrzymywanie i tworzenie nowych przestrzeni publicznych, poprawę jakości istniejących przestrzeni publicznych,
- adaptację do potrzeb ruchu turystycznego śródmieść miast takich jak: Grodzisk Mazowiecki, Grójec, Góra Kalwaria, Konstancin-Jeziorna, Legionowo, Milanówek, Mińsk Mazowiecki, Nowy Dwór, Piaseczno, Podkowa Leśna, Pruszków, Sochaczew, Zakroczym, Żyrardów,
- poprawę atrakcyjności krajobrazowej wsi poprzez ustalenia w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, takie jak:
 - dążenie do koncentracji i porządku zabudowy, w szczególności tworzenie harmonijnych linii zabudowy,
 - obsadzanie dróg szpalerami drzew odpornych na warunki zanieczyszczenia środowiska,
 - harmonijne kształtowanie warunków wysokościowych w zabudowie miast i wsi,
 - ograniczenie stawiania reklam przy drogach i uporządkowanie systemów informacji miejskiej i reklam na terenach zurbanizowanych,
- wprowadzenie stref wzmożonej aktywności turystycznej, w których polityka rozwoju przestrzennego, wyrażona w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, powinna być traktowana jako priorytetowa.

W zakresie polepszenia oferty hotelarskiej i gastronomicznej w *Planie* ustala się:

- wyznaczanie w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego miast i gmin stref zagospodarowania o warunkach umożliwiających realizację obiektów hotelowych różnych klas, w szczególności:
 - hotele klasy luksusowej w śródmieściu Warszawy,

- hotele klas wyższych w śródmieściu Warszawy, Modlinie, Sochaczewie,
- hotele klasy turystycznej, motele w Warszawie i miastach OMW, w szczególności w Modlinie i Sochaczewie,
- hotele, pensjonaty, hotele młodzieżowe, schroniska, etc. w strefach wzmożonej aktywności turystycznej, w tym w śródmieściach i innych atrakcyjnych lokalizacjach miast OMW,
- wyznaczanie w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego stref i sposobów zagospodarowania, sprzyjających wzbogacaniu śródmieść miast, przestrzeni publicznych itp. o bogaty program usług, w tym usług gastronomii i handlu.

W zakresie zwiększenia atrakcyjności obiektów turystycznych, sportowych, ekspozycyjnych i rozrywkowych w *Planie* ustala się:

- wyznaczanie w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego stref sprzyjających lokalizacji obiektów i urządzeń turystyczno-sportowych, w tym obiektów turystyki aktywnej (jazda konna, kajakarstwo, golf, etc.), w miejscach o dobrej dostępności, a jednocześnie nienaruszających podstawowych elementów ekosystemu i krajobrazu,
- wyznaczanie w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego reprezentacyjnych przestrzeni publicznych, w tym pasaży pieszych z bogatą ofertą usługową (kultura, rozrywka, turystyka, gastronomia, handel) i wyeksponowanie obiektów o szczególnych walorach architektonicznych,
- lokalizacja w Warszawie lub w strefie bezpośrednio przyległej zespołu centrum kongresowego i centrum wystawienniczego oraz obiektów sportowych.

W zakresie podniesienia standardów mieszkalnictwa w *Planie* ustala się:

- rewitalizację podupadających terenów zabudowy mieszkaniowej w centrach miast,
- rewitalizację i przekształcenia osiedli mieszkaniowych z wielkiej płyty oraz budynków mieszkaniowych o niskich standardach i małych metrażach,
- zapewnienie terenów miejskich na cele zorganizowania społecznych lub komunalnych form zabudowy mieszkaniowej.

Tabela 16. Działania podnoszące atrakcyjność krajobrazową wybranych gmin OMW

Gmina	Rodzaj działania
Piaseczno	Adaptacja i rewaloryzacja przestrzeni średniejskich, w szczególności wzdłuż ciągu ulicy Warszawskiej, z adaptacją parterów na cele handlu i gastronomii. Rewitalizacja stacji i torów kolei wąskotorowej wraz z otoczeniem, uatrakcyjnienie ciągu Al. Brzóz w kierunku Górek Szymona i powiązanie z terenami rekreacyjno-sportowymi.
Żyrardów	Rewitalizacja obiektów przemysłowych na cele obiektów kultury, nauki, oświaty, hotelarstwa, handlu i usług.
Milanówek	Rewitalizacja i adaptacja terenów wokół stacji kolei WKD na cele handlu, gastronomii.
Pruszków	Rewitalizacja obiektów przemysłowych i Starego Miasta dla potrzeb mieszkalnictwa i usług handlu, gastronomii, wystawiennictwa.
Grodzisk Mazowiecki	Adaptacja i rewaloryzacja przestrzeni średniejskich.
Sochaczew	Adaptacja i rewaloryzacja przestrzeni średniejskich, w szczególności wyeksponowanie strefy dawnego rynku i ruin zamku, adaptacja terenów nadrzecznych, realizacja obiektów hotelowych i gastronomicznych.
Zakroczym	Adaptacja i rewaloryzacja przestrzeni średniejskich, w szczególności wyeksponowanie strefy dawnego rynku, adaptacja terenów nadwiślańskich, realizacja obiektów hotelowych i gastronomicznych.
Otwock	Rewitalizacja dzielnicy uzdrowiskowej, przebudowa centrum i modernizacja tradycyjnej zabudowy oraz utworzenie konstancińsko-otwockiej strefy uzdrowiskowej.

Czersk	Rewitalizacja zabytkowego układu miasta w granicach miasta średniowiecznego lokacyjnego wraz z terenem wzgórza Kościelisko.
Błonie	Rewitalizacja obiektów użyteczności publicznej o charakterze reprezentacyjnym – ratusz, kościół i cmentarz.
Nowy Dwór Mazowiecki	Rewitalizacja założenia miejskiego, w tym placu Wielkiego Rynku.

4.5.

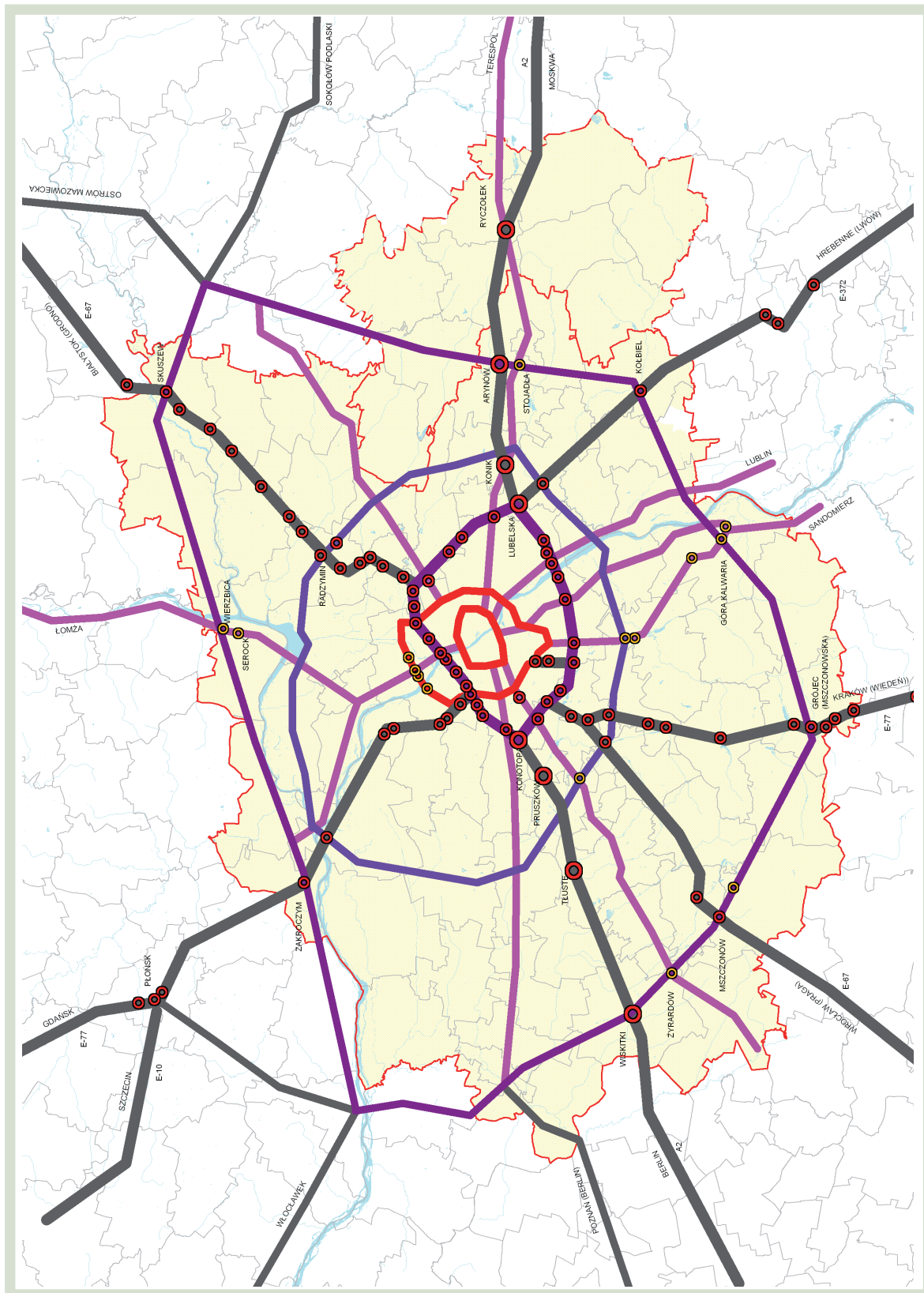
Poprawa układu komunikacyjnego, systemu transportowego oraz infrastruktury technicznej

4.5.1.

Kierunki rozwoju systemów transportowych

Nowoczesny system transportowy warunkuje harmonijny rozwój obszaru metropolitalnego i miasta stołecznego Warszawy. Dynamiczny wzrost ruchu pasażerskiego i towarowego o charakterze międzynarodowym, wynikający z integracji politycznej i gospodarczej Europy, przesądza o konieczności dostosowania sieci kolejowej i drogowej do standardów zapewniających sprawne powiązania Warszawy z największymi ośrodkami europejskimi i krajowymi. Jednocześnie konieczne jest odpowiednie ukształtowanie systemu drogowego i usprawnienie transportu publicznego w regionie i samym mieście, w celu wyrównywania standardów życia do oferowanych przez inne miasta europejskie. Założenia polityki transportowej państwa określają realizację zadań mających na celu przede wszystkim dostosowanie kolei i dróg położonych w europejskich korytarzach transportowych. W dokumentach samorządu województwa jednym z najważniejszych celów jest wzmocnienie funkcji międzynarodowego węzła transportowego Warszawy oraz taki rozwój powiązań transportowych regionu, aby stworzone zostały warunki dla sprawnego i bezpiecznego przemieszczania osób i towarów, przy ograniczeniu szkodliwego wpływu na środowisko przyrodnicze. Rozwój systemów transportowych Obszaru Metropolitalnego Warszawy wymaga rozstrzygnięć na różnych pozio-

Ryc. 32. Koncentryczno-obwodnicowy układ połączeń drogowych w obszarze metropolitalnym

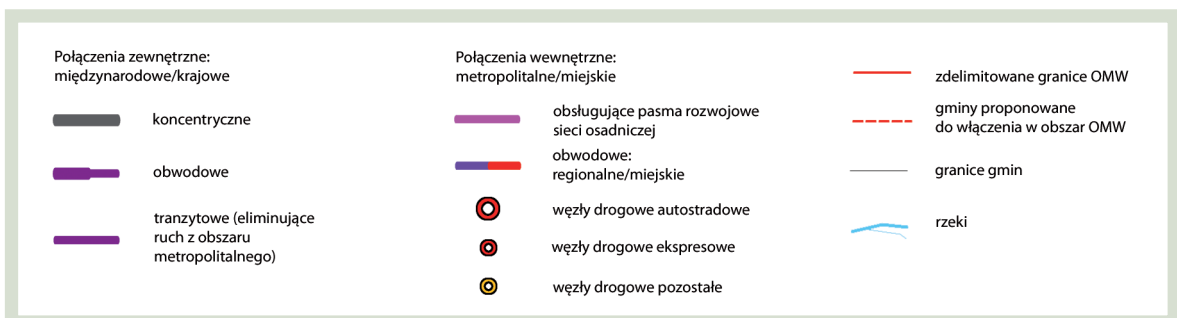

Źródło: opracowanie własne MBPR

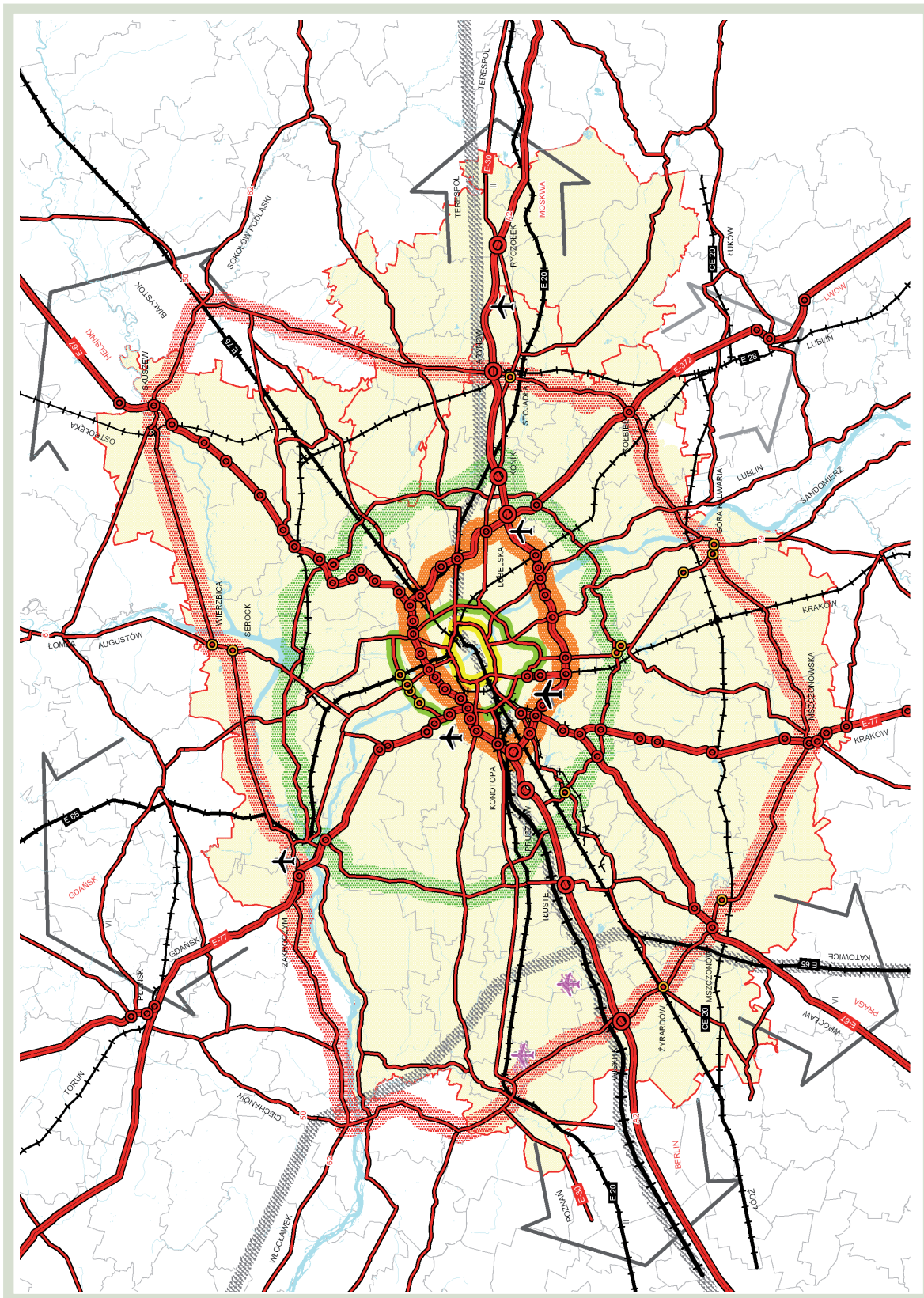
mach decyzyjnych oraz skoordynowania działań organów administracji rządowej i samorządu województwa we współdziałaniu z samorządami powiatów i gmin.

Zasadniczy szkielet systemu transportowego OMW, budujący powiązania pomiędzy ośrodkami, powinien być oparty na korytarzach Transeuropejskiej Sieci Transportowej, której uzupełnieniem będzie sieć połączeń regionalnych. Ze względu na ich ważną rolę w procesie równoważenia rozwoju OMW, regionalne sieci transportowe nie mogą być traktowane drugoplanowo. Zrównoważenia wymaga dostęp ośrodków osadniczych do obszarów węzłowych, oferujących usługi wysokiej jakości oraz dostęp do innych funkcji metropolitalnych. Podstawowe działania, które należy podjąć to (Ryc. 32, 33 i 34):

- usprawnienie powiązań transportowych Obszaru Metropolitalnego Warszawy z siecią europejskich i krajowych metropolii, w tym stanowiących wypełnienie europejskich korytarzy transportowych:
 - KI Helsinki – Tallin – Ryga – Kowno – Warszawa – linia kolejowa E75 (nr 6) oraz droga międzynarodowa E67 (nr 8),
 - KII Berlin – Warszawa – Mińsk Białoruski – Moskwa – Niżnyj Nowgorod – linie kolejowe E20 (nr 2, nr 3) i CE20 (nr 12) oraz planowana autostrada A2 śladem drogi międzynarodowej E30 (nr 2),
 - KVI Gdynia/Gdańsk – Warszawa – Katowice – Żilina – Ostrawa – Breclav – linia kolejowa E65 (nr 9, nr 4 – CMK) oraz odgałęzienie drogowe obejmujące drogę międzynarodową E77 (nr 7) Gdańsk – Warszawa i E67 (nr 8) Warszawa – Piotrków Trybunalski,
 - KA (postulowany) Gdańsk – Warszawa – Kowel – Konstanca/Odessa – linia kolejowa E28 (nr 7) oraz droga międzynarodowa E372 (nr 17),
- poprawa powiązań transportowych (kolejowych i drogowych) oraz bezpieczeństwa ruchu w regionie, w szczególności uzupełnienie promienistego układu drogowego o system połączeń obwodowych, zwiększający spójność i dostępność obszaru metropolitalnego, a przede wszystkim eliminujący ruch tranzytowy z centrum Warszawy,

Ryc. 33. Kierunki rozwoju infrastruktury transportowej

Źródło: opracowanie własne MBPR

- włączenie transportu kolejowego w obsługę portów lotniczych, w tym nowego lotniska zlokalizowanego pomiędzy Warszawą a Łodzią,
- tworzenie zintegrowanych systemów transportowych poprzez:
 - rozwój zintegrowanego transportu publicznego,
 - wspieranie rozwoju transportu intermodalnego dla przewozów towarowych.

W *Planie* ustala się następujące kierunki działań dla ustalonych terenów infrastruktury transportowej i inżynierskiej:

- adaptację istniejących elementów infrastruktury transportowej,
- rozwój poprzez:
 - rozbudowę i przebudowę istniejących elementów wskazanych do realizacji przez zarządców sieci,
 - budowę planowanych elementów sieci transportowych – według dokumentacji branżowych²,
 - postulowanie nowych kierunków połączeń.

Trasy oznaczone na rysunku planu jako postulowane oznaczają, że uściślenie lokalizacji nastąpi na etapie sporządzania dokumentacji realizacyjnych (np. studiów wykonalności inwestycji). W opracowaniach planistycznych jednostek samorządów terytorialnych, określających długookresową politykę przestrzenną, powinny zostać przyjęte rozwiązania umożliwiające w przyszłości uwzględnienie tych tras w sposób najmniej kolizyjny.

Najważniejsze zadania warunkujące realizację koncepcji systemu transportowego Obszaru Metropolitalnego Warszawy to:

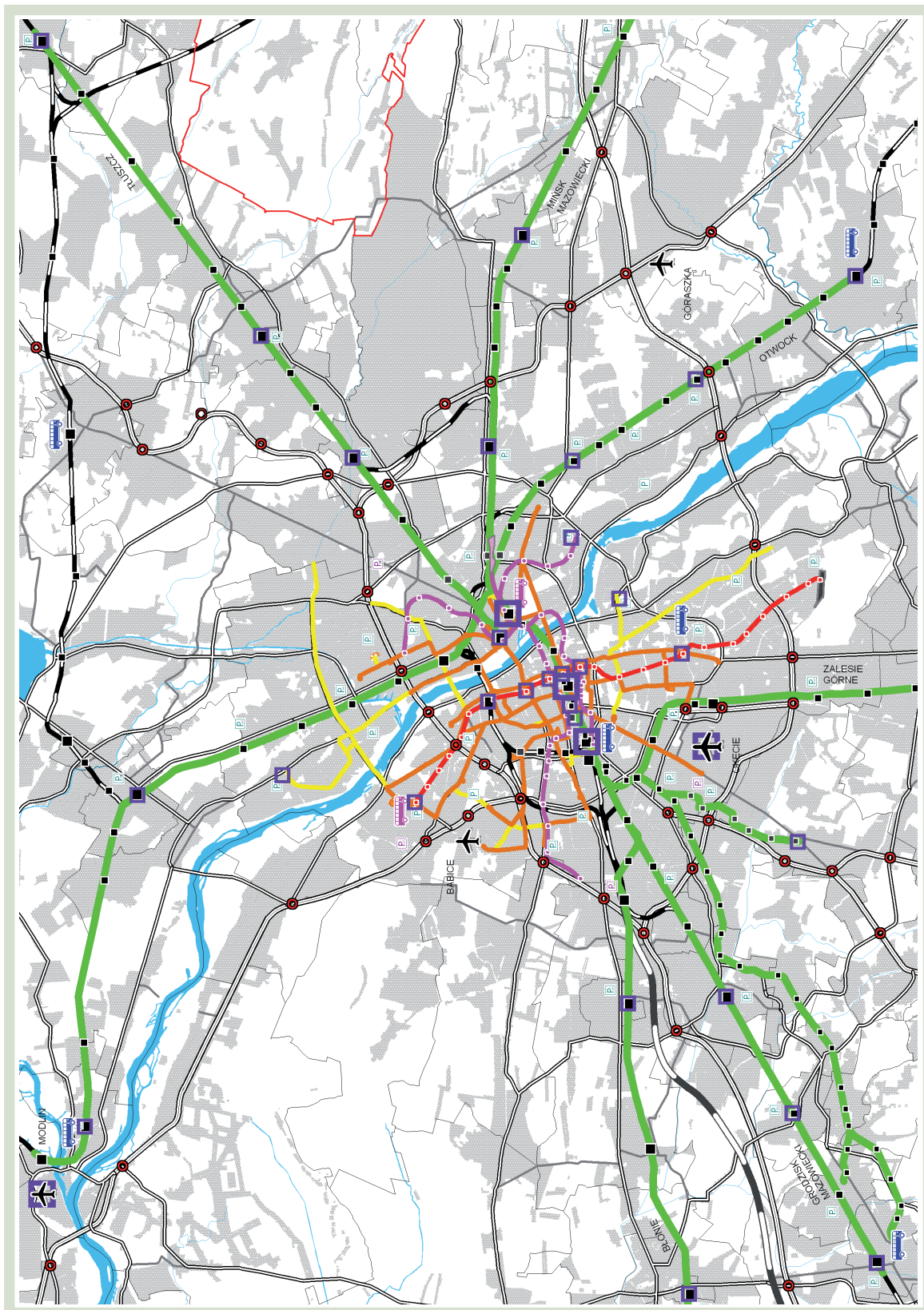
w zakresie transportu kolejowego:

- kontynuacja modernizacji linii objętych międzynarodowymi umowami AGC i AGTC, umożliwiającymi osiągnięcie prędkości 160-200 km/h dla pociągów pasażerskich, 120 km/h dla towarowych: E20 Kunowice – Warszawa – Terespol, E65 (CMK) Gdańsk – Warszawa – Zawiercie, E75 Warszawa – Białystok – Kowno,

² Opracowane studia i analizy dla uzyskania decyzji lokalizacyjnych inwestycji.

Ryc. 34. Transport publiczny – kierunki rozwoju

Źródło: opracowanie własne MBPR

- a także oczekujących na wpisanie do umów europejskich AGC i AGTC: E28 Warszawa – Lublin – Dorohusk,
- realizacja linii dużych prędkości Warszawa – Łódź – Poznań/Wrocław, łączącej największe ośrodki metropolitalne w kraju, w korytarzu autostrady A2 po jej północnej stronie, z wprowadzeniem linii do Warszawskiego Węzła Kolejowego w Gołąbkach oraz przedłużenia Centralnej Magistrali Kolejowej w kierunku Płocka,
 - modernizacja infrastruktury istniejącego układu kolejowego dla poprawy sprawności i szybkości połączeń, w szczególności linii nr 8 Warszawa – Radom – Kraków wraz z budową połączenia kolejowego do terminalu pasażerskiego w Porcie Lotniczym im. Fryderyka Chopina, linii nr 1 Warszawa – Łódź i linii nr 29 Ostrołęka-Tłuszcz,
 - modernizacja i rozbudowa infrastruktury kolejowej dla rozwoju transportu publicznego, w tym m.in. linii nr 20, nr 21 i nr 447; WKD – odcinek Pruszków – Komorów i nowa linia do Janek; uzupełnienie sieci o odcinek linii kolejowej od rejonu przystanku Warszawa-Wola do przystanku końcowego w rejonie dawnego Dworca Głównego;

w zakresie transportu drogowego:

- budowa autostrady A2 Berlin – Warszawa do węzła Konotopa i od węzła Lubelska Warszawa – Siedlce – Terespol – Moskwa,
- budowa obwodowych połączeń zewnętrznych dla ruchu tranzytowego:
 - realizacja Obwodnicy Okoławarszawskiej, zapewniającej powiązania zewnętrzne Warszawy z systemem międzynarodowym krajowym oraz połączenie z międzynarodowym portem lotniczym im. Fryderyka Chopina – w parametrach drogi ekspresowej: S2 śladem Południowej Obwodnicy Warszawy od węzła Konotopa do węzła Lubelska wraz z łącznikiem (S79) do Portu Lotniczego im. Fryderyka Chopina i ul. Marynarskiej; S7 i S8 śladem Trasy Armii Krajowej (Północna Obwodnica Warszawy) od wę-

- zła Konotopa do węzła Marki oraz odcinek Salomea – Wolica wraz z powiązaniem z drogą nr 7 w węźle Magdalenka, S17 śludem Wschodniej Obwodnicy Warszawy; S8 od węzła Marki do węzła Radzymin, S7 na odcinku północnym od węzła Kielpin do połączenia z Trasą Armii Krajowej, S17 (Wschodnia Obwodnica Warszawy),
- realizacja Dużej Obwodnicy Warszawy, biegnącej po obrzeżach obszaru metropolitalnego – przebudowa tworzących ją dróg krajowych nr 50 i nr 62;
 - budowa, rozbudowa, przebudowa dróg krajowych do parametrów dróg ekspresowych, w tym: nr 7 (S7) Warszawa – Gdańsk i Warszawa – Kraków z obwodnicą Grójca oraz postulowany nowy wlot (Salomea – Wolica) z południa do Warszawy dla usprawnienia połączeń zewnętrznych z Międzynarodowym Portem Lotniczym im. Fryderyka Chopina i likwidacji wąskiego gardła w rejonie największych (obecnych i przewidywanych) obciążeń ruchowych, nr 8 (S8) Warszawa – Piotrków Trybunalski i Warszawa – Białystok z obwodnicą Wyszkowa, nr 17 (S17) Warszawa – Lublin z obwodnicą Kołbieli,
 - rozbudowa, przebudowa, remonty dróg krajowych, w tym wzmocnienie nawierzchni do standardu naciskowego 115 kN/oś odcinków dróg: nr 50 Płońsk – Sochaczew – Grójec – Mińsk Mazowiecki – Ostrów Mazowiecka, nr 61 Warszawa – Ostrołęka, nr 62 Włocławek – Płock – Wyszogród – Wyszaków – Sokołów Podlaski, nr 79 Warszawa – Piaseczno – Góra Kalwaria – Kozienice, nr 2 zachodnia granica województwa – Sochaczew – Warszawa – Mińsk Mazowiecki – Siedlce,
 - przebudowa i remonty pozostałych dróg krajowych: nr 70 Huta Zawadzka – Skierniewice – Łowicz i nr 85 Kazuń (droga nr 7) – Nowy Dwór Mazowiecki,
 - rozbudowa i przebudowa miejskiego układu drogowego Warszawy dla zapewnienia: sprawne powiązania z trasami zewnętrznymi, w tym budowa: Czerniakowskiej Bis, Trasy Mostu Północnego, Trasy N-S, Trasy Olszynki Grochowskiej oraz realizację tras obwodowych, eliminujących ruch tranzytowy z centrum miasta oraz usprawniających ruch międzydzielnicowy, takich jak: ww. Obwodnica Okoławarszawska, Obwodnica Śródmiejska (al. Stanów Zjednoczonych, Trasa Łazienkowska, Towarowa, Okopowa, Słomińskiego, Starzyńskiego, Zabraniecka i jej przedłużenie do ul. Odrowąza, rondo Wiatraczna) i Obwodnica Miejska (Trasa N-S, Trasa Mostu Północnego, Trasa Olszynki Grochowskiej – odcinek od Trasy Siekierkowskiej do Trasy Toruńskiej, Witosy, Sikorskiego, Rzymowskiego),
 - kształtowanie obwodowego połączenia regionalnego w rejo-

nie Warszawy (z wykorzystaniem istniejących odcinków dróg wojewódzkich i powiatowych), łączącego pasma intensywnie postępującej urbanizacji (Konstancina-Jeziorny – Magdalenki, pasma północno-zachodniego, pasma północno-wschodniego, pasma południowo-wschodniego, pasma południowo-zachodniego), a także wypoczynku i turystyki (Kampinoski Park Narodowy, rejon Jeziora Żegrzyńskiego),

- budowa obwodnic na obszarach zurbanizowanych dla zmniejszenia uciążliwości ruchu tranzytowego w ciągach dróg krajowych: nr 50 – Mszczonów (II etap), Żyrardów, Góra Kalwaria, Kołbiel, nr 61 – Serock, nr 62 – Wyszaków, nr 79 – Góra Kalwaria,
- usprawnienie sieci dróg wojewódzkich, w tym likwidację wąskich gardel poprzez budowę, rozbudowę, przebudowę, remonty istniejących dróg i obiektów mostowych, obejmujące głównie dostosowanie parametrów technicznych do wymagań ruchu, zwiększenie nośności, odnowę nawierzchni, budowę obwodnic w ciągach dróg wojewódzkich na obszarach zurbanizowanych, budowę chodników i dróg rowerowych na terenach zabudowanych, modernizację skrzyżowań istniejących i budowę bezkolizyjnych w miejscach niebezpiecznych (z liniami kolejowymi i innymi drogami),
- uzupełnienie sieci dróg wojewódzkich o nowe połączenia, m.in.: tzw. Paszkowianka na przedłużeniu drogi nr 721 w kierunku północno-zachodnim, Trasa Legionowska z budową mostu przez Wisłę oraz odcinki Miąse – Jadów i Wyszaków – Ostrołęka,
- budowa nowych przepraw mostowych: na Wiśle w Warszawie (mosty: Północny i Południowy, w ciągu ulic Budowlanej – Kraśnińskiego, na Zaporze) i Józefowie oraz na Bugu w Wyszakowie,
- dostosowanie dróg i obiektów mostowych w pozostałej części sieci drogowej – powiatowej oraz gminnej, do odpowiednich standardów geometrycznych wynikających z pełnionej funkcji i wymagań ruchu, w tym stanowiących odcinki regionalnego połączenia obwodowego wokół Warszawy: na kierunku Wołomin – Duchnów, Miąse – Jadów oraz Radzymin – Nieporęt,
- poprawa bezpieczeństwa i usprawnienie ruchu na drogach, m.in.: modernizacja niebezpiecznych skrzyżowań (np. budowa sygnalizacji świetlnej), wdrażanie zaktualizowanych projektów organizacji ruchu, uspokajanie ruchu w obszarach zurbanizowanych, oddzielanie ruchu pieszego od kołowego, prowadzenie polityki ograniczonego dostępu do dróg układu podstawowego (krajowych, wojewódzkich), zgodnie z obowiązującymi przepisami szczególnymi (m.in. lokalizowanie zabudowy, limitowanie liczby skrzyżowań z drogami niższych klas, zjazdów publicznych, indywidualnych);

w zakresie transportu lotniczego:

- lokalizacja nowego portu lotniczego dla kraju w odległości nie większej niż 30-40 km od granic Warszawy, pomiędzy obszarami metropolii warszawskiej i łódzkiej, o dobrym skomunikowaniu kolejowym i drogowym,
- rozbudowa Portu Lotniczego im. Fryderyka Chopina w Warszawie w oparciu o istniejące drogi startowe, poprzez rozbudowę części lotniskowej, modernizację istniejącego i kontynuację budowy nowego terminala pasażerskiego, a także towarowego (cargo), rozbudowę i przebudowę układu komunikacyjnego i włączenie go w system transportowy Warszawy,
- modernizacja lotniska w Modlinie, m.in. do przejęcia funkcji odciążających lotnisko w Warszawie (tanie loty, loty nocne, czartery, transport towarów),
- utrzymanie funkcji pozostałych lotnisk z możliwością wykorzystania ich dla utworzenia sieci lotnisk cywilnych, lotnictwa ratowniczego, sportowego, turystycznego;

w zakresie transportu wodnego śródlądowego:

- wspieranie działań na rzecz poprawy warunków nawigacyjnych dróg wodnych, w szczególności na szlaku żeglownym Wisły, od Warszawy w kierunku Gdańska,
- ożywienie przewozów pasażerskich i ruchu turystycznego na wybranych szlakach wodnych;

w zakresie transportu publicznego:

- rozwój pasażerskich przewozów regionalnych z wykorzystaniem i przystosowaniem istniejącej infrastruktury kolejowej poprzez m.in.: zwiększenie prędkości i częstotliwości kursowania, poprawienie standardów i bezpieczeństwa podróżowania, modernizację i rozbudowę obiektów obsługi pasażera,
- wdrażanie systemu Szybkiej Kolei Miejskiej (SKM) na obszarze ograniczonym stacjami: Błonie, Grodzisk Mazowiecki, Mińsk Mazowiecki, Nowy Dwór Mazowiecki, Otwock, Zalesie Górne, Tuszcz,
- budowa systemu parkingów *Parkuj i jedź*, stwarzającego możliwość odbywania podróży transportem publicznym i ograniczenie ruchu samochodów osobowych w dojazdach podmiejskich i po Warszawie,
- rozwój systemu tramwajowego poprzez m.in.: budowę nowych i przebudowę istniejących linii, wprowadzanie nowoczesnego taboru, modernizację przystanków, budowę nowych zajezdni,
- rozwój metra: budowa linii II (Targówek/Bródno – Bemowo) i III (Dworzec PKP Warszawa Zachodnia – Goław),
- poprawa funkcjonowania komunikacji autobusowej: dalekobieżnej i regionalnej poprzez m.in.: modernizację istniejących dworców (zachodniego, południowego) oraz budowę nowych (północnego,

- wschodniego), pełniących jednocześnie rolę zintegrowanych węzłów przesiadkowych; miejskiej – poprzez m.in. wprowadzanie nowoczesnego taboru, zapewnienie większych priorytetów w ruchu, rozszerzanie w centrum miasta strefy ulic z dopuszczonym ruchem autobusowym i ograniczeniami dla ruchu indywidualnego,
- budowa, modernizacja i przebudowa węzłów przesiadkowych pomiędzy różnymi rodzajami systemów transportowych dla zwiększenia bezpieczeństwa, wygody i skrócenia czasu przesiadania:
 - o znaczeniu krajowym i międzynarodowym: Międzynarodowy Port Lotniczy im. Fryderyka Chopina i Port Lotniczy Modlin oraz dworce PKP: Warszawa Centralna, Warszawa Zachodnia, Warszawa Wschodnia,
 - o znaczeniu metropolitalnym i miejskim, m.in.: Błonie, Brwinów, Grodzisk Mazowiecki, Janki, Józefów, Mińsk Mazowiecki, Nowy Dwór Mazowiecki, Legionowo, Otwock, Ożarów Mazowiecki, Piaseczno, Pruszków, Sulejówek, Tłuszcz, Warszawa-Rembertów, Warszawa-Wawer, Wołomin, Zalesie Górne, Zielonka; w Warszawie dworce PKP: Warszawa Gdańska, Warszawa Główna, Warszawa Ochota, Warszawa Służewiec, Warszawa Śródmieście, Warszawa Wileńska, rejon pl. Bankowego i stacji metra Ratusz-Arsenał, rejon stacji metra Centrum, rejon stacji metra Politechnika, rejon stacji metra Wilanowska i dworca autobusowego Południowego, rejon stacji metra Młociny i dworca autobusowego Północnego,
 - wdrażanie nowoczesnych systemów informacji pasażerskiej, monitoringu bezpieczeństwa, koordynacji układu i synchronizacji rozkładów jazdy,
 - powołanie instytucji zarządzającej i koordynującej transport publiczny w obszarze metropolii;

w zakresie transportu ładunków:

- rozwój systemu transportu intermodalnego przez tworzenie warunków infrastrukturalnych, ekonomicznych i organizacyjnych,
- rozwój centrów logistycznych: strategicznego związanego z warszawskim węzłem transportowym (np. budowa nowego w Sochaczewie lub rozbudowa istniejącego w Mszczonowie), rozbudowa istniejących w Błoniu, Pruszkowie, Teresinie i Warszawie (Kozia Górka),
- utrzymanie tranzytu towarowego poza Warszawą: linią kolejową CE20 Łowicz – Skierniewice – Pilawa – Łuków i drogą krajową nr 50 Sochaczew – Grójec – Mińsk Mazowiecki oraz ograniczenie ruchu samochodów ciężarowych w mieście – do określonego czasu i wyznaczonych tras.

4.5.2.

Kierunki rozwoju ponadlokalnych systemów energetycznych

Ustalane w dotychczasowych dokumentach Samorządu Województwa Mazowieckiego kierunki rozwoju energetyki w regionie mają na celu zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i ochronę środowiska przed negatywnymi skutkami działalności tego sektora. W tym celu, oprócz rozwoju i modernizacji ponadlokalnych systemów energetycznych i zapewnienia alternatywnych kierunków ich zasilania – co jest przedmiotem zapisów niniejszego planu, niezbędne jest efektywne gospodarowanie energią, rozwój lokalnych źródeł ciepła i energii elektrycznej, szczególnie produkujących je w skojarzeniu i wykorzystujących źródła odnawialne. Przyjęte kierunki rozwoju ponadlokalnych systemów energetycznych uwzględniają cele i kierunki polityki energetycznej kraju, ustalenia *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* oraz koncepcje rozwoju przedsiębiorstw energetycznych.

4.5.2.1.

Zaopatrzenie w gaz ziemny

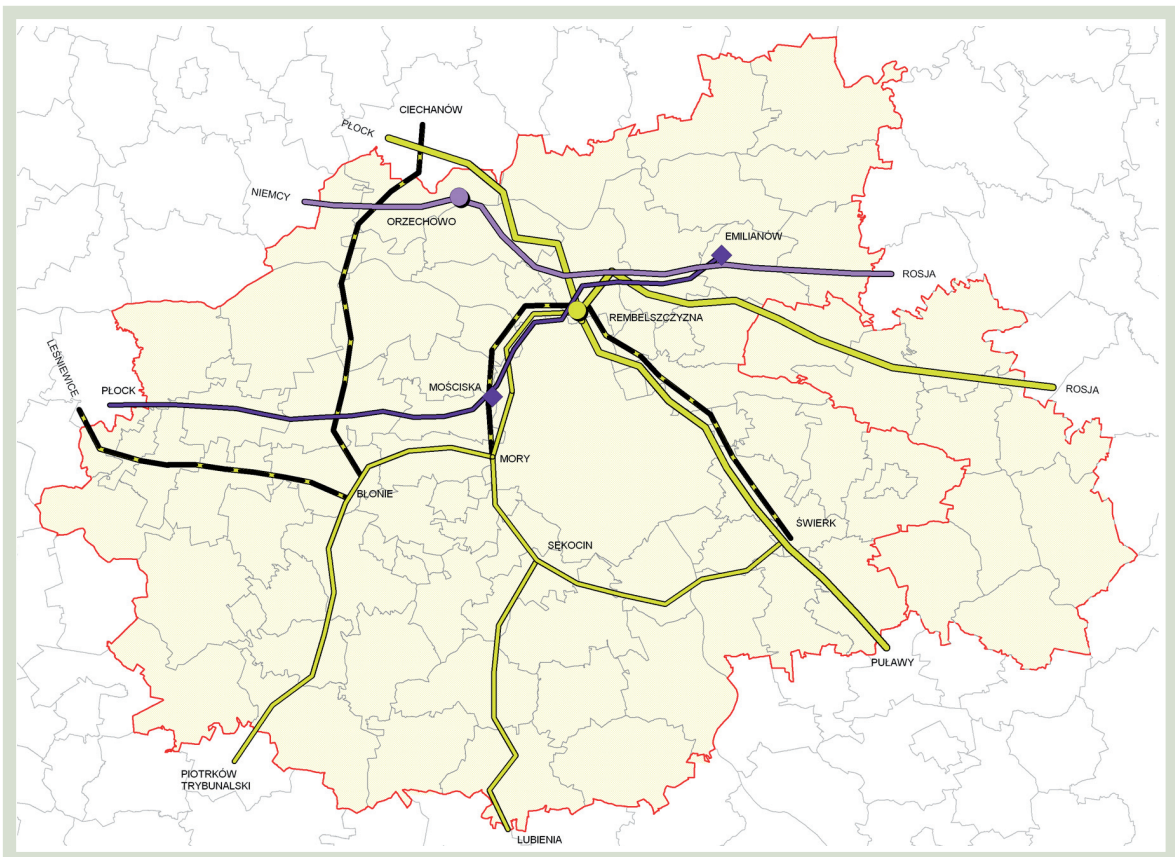
W *Planie* utrzymuje się ponadlokalne inwestycje gazowe postulowane w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* (Ryc. 35):

- rozbudowa gazowego pierścienia warszawskiego w celu umożliwienia wykorzystania gazu ziemnego na potrzeby dużych odbiorców, w tym ciepłowni i elektrociepłowni stołecznych,
- zasilany dwustronnie gazociąg umożliwiający gazyfikację powiatu sochaczewskiego,
- zasilenie krajowego systemu gazowniczego z tranzytowej magistrali „Jamał” z Rosji do Niemiec.

W związku z powyższym:

- adaptuje się istniejące ponadlokalne urządzenia krajowego systemu przesyłowego gazu ziemnego – przedstawione na Ryc. 35:
 - ponadregionalne gazociągi wysokiego ciśnienia przeznaczone do importu gazu, realizacji przesyłu i podłączenia znaczących odbiorców gazu:

Ryc. 35. Kierunki rozwoju – gaz i paliwo płynne

Źródło: opracowanie własne MBPR

- Kobryń (Rosja) – Warszawa (tłocznia Rembelszczyszna) – DN 700,
- Puławy (tłocznia Wronów) – Warszawa (tłocznia Rembelszczyszna) – DN 500,
- Warszawa (tłocznia Rembelszczyszna) – Płock – Włocławek – 2 x DN 500,
 - regionalne gazociągi wysokiego ciśnienia:
- obwodnica gazowa wysokiego ciśnienia wokół Warszawy (tzw. pierścień warszawski) DN 400-500 łącząca magistrale Puławy – Warszawa i Warszawa – Włocławek,
 - oraz gazociągi włączone do ww. obwodnicy:
 - Mory – Piotrków Trybunalski – DN 400,
 - Sękocin – Lubienia – DN 300,
 - tłocznia gazu Rembelszczyszna.

Ustala się rozbudowę systemu przesyłowego – (Ryc. 35) przedstawia postulowane gazociągi o znaczeniu ponadregionalnym:

- w pierścieniu warszawskim – na odcinkach: Rembelszczyszna – Mory oraz Rembelszczyszna – Świerk,

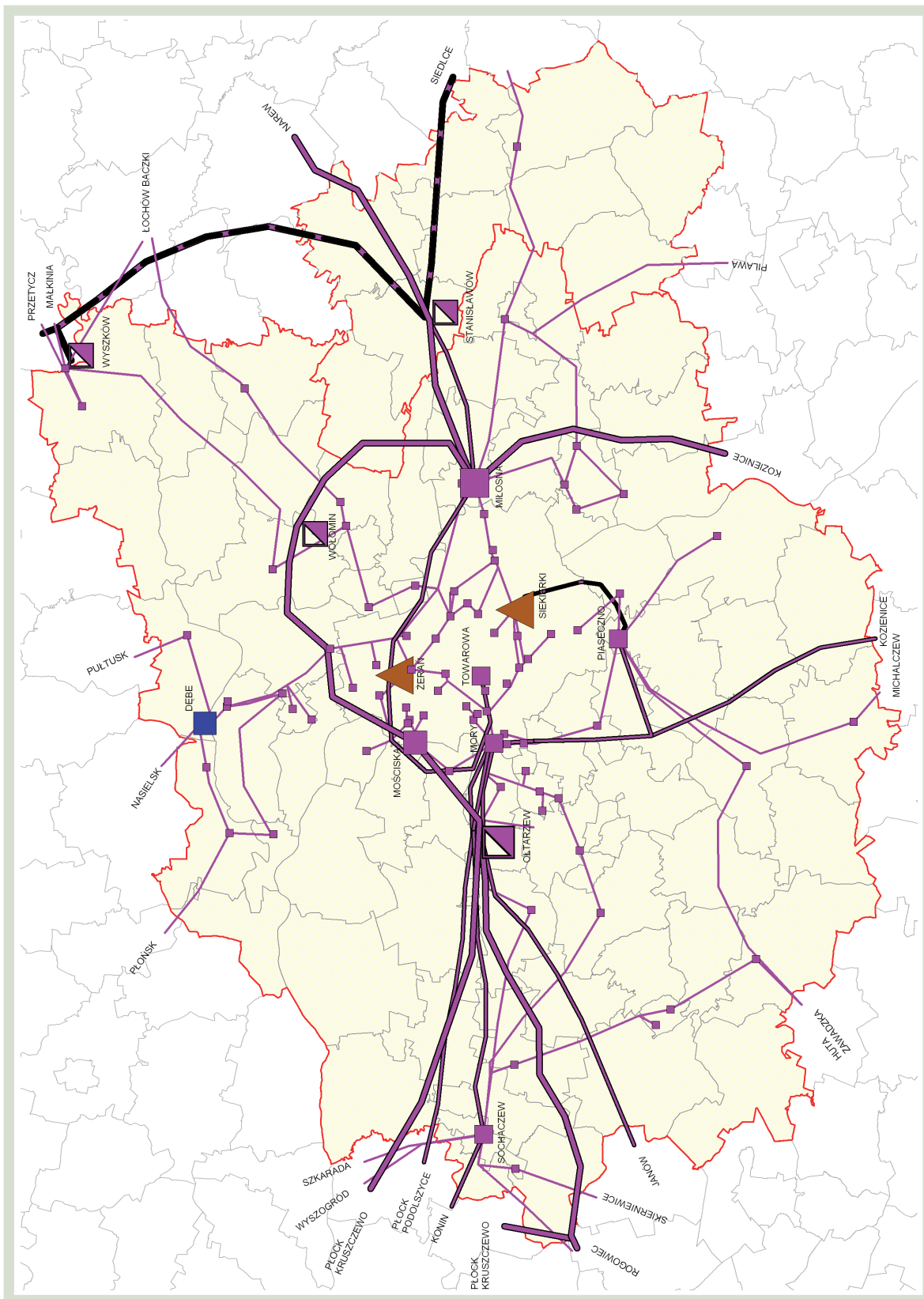
Urządzenia do przesyłu paliw płynnych

- ropociąg
- rurociąg produktów naftowych
- ◆ baza paliwowa
- pompownia ropy

Urządzenia gazowe wysokiego ciśnienia

- gazociąg ponadregionalny
- gazociąg regionalny
- tłocznia gazu
- postulowany gazociąg ponadregionalny

Ryc. 36. Kierunki rozwoju sieci elektroenergetycznej

Źródło: opracowanie własne MBPR

- Błonie – Sochaczew – Pacyna – Leśniewice łączący gazociągi: Mory – Piotrków Trybunalski oraz Gostynin (węzeł Leśniewice) – Gustorzyn,
- Ciechanów (tłocznia Lekowo na magistrali „Jamał”) – Nasielsk – Błonie.

Gazociągi oznaczone na *Ryc. 35* jako postulowane oznaczają, że uściślenie, zmiana lub rezygnacja z ich lokalizacji nastąpi na etapie sporządzania dokumentów planistycznych na poziomie gmin – po uzgodnieniu z właściwymi operatorami systemów i zarządem województwa.

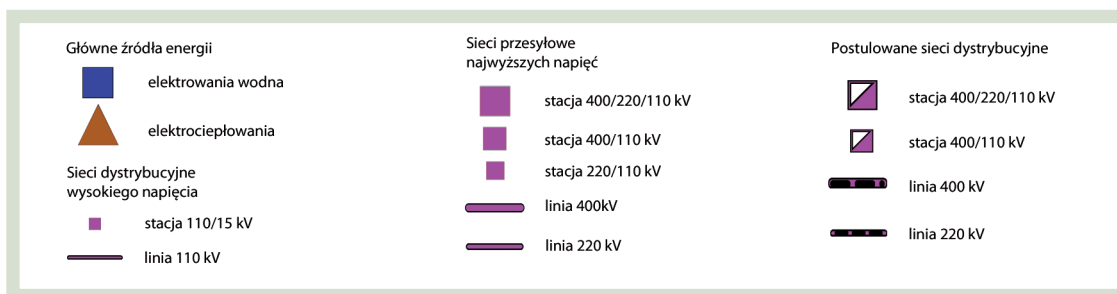
Zgodnie z opisanymi powyżej zasadami dopuszcza się realizację urządzeń nieustalonych w niniejszym *Planie*, a niezbędnych dla prawidłowej pracy systemu gazowniczego, w tym rozbudowę i przebudowę urządzeń istniejących.

4.5.2.2. Zaopatrzenie w paliwa płynne

W ramach porozumień międzynarodowych rozważane są koncepcje alternatywnego zasilania zakładu petrochemicznego w Płocku, w tym budowy ropociągu z rejonu Morza Kaspijskiego.

W związku z powyższym:

- adaptuje się istniejące rurociągi naftowe oraz rurociągi krajowego systemu paliwowo-energetycznego – przedstawione na *Ryc. 35*:
 - system rurociągów naftowych „Przyjaźń” – 2 rurociągi o średnicach DN 800 i rurociąg DN 600,
 - pompownia ropy w Orzechowie,
 - rurociąg produktów naftowych DN 245 z Płocka zaopatrujący bazy paliwowe w Mościskach i Emilianowie;
- dopuszcza się lokalizację projektowanego ropociągu Brody (Ukraina) – Płock.

4.5.2.3.

Zaopatrzenie w energię elektryczną

W celu poprawy bezpieczeństwa elektroenergetycznego OMW planuje się istotną rozbudowę systemu przesyłowego (*Ryc. 36*) najwyższych napięć (400 kV i 220 kV), polegającą przede wszystkim na:

- zwiększeniu mocy transformacji w istniejących systemowych stacjach elektroenergetycznych wraz ze zwiększeniem ilości powiązań liniowych z dystrybucyjnymi sieciami wysokiego napięcia 110 kV,
- budowie nowych stacji węzłowych,
- przebudowie niektórych linii 220 kV (lub ich fragmentów) na napięcie 400 kV,
- rozbudowie obwodowych połączeń liniowych 400 kV wokół Warszawy.

Priorytetowym zadaniem inwestycyjnym dla zapewnienia prawidłowej pracy Warszawskiego Węzła Elektroenergetycznego jest budowa stacji 400/220/110 kV Ołtarzew wraz z odcinkiem linii 400 kV, umożliwiającym zasilenie jej z elektrowni Kozienice (oprócz zasilania z elektrowni Bełchatów i zespołu elektrowni Pątnów – Adamów – Konin). Połączenie to częściowo zastąpi postulowany w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* warszawski półpręście południowy 400 kV. Poprawę bilansu energetycznego Warszawy zapewni planowana rozbudowa elektrociepłowni warszawskich: Siekierki i Żerań.

W celu zapewnienia właściwych parametrów energii elektrycznej dostarczanej systemami dystrybucyjnymi niezbędne są działania inwestycyjne polegające na:

- budowie nowych połączeń liniowych 110 kV, umożliwiających większą integrację sieci dystrybucyjnych wysokiego napięcia z istniejącymi i planowanymi stacjami systemu przesyłowego najwyższych napięć,
- budowie i rozbudowie stacji 110/15 kV wraz z zasilającymi je liniami wysokiego napięcia 110 kV (w Warszawie będą to głównie linie kablowe).

W związku z powyższym:

- adaptuje się istniejące urządzenia krajowego systemu przesyłowego energii elektrycznej – przedstawione na *Ryc. 41*:
- linie najwyższego napięcia 400 kV:
 - Kozienice – Miłosna,
 - Miłosna – Narew (z drugim torem Miłosna – Siedlce – Kozienice),
 - Miłosna – Mościska – Płock Kruszczewo,
 - Rogowiec – Mościska,
 - Rogowiec – Płock Kruszczewo,

- linie najwyższego napięcia 220 kV:
 - Kozienice – Piaseczno – Mory,
 - Janów – Mory,
 - Konin – Sochaczew – Mory (z możliwością przebudowy na napięcie 400 kV),
 - Płock Podolszyce – Mory,
 - Miłosna – Ostrołęka (docelowo częściowa przebudowa linii na napięcie 400kV),
 - Miłosna – Mory – Warszawa Towarowa,
- stacje elektroenergetyczne (transformujące energię elektryczną najwyższych napięć 400 kV i 220 kV systemu przesyłowego do poziomu wysokiego napięcia 110 kV, zasilającego sieci operatorów systemów dystrybucyjnych):
 - 400/220/110 kV Miłosna,
 - 400/110 kV Mościska,
 - 220/110 kV Mory, Warszawa Towarowa, Piaseczno, Sochaczew,
- ustala się rozbudowę systemu przesyłowego – *Ryc. 36* przedstawia postulowane urządzenia najwyższych napięć:
 - linia 400 kV Kozienice – Ołtarzew,
 - stacja 400/220/110 kV Ołtarzew łącząca istniejące i projektowane linie 400 kV: Rogowiec – Mościska, Miłosna – Mościska – Płock Kruszczevo, Kozienice – Ołtarzew oraz przebiegające w sąsiedztwie istniejące linie 220 kV,
 - stacja 400/220/110 kV Stanisławów włączona w linie 400 kV Miłosna – Narew i Miłosna – Siedlce oraz częściowo przebudowaną na 400 kV linię 220 kV Miłosna – Ostrołęka,
 - stacja 400/110 kV Wołomin włączona w ciąg liniowy 400 kV Miłosna – Mościska – Płock Kruszczevo,
 - stacja 220/110 kV Wyszaków wraz z odcinkami linii 400 kV wpiętej w ciąg liniowy 220 kV (docelowo 400 kV) Miłosna – Ostrołęka.
 - linia 400 kV Rogowiec – Ołtarzew,
 - linia 220 kV Siekierki – Piaseczno (wyprowadzenie mocy z planowanego nowego bloku w EC Siekierki),
- adaptuje się istniejące ponadlokalne urządzenia sieci dystrybucyjnych, z których główne przedstawione są na *Ryc. 36*:
 - linie wysokiego napięcia 110 kV,
 - stacje elektroenergetyczne 110/15 kV,
- ustala się rozbudowę systemów dystrybucyjnych o znaczeniu ponadlokalnym:
 - linie wysokiego napięcia 110 kV, w tym strategiczne odcinki linii wyprowadzających moc z istniejących i planowanych stacji systemu przesyłowego,
 - stacje 110/15 kV,

- adaptuje się przedstawione na *Ryc. 36* istniejące źródła skojarzonej energii elektrycznej i ciepłej – elektrociepłownie Siekierki i Żerań oraz dopuszcza ich rozbudowę,
- urządzenia oznaczone na *Ryc. 36* jako postulowane oznaczają, że uściślenie, zmiana lub rezygnacja z ich lokalizacji nastąpi na etapie sporządzania dokumentów planistycznych na poziomie gmin – po uzgodnieniach z właściwymi operatorami systemów i zarządem województwa,
- na powyższych zasadach dopuszcza się realizację urządzeń nieustalonych niniejszym *Planem*, a niezbędnych dla prawidłowej pracy systemu elektroenergetycznego, w tym rozbudowę i przebudowę urządzeń istniejących.

4.5.3.

Kierunki rozwoju systemów zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków

W zakresie zaopatrzenia w wodę, odprowadzania i oczyszczania ścieków w *Planie* przyjmuje się następujące cele:

- racjonalizacja poboru wód, tak aby zasoby wód podziemnych były użytkowane dla potrzeb ludności przy ograniczeniu ich przeznaczenia dla przemysłu do niezbędnego minimum (woda pitna, przemysł spożywczy, farmaceutyczny, kosmetyczny),
- dalsze zmniejszanie wodochłonności produkcji przemysłowej,
- rozbudowa systemów kanalizacyjnych jako podstawowy warunek poprawy stanu środowiska; zakłada się, zgodnie z *Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych*, wyposażenie w oczyszczalnie ścieków komunalnych i systemy kanalizacji zbiorczej grup jednostek o równoważnej liczbie mieszkańców równej i powyżej 2000 RLM³,
- przeciwdziałanie dysproporcjom między wyposażeniem w sieć wodociągową i kanalizacyjną,
- zaopatrzenie w wodę ludności poprzez zbiorowe systemy zaopatrzenia w wodę.

³ RLM – liczba wyrażająca wielokrotność ładunku zanieczyszczeń zawartych w ściekach w stosunku do ładunku zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych od jednego mieszkańca w ciągu doby.

4.5.3.1.

Polityka rozwoju

Rekomendowane działania w zakresie rozwoju systemów zaopatrzenia w wodę i oczyszczania ścieków obejmują:

- zwiększenie pewności dostaw wody dla ludności Warszawy i gmin podwarszawskich zaopatrywanych z Wodociągów Układu Centralnego oraz poprawę jej jakości,
- wspieranie budowy i rozbudowy systemów zbiorowego zaopatrzenia w wodę w pozostałych miastach i na obszarach wiejskich, szczególnie w zwartych systemach osadniczych, przy bezwarunkowej zasadzie jednoczesności realizacji tych systemów z systemami gospodarki ściekowej, zgodnie z art. 42 ust. 3 *Prawa wodnego*,
- dostosowywanie jakości wody dostarczanej ludności przez wodociągi komunalne do zaostrzonych wymagań prawnych (zarówno w mieście, jak i na wsi),
- porządkowanie gospodarki ściekowej w aglomeracji warszawskiej oraz sukcesywna likwidacja zrzutu ścieków nieoczyszczonych z Warszawy,
- rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków dla uzyskania podwyższonego usuwania biogenów oraz rozbudowa sieci kanalizacyjnej w miastach o równoważnej liczbie mieszkańców równej i powyżej 15 000,
- wyposażenie w sieci kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków jednostek osadniczych dla skupionej zabudowy o równoważnej liczbie mieszkańców równej i powyżej 2000,
- sukcesywna sanitacja terenów o zabudowie rozproszonej na obszarach wiejskich i miejskich,
- budowa systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków deszczowych z terenów zurbanizowanych, głównych tras komunikacyjnych i obszarów przemysłowych,
- eliminacja zrzutów substancji niebezpiecznych do wód ze źródeł przemysłowych.

Główne zadania w zakresie rozwoju systemów zaopatrzenia w wodę i oczyszczania ścieków:

- budowa i przebudowa systemów zaopatrzenia w wodę Warszawy i gmin podwarszawskich zaopatrywanych z Wodociągów Układu Centralnego (WUC):
 - modernizacja technologii poprawiających jakość wody w poszczególnych Zakładach WUC (Wodociągu Północnym, Wodociągu Centralnym i Wodociągu Praskim),

- budowa, wymiana i renowacja magistral wodociągowych i sieci rozdzielczej w celu ograniczenia awaryjności sieci,
- budowa i przebudowa systemów odprowadzania i oczyszczania ścieków:
 - rozbudowa modernizacja oczyszczalni ścieków „Czajka” w Warszawie wraz z kolektorami,
 - zakończenie budowy oczyszczalni „Południe” w Warszawie wraz z układem dosyłowym i zrzutowym,
 - budowa układu przerzutowego – przesyłającego ścieki z lewego brzegu Wisły na prawy (do oczyszczalni „Czajka”),
 - modernizacji gospodarki osadowej dla oczyszczalni ścieków Dęba w Orzechowie,
 - przebudowa oczyszczalni ścieków w Żyrardowie w zakresie modernizacji gospodarki osadowej oraz ze względu na jakość ścieków wraz z rozbudową systemu kanalizacji zbiorczej w aglomeracji Żyrardów,
 - rozbudowa oczyszczalni ścieków w aglomeracji wodnej Piaseczno ze względu na przepustowość wraz z jednoczesną modernizacją lub rozbudową części obiektów i systemu kanalizacji zbiorczej,
 - przebudowa oczyszczalni ścieków w Grodzisku Mazowieckim ze względu na jej przepustowość wraz z jednoczesną modernizacją lub rozbudową części obiektów i rozbudową systemu kanalizacji zbiorczej w aglomeracji Grodzisk Mazowiecki.

4.6.

Rozwój metod zarządzania obszarem

4.6.1.

Działania władz publicznych

Wpływ władz publicznych na podnoszenie potencjału rozwojowego obszarów metropolitalnych poprzez realizację polityki przestrzennej warunkowany jest istnieniem efektywnego systemu zarządzania tymi obszarami. W trójstopniowym ustroju samorządu terytorialnego w Polsce brak jest szczebla, którego obszar właściwości odpowiadałby swoim zasięgiem obszarom funkcjonalnym, jakimi są obszary metropolitalne, w tym OMW. Spośród istniejących szczebli władz samorządowych kluczową rolę w realizacji polityki przestrzennej ma szczebel najniższy – gminny. Dlatego koordynacja działań pozostających w kompetencji gmin obszaru metropolital-

nego będzie mieć największe znaczenie dla budowy systemu zarządzania tym obszarem. Dotychczasowe analizy zakresu i intensywności współpracy międzygminnej OMW⁴ wykazują istotne braki w tym obszarze. Wyraźnie widać potrzebę współpracy samorządów lokalnych OMW, w tym tworzenia jej sformalizowanych bądź instytucjonalnych platform.

Forma systemu zarządzania OMW winna zostać zoptymalizowana z uwzględnieniem celów rozwoju tej jednostki funkcjonalnej oraz specyfiki dziedzin, w których cele te będą osiągane. Koordynacji z poziomu ponadlokalnego wymagają zwłaszcza następujące obszary priorytetowe polityki przestrzennej dla OMW:

- poprawa i zrównoważenie zagospodarowania przestrzennego poprzez kształtowanie struktury funkcjonalno-przestrzennej OMW: rozmieszczenie obszarów węzłowych intensywnego rozwoju oraz optymalizacja struktury funkcjonalnej użytkowania terenu, delimitacja obszarów pod nowe zagospodarowanie; zasady rewitalizacji terenów poprzemysłowych oraz lokalizacja i wspomaganie rozwoju funkcji metropolitalnych,
- równoważenie rozwoju społecznego poprzez rewitalizację i wspomaganie obszarów problemowych – depopulacji, patologii społecznych i wykluczenia społeczno-gospodarczego,
- budowa zintegrowanych systemów transportu w obrębie OMW oraz optymalizacja systemu transportowych powiązań zewnętrznych tego obszaru,
- ochrona środowiska, w tym ochrona zasobów poprzez optymalizację gospodarki wodnej i gospodarki odpadami oraz tworzenie ciągłego systemu terenów otwartych, integrujących funkcje ekologiczne z funkcjami wypoczynku mieszkańców obszarów zurbanizowanych oraz funkcjami gospodarczymi rolnictwa strefy żywielskiej OMW (zielony pierścień).

Istotnymi narzędziami realizacji polityki przestrzennej OMW w wymienionych obszarach priorytetowych są kompetencje w zakresie sporządzania i realizacji ponadlokalnych strategii, planów i programów sektorowych w dziedzinie planowania przestrzennego, a także kompetencje w zakresie dystrybucji środków finansowych, w tym funduszy europejskich. W aktualnym układzie kompetencyjnym podmiotem, który skupia istotny zakres kompetencji w tych sferach jest **samorząd województwa**. Dlatego doskonalenie metod zarządzania OMW, w obliczu mało intensywnej i niezbyt efektywnej kooperacji poziomej gmin, winno oprzeć się na poprawie koordynacji pionowej pomiędzy szczeblem regionalnym a lokalnym.

W zakresie rozwoju metod zarządzania OMW postuluje się następujące kierunki działań:

- programowanie zasad dystrybucji finansowych środków wsparcia rozwoju regionalnego, w tym funduszy strukturalnych UE, w ko-

⁴ Por. G. Gorzelak, M. Smętkowski, *Metropolia i jej region w gospodarce informacyjnej*, Warszawa 2005.

ordynacji z podstawowymi dokumentami strategicznymi rozwoju regionalnego (*Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* oraz *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Warszawy*) w zakresie:

- wdrożenia przestrzennych kryteriów alokacji wsparcia w programach operacyjnych w oparciu o obszary funkcjonalne, wyznaczone w wymienionych dokumentach,
- formułowania definicji działań na rzecz rozwoju w programach operacyjnych z uwzględnieniem specyfiki problemów i celów rozwoju poszczególnych obszarów funkcjonalnych i problemowych, rozpoznanych w *Planie*,
- koordynacji lokalnych polityk przestrzennych oraz programów sektorowych gmin i powiatów OMW poprzez: realizację planu i wytycznych oraz ustaleń, które mogą być zawarte w innych studiach, strategiach i programach z zakresu gospodarki przestrzennej, sporządzanych na poziomie regionu,
- rozwoju metod i poszerzenie zakresu dialogu społecznego oraz współpracy z partnerami mogącymi mieć znaczenie dla realizacji polityki regionalnej w stosunku do OMW poprzez stworzenie stałej instytucjonalnej platformy dla takiego dialogu, która uczestniczyłaby w formułowaniu polityki rozwoju tego obszaru oraz monitorowaniu jej realizacji,
- rozwoju systemu informacji przestrzennej pod kątem jego wykorzystania do celów planowania metropolitalnego oraz monitorowania przekształceń struktury funkcjonalno-przestrzennej OMW, a także oceny zjawisk społeczno-gospodarczych w obszarach problemowych,
- tworzenia spójnej polityki w zakresie obniżania opłat lokalnych w strefach wymagających pobudzenia działań inwestycyjnych.

4.6.2.

Uwarunkowania realizacyjne

Spośród wyżej wymienionych kierunków działań w zakresie rozwoju metod zarządzania OMW, w stosunku do dwóch pierwszych występują silne uwarunkowania zewnętrzne. Są to planowane zmiany w krajowym systemie prawnym oraz zasady rozdziału funduszy unijnych w kolejnych okresach programowania. Kwestie te będą konkretyzowane w przyszłości. Poprawie koordynacji lokalnych polityk i programów sektorowych gmin i powiatów OMW służyć może rozszerzenie zakresu obligatoryjnej spójności pomiędzy dokumentami sporządzanymi na szczeblu lokalnym

i regionalnym (hierarchizacja oraz ewentualna delegacja ustawowa do sporządzania sektorowych programów z zakresu gospodarki przestrzennej, ochrony środowiska i rozwoju systemów infrastruktury, w tym np. planów transportu regionalnego⁵) oraz rozszerzenie kompetencji województwa o możliwość ustanawiania wielkoobszarowych form prawnej ochrony przyrody dla terenów zielonego pierścienia.

4.7. Kształtowanie wartości nieruchomości

W przestrzeni OMW muszą być prowadzone działania związane z kształtowaniem wartości nieruchomości, mające na celu ograniczanie zjawiska suburbanizacji. Do czynników rozwoju przestrzennego sprzyjającego i pobudzającego inwestycje (w szczególności budownictwo mieszkaniowe) należy m.in. poziom cen nieruchomości, który związany jest z:

- lokalizacją względem centrum Warszawy,
- istnieniem miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego,
- uzbrojeniem terenu,
- jakością środowiska przyrodniczego,
- rzeczywistym lub przewidywanym w planie miejscowym sąsiedztwem,
- wielkością działki,
- modą mieszkaniową.

Najważniejsze działania w kształtowaniu wartości nieruchomości, zmierzające do zmniejszenia dysproporcji cenowych, zwłaszcza nieruchomości gruntowych, wymagające uwzględnienia w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Warszawy* to:

- zwiększenie podaży gruntów pod inwestycje poprzez objęcie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego całych miast oraz pasm rozwoju kształtujących się wzdłuż ciągów komunikacyjnych,
- w planowaniu miejscowym stosowanie zasady ograniczającej nadmierną eksploatację zasobów przestrzeni,
- kształtowanie i porządkowanie stref funkcjonalno-przestrzennych wskazanych w *Planie OMW*,
- wzmocnienie współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego w planowaniu miejscowym, w tym przy ustalaniu loka-

⁵ Projekt *Strategii Rozwoju Kraju 2007-2015* przewiduje tworzenie zintegrowanych planów transportu miejskiego, które w chwili obecnej nie posiadają prawnego umocowania w systemie planowania. Ten rodzaj dokumentów planistycznych może mieć także zastosowanie na szczeblu ponadlokalnym, zwłaszcza w obszarach metropolitalnych, których problemy transportowe, wynikające ze specyfiki ich zainwestowania i gęstości powiązań, nie mogą być rozwiązywane wyłącznie na szczeblu lokalnym.

*Funkcjonowanie rynku mieszkaniowego w sytuacji stałego niedoboru mieszkań o pożądanym standardzie uruchamia mechanizm ruchu ludności i jej segregację w przestrzeni, a w rezultacie łączenie się ludności w klasy mieszkaniowe (housing class). Do istotnych czynników decydujących o rozmieszczeniu ludzi w przestrzeni miasta należy cena wynajęcia lub kupna mieszkania na rynku nieruchomości. Cena 1 m² lokalu różni się nieraz kilkakrotnie w zależności od lokalizacji i standardu mieszkania. Rynek ten w krajach zachodnich składa się z trzech segmentów: biur, mieszkań i terenów przemysłowych (B. Jałowiecki, M. S. Szczepański, *Miasto i przestrzeń w perspektywie socjologicznej*, Warszawa 2006).*

- lizacji inwestycji celu publicznego,
- usprawnienie powiązań komunikacyjnych ośrodków miejskich z Warszawą oraz lepsze skomunikowanie terenów w obrębie miast,
 - uzbrojenie terenów przeznaczonych w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod lokalizację nowych inwestycji,
 - stosowanie zasady rachunku ekonomicznego przy ustalaniu kolejności uzbrajania terenów,
 - rewitalizacja zdegradowanych przestrzeni miejskich (stara zabudowa, osiedla z wielkiej płyty) i ich adaptacja na cele mieszkaniowe i usługowe, zwłaszcza w Warszawie na Pradze Północ, a także w Grodzisku Mazowieckim, Piasecznie, Pruszkowie, Milanówku, Nowym Dworze Mazowieckim, Sochaczewie, Zakroczymiu i Żyrardowie,
 - rewitalizacja obiektów poprzemysłowych i powojkowych i ich adaptacja na cele inwestycyjne, np. na potrzeby mieszkalnictwa lub usług, m.in. w Legionowie, Pruszkowie i Żyrardowie,
 - racjonalne powoływanie nowych prawnych form ochrony przyrody, zwłaszcza wielkoobszarowych.

DZIAŁANIA STRUKTURALNE

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE

ANALIZY I DIAGNOZY STANU ISTNIEJĄCEGO

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBSZARU

POLITYKA PRZESTRZENNA

DZIAŁANIA STRUKTURALNE

ANEKSY

5.1. Inwestycje celu publicznego

Jednym z narzędzi realizacji planu zagospodarowania przestrzennego są inwestycje celu publicznego. Do *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Warszawy* wprowadza się następujące inwestycje celu publicznego, ujęte w dokumentach programowych Sejmiku RP, Rady Ministrów, Ministrów i Sejmiku Województwa Mazowieckiego¹.

5.1.1. Systemy transportowe²

W zakresie transportu drogowego przyjmuje się:

- budowę autostrady A2 Berlin – Warszawa – Siedlce – Terespol – Moskwa, przy czym przyjmuje się budowę w klasie autostrady odcinków Stryków – Warszawa (węzeł Konotopa) i Warszawa (węzeł Lubelska) – Siedlce, natomiast odcinek węzeł Konotopa – węzeł Lubelska (przejście przez stolicę), zwany Południową Obwodnicą Warszawy, zostanie zbudowany w klasie drogi ekspresowej. Ponadto w *Planie* uwzględnia się przedłużenie przebiegu odcinka autostradowego na wschód od stolicy, z węzła Konik na węzeł Lubelska³,
- budowę drogi ekspresowej S7 poprzez rozbudowę drogi krajowej nr 7 oraz budowę nowych odcinków w klasie S, w tym:
 - na północ od stolicy – inwestycję „odcinek Warszawa – Gdańsk” przyjmuje się w postaci: rozbudowy drogi po istniejącym śladzie na odcinkach Płońsk – Ostrzykowitzna i Czosnów – Kiełpin oraz budowy nowego wejścia do Warszawy – odcinek węzeł Kiełpin – Trasa AK,

¹ W niniejszym *Planie* zadania ujęte jako postulowane w dokumentach Sejmiku Województwa Mazowieckiego nie mają charakteru inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym w rozumieniu ustawowym.

² Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku.

³ Część dokumentów programowych nie dzieli tej inwestycji na odcinki, nazywając ją ogólnie „budową autostrady A2” i sugerując przebieg przez stolicę drogi w klasie autostrady. W oparciu o najnowsze programy w *Planie* przyjmuje się przedstawiony wyżej zapis tej inwestycji. W związku z tym nie uwzględnia się również wersji zawartej w *Programie dostosowania sieci drogowej TINA w Polsce do standardu naciskowego 115 kN/oś do 2015 roku*, tj. budowy odcinka autostrady Stryków – Brwinów i odcinka drogi ekspresowej Brwinów – Trasa AK. W klasie autostrady zostanie wybudowana obwodnica Mińska Mazowieckiego, co jest również zmianą w stosunku do zapisów dokumentów krajowych. Inwestycję uwzględniono na rysunku *Planu*.

- na południe od stolicy: rozbudowę drogi po istniejącym śladzie na odcinku Warszawa – Białobrzegi (z wyłączeniem obwodnicy Grójca),
- budowę drogi ekspresowej S8 poprzez rozbudowę drogi krajowej nr 8 oraz budowę nowych odcinków, w tym wspólnych z drogami S2 i S7,
- budowę drogi ekspresowej S17, w tym:
 - budowę odcinka Marki – węzeł Lubelska tzw. Wschodnia Obwodnica Warszawy⁴,
 - rozbudowę do parametrów drogi ekspresowej drogi krajowej nr 17 na odcinku węzeł Lubelska – Garwolin,
- rozbudowę, przebudowę, w tym wzmocnienie do standardu naciśkowego 115 kN/oś odcinków dróg krajowych tworzących Dużą Obwodnicę Warszawy:
 - nr 50 – odcinek Mińsk Mazowiecki – Ostrów Mazowiecka,
 - nr 62 – odcinki Wyszogród (granica OMW) – Serock oraz Wyszaków – Łochów,
- rozbudowę, przebudowę, w tym wzmocnienie do standardu naciśkowego 115 kN/oś odcinków pozostałych dróg krajowych:
 - nr 2 – odcinek Warszawa (Zakręt) – Siedlce,
 - nr 61 – budowa drugiej jezdni na odcinku Zegrze – Serock i wiaduktu w Legionowie,
 - nr 79 – odcinek Warszawa – Kozienice,
- budowę obwodnic w ciągu dróg krajowych w miejscowościach: Żyrardów, Mszczonów (II etap), Kołbiel, Serock i Góra Kalwaria,
- modernizację odcinków dróg wojewódzkich nr: 575, 579, 618, 622, 631, 634, 637, 718, 719, 721, 722, 724, 728, 801, 802, 876 i 898; inwestycje wprowadzono do rysunku *Planu*⁵,
- budowę obejść w ciągach dróg wojewódzkich, m.in. w miejscowościach: Błonie, Góra Kalwaria, Grodzisk Mazowiecki, Konstancin-Jeziorna, Lesznowola, Milanówek, Pruszków,
- budowę nowych odcinków dróg wojewódzkich: Paszkowianki, Trasy Legionowskiej, odcinka drogi Miąse – Zawiszyn oraz odcinka Wyszaków – (granica OMW) Ostrołęka; inwestycje wprowadzono do rysunku *Planu*,
- budowę nowych przepraw mostowych na Wiśle w Warszawie: Most Północny (element postulowany), Most Południowy, Most na Zaporze oraz most w ciągu Trasy Legionowskiej.

Inwestycje drogowe umieszczono na rysunku *Planu*.

W zakresie miejskiego systemu transportowego Warszawy do *Planu* wprowadza się:

- budowę nowych tras (Trasy N-S, Trasy Mostu Północnego i Trasy

⁴ W *Planie* uwzględnia się zmianę nazwy węzła Zakręt na węzeł Lubelska.

⁵ Lokalizacja oznaczona jako postulowana oznacza, że uściślenie, zmiana lub rezygnacja z jej umiejscowienia nastąpi na etapie sporządzania dokumentów planistycznych na poziomie gmin – po uzgodnieniach z właściwymi władzami.

- Olszynki Grochowskiej) umożliwiającą ukształtowanie postulowanej Obwodnicy Miejskiej Warszawy,
- modernizację ulic mających poprawić komunikację w stolicy, w tym Alei Tysiąclecia, 17 Stycznia i Cybernetyki; powyższe inwestycje umieszczono na rysunku *Planu*,
 - rozbudowę sieci metra w Warszawie o II i III linię,
 - wprowadzenie Szybkiej Kolei Miejskiej na odcinkach wyznaczonych stacjami: Błonie, Grodzisk Mazowiecki, Mińsk Mazowiecki, Nowy Dwór Mazowiecki, Otwock, Tuszcz, Zalesie Górne.

Inwestycji nie zaznaczono na rysunku *Planu*.

W zakresie transportu kolejowego przyjmuje się:

- modernizację i dostosowanie do parametrów europejskich linii kolejowych objętych umowami AGC i AGTC:
 - E20 Kunowice – Warszawa – Terespol na całym odcinku OMW,
 - E65 Gdańsk – Warszawa – Zawiercie na odcinku Mińsk Mazowiecki – zachodnia granica OMW,
 - E75 Warszawa – Białystok na całym odcinku OMW,
- modernizację, oczekującej na wpisanie do umów europejskich AGC i AGTC, linii E28 Warszawa – Lublin – Dorohusk na całym jej przebiegu w OMW,
- modernizację linii kolejowej nr 1 Warszawa – Łódź na odcinku Grodzisk Mazowiecki – zachodnia granica OMW,
- modernizację linii kolejowej nr 8 Warszawa – Radom na całym jej przebiegu w OMW wraz z budową połączenia kolejowego do terminalu w Porcie Lotniczym im. Fryderyka Chopina w Warszawie,
- modernizację linii kolejowej nr 29 Tuszcz – Ostrołęka na całym jej przebiegu w OMW,
- przebudowę towarowej linii kolejowej CE20 relacji Skierniewice – Łuków na całym jej przebiegu w OMW.

Inwestycje kolejowe uwzględniono na rysunku *Planu*.

W zakresie transportu lotniczego ustala się inwestycje:

- rozbudowę Portu Lotniczego im. Fryderyka Chopina w Warszawie poprzez modernizację istniejącego i budowę nowego terminala oraz włączenie lotniska w system transportowy miasta,
- budowę nowego lotniska międzynarodowego⁶,
- modernizację lotniska wojskowego w Mińsku Mazowieckim.

Inwestycje zaznaczono na rysunku *Planu* za wyjątkiem nowego międzynarodowego lotniska dla Polski.

⁶ *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020 (aktualizacja)* wskazuje lokalizację centralnego, międzynarodowego lotniska między Warszawą a Łodzią, w drugim korytarzu transportowym oraz przeznacza lotnisko w Modlinie na lotnisko cargo oraz do obsługi takich linii lotniczych. *Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju* wskazuje lokalizację lotniska w Modlinie, jednakże późniejsze dokumenty nie potwierdzają tego wyboru.

5.1.2. Systemy energetyczne⁷

W zakresie elektroenergetyki przyjmuje się:

- budowę systemu połączeń podnoszącego bezpieczeństwo energetyczne stolicy⁸,
- modernizację elektrociepłowni Żerań.

W ramach gazownictwa ustala się inwestycje polegające na budowie następujących gazociągów wysokiego ciśnienia:

- Rembelszczyzna – Świerk DN 700,
- Ciechanów (tłocznia Lekowo) – Nasielsk – Błonie DN 700,
- Błonie – Sochaczew – Pacyna – Leśniewice DN 500.

W zakresie sieci paliw płynnych:

- ze względu na brak ostatecznej decyzji w sprawie przebiegu ropociągu z Morza Kaspijskiego do Płocka dopuszcza się, w przypadku przyjęcia wersji zawartej w *Koncepcji Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju*, jego lokalizację w obszarze metropolitalnym (inwestycji nie przedstawiono na rysunku Planu).

5.1.3. Systemy wodno-kanalizacyjne⁹

Przyjmuje się do *Planu* następujące inwestycje celu publicznego:

- budowę oczyszczalni ścieków „Południe” w Warszawie wraz z układem przesyłowym,
- modernizację, rozbudowę oczyszczalni ścieków w Grodzisku Mazowieckim, Żyrardowie, „Czajka” w Warszawie wraz z rozbudową systemu kanalizacji zbiorczej tych aglomeracji¹⁰.

⁷ Według stanu na dzień 30 kwietnia 2009 roku.

⁸ Warszawski półpierścień południowej linii elektroenergetycznej 400 kV po trasie przewidzianej w *Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego* zastępuje się systemem innych połączeń obwodowych, umożliwiających zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego metropolii. System połączeń opisano w rozdziale *Kierunki rozwoju ponadlokalnych systemów energetycznych*, w podpunkcie *Zaopatrzenie w energię elektryczną*. Uściślenie, zmiana lub rezygnacja z lokalizacji inwestycji nastąpi na etapie sporządzania dokumentów planistycznych na poziomie gmin lub po podjęciu decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego – po uzgodnieniach z właściwymi operatorami systemów i zarządem województwa.

⁹ Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 roku.

¹⁰ Uściślenie, zmiana lub rezygnacja z usytuowania inwestycji nastąpi na etapie sporządzania dokumentów planistycznych na poziomie gmin – po uzgodnieniach z właściwymi władzami.

5.1.4. Gospodarka odpadami¹¹

- W** *Planie* umieszcza się następujące inwestycje:
- budowę Regionalnego Zakładu Unieszkodliwiania Odpadów w ramach Związku Komunalnego „Czyste Mazowsze” w gminie Żyrardów,
 - rozbudowę składowiska regionalnego w Krzyżówce-Słabomierzu,
 - Zakład Utylizacji i Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w gminie Mszczonów (budowa spalarni),
 - budowę zakładu unieszkodliwiania i segregacji odpadów komunalnych w gminie Mszczonów,
 - montaż instalacji z zakresu zagospodarowania odpadów na bazie istniejącego składowiska w Dębem w gminie Serock,
 - budowę Zakładu Utylizacji Odpadów (miasto Mińsk Mazowiecki),
 - budowę zakładu zagospodarowania odpadów na bazie istniejącego składowiska Otwock-Świerk,
 - rozbudowę ZUSOK Zabraniecka w Warszawie,
 - budowę zakładu termicznego unieszkodliwiania odpadów komunalnych (południowo-zachodnia część metropolii warszawskiej),
 - budowę zakładu kompleksowego unieszkodliwiania odpadów komunalnych i przemysłowych w gminie Zielonka.

Dokładne rozmieszczenie poszczególnych inwestycji zostanie wskazane w powiatowych i gminnych programach gospodarki odpadami¹².

5.1.5. Przeciwdziałania największym zagrożeniom

W zakresie przeciwdziałania największym zagrożeniom *Plan* przyjmuje modernizację wałów przeciwpowodziowych w gminach Karczew, Łomianki i Warszawa.

¹¹ Według stanu na dzień 31 grudnia 2007 roku.

¹² Uściślenie, zmiana lub rezygnacja z lokalizacji inwestycji nastąpi na etapie sporządzania dokumentów planistycznych na poziomie gmin – po uzgodnieniach z właściwymi władzami.

5.1.6. Infrastruktura społeczna

W Planie uwzględnia się inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym w zakresie¹³:

- budowy, rozbudowy i modernizacji zakładów leczniczych, opiekuńczych oraz rehabilitacyjnych,
- budowy, rozbudowy oraz przebudowy szkół i obiektów naukowo-dydaktycznych,
- budowy, rozbudowy i przebudowy bibliotek (w tym ich filii),
- budowy, rozbudowy muzeów,
- rozbudowy i przebudowy teatrów i innych obiektów kultury,
- budowy, przebudowy hal sportowych i widowiskowych.

Na Ryc. 39 pokazano te inwestycje, których realizacja wiąże się z budową i rozbudową obiektów (*Aneks 1, Tabela 20*).

Szczegółowe zestawienie opisanych w niniejszym rozdziale inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym zaprezentowano w *Aneksie 1* w tabelach 20 i 21.

5.2. Obszary priorytetów działań przestrzennych oraz obszary problemowe

Obszary priorytetowe, na których powinny być skupione działania w zakresie sporządzania planów miejscowych, promowania inwestycji oraz porządkowania zabudowy, to obszary problemowe oraz obszary węzłowe, w których skupiają się funkcje metropolitalne i krzyżują sieci przepływu osób i kapitału. Do obszarów węzłowych zaliczono przeplatające się wzajemnie strefy koncentracji usług, zarządzania i nauki, strefy dziedzictwa kulturowego miast, strefy wzmożonych przepływów ludzkich – takie jak dworce kolejowe i lotnicze oraz węzły autostradowe, strefy koncentracji handlu pozaśródmiejskiego, wreszcie strefy przestrzeni identyfikujących metropolię.

¹³ Według stanu na dzień 9 lutego 2009 roku.

5.2.1. Priorytety działań przestrzennych

Wyznacza się następujące obszary węzłowe:

- centrum Warszawy – jako węzeł podstawowy,
- dworce: Centralny, Śródmieście i Ochota oraz stacje metra Centrum i Świętokrzyska – jako główny miejski węzeł przesiadkowy,
- dworce: Wschodni i Stadion – jako miejski węzeł przesiadkowy,
- porty lotnicze (Sochaczew/Baranów, Okęcie, Modlin) – jako główne miejskie węzły dostępności,
- węzły komunikacyjne/węzły autostradowe, wokół których wyznacza się tereny lokalizacji urządzeń obsługi podróżnych, pojazdów i przesyłek,
- węzły handlowe: Bronisze, Janki, Marki,
- węzły nauki: warszawskie szkoły wyższe, instytuty naukowe, zlokalizowane w centralnej i południowej części Warszawy oraz na Bemowie,
- węzły dziedzictwa kulturowego: historyczne śródmieście Warszawy,
- obszary centralne, obejmujące śródmieścia oraz osiedla o znacznej koncentracji mieszkalnictwa i usług w Warszawie oraz pozostałych miastach i ośrodkach gminnych,
- obszary powojkowe i przemysłowe – tereny otwarte lub zabudowane, stanowiące uprzednio tereny specjalne lub zamknięte, które mogą być zagospodarowane na cele rozwoju miast.

5.2.2. Obszary problemowe

Działania w obszarach problemowych zostały zestawione w tabelach 17, 18 i 19¹⁴.

¹⁴ Powyższe polityki przestrzenne powinny znaleźć bezpośrednie odwołanie w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin pod rygorem niezgodności ze studium obszaru metropolitalnego.

Tabela 17. Działania w obszarach problemowych OMW – związanych z zagrożeniami dla jakości komponentów środowiska

Obszar problemowy	Rodzaj konfliktu	Kierunki działań ograniczające negatywne oddziaływanie
Rejon pomiędzy Warszawą a Kampinoskim Parkiem Narodowym	- presja urbanizacyjna w otoczeniu Kampinoskiego Parku Narodowego prowadząca do izolacji Puszczy Kampinoskiej od doliny Wisły, Lasku Młocińskiego i Lasku Bielańskiego	- niezwłoczne opracowanie – zgodnie z ustawą o ochronie przyrody – planu ochrony Kampinoskiego Parku Narodowego, - utrzymanie dotychczasowego sposobu użytkowania terenów (w szczególności łąk, gruntów rolnych, dolin cieków) na obszarach powiązań przyrodniczych Parku z doliną Wisły, - realizacja zabudowy tylko na terenach objętych kanalizacją sanitarną
	- przeciągający się proces wykupu gruntów prywatnych na rzecz skarbu państwa (zwłaszcza terenów w przeszłości przeznaczonych pod budowę domów jednorodzinnych, tj. osiedle Opaleń, Kolonia-Kosówka, Laski-Władysławów)	- uregulowanie własności gruntów w granicach Parku poprzez sukcesywny wykup lub wymianę gruntów prywatnych położonych w Parku, ewentualnie przeanalizowanie wyłączenia terenów o mniejszym znaczeniu przyrodniczym (osiedli) z obszaru Parku
	- nierozwiązana gospodarka ściekowa (podstawową formą gospodarowania ściekami jest stosowanie okresowo opróżnianych zbiorników bezodpływowych)	- budowa lub rozbudowa oczyszczalni ścieków dla północnej części Warszawy oraz miejscowości: Łomianki, Stare Babice i Truskaw (gm. Izabelin), jak również kanalizacji sanitarnej na terenach istniejącej i projektowanej zabudowy w miejscowościach: Kazuń Polski, Laski, Łomianki

Rejon pomiędzy Warszawą a Kampinoskim Parkiem Narodowym	- niski stan czystości wód rzeki Wisły (kl. IV)	- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w skali całych zlewni dopływów Wisły
	- wysokie zanieczyszczenie powietrza w Warszawie (strefa C)	- realizacja programu ochrony powietrza dla strefy C – miasta Warszawy
	- kolizja lokalizacji obiektu unieszkodliwiania odpadów stałych <i>Radiowo</i> z funkcją rekreacyjną sąsiednich terenów w gm. Stare Babice	- w zagospodarowaniu składowiska (także po powiększeniu) zastosowanie rozwiązań eliminujących jego negatywne oddziaływanie
	- wzrost natężenia ruchu na drodze krajowej S7, planowana budowa odcinka stanowiącego nowe wprowadzenie drogi S7 do Warszawy (Łomianki – Wólka Węglowa – Bemowo)	- zwiększenie płynności ruchu poprzez modernizację dróg, - zastosowanie ekranów dźwiękowych przy najbardziej obciążonych trasach, - realizacja bezkolizyjnych przejść dla zwierząt na drogach krajowych i wojewódzkich
	- koncepcja budowy obwodnicy miejscowości Łomianki po wale przeciwpowodziowym – zagrożenie izolacją Puszczy Kampinoskiej od doliny Wisły	- odstąpienie od przebiegu drogi po wale przeciwpowodziowym,
	- przewóz ładunków niebezpiecznych drogami krajowymi	- zwiększenie udziału kolei w przewozie ładunków niebezpiecznych

Rejon Jeziora Zegrzyńskiego	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój budownictwa letniskowego w gminach Nieporęt i Serock – na terenach o niskim wyposażeniu w infrastrukturę ochrony środowiska 	<ul style="list-style-type: none"> - objęcie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego obszarów funkcjonalnych (zainwestowanych i przewidzianych do zainwestowania), położonych wokół Jeziora Zegrzyńskiego, - tworzenie warunków do rozwoju ogólnodostępnych usług rekreacyjnych, - ochrona terenów leśnych i rolnych przed zmianą ich użytkowania, - wyposażenie terenów rekreacyjnych w elementy infrastruktury zabezpieczającej przed zanieczyszczeniami środowiska
	<ul style="list-style-type: none"> - niezadawalający stan czystości wód powierzchniowych spowodowany brakami w zakresie gospodarki komunalnej 	<ul style="list-style-type: none"> - zakończenie budowy kanalizacji sanitarnej wokół Jeziora Zegrzyńskiego, - poprawa stanu czystości wód Kanału Żerańskiego, wprowadzającego do Jeziora Zegrzyńskiego wody zanieczyszczone z Warszawy
	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost natężenia ruchu drogowego, w szczególności na trasie Warszawa – Augustów – zagrożenie ciągłości powiązań przyrodniczych oraz zwiększenie hałasu i zanieczyszczenia powietrza 	<ul style="list-style-type: none"> - uwzględnienie korytarzy ekologicznych (przepusty i przejścia dla zwierząt) podczas przebudowy lub remontu dróg publicznych (w tym drogi krajowej nr 61), - wprowadzenie pasów zieleni izolacyjnej i ekranów dźwiękowych przy drogach, - przebudowa systemu transportu publicznego w celu poprawy dostępności do Warszawy
Rejon otwocki	<ul style="list-style-type: none"> - zabudowa terenów leśnych i enklaw śródleśnych, głównie w północnej części Mazowieckiego Parku Krajobrazowego – ubożenie stref ekologicznych na styku obszarów łąkowych i leśnych, wzrost zagrożenia pożarowego 	<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie planów zagospodarowania przestrzennego dla obszarów funkcjonalnych z uwzględnieniem ochrony terenów leśnych i łąkowych oraz zasad gospodarowania wynikających z zapisów planu ochrony Mazowieckiego Parku Krajobrazowego (Rozporządzenie Nr 13 Wojewody Mazowieckiego z dnia 16 kwietnia 2004 roku), - promocja ekstensywnego rolnictwa wraz z wdrażaniem programów rolno-środowiskowych

Rejon otwocki	<ul style="list-style-type: none"> - budowa, przebudowa i modernizacja dróg krajowych (Południowej Obwodnicy Warszawy) oraz innych elementów infrastruktury technicznej – zagrożenie przerwania ciągłości powiązań przyrodniczych 	<ul style="list-style-type: none"> - zagospodarowanie pasów drogowych niepowodujące istotnych zmian warunków siedliskowych cennych zespołów przyrodniczych, zwłaszcza wskazanych do ochrony w formie rezerwatów przyrody i użytków ekologicznych, - wyposażenie dróg w ekrany dźwiękowe i zieleń izolacyjną oraz budowa przejść bezkolizyjnych w korytarzach migracji zwierząt, - wyznaczenie miejsc postoju pojazdów
	<ul style="list-style-type: none"> - przewóz ładunków niebezpiecznych po drogach 	<ul style="list-style-type: none"> - usprawnienie systemu wczesnego ostrzegania, poprawa stanu technicznego dróg
	<ul style="list-style-type: none"> - niewłaściwa gospodarka ściekowa skutkująca złym stanem czystości wód powierzchniowych, m.in. rzek: Jagodzianka (kl. V) i Świder (kl. IV) 	<ul style="list-style-type: none"> - dopuszczenie zabudowy tylko po uprzednim wyposażeniu terenów w infrastrukturę ochrony środowiska (kanalizacja, oczyszczalnie ścieków), - tworzenie stref buforowych (zadrzewienia ochronne) wzdłuż cieków i wokół zbiorników wodnych, - ograniczenie spływów powierzchniowych zanieczyszczeń do wód (z terenów rolniczych i zurbanizowanych)
	<ul style="list-style-type: none"> - ponadnormatywne stężenie pyłu w powietrzu (powiat otwocki i Warszawa – strefa C) 	<ul style="list-style-type: none"> - działania naprawcze wynikające z programów ochrony powietrza dla strefy otwockiej i miasta Warszawy
Rejon Lasów Chojnowskich	<ul style="list-style-type: none"> - presja urbanizacyjna na tereny o wysokich walorach przyrodniczych i krajobrazowych, szczególnie wokół Piaseczna oraz Konstancina-Jeziorny 	<ul style="list-style-type: none"> - opracowanie planu ochrony Chojnowskiego Parku Krajobrazowego, z uwzględnieniem otuliny parku, - wykluczenie działań mogących obniżyć walory uzdrowiskowe Konstancina-Jeziorny – z wyjątkiem inwestycji celu publicznego

	<p>- zły stan czystości wód powierzchniowych – rzeka Jeziorka (kl. IV)</p>	<p>- budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków oraz rozbudowa kanalizacji zbiorczej zgodnie z <i>Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych</i> – Piaseczno, Runowo, Wólka Kozodawska (gm. Piaseczno), Konstancin-Jeziorna, - zachowanie zadrzewień i pasów zieleni wzdłuż cieków i wokół zbiorników w celu ograniczenia spływu związków biogennych</p>
<p>Rejon Lasów Chojnowskich</p>	<p>- wzrost natężenia ruchu na drogach krajowych i wojewódzkich w kierunku Warszawy, skutkujący m.in. ponadnormatywnym stężeniem zanieczyszczeń powietrza (strefa C – powiat piaseczyński, Warszawa)</p>	<p>- realizacja działań w ramach programów ochrony powietrza (powiat piaseczyński, Warszawa), - modernizacja układu komunikacyjnego z uwzględnieniem tras obwodowych jednostek osadniczych bez naruszania terenów objętych ochroną prawną</p>
	<p>- hałas spowodowany przez komunikację samochodową i lotniczą (strefa przekroczeń dopuszczalnych norm hałasu od portu lotniczego Okęcie)</p>	<p>- stosowanie rozwiązań technicznych, chroniących przed hałasem obiekty związane ze stałym pobytem ludzi – ekranów dźwiękowych, pasów zabudowy usługowej i zieleni, - stosowanie zabezpieczeń przeciwhałasowych w istniejących i budowanych obiektach</p>
<p>Rejon żyrardowski-mszczonowski</p>	<p>- presja urbanizacyjna, rozwój infrastruktury technicznej, podwyższona aktywność gospodarcza w paśmie Warszawa – Łódź – zagrożenie dla ciągłości powiązań przyrodniczych</p>	<p>- wprowadzenie w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zasady realizacji zabudowy pod warunkiem wyposażenia terenu w infrastrukturę ochrony środowiska, - ochrona lasów, obszarów podmokłych (w szczególności Łąk Jaktorowskich), gleb o wysokiej przydatności dla rolnictwa poprzez ograniczenie ich przeznaczenia na cele nierolnicze i nieleśne, - zachowanie istniejącego użytkowania terenu w obszarach powiązań przyrodniczych między Bolimowsko-Radziejowickim Obszarem Chronionego Krajobrazu a Puszcą Kampinoską</p>

Rejon żyrardowsko -mszczonowski	- nadmierne stężenie zanieczyszczeń powietrza (strefa C – powiat żyrardowski)	- ograniczenie emisji zanieczyszczeń pochodzących z zakładów przemysłowych, likwidacja niskiej emisji
	- zły stan czystości rzek: Sucha Nida, Pisia-Gągolina (kl. IV)	- uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej Mszczonowa i Żyrardowa, zgodnie z <i>Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych</i> , - ograniczenie spływów powierzchniowych pochodzących z gospodarki rolnej i zakładów przemysłowych
	- zmiana krajobrazu w rejonie Radziejowic wywołana eksploatacją kruszywa (Wręcza-Olszówka i Zbiroża)	- rekultywacja terenów poeksploatacyjnych, zgodnie z projektem zagospodarowania złoża

Tabela 18. Działania w obszarach problemowych OMW – konflikty społeczne

Obszar problemowy	Rodzaj konfliktu	Kierunki działań ograniczające negatywne oddziaływania
Obszar depresji społecznej	- nadmierne przestrzenne zróżnicowanie w poziomie rozwoju i warunkach życia ludności, a w szczególności utrwalanie się terytorialnych skupisk ubóstwa	- reorientacja zawodowa i działania na rzecz osób zagrożonych bezrobociem, aktywizacja środowisk lokalnych i współpraca z organizacjami społecznymi w celu rozwiązywania problemów społecznych, wyrównywanie warunków dostępu do świadczeń zdrowotnych w podstawowej opiece medycznej
	- niedostateczne warunki dla rozwijania przestrzennie zróżnicowanych form aktywności	- przygotowanie terenów dla lokalizacji przedsięwzięć
Obszar depopulacji	- negatywne trendy demograficzne, słabość policentrycznego rozwoju sieci osadniczej, co uniemożliwia aktywizację obszarów przyległych	- rozwój miast średnich spełniających rolę wielofunkcyjnych ośrodków, zachowanie względnie gęstej sieci małych i rozwiniętych demograficznie osiedli wiejskich
Obszar depopulacji	- niedostateczne warunki dla rozwijania przestrzennie zróżnicowanych form aktywności	- przygotowanie terenów dla lokalizacji przedsięwzięć
	- niska mobilność przestrzenna mieszkańców i brak wykorzystania potencjału ludności migrującej zawodowo	- zapewnienie terenów dla rozwoju dostępnego budownictwa mieszkaniowego wraz z infrastrukturą towarzyszącą

Tabela 19. Działania w obszarach problemowych OMW – konflikty związane z lokalizacją infrastruktury transportowej

Obszar problemowy	Rodzaj konfliktu	Kierunki działań ograniczające negatywne oddziaływania
<p>Obszary konfliktów społecznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rejon planowanej trasy nr 7, na odcinku Łomianki – Warszawa oraz w Warszawie w rejonie ul. Wronicza, - rejon planowanego połączenia drogi nr 7 z drogą wojewódzką nr 61, z mostem przez Wisłę w gminach Łomianki i Jabłonna (tzw. Trasa Legionowska), - rejon planowanego przejścia drogi wojewódzkiej nr 721 w gminie Lesznówola, - rejon planowanego przejścia drogi wojewódzkiej nr 719 w gminie Milanówek, - rejon planowanego nowego przejścia Trasy Olszynki Grochowskiej w gminie Nieporęt (obszar konfliktowy potencjalny). 	<p>Sprzeczność między interesami właścicieli gruntów a interesem publicznym. Konflikty nasilone po ustawowej utracie mocy planów miejscowych zagospodarowania przestrzennego w 2002 roku, rozszerzane poprzez rozbieżność stanowisk organów biorących udział w procedurze sporządzania planów miejscowych, uzgadniania decyzji o ustaleniu warunków zabudowy i lokalizacji inwestycji celu publicznego.</p>	<p><i>Plan</i> wskazuje wymienione tereny i inwestycje jako zadania do realizacji w pierwszej kolejności.</p>

<p>Ciągi drogowe o szczególnie dużej liczbie miejsc niebezpiecznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> • drogi krajowe - nr 2 – na odcinku Dębe Wielkie – Mińsk Mazowiecki, - nr 7 – w rejonie Tarczyna, - nr 7 – w rejonie Raszyna, - nr 8 – w rejonie Janek, - nr 79 – od Piaseczna w kierunku Góry Kalwarii, - nr 79 – w Górze Kalwarii, • drogi wojewódzkie - nr 579 – na odcinku Błonie – Grodzisk oraz od Grodziska Mazowieckiego w kierunku drogi krajowej nr 8, - nr 580 – na odcinku droga wojewódzka nr 705 (Sochaczew) – Leszno – Warszawa, - nr 633 – w rejonie Nieporętu, - nr 634 – na odcinku Ząbki – Wołomin, - nr 634 – na odcinku Tłuszcz – droga wojewódzka nr 636 – w rejonie Wólki Kozłowskiej, - nr 719 – na odcinku Żyrardów – Jaktorów, - nr 719 – na odcinku Grodzisk – Pruszków – Warszawa, - nr 721 – na odcinku Józefów – Wiązowna, - nr 721 – na odcinku Lesznowola – Konstancin, - nr 724 – w Konstancinie, - nr 801 – w Józefowie. 	<p>Duża liczba miejsc niebezpiecznych przekłada się na zwiększenie zagrożenia wypadkowego. Często związana z niespełnieniem wymagań technicznych dla dróg, występowaniem kolizji pomiędzy poszczególnymi rodzajami ruchu – międzynarodowym, krajowym, regionalnym, lokalnym oraz pomiędzy funkcjami drogi i jej otoczenia.</p>	<p><i>Plan</i> zakłada ograniczenie konfliktu poprzez następujące działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przebudowę układu komunikacyjnego (budowa autostrad A2 i A1, budowa nowych powiązań o charakterze regionalnym), - modernizację istniejących tras komunikacyjnych (dostosowanie parametrów technicznych do wymagań ruchu, zwiększenie nośności, odnowę nawierzchni, budowę obwodnic obszarów zurbanizowanych, budowę chodników i dróg rowerowych na terenach zabudowanych), - usprawnienia ruchu poprzez modernizację skrzyżowań istniejących i budowę bezkolizyjnych w miejscach niebezpiecznych, wykorzystanie nowoczesnych technik zarządzania ruchem.
---	--	---

<p>Strefy hałasu i zagrożenia wokół lotnisk:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Port Lotniczy im. Fryderyka Chopina, - lotnisko Babice (Bemowo), - lotnisko Modlin, - lotnisko Góraszka, - lotnisko Chrcynno. <p>W zarządzie MON są lotniska w Mińsku Mazowieckim i Sochaczewie.</p>	<p>Zasięg uciążliwości lotniska nie powinien w zasadzie przekraczać obszaru ograniczonego użytkowania, którego wyznaczenie jest prawnie wymagane. Wyznaczono takie obszary dla cywilnych lotnisk warszawskich, dla pozostałych brak rozpoznania.</p>	<p>Ograniczenie konfliktu może nastąpić poprzez następujące działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zastosowanie ekranów dźwiękowych i wyciszenia budynków w rejonach największej uciążliwości, - ewentualną przebudowę układu pasów startowych, - budowę lotniska centralnego poza rejonem intensywnego zainwestowania pomiędzy obszarami metropolii warszawskiej i łódzkiej, przy założeniu dobrego skomunikowania kolejowego i drogowego, - modernizację lotnisk w Modlinie i Sochaczewie, m.in. do przejścia funkcji odciążających lotnisko w Warszawie (tanie loty, loty nocne, czarter, transport ładunków), - skuteczne rekompensowanie przez właściciela lotniska utraty wartości sąsiednich nieruchomości.
---	--	--

<p>Ciągi komunikacyjne o dużej uciążliwości dla otoczenia, stanowiące bariery przestrzenne, w szczególności drogi prowadzące ruch na kierunku Warszawy:</p> <ul style="list-style-type: none"> - nr 7 Gdańsk – Warszawa – Chyżne, - nr 8 Białystok – Warszawa – Kudowa Zdrój, - nr 2 Poznań – Warszawa – Terespol, - nr 17 – Warszawa – Lublin – Hrebenne. 	<p>Konflikt przestrzenny dotyczy przede wszystkim terenów mieszkaniowych i obszarów cennych przyrodniczo. Przebieg komunikacji tranzytowej wiąże się często z degradacją przestrzeni publicznych.</p>	<p><i>Plan</i> ustala ograniczenie konfliktu poprzez następujące działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wprowadzenie pasów zieleni izolacyjnej lub ekranów dźwiękowych na najbardziej uciążliwych odcinkach dróg, - budowę bezkolizyjnych przejść dla ludzi i zwierząt, - przebudowę układu komunikacyjnego, modernizację tras, – usprawnienie ruchu.
--	---	---

ANEKSY

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE

ANALIZY I DIAGNOZY STANU ISTNIEJĄCEGO

KIERUNKI ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO OBSZARU

DZIAŁANIA STRUKTURALNE

POLITYKA PRZESTRZENNA

ANEKSY

6.1. Aneks 1 Inwestycje celu publicznego

Tabela 20. Inwestycje celu publicznego (ICP) o znaczeniu ponadlokalnym¹ w rozumieniu art. 2 pkt. 5, art. 39 ust. 5, *Ustawy z dnia 27 marca 2003 roku o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym**

Lokalizacja inwestycji	Rodzaj dokumentu ustanawiającego ICP	Lokalizacja na mapie
Budowa autostrady A2, z tego:		
odcinek Stryków – Warszawa węzeł Konotopa,	I, V, VI, VII	Ryc. 37/A2
odcinek Warszawa węzeł Lubelska – Siedlce, w tym obwodnica Mińska Mazowieckiego	I, III, V, VI	Ryc. 37/A2 (w Planie uwzględnia się przedłużenie przebiegu tego odcinka od węzła Konik do węzła Lubelska)
Budowa Południowej Obwodnicy Warszawy w klasie S (tzw. przejścia przez Warszawę), z tego:	V	Ryc. 37/S2 (przyjęto wersję budowy odcinka w klasie S)
budowa nowego odcinka węzeł Konotopa – Opacz	III, VI	

* Do analizy ponadlokalnego rozkładu inwestycji celu publicznego wykorzystano następujące dokumenty:

- I. *Koncepcję polityki przestrzennego zagospodarowania kraju* (Uchwała Sejmu, MP z 16.08.2001 r. Nr 26, poz. 432),
- II. *Program Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Dziedzinie Bezpieczeństwa (NSIP)* (BGD-4/722-684/00),
- III. *Program dostosowania sieci drogowej TINA w Polsce do standardu naciskowego 115 kN/osi do 2015 roku* (dokument przyjęty przez Radę Ministrów 27.03.2001 r.),

¹ Integralną część opracowania stanowią ryciny 37, 38 i 39.

- IV. Aktualizację Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (dokument przyjęty przez Radę Ministrów 07.06.2005 r.),
- V. Strategię rozwoju transportu na lata 2007-2013 (projekt Ministerstwa Infrastruktury z 12.12.2004 r.),
- VI. Program Budowy Dróg Krajowych na lata 2008-2012 (załącznik do Uchwały nr 163/2007 Rady Ministrów z dnia 25.09.2007 r.),
- VII. SPO Transport 2004-2006 (Rozporządzenie Ministra Infrastruktury, Dz. U. z 28.07.2004 r. Nr 177, poz.1828),
- VIII. Wojewódzki program rozwoju regionalnego Mazowsza na lata 2001-2006 (Uchwała Sejmiku Województwa Mazowieckiego Nr 58/02 z 03.06.2002 r.),
- IX. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego (Uchwała Sejmiku Województwa Mazowieckiego Nr 65/2004 z 07.06.2004 r.),

Budowa drogi ekspresowej S7 poprzez rozbudowę drogi krajowej nr 7 oraz budowę nowych odcinków w klasie S na trasie Płońsk – Warszawa – Radom, z tego do realizacji pozostały:		
przebudowa odcinka Płońsk – Ostrzykowitzna,	I, III, V, VI	Ryc. 37/S7 (dokładny opis przebiegu inwestycji znajduje się w tekście Planu)
przebudowa odcinka Czosnów – Kiełpin,	I,-III, VI	
budowa nowego odcinka węzeł Kiełpin – Trasa AK,	IX	
przebudowa odcinka Warszawa – (granica OMW) Grójec (z wyłączeniem obwodnicy Grójca)	VI	
Budowa drogi ekspresowej S8 poprzez rozbudowę istniejących odcinków drogi krajowej nr 8 oraz budowę nowych odcinków (w tym wspólnych z drogą S2 i S7), z tego:		
przebudowa odcinka Ostrów Mazowiecka – Wyszaków,	III, V, VI	Ryc. 37/S8
przebudowa odcinka Radzymin – Wyszaków,	III, V, VI, VII, VIII	
budowa odcinka Marki – Radzymin,	III, VII, VIII	
przebudowa odcinka Trasy AK do Marek,	VI, VII	(stanowi element Północnej Obwodnicy Warszawy)
budowa nowego odcinka Konotopa – Trasa AK,	III, VI, VII, VIII	(stanowi element Północnej Obwodnicy Warszawy)
budowa odcinka Salomea – Wolica (Janki) – Sękocin (Magdalenka),	III, V, VI, VIII	
przebudowa odcinka Wolica (Janki) – (granica OMW) Piotrków Trybunalski	III, V, VI, VIII	

Budowa drogi ekspresowej S 17, z tego:		Ryc. 37/S17
budowa odcinka Marki – Zakręt, tzw. Wschodnia Obwodnica Warszawy,	I, III, VI	
przebudowa do parametrów drogi S odcinka Zakręt – (granica OMW) Garwolin (w tym obwodnica Kołbieli)	I, III, V, VI, VIII	
Rozbudowa, przebudowa, w tym wzmocnienie nawierzchni do nacisku 115 kN/oś, drogi krajowej nr 2, z tego:	XII	Ryc. 37/2
odcinek Warszawa (Zakręt) – Siedlce	III, VII	(w Programie dostosowania sieci drogowej TINA... zawarto odcinek Mińsk Mazowiecki – Siedlce)
Modernizacja, w tym wzmocnienie nawierzchni do nacisku 115 kN/oś, drogi krajowej nr 50 (Płońsk – Grójec – Mińsk Mazowiecki – Ostrów Mazowiecki), z tego pozostały do realizacji odcinki:		
budowa obwodnicy Żyrardowa,	VIII, XII	
budowa obwodnicy Mszczonowa (II etap),	VIII, XII	Ryc. 37/50
budowa obwodnicy Góry Kalwarii,	IX	
budowa obwodnicy Kołbieli,	XII	
modernizacja odcinka Mińsk Mazowiecki – Ostrów Mazowiecka	III	

- X. *Wieloletni Program Inwestycyjny Samorządu Województwa Mazowieckiego na lata 2005-2008* (Uchwała Sejmiku Województwa Mazowieckiego Nr 184/05 z 24.10.2005 r. z późn. zm.) lub *Wieloletni Program Inwestycyjny Samorządu Województwa Mazowieckiego na lata 2009-2021* (Uchwała Sejmiku Województwa Mazowieckiego Nr 184/05 z 09.02.2009 r.),
- XI. *Plan gospodarki odpadami w województwie mazowieckim na lata 2004-2011* (Uchwała Sejmiku Województwa Mazowieckiego Nr 119/2003 z 15.12.2003 r.),
- XII. *Strategię rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2020 (aktualizacja)*,
- XIII. *Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka na lata 2007-2013*.

Przebudowa i rozbudowa drogi nr 61 na odcinku Warszawa – Ostrołęka, z tego:	XII	<i>Ryc. 37/61</i>
budowa drugiej jezdni na odcinku Zegrze – Serock,	VI, VIII	
budowa wiaduktu w Legionowie,	VI, VIII	
budowa obwodnicy Serocka	VIII, XII	
Przebudowa ze wzmocnieniem nawierzchni drogi nr 62 (Wyszogród – Wyszaków – Łochów) – na odcinkach Wyszogród (granica OMW) – Serock oraz Wyszaków – Łochów	III, IX, XII	<i>Ryc. 37/62</i> (przebudowano 3,3 km)
Modernizacja z poszerzeniem i wzmocnieniem nawierzchni drogi nr 79 (Warszawa – Kozienice) – na całym odcinku OMW, z tego:	III, VI, VIII	<i>Ryc. 37/79G</i> (przebudowano ok. 2 km)
budowa obwodnicy Góry Kalwarii,	VIII, IX	
Rozbudowa drogi nr 575 Płock – Kazuń Nowy	X	<i>Ryc. 37/575</i>
Modernizacja, wzmocnienie konstrukcji drogi nr 579 na odcinku Grodzisk Mazowiecki – Kazuń Polski, z tego:	VIII, X	<i>Ryc. 37/579</i> (Wieloletni Program Inwestycyjny... opisuje odcinek Błonie – Kazuń Polski)
budowa obwodnicy Grodziska Mazowieckiego,	IX, XII	
budowa obwodnicy miejscowości Błonie	IX, X, XII	
Modernizacja i wzmocnienie konstrukcji drogi nr 618 na odcinku Wyszaków – Gołymin.	VIII, X	<i>Ryc. 37/618</i> (Wieloletni Program Inwestycyjny... opisuje odcinek Wyszaków – Pułtusk)
Modernizacja drogi nr 622 Szadki – Chrcynno	VIII	<i>Ryc. 37/622</i>
Przebudowa, w tym wzmocnienie konstrukcji, drogi nr 631 na odcinku Marki – Nowy Dwór Mazowiecki	VIII, X, XII	<i>Ryc. 37/631</i> (przebudowano ok. 12 km drogi z 35 km)

Przebudowa drogi nr 634 (Warszawa – Wołomin – Wólka Kozłowska) na odcinku Zielonka – Wólka Kozłowska, w tym:	VIII, X	<i>Ryc. 37/634 (Wieloletni Program Inwestycyjny... opisuje odcinek Zielonka – Tuszcz)</i>
budowa obwodnicy Wołomina	IX	
Rozbudowa drogi nr 637 (Warszawa – Węgrów)	VIII, X	<i>Ryc. 37/637 (Wieloletni Program Inwestycyjny... wskazuje budowę ronda na skrzyżowaniu dróg nr 637 i 638 w Sulejówku)</i>
Modernizacja drogi nr 718 (Borzęcin – Pruszków)	VIII, X	<i>Ryc. 37/718</i>
Wzmocnienie konstrukcji drogi nr 719 (Warszawa – Pruszków – Grodzisk Mazowiecki), z tego:	X	<i>Ryc. 37/719</i>
budowa obwodnicy Pruszkowa,	IX	
budowa obwodnicy Milanówka,	IX, XII	
budowa obwodnicy Grodziska Mazowieckiego	IX, XII	
Modernizacja i przebudowa drogi nr 721 (Nadarzyn – Ciszycyca), (Józefów – Wiązowna – Duchnow z mostem przez Wisłę), w tym:	VIII, IX, XII	<i>Ryc. 37/721</i>
budowa obwodnicy Lesznowoli	VIII	
Modernizacja i przebudowa drogi nr 722 (Piaseczno – Grójec)	VIII	<i>Ryc. 37/722</i>
Modernizacja i przebudowa drogi nr 724 na odcinku Warszawa – Góra Kalwaria, w tym:	VIII, X, XII	<i>Ryc. 37/724 (przebudowano trzy odcinki o łącznej długości ok. 12 km)</i>
budowa obwodnicy miasta Konstancin-Jeziorna,	VIII, XII	
budowa obwodnicy Góry Kalwarii	VIII, XII	
Rozbudowa drogi nr 728 Grójec – granica gminy Nowe Miasto n/Pilicą	X, XII	<i>Ryc. 37/728</i>

Przebudowa drogi nr 801 (Warszawa – Dęblin) – na całym odcinku OMW, w tym:	X	Ryc. 37/801
Przebudowa drogi nr 802 (Mińsk Mazowiecki – Seroczyn) na odcinku Siennica – Seroczyn	IX	Ryc. 37/802
Modernizacja drogi nr 876 na odcinku Chudolipie – Piotrkowice – Tarczyn (droga gruntowa).	VIII	Ryc. 37/876 (wyremontowano odcinek ok. 1,4 km)
Modernizacja drogi nr 898 na odcinku Stare Babice – Mościska (w tym obejście Starych Babic)	VIII, X	Ryc. 37/898
Przygotowanie do budowy nowej drogi tzw. Paszkowianki (Nadarzyn – Pruszków)	VIII, X, XII	Ryc. 37/28
Budowa drogi Wyszków – (granicza OMW) Ostrołęka	VIII, X	Ryc. 37/29
Budowa Trasy N-S (Warszawa)	VIII, IX	Ryc. 37/30 (element postulowanej Obwodnicy miejskiej Warszawy)
Budowa Trasy Mostu Północnego (Warszawa)	VIII	Ryc. 37/31 (element postulowanej Obwodnicy miejskiej Warszawy)
Budowa Trasy Olszynki Grochowskiej w Warszawie na odcinku Trasa Siekierska – Trasa Toruńska	VIII	Ryc. 37/32 (element postulowanej Obwodnicy miejskiej Warszawy)
Budowa Trasy i Mostu na Zaporze (Warszawa)	VIII	Ryc. 37/33
Budowa nowego odcinka drogi wojewódzkiej – Trasa Legionowska z mostem przez Wisłę	IX	Ryc. 37/34
Budowa nowej drogi wojewódzkiej Miąse – Zawiszyn śladem istniejących dróg (w tym powiatowych nr 28 567 i nr 36 217)	IX	Ryc. 37/35
Budowa Alei Tysiąclecia (Warszawa)	VIII	Ryc. 37/36

Budowa ciągu drogowego ulic: 17 Stycznia i Cybernetyki (Warszawa)	VIII	<i>Ryc. 37/37</i>
Rozbudowa metra (Warszawa) o II i III linię	VIII, XII	<i>Ryc. 42</i>
Wprowadzenie Warszawskiej Szybkiej Kolei Miejskiej (na obszarze wyznaczonym stacjami: Błonie, Grodzisk Mazowiecki, Mińsk Mazowiecki, Nowy Dwór Mazowiecki, Otwock, Tłuszcz, Zalesie Górne)	VIII	inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja, przebudowa, dostosowanie do parametrów europejskich linii kolejowej E20 Kunowice – Poznań – Warszawa – Terespol (na odcinku Mińsk Mazowiecki – zachodnia granica OMW)	I, VII, VIII, XII	<i>Ryc. 37/E20</i>
Modernizacja, przebudowa, dostosowanie do parametrów europejskich linii kolejowej E65 Gdańsk – Warszawa – Zawiercie (na całym odcinku OMW)	I, VII, XII	<i>Ryc. 37/E65</i>
Modernizacja, przebudowa, dostosowanie do parametrów europejskich linii kolejowej E75 Warszawa – Białystok (na całym odcinku OMW)	I, VII, XII	<i>Ryc. 37/E75</i>
Modernizacja linii kolejowej E28 Warszawa – Lublin – Dorohusk (na całym odcinku OMW)	I, XII	<i>Ryc. 37/E28</i>
Modernizacja linii kolejowej nr 1 Warszawa – Łódź – Katowice (na odcinku Grodzisk Mazowiecki – zachodnia granica OMW)	VII, XII	<i>Ryc. 37/1</i>
Modernizacja linii kolejowej nr 8 Warszawa – Radom (na całym odcinku OMW) wraz z budową połączenia kolejowego do terminalu w Porcie Lotniczym im. Fryderyka Chopina w Warszawie	VIII, XII	<i>Ryc. 37/8</i>

Modernizacja linii kolejowej nr 29 Tłuszcz – Ostrołęka (na całym odcinku OMW)	IX, XII	<i>Ryc. 37/29</i>
Przebudowa towarowej linii kolejowej CE 20 Skierniewice – Łuków na całym jej przebiegu w OMW	I, VII, XII	<i>Ryc. 37/CE20</i>
Rozbudowa Portu Lotniczego im. Fryderyka Chopina w Warszawie; modernizacja istniejącego i budowa nowego terminala oraz włączenie lotniska Warszawa-Okęcie w system transportowy miasta	I, V, VIII, XII	<i>Ryc. 37/48</i>
Budowa międzynarodowego portu lotniczego dla Polski	I	W dalszym ciągu brak przesądzenia lokalizacyjnego. Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i> .
Budowa międzynarodowego portu lotniczego w Modlinie		<i>Ryc. 37/50</i> (postulowane są inne warianty realizacji tej inwestycji zarówno jeśli chodzi o charakter lotniska w Modlinie, jak i samą lokalizację lotniska międzynarodowego)
Modernizacja: lotniska Mińsk Mazowiecki, składnicy materiałów pędnych i smarów w Puszczy Mariańskiej i infrastruktury dla systemu dowodzenia i kontroli (Warszawa-Ursynów – Pyry)	IX, II	<i>Ryc. 37/51</i> – lotnisko w Mińsku Mazowieckim (pozostałych inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i> ze względu na brak wskazania lokalizacyjnego)

<p>Budowa systemu połączeń podnoszącego bezpieczeństwo energetyczne stolicy (uzupełnienie systemu połączeń przesyłowych o południowe połączenie obwodowe), w tym:</p>	IX, XII	<p>Ryc. 38 (zrezygnowano z realizacji półpięścienia południowego w sposób ujęty w <i>Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego</i> na rzecz jego przeprowadzenia w sposób opisany w <i>Strategii</i>, tj. budowy według przebiegu postulowanego przez operatorów systemów przesyłowych),</p>
<p>linia 400 kV Kozienice – Ołtarzew,</p>		<p>brak przesądzenia lokalizacyjnego – patrz tekst <i>Planu</i> odnoszący się do elektroenergetyki. Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i></p>
<p>stacje 400/220/110 kV Ołtarzew</p>		<p>Ryc. 38/A-2</p>
<p>Modernizacja elektrociepłowni Żerań w Warszawie</p>	IX	<p>Ryc. 38/A-1</p>
<p>Rozbudowa gazociągu wysokiego ciśnienia DN 700 Rembelszczyzna – Kawęczyn – Świerk</p>	IX	<p>Ryc. 38/B-13</p>
<p>Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia DN 700 Ciechanów – Nasielsk – Błonie</p>	IX	<p>Ryc. 38/B-14</p>
<p>Budowa gazociągu wysokiego ciśnienia DN 500 Błonie – Sochaczew – Pacyna – Leśniewice</p>	IX (mapa)	<p>Ryc. 38/B-15</p>

Budowa ropociągu z Morza Kaspijskiego do Płocka	I	Brak przesądzenia lokalizacyjnego – patrz tekst <i>Planu</i> odnoszący się do sieci paliw płynnych. Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i> .
Modernizacja oczyszczalni ścieków „Południe“ w Warszawie ze względu na jakość odprowadzanych ścieków i gospodarkę osadową	IV	<i>Ryc. 38/B-1</i>
Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Grodzisku Mazowieckim ze względu na przepustowość wraz z jednoczesną modernizacją lub rozbudową części obiektów	IV	<i>Ryc. 38/B-2</i>
Modernizacja oczyszczalni ścieków w Żyrardowie ze względu na jakość odprowadzanych ścieków oraz gospodarkę osadową	IV	<i>Ryc. 38/B-3</i>
Rozbudowa oczyszczalni ścieków „Czajka“ w Warszawie ze względu na przepustowość i modernizacja części obiektów	IV	<i>Ryc. 38/B-4</i>
Regionalny Zakład Unieszkodliwiania Odpadów w ramach Związku Komunalnego „Czyste Mazowsze“ w gminie Żyrardów	XI	<i>Ryc. 38/B-5</i>
Rozbudowa składowiska regionalnego w Krzyżówce – Słabomierzu	XI	<i>Ryc. 38/B-6</i>
Zakład Utylizacji i Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych w gminie Mszczonów (spalarnia)	XI	<i>Ryc. 38/B-7</i>
Zakład unieszkodliwiania i segregacji odpadów komunalnych w gminie Mszczonów	XI	<i>Ryc. 38/B-7</i>

Instalacja z zakresu zagospodarowania odpadów na bazie istniejącego składowiska w Dębem (gmina Serock)	XI	<i>Ryc. 38/B-8</i>
Zakład Utylizacji Odpadów (miasto Mińsk Mazowiecki)	XI	<i>Ryc. 38/B-9</i>
Zakład zagospodarowania odpadów na bazie istniejącego składowiska Otwock-Świerk	XI	<i>Ryc. 38/B-10</i>
Rozbudowa Zakładu Utylizacji Stałych Odpadów Komunalnych Zabraniecka w Warszawie	XI	<i>Ryc. 38/B-11</i>
Zakład termicznego unieszkodliwiania odpadów komunalnych (południowo-zachodnia część metropolii warszawskiej)	XI	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i> ze względu na brak wskazania lokalizacyjnego w <i>Planie Gospodarki Odpadami</i>
Kompleksowy zakład unieszkodliwiania odpadów komunalnych i przemysłowych w gminie Zielonka	XI	<i>Ryc. 38/B-12</i>
Modernizacja wałów przeciwpowodziowych w gminach: Łomianki i Warszawa oraz Karczew i Józefów	VIII	<i>Ryc. 38/C-1</i> oraz <i>C-2</i>
Budowa nowej siedziby Zespołu Szkół Specjalnych w Mazowieckim Centrum Neuropsychiatrii i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży w Zagórzku/Warszawy	X	<i>Ryc. 39/D-1</i>
Centrum nowych technologii Ochota Uniwersytetu Warszawskiego	XIII (lista projektów indywidualnych)	<i>Ryc. 39/D-2</i>
Centrum naukowo-dydaktyczne Wydziału Inżynierii i Kształtowania Środowiska – Centrum Wodne SGGW	XIII (lista projektów indywidualnych)	<i>Ryc. 39/D-3</i>

Centrum Badań Przedklinicznych i Technologii – Warszawski Uniwersytet Medyczny	XIII (lista projektów indywidualnych)	Ryc. 39/D-4
Centrum Zaawansowanych Materiałów i Technologii – Politechnika Warszawska	XIII (lista projektów indywidualnych)	Ryc. 39/D-5
Odbudowa Szkoły Podstawowej i Gimnazjum Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi w Laskach	Kontrakt Wojewódzki dla Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2008	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Warszawski Park Technologiczny – Warszawskie Centrum Rozwoju Innowacji (odpowiedzialny Technoport Warszawa S.A.)	XIII (lista rezerwowa projektów indywidualnych)	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja części elewacji budynku Ośrodka Edukacji Informatycznej i Zastosowań Komputerów w Warszawie przy ul. Nowogrodzkiej	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja, nadbudowa i rozbudowa Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej w Warszawie przy ul. Goławskiej 4	X	Ryc. 39/E-1
Budowa w Mińsku Mazowieckim lokalu Filii Biblioteki Pedagogicznej im. Heleny Radlińskiej w Siedlcach	X	Ryc. 39/E-2
Przebudowa i modernizacja Biblioteki Głównej Województwa Mazowieckiego	X	Ryc. 39/E-3
Budowa Mazowieckiego Systemu Informacji Bibliotecznej poprzez rozbudowę systemu funkcjonującego w Bibliotece Głównej Województwa Mazowieckiego w Warszawie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>

Matecznik Mazowsze – centrum folklorystyczne	X	Ryc. 39/F-1
Budowa hali sportowej przy Centrum Kształcenia Ustawicznego w Wyszku	X	Ryc. 39/G-1
Rozbudowa Teatru Polskiego w Warszawie	X	Ryc. 39/H-1
Pierwszy etap prac związanych z generalnym remontem i przebudową dziedzińca Arsenału wraz z otaczającymi skrzydłami budynku – Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie.	X	Ryc. 39/I-1
Dokończenie inwestycji Instytut Papieża Jana Pawła II	X	Ryc. 39/I-2
Adaptacja <i>Stajni</i> na Karczmę Staropolską	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Rozbudowa i modernizacja Szpitala w Józefowie ul. 3 Maja 127 – Mazowieckie Centrum Neuropsychiatrii i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży w Zagórzku k/Warszawy	X	Ryc. 39/J-1
Modernizacja Pawilonu Głównego Szpitala w Józefowie, ul. 3 Maja 127 – Mazowieckie Centrum Neuropsychiatrii i Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Zakład Opiekuńczo-Lecznicy w Rasztowie – budowa pawilonu wraz z infrastrukturą zewnętrzną	X	Ryc. 39/J-2
Poprawa dostępności do obiektów SSZZOZ – drogi wewnętrzne i parkingi – Samodzielny Specjalistyczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Rudcu	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>

Adaptacja i rozbudowa budynku mieszkalnego nr 1B dla potrzeb ZOL – Samodzielny Specjalistyczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Rudce	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja gospodarki ściekowej – Samodzielny Specjalistyczny Zespół Zakładów Opieki Zdrowotnej w Rudce	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Budowa podziemnych łączników komunikacyjnych – Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej Wojewódzki Szpital Zakaźny w Warszawie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja Pawilonu nr 2 – Wojewódzki Szpital Zakaźny	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja infrastruktury technicznej szpitala – I etap inwentaryzacja budynków Zespołu i wykonanie dokumentacji projektowej niezbędnej do ich modernizacji – Wojewódzki Samodzielny Psychiatryczny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej im. prof. dr. J. Mazurkiewicza w Pruszkowie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Dostosowanie obiektów szpitala do obowiązujących wymogów ochrony przeciwpożarowej – Wojewódzki Samodzielny Psychiatryczny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej im. prof. dr. J. Mazurkiewicza w Pruszkowie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja systemu teleinformatycznego – Wojewódzki Samodzielny Psychiatryczny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej im. prof. dr. J. Mazurkiewicza w Pruszkowie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>

Modernizacja obiektów szpitala (roboty ogólnobudowlane) – Wojewódzki Samodzielny Psychiatryczny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej im. prof. dr. J. Mazurkiewicza w Pruszkowie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja obiektów szpitala (roboty ogólnobudowlane i zakup wyposażenia) – Wojewódzki Samodzielny Psychiatryczny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej im. prof. dr. J. Mazurkiewicza w Pruszkowie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja infrastruktury technicznej na terenie szpitala – Wojewódzki Samodzielny Psychiatryczny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej im. prof. dr. J. Mazurkiewicza w Pruszkowie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Rozbudowa budynku Szpitala Kolejowego w Pruszkowie w celu utworzenia oddziału neurologicznego	X	<i>Ryc. 39/J-3</i>
Modernizacja Oddziału Intensywnej Terapii – modernizacja pomieszczeń, wykonanie klimatyzacji oraz zakup wyposażenia i aparatury medycznej – Szpital Kolejowy im. dr. med. Wł. Roeflera w Pruszkowie SPZOZ	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Termomodernizacja budynków A i H wraz z kotłownią – Wojewódzki Szpital Bródnowski SPZOZ w Warszawie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja budynku G – Wojewódzki Szpital Bródnowski SPZOZ w Warszawie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja Bloku Operacyjnego – Wojewódzki Szpital Bródnowski SPZOZ w Warszawie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>

Realizacja zaleceń Państwowej Straży Pożarnej. Modernizacja obiektów Centrum – Centrum Leczniczo-Rehabilitacyjne i Medycyny Pracy ATTIS	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja poradni przy ul. Górczewskiej 89 i ul. Pawińskiego 2 – Centrum Leczniczo-Rehabilitacyjne i Medycyny Pracy ATTIS	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Przystosowanie pomieszczeń trzeciego piętra dla potrzeb zaplecza administracyjno-biurowego – Wojewódzkie Centrum Stomatologii SPZOZ	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja Pawilonu nr 1 w ramach restrukturyzacji Zespołu Szpitali – Samodzielny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej im. Dzieci Warszawy w Dziekanowie Leśnym	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja oddziału neuroortopedycznego – Centrum Rehabilitacji im. prof. M. Weissa Stocer SPZOZ – Konstancin-Jeziorna	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Przebudowa pomieszczeń na potrzeby poradni rehabilitacyjno-ortopedycznej przy ul. Długiej 40/42 w Konstancinie-Jeziornej – Centrum Rehabilitacji im. prof. M. Weissa Stocer SPZOZ	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja i rozbudowa Bloku Operacyjnego wraz z wyposażeniem – Centrum Rehabilitacji im. prof. M. Weissa Stocer SPZOZ – Konstancin-Jeziorna	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja i rozbudowa Pawilonu A wraz z dostosowaniem do aktualnych przepisów ochrony ppoż. – Mazowieckie Centrum Leczenia Choroby Płuc i Gruźlicy w Otwocku	X	<i>Ryc. 39/J-4</i>

Rozbudowa i modernizacja szpitala przy ul. Koszykowej w Warszawie	X	Ryc. 39/J-5
Termomodernizacja pokrycia dachowego i elewacji budynków szpitalnych w Wojewódzkim Szpitalu Chirurgii Urazowej św. Anny SPZOZ	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Przebudowa pomieszczeń dla Szpitalnego Oddziału Ratunkowego z opracowaniem dokumentacji projektowo kosztorysowej – Wojewódzkim Szpitalu Chirurgii Urazowej św. Anny SPZOZ	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Rozbudowa i modernizacja Wojewódzkim Szpitalu Chirurgii Urazowej św. Anny SPZOZ w Warszawie	X	Ryc. 39/J-6
Adaptacja i modernizacja pomieszczeń po kuchni szpitalnej na potrzeby gabinetów specjalistycznych, zaplecza medycznego i administracji – Samodzielny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej im. prof. dr. J. Bogdanowicza w Warszawie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja Oddziału Chirurgii Ogólnej – Samodzielny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej im. prof. dr. J. Bogdanowicza w Warszawie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Dostosowanie budynków i oddziałów szpitalnych do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 10.11.2006 r. – Samodzielny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej im. prof. dr. J. Bogdanowicza w Warszawie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>

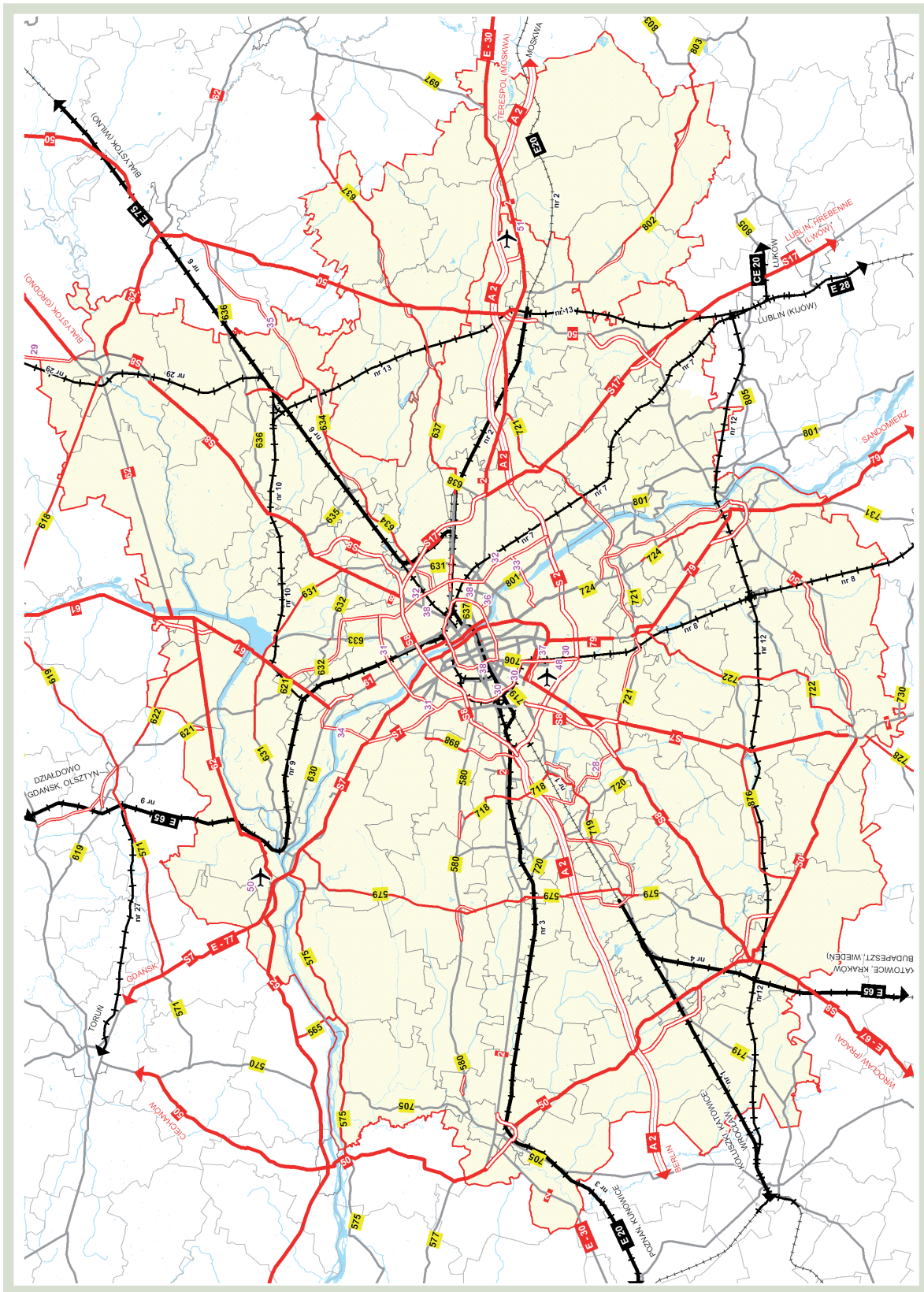
Budowa obiektu w nowej lokalizacji Bloku Operacyjnego Oddziału Pooperacyjnego i Oddziału Intensywnej Terapii – Szpital Dziecięcy im. prof. dr. med. J. Bogdanowicza przy ul. Niekłańska 4/24 w Warszawie	X	Ryc. 39/J-7
Modernizacja budynku F – Międzyleski Szpital Specjalistyczny SPZOZ w Warszawie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Wymiana instalacji elektrycznej w budynku przychodni lekarskiej – SPZOZ Lecznica Centrum przy ul. Nowogrodzkiej 62a w Warszawie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Wymiana dwóch wind starego typu na nowe – SPZOZ Lecznica Centrum przy ul. Nowogrodzkiej 62a, Warszawa	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Modernizacja Oddziału I Szpitala przy ul. Nowowiejskiej 27 – Samodzielny Wojewódzki Publiczny Zespół Zakładów Psychiatrycznej Opieki Zdrowotnej w Warszawie, ul. Nowowiejska 27	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Budowa Szpitala Zachodniego w Grodzisku Mazowieckim	<i>Kontrakt Wojewódzki dla Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2008</i>	Ryc. 39/J-8
Rozbudowa i modernizacja infrastruktury uzdrowskiej Konstancina-Zdrój	Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego – lista dużych i kluczowych projektów w ramach priorytetów	Ryc. 39/J-9

Modernizacja infrastruktury kulturalnej Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>
Wyposażenie specjalistyczne do budowanej nowej siedziby Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie	X	Inwestycji nie przedstawiono na rysunku <i>Planu</i>

Tabela 21. Pozostałe ważniejsze inwestycje

Nazwa inwestycji	Uwagi
Budowa obwodnicy Wyszkowa w ciągu drogi nr 62	
Budowa, rozbudowa, przebudowa, remonty dróg wojewódzkich, w tym:	
drogi nr 579 na odcinku Radziejowice – Grodzisk Mazowiecki wraz z budową obwodnicy Radziejowic,	Przebudowano odcinek ok. 3 km
drogi nr 580 na odcinku Leszno – Sochaczew,	
budowa obwodnicy Jabłonnej w ciągu drogi nr 630,	
budowa obwodnicy Nieporętu w ciągu drogi nr 631,	
budowa obwodnicy Sulejówka w ciągu drogi nr 637,	
drogi nr 719 (Grodzisk Mazowiecki – Żyrardów – zachodnia granica województwa),	Przebudowano odcinek ok. 2,5 km
budowa nowego odcinka drogi 801 w gminie Józefów i na wlocie do Warszawy,	
drogi nr 730 (Skurów – Jasieniec – Warka – Głowaczów) na odcinku Skurów – południowa granica OMW,	
drogi nr 731 na odcinku Potycz – granica opracowania,	
drogi nr 802 (Mińsk Mazowiecki – Seroczyn) na odcinku Mińsk Mazowiecki – Siennica,	
dostosowanie pozostałych dróg wojewódzkich (niewymienionych jako ICP) do odpowiednich parametrów technicznych, zwiększenie nośności, odnowa nawierzchni i poboczy, budowa obejść terenów intensywnie zainwestowanych, budowa chodników i ścieżek rowerowych na terenach zabudowanych, modernizacja skrzyżowań istniejących i budowę bezkolizyjnych w miejscach niebezpiecznych (z innymi drogami i liniami kolejowymi)	

Ryc. 37. Iwestycje celu publicznego – infrastruktura transportowa

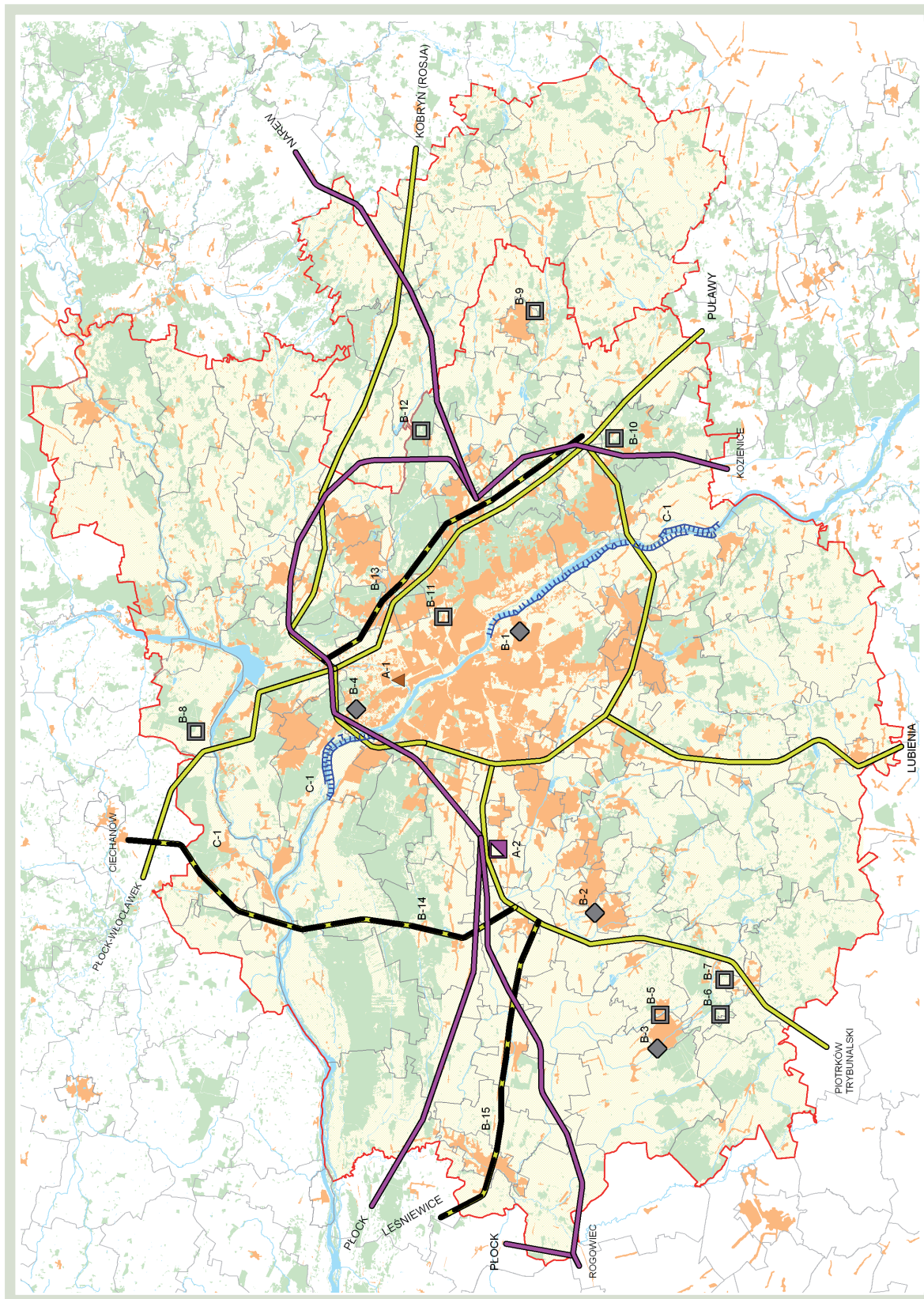

Źródło: opracowanie własne MBPR

Rozbudowa i przebudowa miejskiego systemu drogowego Warszawy, w tym:	
przebudowa ciągu ulic Marsa i Żołnierskiej,	Element systemu powiązań zewnętrznych
budowa ul. Zabranieckiej do ul. Cyrulików (wlot drogi wojewódzkiej nr 637),	Element systemu powiązań zewnętrznych
budowa przedłużenia ul. Marywilskiej w kierunku Legionowa,	Element systemu powiązań zewnętrznych
budowa Czerniakowskiej – bis,	Element systemu powiązań zewnętrznych
Obwodnica Śródmiejska: al. Stanów Zjednoczonych, Trasa Łazienkowska, Towarowa, Okopowa, Słomińskiego, Starzyńskiego, Wiatraczna (projektowana nowo Wiatraczna), Zabraniecka i jej przedłużenie na północ wzdłuż linii kolejowej,	Obwodowe połączenia międzydzielnicowe
uzupełnienie układu miejskich tras obwodowych o ulice umożliwiające upłynnianie ruchu wewnętrznego między dzielnicami – dostosowanie ulic do standardów klasy GP, G,	
tworzenie stref ruchu uspokojonego (ograniczenie ruchu samochodowego) w obszarze centralnym Warszawy dla zapewnienia priorytetów w ruchu komunikacji zbiorowej, pieszym i rowerzystom,	
Budowa linii kolejowej dużych prędkości Warszawa – Łódź – Wrocław/Poznań	Wniosek Ministerstwa Infrastruktury i Urzędu Transportu Kolejowego

 budowa autostrad	 przebudowa linii kolejowych magistralnych	 linie kolejowe
 budowa nowych odcinków dróg krajowych i wojewódzkich wraz z obwodnicami	 przebudowa linii kolejowych pozostałych	 zdelimitowane granice OMW
 rozbudowa, przebudowa dróg krajowych	 budowa, rozbudowa lotnisk	 gminy proponowane do włączenia w obszar OMW
 rozbudowa, przebudowa dróg wojewódzkich	 numer inwestycji umieszczonej w Aneksie 1 w Tabeli 20	 granice miast i gmin
	 drogi krajowe i wojewódzkie	 rzeki

Ryc. 38. Inwestycje celu publicznego – infrastruktura techniczna

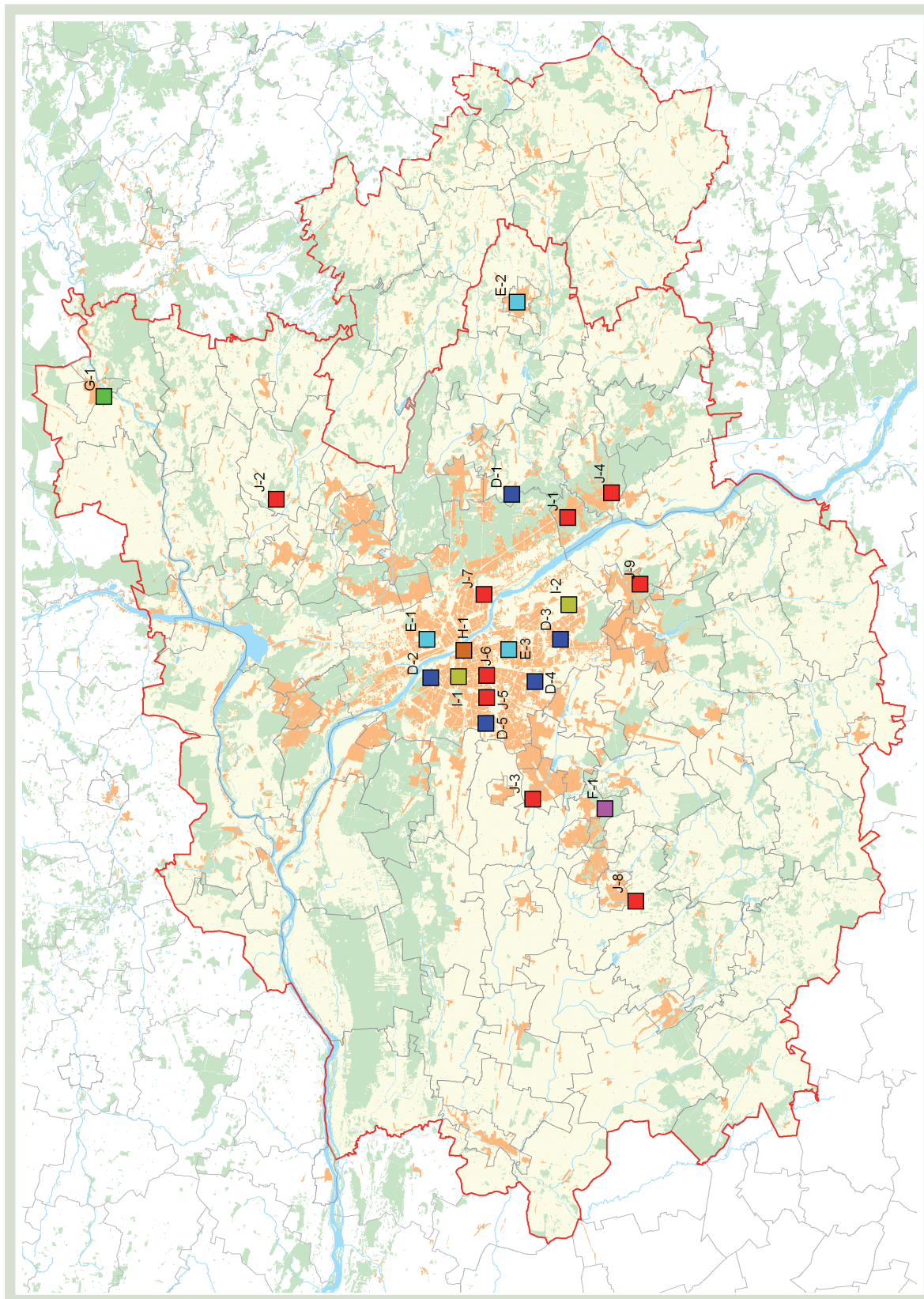

Źródło: opracowanie własne MBPR

Budowa przedłużenia Centralnej Magistrali Kolejowej (linia kolejowa E65) na odcinku Korytów – Sochaczew – Płock	
Warszawska Kolej Dojazdowa: - przebudowa istniejącej linii, - rozbudowa o nową linię do Janek	
Budowa odcinka linii kolejowej od rejonu przystanku Warszawa Wola do przystanku końcowego w rejonie Dworca Głównego	
Budowa nowych przystanków kolejowych dla poprawy obsługi pasażerskiej w Warszawie: Obozowa, Niedźwiadek (w Ursusie), Utrata, Wiatraczna, Zacisze	
Przebudowa lotniska w Sochaczewie	
Budowa węzłów przesiadkowych i systemu parkingów <i>Parkuj i jedź</i> dla samochodów osobowych i ciężarowych w Warszawie i w obszarze metropolii (przy liniach kolejowych)	
Przebudowa i rozbudowa systemu tramwajowego w Warszawie, m.in.: - wydłużenie linii na Bemowie do ul. Broniewskiego, - wydłużenie linii wzdłuż ul. Modlińskiej do skrzyżowania z ul. Światowida i połączenia z linią od strony Mostu Północnego, - budowa linii wzdłuż projektowanej Trasy Mostu Północnego (od węzła Młociny do osiedla Tarchomin i dalej do wschodniej granicy miasta), - budowa linii Banacha – Wilanów, - budowa linii Bemowo – Banacha, - budowa linii wzdłuż ul. Gagarina, <i>Czerniakowskiej</i> – bis do Łuku Siekierkowskiego	

	rozbudowa elektrociepłowni		przebudowa wałów przeciwpowodziowych		lasy
	rozbudowa stacji 400/220/110 kV		numer inwestycji umieszczonej w <i>Aneksie 1 w Tabeli 20</i>		zdelimitowane granice OMW
	budowa, rozbudowa oczyszczalni ścieków		istniejące gazociągi wysokiego ciśnienia o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym		gminy proponowane do włączenia w obszar OMW
	budowa, rozbudowa infrastruktury gospodarki odpadami		istniejące linie energetyczne 400 kV		granice miast i gmin
	budowa gazociągu wysokiego ciśnienia o znaczeniu ponadregionalnym		tereny zabudowane		rzeki

Ryc. 39. Inwestycje celu publicznego – infrastruktura społeczna

Źródło: opracowanie własne MBPR

Przebudowa istniejących dworców autobusowych komunikacji dalekobieżnej i regionalnej: Zachodniego i Południowego	
Budowa nowych dworców autobusowych: Północnego i Wschodniego	
Budowa strategicznego centrum logistycznego (np. Sochaczew – budowa nowego lub rozbudowa istniejącego w Mszczonowie)	
Rozbudowa istniejących obiektów usług logistycznych w Błoniu, Pruszkowie, Warszawie (Kozia Górka) i Teresinie	
Zakład Unieszkodliwiania Odpadów Komunalnych Łubna II w gminie Góra Kalwaria	Według <i>Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego m.st. Warszawy</i>
ZUSOK Radiowo w Warszawie	Według obowiązującego <i>Planu Gospodarki Odpadami dla m.st. Warszawy na lata 2008-2011 z uwzględnieniem 2012-2015</i>

	budowa, rozbudowa szkół		budowa, rozbudowa muzeów		zdelimitowane granice OMW
	budowa, rozbudowa bibliotek		budowa, rozbudowa szpitali		gminy proponowane do włączenia w obszar OMW
	budowa, rozbudowa hal widowiskowych	A - C	numer inwestycji umieszczonej w <i>Aneksie 1 w Tabeli 20</i>		granice miast i gmin
	budowa, rozbudowa hal sportowych		lasy		rzeki
	budowa, rozbudowa teatrów		tereny zabudowane		

6.2.

Aneks 2

Charakterystyka obszaru objętego planem

Układ administracyjny – dane na 2007 rok – obejmuje 14 powiatów: m.st. Warszawę; całe powiaty: grodziski (6 gmin), legionowski (5 gmin), piaseczyński (6 gmin), pruszkowski (6 gmin), warszawski zachodni (7 gmin), żyrardowski (5 gmin) oraz częściowo powiaty: grójecki (3 gminy), miński (5 gmin), nowodworski (5 gmin), otwocki (6 gmin), sochaczewski (5 gmin), wołomiński (9 gmin), wyszkowski (3 gminy). Do włączenia do OMW zaproponowano także część powiatów: mińskiego (8 gmin) i wołomińskiego (1 gmina).

Symbole w tabelach oznaczają gminy:

w. – gmina wiejska

m. – gmina miejska

wm. – gmina miejsko-wiejska

Tabela 22. Jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład OMW w 2007 roku

Nazwa jednostki samorządu terytorialnego	Liczba ludności w tys.	Powierzchnia w km ²	Gęstość zaludnienia
m.st. Warszawa	1707	517	3 302
powiat grodziski			
w. Baranów	4,9	75	65
mw. Grodzisk Mazowiecki	38,5	107	360
w. Jaktorów	10,3	55	187
m. Milanówek	15,9	14	1 136
m. Podkowa Leśna	3,8	10	380
w. Żabia Wola	6,6	106	62

powiat grójecki			
w. Chynów	9,5	135	70
mw. Grójec	23,5	121	194
w. Pniewy	4,6	102	45
powiat legionowski			
w. Jabłonna	14,3	65	220
m. Legionowo	51	13	3 923
w. Nieporęt	13,5	100	135
mw. Serock	11,7	110	106
w. Wieliszew	8,9	102	87
powiat miński			
w. Dębe Wielki	8,5	78	109
mw. Halinów	13,2	63	210
m. Mińsk Mazowiecki	38	13	2 923
w. Mińsk Mazowiecki	13,2	112	118
m. Sulejówek	18,7	19	984
powiat nowodworski			
w. Czosnów	8,9	128	70
w. Leoncin	5,2	158	33
m. Nowy Dwór Mazowiecki	27,5	28	982
w. Pomiechówek	8,9	103	86
mw. Zakroczym	6,2	72	86
powiat otwocki			
w. Celestynów	11,1	89	125

m. Józefów	19	24	792
mw. Karczew	16	81	198
w. Kołbiel	8	107	75
m. Otwock	43,7	47	930
w. Wiązowna	10,2	102	100
powiat piaseczyński			
mw. Góra Kalwaria	24,4	144	169
mw. Konstancin Jeziorna	23,5	79	297
w. Lesznowola	17,3	69	251
mw. Piaseczno	66,2	128	517
w. Prażmów	8,9	87	102
mw. Tarczyn	10,6	114	93
powiat pruszkowski			
mw. Brwinów	21,8	69	316
w. Michałowice	16	35	457
w. Nadarzyn	10,8	73	148
m. Piastów	23,2	6	3 867
m. Pruszków	55,6	19	2 926
w. Raszyn	19,9	44	452
powiat sochaczewski			
w. Brochów	4,3	120	36
w. Nowa Sucha	6	90	67
m. Sochaczew	37,7	26	1 450
w. Sochaczew	9	91	99
w. Teresin	11,2	88	127

powiat warszawski zachodni			
m.w. Błonie	20	86	233
w. Izabelin	10,2	68	150
w. Kampinos	4	85	47
w. Leszno	8,9	125	71
mw. Łomianki	22,8	39	585
mw. Ożarów Mazowiecki	21	71	296
w. Stare Babice	16	60	267
powiat wołomiński			
w. Dąbrówka	7	109	64
w. Klembów	9	86	105
m. Kobyłka	18,5	20	925
m. Marki	24,6	26	946
m.w. Radzymin	20,1	130	155
mw. Tuszcz	18,6	103	181
mw. Wołomin	50	62	806
m. Ząbki	25,5	11	2 318
m. Zielonka	17,4	79	220
powiat wyszkowski			
w. Somianka	5,5	118	47
mw. Wyszaków	38,2	164	233
w. Zabrodzie	5,6	92	61
powiat żyrardowski			
mw. Mszczonów	11,2	152	74
w. Puszcza Mariańska	8,4	143	59
w. Radziejowice	4,8	73	66

w. Wiskitki	9,4	150	63
m. Żyrardów	41	14	2 929
Razem	2964,4	6 204	478

Tabela 23. Jednostki samorządu terytorialnego zaproponowane do włączenia w skład OMW

Nazwa jednostki samorządu terytorialnego	Liczba ludności w tys.	Powierzchnia w km ²	Gęstość zaludnienia
powiat miński			
w. Cegłów	6,3	96	66
w. Dobre	5,9	125	47
w. Jakubów	5	87	57
mw. Kałuszyn	6,1	94	65
w. Latowicz	5,5	114	48
w. Mrozy	8,6	145	59
w. Siennica	6,9	111	62
w. Stanisławów	6,2	107	58
powiat wołomiński			
w. Poświętne	59	104	567
Razem	109,5	983	111

Liczba ludności OMW i jednostek proponowanych do włączenia w jego skład wynosi razem 3073,9 tys. mieszkańców, jego powierzchnia – 7187 km², a gęstość zaludnienia – 428 osób na km².

6.3.

Aneks 3

Wykaz terenów zamkniętych, położonych w OMW

Tabela 24. Tereny zamknięte położone w OMW¹

Gmina	Miejscowość, adres	Nr działki	Po- wierzchnia w ha
Tereny zamknięte MON			
powiat miński			
Mińsk Mazowiecki	Kolonia Janów	60/1, 61/1, 62/1, 141/1, 141/2, 141/4	18,6
Mińsk Mazowiecki	Mińsk Mazowiecki, ul. Warszawska	1232/4, 1232/6, 1232/9, 1232/10, 1232/11, 2416/2, 2416/12, 2416/13, 2417/62, 2417/63	59,8
Mińsk Mazowiecki	Mińsk Mazowiecki, ul. Piękna 3	1768/1	0,2
Mińsk Mazowiecki	Janów, Karolina, Stara Niedziałka	nie podano	nie podano
Jakubów	Nowy Jędrzejów, Stary Jędrzejów, Józefin	nie podano	nie podano
Sulejówek	Sulejówek, ul. Okuniewska	6/3, 14/3, 14/4, 14/5, 14/7, 14/10, 14/11, 14/12, 14/15, 10/2, 15, 16, 1/2	13,2

¹ Na podstawie wniosków do projektu *Planu Zagospodarowania Przestrzennego Obszaru Metropolitalnego Warszawy z 2005 roku*

Sulejówek	Sulejówek, ul. Okuniewska	Nadleśnic- two DREW- nica, obręb Zielonka	80,7
Sulejówek	Poligon Rembertów	Nadleśnic- two DREW- nica, obręb Zielonka	275,3
powiat grodziski			
Grodzisk Mazowiecki	Książenice	17	2,5
Żabia Wola	Musuły	181, 185	30,4
powiat grójecki			
Grójec	Grójec, ul. Piłsudskiego 78	1803/4	0,2
Grójec	Grójec, ul. Sienkiewicza	765	0,1
Grójec	Słomczyn-Kącin	368/6, 368/7, 368/8, 368/15, 368/17, 368/18, 368/25, 368/26, 368/27	64,6
Grójec	Kociszew	15, 19, oddz. 128h, f, g, c, b 130a, b, d	30,0
powiat pruszkowski			
Michałowice	Helenów O.R.W.P.	1	109,1
Raszyn	Falenty	28, 31	13,0

powiat otwocki			
Celestynów	Celestynów, ul. Wojska Polskiego	1390, 1391, 1396, 1398, 1401, 1405, 1407, 1408, 1409, 1410, 1412, 1413/2, 1414, 1416, 1388, 1389, 1394, 1395, 1397, 1399, 1400, 1402, 1403, 1404, 1406	46,7
powiat sochaczewski			
Sochaczew	Bielice	nie podano	nie podano
Teresin	Teresin-Gaj	63/1203, cz. 63/1200, cz. 63/1204, oddz. 63b, c, d, 64 a, b	34,9
powiat wyszkowski			
Wyszków	Wyszków, ul. Serocka 3	2609/2	0,7
powiat żyrardowski			
Puszcza Mariańska	Puszcza Mariańska	318, 240/1202, 241/1202, 247/1204, 248/1201, 249/1202	57,7

powiat warszawski zachodni			
Stare Babice	Borzęcin	40, 202/1, 291	31,7
Izabelin	Hornówek	480/4, 1782	5,9
Izabelin	Laski	KPN oddz. 85b	0,02
Izabelin	Szosa Laski	KPN oddz. 210b	0,01
powiat wołomiński			
Zielonka	Poligon Rembertów	Nadleśnic- two Drew- nica, obręb Zielonka	5484.2
Radzymin	Słupno	Nadleśnic- two Drew- nica, obręb Drewnica	6,8
powiat legionowski			
Nieporęt	Białobrzegi	158, 159, 160, 170/1, 170/3, 207/3, cz. 33	52,4
Nieporęt	Białobrzegi	58/1, oddz. 50d	0,4
Nieporęt	Rybaki	126/103	17,5
Nieporęt	Rynia W.D.W.	103/1, 103/2, 103/3, 103/4, oddz. 132i, j, k, l, m	17,1
Nieporęt	Czarna Struga	cz. 367, oddz. 38df, 4ah, 55abd	5,5
Nieporęt	Kąty Węgierskie	585	4,0
Jabłonna	Józefów II	cz. 41, cz.42, oddz. 180a- df,f,-i, 181a-c	15,0

Legionowo	Legionowo, ul. Zegrzyńska	2/4, 2/5, 2/11, 2/74,	1,7
Legionowo	Legionowo, ul. Zegrzyńska	1/99, 1/748,	38,5
Legionowo	Legionowo, ul. Piłsudskiego	58/2	0,1
Wieliszew	Kałużyn	410, 420, 421, oddz. 166a, b, c, d, f, 166 Aa-d	46,3
Serock	Jadwisin	108/1, 110/4, 111/6, 111/8, 111/9, 111/13, 111/16, 111/17, 111/19, 111/31, 111/217, 111/218, 111/221, 111/227, 111/228, 111/231, 111/233, 236, oddz. 177 Ac-d	131,3
powiat nowodworski			
Czosnów	Cybulice Małe	345	256,2
Czosnów	Kazuń Nowy	231/12, 231/13, 231/14, 231/17, 231/18, 231/19, 231/20, 231/27, 231/28	87,5

Czosnów	Jesionka	6, 80, 4/4, 76/2, 2/1, 5/2, 79, 78/2 oddz. 325 ak-l, m-o	44,3
Pomiechówek	Goławice I	923/1, 923/2, 923/4 923/5, 923/6 oddz. 80 Aa-d, f-s, 940/3, 940/5, 942/1, cz. 939, 943, cz. 942/2, 941, 940/6, 940/4, oddz. 79 a-d, 79 a-d, 79 Aa-d, f-n, 93 a-b, f, 94 a-d, f-g, 95 a-d, f-g	169,9
Pomiechówek	Kosewo	84	15,3
Pomiechówek	Pomiechówek, ul. Wojska Polskiego	273/10, 273/11, 273/12, 273/15	34,8
Pomiechówek	Pomiechówek	275	15,1
Nowy Dwór Mazo- wiecki	Nowy Dwór Mazowiecki, ul. Thommee	4/6, 4/7, 4/8, 4/9	29,2
Nowy Dwór Mazo- wiecki	Nowy Dwór Mazowiecki, ul. Paderewskiego	1/1, 56/2	4,2

Nowy Dwór Mazowiecki	Modlin Twierdza	1, 2/9, 2/10, 2/11, 2/12, 2/13, 2/14, 2/15, 2/16, 2/17, 2/18, 2/20, 2/21, 2/23, 2/26, 1, 3, 5, 8, 9, 11, 2, 3, 4, 1/5, 1/7, 1/8, 1/9, 1/5, 1/7, 1/8, 1/9, 1/12 1/14, 1/16, 1/23, 1/24, 2/3, 1, 14, 15, 1, 2, 6, 13, 14, 1, 2, 9/1, 16/1, 16/2, 19, 22, 30, 33, 1, 2, 3, 4, 6/3, 6/20, 6/25, 6/26, 6/27, 6/29	63,5
Nowy Dwór Mazowiecki	Nowy Dwór Mazowiecki, ul. Wojska Polskiego	1/298, 1/301	22,1
m.st. Warszawa			
Śródmieście	ul. Długa 13/15	12	0,3
Śródmieście	ul. Królewska 1	8	1,1
Śródmieście	ul. Kredytowa 5/7	34/3	0,2
Śródmieście	ul. Koszykowa 78	5	0,6
Śródmieście	ul. Złota 5	55	0,1
Śródmieście	ul. 29 Listopada 1	10/1, 10/3, 10/4, 10/5	10,7
Śródmieście	ul. Belwederska 44a	9/2	0,1
Śródmieście	ul. Batorego 3, 6	14	4,9

Śródmieście	ul. Nowowiejska 29/31	3/2, cz. 3/3,	0,1
Śródmieście	ul. Bonifraterska	17	0,2
Śródmieście	Pl. Piłsudskiego 4	53/1, 55	0,5
Ochota	ul. Nowowiejska 26/28	7/8	4,8
Ochota	ul. Sękocińska 8	23	0,1
Ochota	ul. Chałubińskiego 3b	2/4, 2/5, 2/6	2,2
Ochota	ul. Banacha 2	27	1,2
Ochota	Al. Jerozolimskie 97	7-01-119/1	0,5
Ochota	al. Żwirki i Wigury 103/105	13	3,6
Żoliborz	ul. Krajewskiego 1	41	0,4
Żoliborz	ul. Krajewskiego 3/5	34	0,1
Żoliborz	ul. Mierosławskiego 22	57	0,1
Żoliborz	ul. Gdańska 6	3	0,4
Żoliborz	ul. Dymińska	1, 11, 15/2	32,2
Wola	ul. Kolska 13	17	0,5
Wola	ul. Kozielska 4	1, 3, 7, 9	8,5
Wola	ul. Ostroroga 35	1/3, 1/4	17,0
Włochy	al. Żwirki Wigury 9/13	73/154, 73/156, 73/179, 73/160	42,6
Włochy	ul. Żwirki Wigury 1c	13/12	38,7
Włochy	ul. Na Skraju 2	66,7	11,4
Mokotów	ul. Powsińska 13	1-05-24	3,2

Mokotów	al. Niepodległości 141	77	0,2
Mokotów	ul. Puławska 4/6	25/1, 24/3, 30/1, 30/3, 30/4, 30/7	3,3
Ursynów	ul. Leśna (Pyry)	9	4,7
Ursynów	ul. Kajakowa 11	166/1	3,0
Ursynów	ul. Karczunkowska	5	4,2
Bemowo	ul. Radiowa	13	3,0
Bemowo	ul. Radiowa 2	cz. 1/6	55,2
Bemowo	ul. Kaliskiego 49	3	0,3
Bemowo	ul. Księcia Bolesława	10	4,8
Bemowo	ul. Radiowa 49	5/3, 5/4, 5/5, 8, 9, 12, 14	61,8
Bemowo	ul. Pirenejska 5	172/17	1,2
Bemowo	ul. Powązkowska 59	77/6,	0,3
Bielany	ul. Żeromskiego 33	175/1	0,5
Bielany	ul. Marymoncka 123	11/1, 11/2, 28	0,9
Bielany	ul. Księżycowa 76	171/3, 100/1	21,4
Praga Północ	ul. 11 Listopada 17/19	9/2, 10	7,1
Praga Północ	ul. Brechta 16	54	0,1
Targówek	ul. Bystra	3	14,6

Targówek	ul. Ks. Ziemowita 51	12	0,9
Targówek	ul. Nieświeska 54/56	1/6, 1/7, 12/1, 12/2, 12/3, 12/4, 12/5, 12/6, 12/7, 12/8, 12/9, 12/10, 12/11, 12/12, 12/13, 13/1, 13/2, 13/3,	9,2
Praga Południe	ul. Wał Miedzeszyński 381	10, 11	1,4
Praga Południe	ul. Ostrobramska 109	3	1,0
Rembertów	al. Gen. A. Chruściela	2/29, 2/37, 2/39, 2/42	5,3
Rembertów	ul. Marsa 110	7/2, Nadleśnictwo Drewnica, oddz. 143a-g, n, 144a-j, 145a-f, 146b-h, j-r, 147b, f	146,5
Rembertów	ul. Marsa 76	10, 14	20,8
Wesoła	ul. Warszawska/ Matejki	6	13,4
Wesoła	ul. Okuniewska	7, oddz. 136 h, i, n, p, 137 s, z, a, c, d, 138 a-c, f-m	54,8
Stara Miłosna	ul. Szkolna	6, 12, 35	131,8

Wesoła	Poligon Rembertów	Nadleśnic- two Drewni- ca, oddz. 139 x-h, 140 h-o, 141f, h, i	61,4
Tereny zamknięte PKP S.A.			
powiat grodziski			
Baranów	Boża Wola	1	4,6
Baranów	Bronisławów	117	1,0
Baranów	Żaby	49	4,8
Grodzisk	Kozerki	12	4,5
Grodzisk Mazowiecki – miasto	Grodzisk Mazowiecki	72/1, 72/2, 25, 108, 38/2, 38/3, 24, 70/3, 28/2, 33/2, 36/2, 38/2, 39/2, 41/2, 43/2, 44/2, 45/2, 46	26,7
Grodzisk Mazowiecki	Kozery	166	5,1
Grodzisk Mazowiecki	Wólka Grodziska	141/1	2,2
Jaktorów	Bieganów	422, 433/1, 433/5, 458/1, 158/3, 458/6, 458/7, 458/8, 458/9, 459/1, 459/2, 460, 465/4, 495/1, 495/2, 495/3, 495/5	13,8

Jaktorów	Budy Stare	300, 247, 248, 272/2, 407, 408, 409, 426, 429, 489, 502, 503, 504, 505, 509, 766, 772, 774, 796, 803, 804, 805	40,0
Jaktorów	Chylice	110	1,8
Jaktorów	Jaktorów	239/1, 593/1	3,4
Jaktorów	Kolonia Chylice	187, 125/2, 154/2, 64/2, 79/2	8,9
Jaktorów	Kolonia Jaktorów	251/2, 255/ 288/2, 289/2, 369/1, 393	21,4
Jaktorów	Międzyborów	285	5,2
Jaktorów	Sade Budy	48, 334/4, 334/7, 361, 362	5,8
Milanówek	Milanówek	1, 1/ 2, 1/8, 1, 2,	15,5
Żabia Wola	Grzegorzewicze	302	2,6
Żabia Wola	Lasek	17, 3	2,5
Żabia Wola	Piotrkowice	215/1, 215/2	13,8
powiat grójecki			
Chynów	Budy Sułkowskie	85	2,6
Chynów	Chynów	210	2,3
Chynów	Grobice Nowe	90	2,6
Chynów	Jakubowizna	11	1,8
Chynów	Janów	156	4,9

Chynów	Krażel	177	4,9
Chynów	Sułkowice	173	6,0
Chynów	Watraszew	276	2,1
Chynów	Wenszelówka	29	1,0
Chynów	Widok	77	2,1
Chynów	Wola Chynowska	365, 506	10,0
Tarczyn	Gąski	44	3,9
Tarczyn	Gładków	73	2,5
Tarczyn	Jeziorzany	141/11	5,8
Tarczyn – miasto	Tarczyn	844	7,7
Tarczyn	Jeżewice	71	6,6
Tarczyn	Komorniki	101	4,8
Tarczyn	Drozdy	36	4,7
Tarczyn	Many	147	4,2
Tarczyn	Prace Duże	259	7,9
Tarczyn	Suchodół	151	1,3
Tarczyn	Suchostruga	22	3,7
Tarczyn	Świętochów	45	1,9
Tarczyn	Wólka Jerzowska	64	1,7
powiat legionowski			
Jabłonna	Chotomów	1016	9,2
Jabłonna	Dąbrowa Chotomska	149	1,0
Legionowo	Legionowo	6/4, 73, 56/2, 126, 81, 114, 3/13	38,9
Nieporęt	Białobrzegi	57	8,7

Nieporęt	Michałow-Reginów	376/6	10,8
Nieporęt	Kąty Węgierskie	578	3,5
Nieporęt	Nieporęt	899/1	4,0
Nieporęt	Nieporęt	899/2	4,2
Nieporęt	Wólka Radzymińska	14/1	0,4
Nieporęt	Zegrze	88/16, 88/17, 88/18, 90/15	4,0
Wieliszew	Góra	136	1,8
Wieliszew	Góra Pan	123	3,3
Wieliszew	Janówek 1	454	8,0
Wieliszew	Olszewnica Stara	40/1	12,3
Wieliszew	Wieliszew Kwietniówka	368	4,5
Wieliszew	Wieliszew PGR	61/1, 64	11,3
powiat miński			
Dębe Wielkie	Aleksandrówka	220/2	7,9
Dębe Wielkie	Choszczówka Stojcka	852	7,0
Dębe wielkie	Chrośla	367/3	8,6
Dębe Wielkie	Cyganka	347/1, 351/1, 355, 770	16,1
Dębe Wielkie	Dębe Wielkie	315	11,2
Dębe Wielkie	Górzanka	273	4,2
Dębe Wielkie	Walercin	345	3,8
Halinów	Cisie	350	8,8
Halinów	Grabina	63	2,7
Halinów	Halinów	607/1	10,7

Halinów	Hipolitów	203	5,0
Halinów	Józefów	71	8,5
Halinów	Wielgolas Brzeziński	27	6,2
Mińsk Mazowiecki	Arynów	144/1, 147, 149/1, 150/1, 151/1, 152/1, 153/1, 154/1, 36/1, 368, 37/1	0,1
Mińsk Mazowiecki	Barcząca	411	12,4
Mińsk Mazowiecki	Brzoze	768	1,2
Mińsk Mazowiecki	Budy Barcząckie	164	5,6
Mińsk Mazowiecki	Chochół	1	7,7
Mińsk Mazowiecki	Gliniak	452	6,8
Mińsk Mazowiecki	Iłowiec	120, 125/1, 126/1, 145/1, 146/1	2,6
Mińsk Mazowiecki	Kluki	185/1, 185/2, 188/1, 191/1, 195/1, 200/1, 201/1, 220, 234/1	7,2
Mińsk Mazowiecki – miasto	Mińsk Mazowiecki	1246/1, 2680/3, 2681/1, 65/2, 5354/2, 5359, 2614/8, 2672/14, 2672/6, 6148	36,9
Mińsk Mazowiecki	Prusy	2	0,5
Mińsk Mazowiecki	Stojadła	675, 86	18,6
Mińsk Mazowiecki	Targówka	199	6,2

Mińsk Mazowiecki	Tartak	10/1, 11/1, 13/1, 26/1, 27/1, 31, 32/1, 7/1, 8/1	3,8
Mińsk Mazowiecki	Wólka Iłowiecka	408, 86/1, 87/1, 92/1	8,3
Mińsk Mazowiecki	Zakole Stare	19	3,1
Mińsk Mazowiecki	Żuków	109.1, 110/1, 139/1, 198, 206/, 207, 214/1, 215/1, 219/1, 225/1, 227, 69/1, 71/1, 80/1, 81/1	8,0
Sulejówek	Obręb 01	43	3,6
Sulejówek	Obręb 02	70	0,9
Sulejówek	Obręb 03	103	1,2
Sulejówek	Obręb 04	140	1,1
Sulejówek	Obręb 05	111	0,8
Sulejówek	Obręb 07	90	3,5
Sulejówek	Obręb 08	54	1,5
Sulejówek	Obręb 26	149/6	3,2
Sulejówek	Obręb 28	1	1,1
Sulejówek	Obręb 29	1	1,2
Sulejówek	Obręb 30	9	1,2
Sulejówek	Obręb 31	1	1,6
Sulejówek	Obręb 32	1	1,16
Sulejówek	Obręb 33	128	1,2
Sulejówek	Obręb 34	104	1,6

Sulejówek	Obręb 35	33	1,4
Sulejówek	Obręb 35	41	3,6
Sulejówek	Obręb 52	149	2,3
Sulejówek	Obręb 63	126	3,0
Wesoła	Obręb 267201	2	9,7
Wesoła	Obręb 267304	51	3,0
Wesoła	Obręb 267305	2	2,7
Wesoła	Obręb 267401	2	3,9
Wesoła	Obręb 267402	2	5,3
Wesoła	Obręb 267403	2	2,3
Wesoła	Obręb 267404	2	2,4
powiat nowodworski			
Nowy Dwór Mazowiecki	Obręb 2-06	33	3,3
Nowy Dwór Mazowiecki	Obręb 05-01	107/1	2,8
Nowy Dwór Mazowiecki	Obręb 05-02	109	2,6
Nowy Dwór Mazowiecki	Obręb 05-03	88	2,8
Nowy Dwór Mazowiecki	Obręb 05-04	51	2,0
Nowy Dwór Mazowiecki	Obręb 08-01	2	1,6
Nowy Dwór Mazowiecki	Obręb 08-04	45	7,1
Nowy Dwór Mazowiecki	Obręb 08-07	103	2,4

Nowy Dwór Mazowiecki	Obręb 08-08	29/3	2,1
Nowy Dwór Mazowiecki	Obręb 08-10	124	6,0
Nowy Dwór Mazowiecki	Obręb 08-11	83	6,5
Nowy Dwór Mazowiecki	Obręb 14-03	51/2	3,1
Nowy Dwór Mazowiecki	Obręb 14-04	50	1,2
Nowy Dwór Mazowiecki	Obręb 14-06	4	3,0
Pomiechówek	Brody Nowe	17/1	5,4
Pomiechówek	Brody Parcele	133/1	7,6
Pomiechówek	Bronisławka	16	5,3
Pomiechówek	Czarnowo	1023/2	8,0
Pomiechówek	Goławice Pierwsze	938/1	14,8
Pomiechówek	Pomiechowo	166/2	5,6
Pomiechówek	Stanisławowo	455, 456	5,4
powiat otwocki			
Celestynów	Celestynów	1455, 1439, 693	31,9
Celestynów	Podbiel	3265/1, 3266/1, 3520/1	10,3
Celestynów	Pogorzel Warszawska	627	12,2
Celestynów	Zabieźki	1039	9,8
Józefów	Józefów	135, 149, 69, 74, 151, 80, 59	15,1
Karczew	Glinki	1004/1, 926, 950/1	5,9

Karczew	Piotrowice	202	1,4
Kołbiel	Chrosna	646	13,9
Kołbiel	Człkówka	550	11,6
Kołbiel	Gadka	705	10,6
Kołbiel	Karpiska	506	5,5
Kołbiel	Kąty	1143, 1144	11,1
Kołbiel	Kołbiel	402	1,3
Kołbiel	Lubice	609/1, 610/4, 647/1, 748/3, 749/3	18,2
Kołbiel	Oleksin	240	1,9
Kołbiel	Rudno	355/1, 386/2, 415, 427/1, 491/1, 518/1	10,7
Kołbiel	Sufczyn	1024	5,8
Kołbiel	Teresin	123	1,4
Kołbiel	Władzin	297/1, 298/1, 47/1, 48/1, 49, 764/1, 765/1, 774/1, 775/1, 792/1, 795/1, 798/1, 799/1, 800/1, 801/1, 802/1, 826/1	11,4
Kołbiel	Wola Sufczyńska	4/1, 5/1, 501/1, 6, 7/1, 8/1	9,5
Otwock	Otwock	1, 2/2, 3	43
powiat piaseczyński			
Góra Kalwaria	Cendrowice	19	5,8
Góra Kalwaria	Czarny Las	103	12,0

Góra Kalwaria	Krzaki Czaplinkowskie	141, 2	5,7
Góra Kalwaria	Ługówka	86	0,6
Góra Kalwaria	Sierzchów	131	2,6
Góra Kalwaria	Obręb 13-01	41	11,4
Góra Kalwaria	Obręb 2-01	173	4,1
Góra Kalwaria	Obręb 2-02	1	2,4
Góra Kalwaria	Obręb 3-01	1/4	11,5
Góra Kalwaria	Obręb 7-01	1	2,9
Góra Kalwaria	Obręb 7-02	1	6,6
Lesznowola	Mysiadło	9	1,5
Lesznowola	Nowa Iwiczna	22, 99	2,3
Lesznowola	Stara Iwiczna	117	1,0
Piaseczno	Zalesie Górne	10/1, 1807	15,8
Piaseczno	Żabieniec	6	2,5
Piaseczno – miasto	Obręb 13	82	3,9
Piaseczno – miasto	Obręb 14	5	2,4
Piaseczno – miasto	Obręb 37	1/4	11,1
Piaseczno – miasto	Obręb 53	53	2,3
Piaseczno – miasto	Obręb 56	66	1,5
Prażmów	Bronisławów	404, 405, 406, 407, 408	23,4
Prażmów	Gabryelin	217	9,0

Prażmów	Jaroszowa Wola	180, 192	1,7
Prażmów	Jeziorko-Ustanówek	211	6,0
Prażmów	Kamionka	17	6,0
Prażmów	Kędzierowka	249/1	1,6
Prażmów	Koryta	74	0,4
Prażmów	Krępa	107, 89	1,3
Prażmów	Ludwików	54	0,6
Prażmów	Ławki	155	2,9
Prażmów	Prażmów Nowy	260	10,6
Prażmów	Ustanów	287, 337	4,5
Prażmów	Uwieliny	149	6,0
Prażmów	Wola Prażmowska	8	0,7
Prażmów	Zawodne	450/1	0,2
powiat pruszkowski			
Brwinów	Parzniew	18	20,8
Brwinów miasto	Brwinów	63, 1/1, 1	13,4
Piastów	Piastów 2	701/1, 701/2, 701/3, 701/4, 701/5, 701/6, 701/7, 701/8	1,7
Piastów	Piastów 3	453/10, 453/11, 453/12, 453/13, 453/2, 453/3, 453/4, 453/5, 453/6, 453/7, 453/8, 453/9	2,7

Piastów	Piastów 4	278/10, 278/11, 278/12, 278/13, 278/14, 278/15, 278/16, 278/17, 278/18, 278/19, 278/20, 278/21, 278/22, 278/23, 278/24, 278/25, 278/26, 278/27, 278/28, 278/29, 278/30, 278/31, 278/32, 278/33, 278/34, 278/35, 278/36, 278/4, 278/5, 278/6, 278/7, 278/9,	9,7
Piastów	Piastów 6	275/1, 275/2, 275/3, 275/4, 275/5, 275/6	4,5
Pruszków	Pruszków 12	75/2, 75/7	20,5
Pruszków	Pruszków 16	218/53	13,7
powiat sochaczewski			
Nowa Sucha	Kozłów Biskupi	506	11,4
Nowa Sucha	Nowa Sucha	20	7,9
Nowa Sucha	Zakrzew	152	1,3
Nowa Sucha	Żylin Nowy	25	5,6
Nowa Sucha	Żylin Stary	34	4,3
Sochaczew	Czerwonka Parcele	62	4,6
Sochaczew	Czerwonka Wieś	35	3,5
Sochaczew	Czyste	28	4,0
Sochaczew	Kożuszki Parcel	232	7,1
Sochaczew – miasto	Malesin	296	9,1
Sochaczew – miasto	Sochaczew	1910/1, 1910/8	39,5

Teresin	Granice	105	3,2
Teresin	Ludwików	107	1,3
Teresin	Piasecznica Nowa	77	8,8
Teresin	Seroki	145, 130/1, 142/1, 177/1, 218/1	6,9
Teresin	Seroki Parcele	205	3,3
Teresin	Teresin B	195	9,1
Teresin	Teresin Gaj	88	11,6
Teresin	Topołowa	172	4,5
m.st. Warszawa			
Bemowo	Obręb 6-14-01	1	44,3
Bemowo	Obręb 6-14-02	4	19,7
Białołęka	Obręb 4-02-07	65	0,1
Białołęka	Obręb 4-02-12	69/1	1,5
Białołęka	Obręb 4-02-17	5/1	0,7
Białołęka	Obręb 4-04-07	18/3	2,5
Białołęka	Obręb 4-04-12	6/1	1,1
Białołęka	Obręb 4-04-15	40/1	0,8
Białołęka	Obręb 4-04-19	5	2,6
Białołęka	Obręb 4-04-22	51	1,7
Białołęka	Obręb 4-04-23	18	1,0
Białołęka	Obręb 4-04-24	28/1	2,5
Białołęka	Obręb 4-05-15	85	0,4
Białołęka	Obręb 4-05-21	28	1,8
Białołęka	Obręb 4-05-24	36/2	1,8

Białołęka	Obręb 4-06-01	37	1,4
Białołęka	Obręb 4-06-04	6	2,3
Białołęka	Obręb 4-06-07	3	2,3
Białołęka	Obręb 4-06-11	26, 6	37,5
Białołęka	Obręb 4-06-15	17	2,8
Białołęka	Obręb 4-07-01	55	7,8
Białołęka	Obręb 4-07-08	11, 5	26,5
Białołęka	Obręb 4-17-01	23	2,1
Mokotów	Obręb 1-01-27	7, 9	1,7
Mokotów	Obręb 1-08-01	2	2,1
Mokotów	Obręb 1-08-10	1	1,2
Mokotów	Obręb 1-08-12	3	1,8
Ochota	Obręb 2-02-01	2	0,6
Ochota	Obręb 2-03-01	42, 46	1,6
Ochota	Obręb 2-03-04	18/1, 18/2, 18/3, 18/4	4,9
Ochota	Obręb 2-03-16	35/1, 35/2	0,9
Ochota	Obręb 2-03-17	47/1, 47/2, 47/3, 47/4, 47/5, 47/6, 47/4	3,5
Ochota	Obręb 2-03-18	26, 27, 28, 29	1,5
Ochota	Obręb 2-03-19	85, 86	0,5
Ochota	Obręb 2-03-22	36	2,8
Ochota	Obręb 2-03-23	62	1,6
Południe	Obręb 3-01-01	2	4,9
Południe	Obręb 3-01-06	2	0,1
Południe	Obręb 3-02-01	1	10,6

Południe	Obręb 3-02-02	1/13	12,0
Południe	Obręb 3-02-03	1	22,0
Południe	Obręb 3-03-01	1	25,3
Południe	Obręb 3-03-02	3/1	32,4
Południe	Obręb 3-03-03	7/1, 8/1	17,4
Południe	Obręb 3-03-06	3/1	80,0
Południe	Obręb 3-03-07	5/1	5,8
Południe	Obręb 3-03-08	80	27,6
Południe	Obręb 3-07-08	33, 8/1	7,8
Północ	Obręb 4-11-25	1	16,3
Północ	Obręb 4-13-02	2	5,1
Północ	Obręb 4-14-01	2, 62	4,9
Północ	Obręb 4-14-03	2/1, 2/2	5,5
Północ	Obręb 4-14-06	33	10,7
Północ	Obręb 4-14-07	45	4,9
Północ	Obręb 4-18-04	1	60,3
Północ	Obręb 4-18-09	6	40,3
Północ	Obręb 4-18-11	24 , 25	2,3
Rembertów	Obręb 3-07-02	2, 258/3	11,4
Rembertów	Obręb 3-07-03	1/3	6,9
Rembertów	Obręb 3-08-09	3/1	1,9
Rembertów	Obręb 3-09-31	2/1, 2/2, 21	1,9
Rembertów	Obręb 45	4/2, 3/2	5,7
Rembertów	Obręb 47	196/1	3,9
Rembertów	Obręb 48	196/2, 211	3,8
Rembertów	Obręb 49	3	13,1

Śródmieście	Obręb 5-01-01	13/1	7,3
Śródmieście	Obręb 5-02-01	23/5	2,0
Śródmieście	Obręb 5-02-02	15	0,4
Śródmieście	Obręb 5-03-08	34	2,1
Śródmieście	Obręb 5-04-07	106	1,9
Śródmieście	Obręb 5-04-08	106/2, 128, 132, 18	1,9
Targówek	Obręb 4-11-01	1	5,7
Targówek	Obręb 4-11-02	1	4,9
Targówek	Obręb 4-11-05	1	3,0
Targówek	Obręb 4-11-09	1	1,2
Targówek	Obręb 4-11-10	1, 2	7,2
Targówek	Obręb 4-11-18	1	2,8
Targówek	Obręb 4-11-21	3	11,2
Ursus	Obręb 2-11-01	1	4,1
Ursus	Obręb 2-11-06	82	0,7
Ursus	Obręb 2-11-07	92	1,1
Ursus	Obręb 2-11-08	1	2,5
Ursynów	Obręb 1-08-14	10	6,4
Ursynów	Obręb 1-08-17	16, 17/1	8,6
Ursynów	Obręb 1-08-19	19	6,2
Ursynów	Obręb 1-08-20	19	5,7
Ursynów	Obręb 1-08-26	1	3,2
Ursynów	Obręb 1-09-08	25	3,0
Ursynów	Obręb 1-09-09	14	2,4
Ursynów	Obręb 1-09-18	27	1,3

Ursynów	Obręb 1-09-28	127	1,4
Ursynów	Obręb 1-09-36	24	2,4
Ursynów	Obręb 1-09-47	29	1,0
Ursynów	Obręb 1-09-48	13	1,0
Ursynów	Obręb 1-09-54	22	1,0
Ursynów	Obręb 1-09-55	14	2,4
Ursynów	Obręb 1-09-61	9	1,7
Ursynów	Obręb 1-09-69	12	2,7
Ursynów	Obręb 1-09-75	8	0,8
Wawer	Obręb 305	4	1,6
Wawer	Obręb 306	3	1,6
Wawer	Obręb 3-07-19	38	2,1
Wawer	Obręb 3-07-26	134/1	3,6
Wawer	Obręb 3-07-29	2/1	2,2
Wawer	Obręb 3-11-03	53, 55	4,2
Wawer	Obręb 3-11-10	120	2,9
Wawer	Obręb 3-11-11	9	2,7
Wawer	Obręb 3-11-19	83	1,0
Wawer	Obręb 3-11-25	2	1,5
Wawer	Obręb 3-11-33	80	0,5
Wawer	Obręb 3-11-44	5/2, 5/3	5,2
Wawer	Obręb 3-12-03	15/2	1,4
Wawer	Obręb 3-12-04	34/2	1,2
Wawer	Obręb 3-12-15	33/2	1,3
Wawer	Obręb 3-11-23	51/1	1,5
Wawer	Obręb 3-12-31	24/1, 24/2, 24/3	1,2

Wawer	Obręb 3-12-40	2/2	1,5
Wawer	Obręb 3-12-50	2	3,5
Wawer	Obręb 3-12-98	2/3	3,0
Wawer	Obręb 3-12-65	47/2	0,8
Wawer	Obręb 3-12-74	33	1,4
Wawer	Obręb 3-12-79	108	1,4
Wawer	Obręb 3-12-85	135	2,1
Wawer	Obręb 3-12-94	86	1,9
Wawer	Obręb 3-12-98	140/3	2,8
Włochy	Obręb 2-07-21	44	3,9
Włochy	Obręb 2-08-02	100	3,9
Włochy	Obręb 2-08-07	64	1,4
Włochy	Obręb 2-08-10	1,3	6,4
Włochy	Obręb 2-08-12	83	1,9
Włochy	Obręb 2-08-20	82	4,0
Włochy	Obręb 2-08-21	107	3,3
Włochy	Obręb 2-08-28	134	5,5
Włochy	Obręb 2-09-10	22	3,9
Wola	Obręb 6-01-09	51, 19/10, 19/11, 19/2, 19/3, 19/4, 19/5, 19/7, 19/8, 19/9	2,2
Wola	Obręb 6-01-10	33/2	4,6
Wola	Obręb 6-03-01	5	5,5
Wola	Obręb 6-03-02	1	3,3
Wola	Obręb 6-03-03	14, 18	5,2
Wola	Obręb 6-03-05	1	3,4

Wola	Obręb 6-04-07	23	0,1
Wola	Obręb 6-05-01	75	2,1
Wola	Obręb 6-05-06	3/2	1,4
Wola	Obręb 6-06-01	2, 3	2,8
Wola	Obręb 6-06-03	1, 8	1,5
Wola	Obręb 6-06-06	2	2,2
Wola	Obręb 6-06-10	88	1,4
Wola	Obręb 6-06-12	33, 34	2,7
Wola	Obręb 6-07-01	211	4,2
Wola	Obręb 6-07-04	24, 25	1,1
Wola	Obręb 6-07-05	12	2,2
Wola	Obręb 6-07-06	203	3,1
Wola	Obręb 6-07-09	10, 11, 12, 13, 14, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9	4,3
Wola	Obręb 6-07-13	89	1,0
Wola	Obręb 6-14-03	1, 11, 19/1, 2, 20, 21/1, 21/2, 22, 3, 4, 5, 6/1, 6/2, 7	228,9
Wola	Obręb 6-14-04	5, 8, 9, 1 /4	61,0
Żoliborz	Obręb 7-01-18	22	0,4
Żoliborz	Obręb 7-01-19	51	<0,1
Żoliborz	Obręb 7-01-21	25	0,4
Żoliborz	Obręb 7-03-06	22	0,2
Żoliborz	Obręb 7-03-06	8	0,1
powiat warszawski zachodni			
Błonie	Bieniewice	163	6,5

Błonie	Bieniewo Parcela	139	2,5
Błonie	Dębówka	37	3,8
Błonie	Rokitno	38/2	15,3
Błonie	Stare Faszczyce	9	8,5
Błonie	Żukówka	323/3, 333/1	0,1
Błonie – miasto	Błonie	42, 43, 49, 164, 277	23,0
Ożarów Mazowiecki – miasto	Ożarów	196/1, 45	13,9
Ożarów Mazowiecki	Bronisze	16/100, 16/101, 16/102, 16/106, 16/107, 16/108, 16/112, 16/96	0,1
Ożarów Mazowiecki	Domaniewek	3/2	<0,1
Ożarów Mazowiecki	Gołaszew	3/2, 1/1, 10/2, 11/1, 12/1, 13/1, 14/1, 19, 2/3, 20/1, 21/3, 21/5, 22/1, 23/1, 24/1, 25/2, 27/2, 28/1, 30/1, 31/1, 4/4, 5/1, 6/1, 7/1, 8/1,	2,3
Ożarów Mazowiecki	Jawczyce	129/2, 145/5, 19, 37/1, 39/3, 39/5	12,6
Ożarów Mazowiecki	Kontopa	243, 69	3,4

Ożarów Mazowiecki	Mory	58/3	5,8
Ożarów Mazowiecki	Ołtarzew	131/2, 310/ 323/2, 326/11, 326/7, 326/9, 327/1, 328/1, 329/1, 330/1, 332/2, 333/3, 334/1, 335/1, 336/1, 337/1, 338/1, 342/1, 343/1, 344/1, 347/4, 347/6, 351/1, 354/2, 357/5, 359/1, 361, 366/2, 371/2, 372/2, 373/5, 373/7, 376/2, 378/2, 380/2, 385/2, 388/1, 394/2, 398/2, 401/2, 405/2, 407/3, 410/1, 417/2, 424/2, 432/1, 433/5, 436/1, 447/1, 455/1, 469/1, 475/3, 476/1, 500/1	8,1
Ożarów Mazowiecki	Ożarów	180/2	0,8

Ożarów Mazowiecki	Płochocin	1045/2, 1047/2, 449/1, 451/4, 451/6, 452/2, 453/2, 454/2, 455/2, 456/2, 458/2, 459/2, 460/2, 462/2, 463/3, 463/3, 466/3, 467/3, 468/3, 469/3, 472/7, 472/9, 487/2, 488/2, 491/2, 493/4, 494/2, 495/2, 496/2, 497/3, 500/3, 504/2, 510/2, 511, 526/1, 527/1	17,3
Ożarów Mazowiecki	Wolica	16	7,1
powiat wołomiński			
Klembów	Dobczyn	734	1,6
Klembów	Karolew	108	18,5
Klembów	Klembów	485	2,4
Klembów	Krusze	711	16,4
Klembów	Lipka	1200, 390/2	22,0
Klembów	Michałów	139/1	1,5
Klembów	Pasek	441/2	12,5
Klembów	Roszczep	979	2,8
Klembów	Sitki	121/1	4,8
Klembów	Wola Rasztowska	542	13,5
Kobyłka	Kobyłka	1	24,3
Radzymin	Cegielnia	16	2,9

Radzymin	Dybów	143	4,9
Radzymin	Emilianów	189	3,9
Radzymin	Łąki	285	1,2
Radzymin	Zwierzyniec	161	1,3
Radzymin – miasto	02-01	51	8,3
Radzymin – miasto	03-01	1/2	12,9
Radzymin – miasto	05-02	7	2,1
Tuszczy	Chrzęsne	177	14,9
Tuszczy	Jastrzębia Łąka	160	11,4
Tuszczy	Jasienica	2090, 466, 534, 704	61,4
Tuszczy	Miąse	457, 675	4,1
Tuszczy	Mokra Wieś	375	20,6
Tuszczy	Podstoliska	432, 613	6,2
Tuszczy	Rysie	450	3,0
Tuszczy – miasto	Tuszczy	2250, 2251	63,9
Wołomin	Duczki – Obręb 01	2	7,1
Wołomin	Duczki – Obręb	1	8,2
Wołomin	Duczki – Obręb 03	1	6,5
Wołomin	Nowe Lipiny – Obręb 02	1	1,7
Wołomin	Nowe Lipiny – Obręb 01	1	3,8
Wołomin – miasto	Wołomin – Obręb 22	1/8	22,6
Ząbki	Ząbki – Obręb 3-01	1	1,8
Ząbki	Ząbki – Obręb 3-02	1	5,5
Ząbki	Ząbki – Obręb -03	4	0,5

Ząbki	Ząbki – Obręb 3-04	3	1,5
Ząbki	Ząbki – Obręb 3-05	1	2,7
Ząbki	Ząbki – Obręb 3-09	2	8,2
Zielonka	Obręb 4-90-05	51	2,6
Zielonka	Obręb 5-00-01	55	2,3
Zielonka	Obręb 5-00-02	30	3,5
Zielonka	Obręb 5-00-03	39	3,2
Zielonka	Obręb 5-10-04	6	8,9
Zielonka	Obręb 5-20-01	2	0,9
Zielonka	Obręb 5-20-02	1	0,7
Zielonka	Obręb 5-20-05	1	1,3
Zielonka	Obręb 5-20-08	1	1,5
Zielonka	Obręb 5-20-09	2	1,4
Zielonka	Obręb 5-20-12	81	3,0
Zielonka	Obręb 5-30-01	1	2,9
Zielonka	Obręb 5-30-04	91	1,8
Wyszków	Deskurów	1504	1,2
Wyszków	Leszczydół Nowiny	260, 447	22,3
Wyszków	Lucynów Mały	1240, 1241/6	16,6
Wyszków	Tumanek	456/4	10,1
Wyszków	Wyszków – miasto	3000/16, 4904/2	46,0
Zabrodzie	Adelin	29	3,9
Zabrodzie	Lipiny	31	7,4
Zabrodzie	Mostówka	218/2	13,6
Zabrodzie	Zabrodzie	529	13,8

powiat żyrdowski			
Mszczonów	Badowo Mościska	71	6,4
Mszczonów	Czekaj	1/5, 11/2, 12/10, 12/12, 12/14, 12/4, 12/8, 13/2, 13/3, 13/4, 14/2, 14/3, 2/1, 4/4, 5/2	2,5
Mszczonów	Długowizna	47, 70/4, 73/2	1,6
Mszczonów	Dwórzno	12	1,0
Mszczonów	Grabce Józefpolskie	4/1	0,3
Mszczonów	Grabce Towarzystwo	156	4,4
Mszczonów	Grabce Wręckie	82	0,2
Mszczonów	Gurba	100/2, 101/2, 102/2, 103/2, 104/2, 105/2, 106/2, 107/2, 108/2, 109/2, 110/2, 111/2, 113/2, 114/2, 115/2, 117/2, 119/6, 126/3A, 127/3, 142/2, 49/2, 50/4, 51/2, 51/3, 74/2, 74/3, 75/2, 76/2, 79/2, 80/2, 81/2, 82/2, 83/2, 84/2, 85/2, 86/2, 88/2, 89/2, 90/2, 97/2, 97/3, 98/2, 99/2	7,0

Mszczonów	Lublinów	112, 101/2, 102/2, 103/2, 104/2, 105/2, 106/2, 107/2, 108/2, 109/2, 110/2, 111/2, 125/2, 126/2, 126/4, 128/2, 129/2, 129/4, 129/5, 131/4, 131/6, 131/7, 132/2, 134/2, 134/3, 135/2, 136/2, 137/2, 138/2, 139/2, 142/2, 143/2, 148, 150/2, 150/4, 153/2, 154/4, 154/7, 20/2, 21/2, 22/2, 23/2, 24/2, 25/2, 26/2, 26/4, 27/2, 27/4, 28/2, 28/4, 50/2, 51/2, 66, 68, 69, 71/2, 72/2, 74/2, 75/2, 77/2, 79/2, 80/2, 81/2, 82/2, 83/2, 84/2, 85/2, 86/2, 89/2, 92/2, 93/1, 94/2, 94/4, 95/2, 97/2, 97/4, 98/2	14,5
-----------	----------	---	------

Mszczonów	Marków Świnice	30/5, 30/7, 32/2, 32/5, 37/2, 37/6, 37/7, 40/2, 40/4, 40/6, 40/8, 40/9, 43/2, 43/4, 43/6, 44/2, 44/7, 56/2, 57/2, 59/2, 59/4, 62/2, 62/4, 65/2, 65/4, 65/5, 67/2, 67/4, 68/2, 68/4, 70/2, 70/5, 70/6, 73/2, 73/5, 73/6, 77/2, 77/4, 77/7, 77/8	7,0
Mszczonów	Marków Towarzystwo	106, 107, 124/10, 124/14, 124/15, 124/17, 124/19, 124/20, 124/23, 124/5, 124/8, 137/2, 139/2, 139/3, 152/3, 152/5, 154/2, 154/3, 155/2, 156/4, 157/2, 159/2, 168/2, 183/2, 182/2, 184/2, 185/2, 190/4, 192/2, 196/2, 223, 85/2	6,6
Mszczonów	Powązki	169, 170/1	14,1

Mszczonów	Szeligi	100/2, 101/2, 102/2, 110/2, 111/2, 112/2, 125/1, 126/2, 127/2, 14/2, 14/3, 16/2, 16/3, 17/2, 17/4, 19/2, 20/2, 20/3, 20/4, 20/5, 21/2, 21/3, 22/2, 23/2, 24/2, 48/2, 49/2, 50/2, 51/1, 52/2, 56/2, 62/2, 63, 64/2, 65/2, 75/1, 75/2, 76, 77/2, 77/3, 78/2, 78/4, 81/2, 81/4, 137	12,0
Mszczonów	Świnice	108/2, 109/2, 111/2, 112/2, 121/2, 122/2, 123/2, 124, 125/121, 125/122, 125/123, 125/136, 136/2	0,9
Mszczonów	Wólka Wręcka	81/1	0,9
Mszczonów	Zbizoża	201	3,0
Mszczonów – miasto	Mszczonów	419	19,4
Puszcza Mariańska	Bartniki Grabie	1059/2	10,3

Puszcza Mariańska	Budy Kałaki	28	2,3
Puszcza Mariańska	Długokąty	180	3,4
Puszcza Mariańska	Górki	11	3,2
Puszcza Mariańska	Huta Nowa	224	3,7
Puszcza Mariańska	Huta Stara	74/5	3,6
Puszcza Mariańska	Michałów	39/1	13,0
Puszcza Mariańska	Nadleśnictwo Radziwiłłów	PKP	8,3
Puszcza Mariańska	Puszcza Mariańska	310, 274	6,1
Puszcza Mariańska	Radziwiłłów	15	8,3
Puszcza Mariańska	Żuków	303	2,1
Radziejowice	Korytów	607	16,8
Radziejowice	Krzyżówka	31, 32, 33, 34/2, 35	4,8
Radziejowice	Nadleśnictwo Grójec	111/4, 112/2, 112/4, 112/7, 117/2, 117/4, 117/6, 119/11, 119/8, 119/9, 87/2	<0,1

Radziejowice	Podlasie	10/2, 10/3, 108/2, 11/2, 12/2, 13/1, 13/3, 13/6, 15/2, 16/1, 16/3, 16/4, 166, 17/2, 18/1, 18/3, 18/6, 2/2, 20/2, 21/1, 21/3, 23/2, 24/1, 24/3, 24/5, 31/2, 32/2, 33/2, 35/2, 36/2, 38/2, 39/2, 4/2, 4/4, 40/2, 41/2, 42/2, 45/2, 47/2, 49/2, 5/2, 51/2, 54/2, 55/2, 56/2, 7/2, 7/3, 9/2	5,6
Radziejowice	Słabomierz	149/2, 150/2, 162/2, 347, 348, 8/2	10,3
Wiskitki	Działki	142	14,3
Wiskitki	Franciszków	165	8,5
Wiskitki	Jesionka	147	9,9
Wiskitki	Józefów	148	6,6
Wiskitki	Łubno	370	4,5
Żyrardów	Obręb 03	3603	5,6
Żyrardów	Obręb 04	4508	15,2
Żyrardów	Obręb 05	5568	3,2

Tereny zamknięte stołecznej policji			
m.st. Warszawa			
Bemowo	ul. Pirenejska 3a	174	0,5
Bemowo	ul. Raginisa 4	41,58,59	0,4
Białołęka	ul. Myśliborska	38/1, 39, 40	0,5
Bielany	ul. Wrzeciono 38	109	0,1
Bielany	ul. Żymierskiego 7	7, 8	0,2
Mokotów	ul. Belgijska 2	10	0,1
Mokotów	ul. Malczewskiego 3/5/7	9/1, 9/2	0,2
Mokotów	ul. Pytlańskiego 17	79/2	0,1
Mokotów	ul. Wita Stwosza 31	59	0,3
Mokotów	ul. Wiśniowa 44	24	0,1
Ochota	ul. Opaczewska	21, 95, 96, 9/1, 9/2, 2/4, 7/4, 5/8	10,5
Ochota	ul. Włochowska 25/33, Obręb 2-03-03	2/5, 2/6, 2/7, 2/8, 2/9, 2/10, 2/11, 2/12, 2/13, 2/14, 2/15, 2/16, 2/17, 2/20, 2/21, 2/22, 2/23, 2/24, 2/25, 2/26	18,1
Praga Północ	ul. Okrzei 11/13	89, 110	0,3
Praga Północ	ul. Wybrzeże Szczecińskie 6	18/1	0,9
Praga Północ	ul. Jagiellońska 49	12/1, 12/2	4,5
Praga Północ	ul. Jagiellońska 55	11	0,3
Praga Północ	ul. Jagiellońska 72	16, 17	1,1
Praga Południe	ul. Grenadierów 73/75	31	0,1

Praga Południe	ul. Grochowska 169	7	0,1
Praga Południe	ul. Umińskiego 22	5	0,3
Rembertów	ul. Plutonowych 6	40	0,1
Rembertów	ul. Marsa 84	9	2,6
Śródmieście	ul. Nowolipie 2 i 2a	43	2,1
Śródmieście	ul. Wilcza 21	106	0,1
Śródmieście	ul. Belwederska 16	62	0,3
Śródmieście	ul. Zakroczymska 3c	22	b.d.
Targówek	ul. Chodecka 3/5	60, 71	0,4
Targówek	ul. Motycka 13/15	91/1, 91/2, 91/3	0,1
Ursynów	ul. Janowskiego 7	5	0,5
Wawer	ul. Mrówcza 236	93/2	0,4
Wesoła	ul. Pułku Praskiego 21	43	0,1
Wilanów	ul. Okrężna 5	171	0,1
Włochy	ul. 17 Stycznia 5	12	0,3
Wola	ul. Karolkowa 46	16, 17, 18	1,5
Wola	ul. Waliców 15	62, 63	0,1
Wola	ul. Wolska 174	13	0,1
Wola	ul. Żytnia 36	22, 23	0,3
Wola	ul. Rydygiera 3	60	b.d.
powiat grodziski			
Grodzisk Mazowiecki	ul. Bartniaka 19	34/4, 34/5	0,6
Milanówek	ul. Literacka 13	71	0,1

Podkowa Leśna	ul. Brwinkowska 17a	128	0,1
Żabia Wola	ul. Główna 9	234/3, 234/5	0,1
powiat legionowski			
Legionowo	ul. Jagiellońska 26b	4/1, 4/2, 5/1, 5/2, 6/1, 6/2, 7/1, 7/2, 8/1, 8/2, 72/1, 72/2, 73/1, 73/2	1,1
Serock	ul. Pułtуска 7	36, 41/2, 41/4	0,4
Wieliszew	ul. Solidarności	44/191, 44/192	0,4
Jabłonna	ul. Modlińska 66	666/11	0,3
Nieporęt	ul. Wojska Polskie- go 3	971, 970/47	2,8
powiat miński			
Mińsk Mazowiecki	ul. Wyszyńskiego 15/17	1920, 1921, 129/5	0,3
Mińsk Mazowiecki	ul. Piłsudskiego 44	2036/1, 2037	0,1
Dobre	ul. Rynek 21	1233	<0,1
Siennica	ul. Nowa 1	514/4	0,1
Halinów	ul. Piłsudskiego 39	136/3	0,2
Mrozy	ul. Armii Krajowej 10	539/2	0,1
Sulejówek	ul. Reymonta 57	76, 122	0,1
powiat nowodworski			
Nowy Dwór Mazowiecki	ul. Paderewskiego 3	23/10	0,6
Czosnów	ul. Wł. Lercha 1	243, 242/2	0,2
Leoncin	ul. Kobenzy 4	105/4	0,2

Nasielsk	ul. Kościuszki 29	938/2, 940/2, 939/2, 941/2	0,7
Zakroczym	ul. Warszawska 17	39/2	0,1
Pomiechówek	ul. Nasielska 1a	61/7	0,1
powiat otwocki			
Otwock	ul. Pułaskiego 7a/1	46/8	1,2
Józefów	ul. Kardynała Wyszyńskiego 10	77/5	0,2
Wiązowna	ul. Kościelna 9	216/16	0,1
Kołbiel	ul. Szkolna	644	0,1
powiat piaseczyński			
Piaseczno	ul. Puławska 44	26	18,5
Góra Kalwaria	Tomice, ul. Pułaskiego 16	133/1	3,8
Góra Kalwaria	ul. Grota Roweckiego 4	54	0,1
Piaseczno	ul. Kościuszki róg Kościelnej	11, 23, 27, 28, 29	
Konstancin-Jezior- na	Konstancin-Jezior- na, ul. Ogrodowa 1	4	0,2
Lesznowola	Lesznowola, ul. GRN 62	161	0,2
Tarczyn	Tarczyn, ul. Oszkiela 4	275/4	0,1
Prażmów	Prażmów, ul. Ryxa 53	135/1	0,2
Zalesie Górne	Zalesie Górne, ul. Koralowych Dębów	436/2	0,1
powiat pruszkowski			
Pruszków	ul. Kraszewskiego 8	81/1, 81/2	0,3

Nadarzyn	Nadarzyn, ul. Warszawska 13	445/1	0,1
Brwinów	Brwinów, ul. Leśna 7	95	0,1
Raszyn	Raszyn, al. Krakowska 16	937	0,4
Piastów	ul. Popiełuszki 24	161/1, 161/2	0,4
Michałowice -Reguły	Reguły	628/17	0,2
powiat wołomiński			
Wołomin	ul. Wileńska 43	11	0,3
Kobyłka	ul. Ks. Marmo 33	124/2	0,3
Jadów	Jadów, ul. Poniatowskiego 25	416/1	0,2
Radzymin	ul. Konstytucji 3 maja 22	58	0,1
Tłuszcz	ul. Warszawska	1334/8	0,1
Zielonka	ul. Piastowska 17	31	0,2
Marki	ul. Sportowa	11/4, cz. 10/2	0,2
Ząbki	ul. Górnośląska 30	56	0,1
powiat warszawski zachodni			
Stare Babice	Stare Babice, ul. Warszawska 276	697	0,5
Łomianki	ul. Warszawska 87	261	0,2
Kampinos	Kampinos, ul. Szkolna 1	499	0,1
Leszno	Leszno, al. Wojska Polskiego 23	471/12	0,05

Tereny zamknięte Komendy Głównej Policji			
m.st. Warszawa			
Śródmieście	ul. Puławska 148/150	37	1,8
Śródmieście	ul. Broniwoja	38	0,3
Śródmieście	ul. Domaniewska 36/38	30, 31	0,8
Śródmieście	ul. Łowicka 40a	39, 40	0,1
Bielany	ul. Barcicka 52/56	29	1,2
Śródmieście	ul. Olszewska 6	38/3	0,2
Śródmieście	Al. Ujazdowskie 7	70	0,3
Śródmieście	ul. Iwicka 14	11	3,3

6.4.

Aneks 4

Wykaz dóbr kultury współczesnej

Tabela 25. Wykaz obszarowych dóbr kultury współczesnej dla m.st. Warszawy, według materiałów do *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego* (stan na 2005 rok)

Nazwa	Dzielnica
Bielany II – Serek, osiedle Duracza i Podczaszyńskiego	Bielany
Bielany III, osiedle Staffa, Perzyńskiego	Bielany
Bielany I, osiedle Przybyszewskiego	Bielany
Bielany II – Serek, osiedle Duracza i Podczaszyńskiego	Bielany
Rakowiec WSM	Ochota
Osiedle Młodych	Praga Południe
Osiedle Praga I (ZOR)	Praga Północ
Osiedle Koło WSM (ZOR)	Wola
Osiedle Serek Żoliborski	Żoliborz
Nowy Świat Wschód 6 budynków i kino „Skarpa“	Śródmieście
Nowy Świat Zachód	Śródmieście
Mariensztat	Śródmieście
Trasa WZ	Śródmieście
MDM – Marszałkowska Dzielnica Mieszkaniowa – Pl. Konstytucji	Śródmieście
MDM Marszałkowska	Śródmieście
MDM Łatawiec	Śródmieście
6 budynków biurowych dla urzędów centralnych – Wspólna	Śródmieście

Hala gier i pawilony, AWF	Bielany
Centralny Park Kultury i Wypoczynku <i>Powisłe</i>	Śródmieście
Plac Henkla	Żoliborz
Osiedle Długa	Śródmieście
Osiedle Bielańska	Śródmieście
Bielany II	Bielany
Osiedle Zatrasię	Żoliborz
Osiedle Bruna; osiedle Bruna – Batorego – Batorego Zacg.	Mokotów
WSM Żoliborz IX	Żoliborz
Muranów Południowy	Śródmieście / Wola
Osiedle Mirów	Śródmieście / Wola
<i>Ściana Wschodnia</i> Domy Towarowe Centrum	Śródmieście
Muranów Północny	Śródmieście
Osiedle Szwoleżerów	Śródmieście
Szkoła Główna Handlowa	Mokotów
Osiedle Przyczółek Grochowski	Praga Południe
Osiedle Wierzbno	Mokotów
Muranów Północny	Śródmieście
Osiedle Nowiniarska	Śródmieście
Sady Żoliborskie (WSM): Sady I, Sady II	Żoliborz
Raławicka Zachodnia	Mokotów
WSM Mokotów	Mokotów
Raławicka Wschodnia	Mokotów
al. Niepodległości/Wejnerta – zespół	Mokotów

Wierzbno I	Mokotów
Sielce	Mokotów
Nowiniarska	Śródmieście
Osiedle Praga II – zespół plac Hallera	Praga Północ
Osiedle Praga II – obszar północny	Praga Północ
Osiedle Praga II – obszar południowy	Praga Północ

Tabela 26. Wykaz punktowych dóbr kultury współczesnej dla m.st. Warszawy, według materiałów do *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego* (stan na 2005 rok)

Nazwa	Dzielnica
Przystanek PKP Śródmieście	Śródmieście
Domy (spółdzielnia?) Ministerstwa Kultury i Sztuki	Praga Południe
Siedziba SFOS w zespole Nowy Świat	Śródmieście
Hotel Warszawa (dawny Prudential)	Śródmieście
Marszałkowska (ZOR)	Śródmieście
Przystanek PKP Powiśle	Śródmieście
Most Gdański	Praga Północ
Hala gier i pawilony, AWF	Bielany
Przystanek WKD Śródmieście	Wola
Muzeum Plakatu	Wilanów
Biurowiec MON	Śródmieście
Instytut Leków i Wytwórnia Surowic	Mokotów
Wojskowe Przedsiębiorstwo Budowlane	Ochota

Wyższa Szkoła Nauk Społecznych – internat	Śródmieście
Bar <i>Praha</i>	Śródmieście
Dom Nauczycielskiej Spółdzielni Mieszkaniowej	Śródmieście
Dom	Żoliborz
Dom	Mokotów
Państwowa Komisja Planowania Gospodarczego w zespole Wspólna	Śródmieście
Marszałkowska (ZOR)	Śródmieście
Marszałkowska (ZOR)	Śródmieście
Bielany I	Bielany
Kościół św. Jadwigi	Białołęka
Dom dwurodzinny	Żoliborz
Intraco 2 (Bank Handlowy S.A. i Elektrim)	Śródmieście
Dom wielorodzinny	Śródmieście
Dom, tzw. Ochabówka	Śródmieście
Pawilon Badawczy Technologii Chemicznej Politechniki Warszawskiej	Śródmieście
Dom Pomocy Społecznej im. Brata Alberta	Praga Płn
Dom	Rembertów
Kościół Nawrócenia św. Pawła	Wola
Kościół Rodziny Rodzin Matki Boskiej Jasnogórskiej	Śródmieście
Ambasada Finlandii	Śródmieście
Kościół i klasztor Matki Boskiej Anielskiej Franciszka- nów Reformatów	Mokotów
Kościół Opatrzności Bożej	Ochota
Kościół św. Andrzeja Boboli (Jezuitorów)	Mokotów
Instytut Siatkobetonu Politechniki Warszawskiej	Mokotów

Ośrodek Obliczeniowy ZETO	Śródmieście
Bar <i>Pod Zamkiem</i>	Śródmieście
Dom wielorodzinny	Praga Południe
Kościół Marianów	Mokotów

Tabela 27. Wykaz obszarowych dóbr kultury współczesnej na podstawie ankiet wypełnionych przez samorządy (stan na 2005 rok)

Gmina	Miejscowość	Ulica	Nazwa i opis
Kobyłka	Kobyłka		Osiedle Stefanówka – założenia urbanistyczne wzorowane na miastach-ogrodach Howarda – lata 20. XX wieku
Nieporęt	Michałów -Reginów		Miejsce egzekucji z 1944 roku
Nieporęt	Białobrzegi		Pomnik Legionistów Józefa Piłsudskiego
Nieporęt	Wólka Radzymińska		Pomnik Strzelców Kaniowskich
Nieporęt	Stanisławów Pierwszy		Pomnik Podchorążych 1943 roku
Nieporęt	Białobrzegi		Wojskowe budynki koszarowe z początku XX wieku
Nieporęt	Nieporęt		Grób nieznanego żołnierza z 1920 roku

Nieporęt	Zegrze Południowe		Wojskowe budynki koszarowe z początku XX wieku
Nieporęt	Kąty Węgierskie		Mogiła żołnierzy Armii Krajowej
Nieporęt	Białobrzegi		Cmentarz żołnierzy radzieckich 1941-1944
Góra Kalwaria	Góra Kalwaria	Dominikańska	Byłe koszary wojskowe
Góra Kalwaria	Góra Kalwaria	aleja Wyzwolenia	Obelisk upamiętniający pobyt Marszałka Józefa Piłsudskiego
Góra Kalwaria	Dębówka		Miejsce martyrologii przy drodze krajowej nr 50
Leoncin	Górki		Kościół parafialny zbudowany w 1978 roku, spłonął w 1999 roku, odbudowany w 2000 roku
Leoncin	Rybitew		Pomnik poświęcony ofiarom pacyfikacji, poległych, zamęczonych i straconych w hitlerowskich obozach koncentracyjnych w dniu 14 września 1944 roku
Leoncin	Leoncin		Cmentarz parafialny – Mogiła Nieznanego Żołnierza Armii Krajowej z II wojny światowej (pochowanych 450 żołnierzy NN)

Leoncin	Leoncin		Obelisk poświęcony poległym w walkach o niepodległość
Leoncin	Stara Dąbrowa		Obelisk upamiętniający pomordowanych mieszkańców Starej Dąbrowy, Nowej Dąbrowy oraz Dąbrówki przez hitlerowców w latach 1939-1944
Leoncin	Nowe Polesie		Tablica pamiątkowa poświęcona poległym partyzantom w czasie II wojny światowej
Leoncin	Nowe Polesie		Obszar terenu, na którym rośnie brzezina wykorzystana w filmie Andrzeja Wajdy pt. <i>Brzezina</i>
Teresin	Paprotnia		Budynek – miejsce zamieszkania św. Maksymiliana Kolbego
Teresin	Niepokalanów		
Teresin	Teresin		Pomnik poległych za wolność Ojczyzny – zlokalizowany przy stacji kolejowej Teresin – Niepokalanów

Teresin	Szymanów		Medalion marszałka Józefa Piłsudskiego – zlokalizowany przed budynkiem gimnazjum
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Parkowa – Bluszczowa	Figura Matki Boskiej
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Lipowa – Bukowa	Pomnik
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Bażantów – Gołębia – Zachodnia	Figurka
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Modrzewiowa – Wschodnia	Krzyż
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna		Płyty – teren parku
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna		Kalwaria Polska na terenie kościoła
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna		Kwatery na cmentarzu
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna		Mogiły wojenne w lesie młochowskim
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Akacyjowa 1	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Akacyjowa 2	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Akacyjowa 5	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Akacyjowa 8/10	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Akacyjowa 12	Wille, domy mieszkalne i letniskowe

Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Akacyjowa17	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Bażantów 8	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Bluszczowa 1	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Bobrowa 8/10	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Bukowa 19	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Bukowa 25	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Borowin 5	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Brzozowa 16	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Brzozowa 18	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Cicha 6/8	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Cicha 7	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Cicha 11	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Cicha 13	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Cicha 31	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Dębowa 3	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Dębowa 5	Wille, domy mieszkalne i letniskowe

Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Dębowa 6	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Główna 3	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Główna 31	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Helenowska 8	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Iwaskiewicza 6	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Iwaskiewicza 7	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jaskólcza 1	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jaskólcza 7	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jaworowa 3	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jaworowa 7	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jaworowa 13	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jaworowa 15	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jaworowa 23	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jelenia 2/4	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jelenia 5	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jelenia 6	Wille, domy mieszkalne i letniskowe

Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jelenia 13	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jelenia 38	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Kasztanowa 13	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Kasztanowa 15	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Krasek 1	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Krasińskiego 2	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Krasińskiego 21	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Kwiatowa 20	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Kwiatowa 31	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Lilpopa 7	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Lipowa 19	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	11 Listopada 2	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	11 Listopada 15	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	11 Listopada 19	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jana Pawła 8	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jana Pawła 14	Wille, domy mieszkalne i letniskowe

Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Mickiewicza 2	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Mickiewicza 18	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Mickiewicza 20	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Modrzewio- wa 4	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Modrzewio- wa 6/8	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Modrzewio- wa 7	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Modrzewio- wa 27	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Modrzewio- wa 32	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Modrzewio- wa 43	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Modrzewio- wa 45	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Orla 24	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Orzechowa 3	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Parkowa 17	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Parkowa 19	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Parkowa 21	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Parkowa 37	Wille, domy mieszkalne i letniskowe

Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Ptasia 6	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sarnia 15	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sarnia 26	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sarnia 42	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sarnia 56	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sienkiewicza 11	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sienkiewicza 14	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sienkiewicza 16	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sienkiewicza 19	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sienkiewicza 25	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sienkiewicza 26	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowackiego 5	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowackiego 10	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowackiego 17	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowackiego 18	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowackiego 19	Wille, domy mieszkalne i letniskowe

Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowackiego 20	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowackiego 21	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowackiego 23	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowackiego 25	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowackiego 27	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowicza 12	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowicza 20	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowicza 25	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowicza 27	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowicza 30	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowicza 38	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Słowicza 42	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sosnowa 9	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sosnowa 22	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sosnowa 27	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sosnowa 39	Wille, domy mieszkalne i letniskowe

Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sosnowa 41	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sosnowa 47	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sosnowa 51	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sosnowa 53	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Sosnowa 55	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Storczyków 24	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Szczygła 17	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Szczygła 18	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Szczygła 37	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Szpaków 16	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Szpaków 18	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Topolowa 15	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Topolowa 20	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Warszawska 4/6	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Warszawska 16	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Wiewiórek 2/4	Wille, domy mieszkalne i letniskowe

Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Wiewiórek 12	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Wiewiórek 25	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Wiewiórek 53	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Wróbla 4	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Wróbla 10	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Wróbla 21	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Wschodnia 5	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Wschodnia 7	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Wschodnia 9	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Wschodnia 15	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Wschodnia 17	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Wschodnia 18	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Zachodnia 7	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Żeromskiego 5	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Żeromskiego 6	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Żeromskiego 11	Wille, domy mieszkalne i letniskowe

Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Żeromskiego 15	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Żeromskiego 16	Wille, domy mieszkalne i letniskowe
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jana Pawła 7	Kościół pw. św. Krzysztofa
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Jana Pawła 32	Dworzec WKD
Podkowa Leśna	Podkowa Leśna	Akacyjowa – Jana Pawła – Gołębia – Zachodnia	Stacje transformatorowe
Sochaczew	Sochaczew	Sienkiewicza	Dworzec kolejowy i wieża ciśnień z początku XX wieku
Sochaczew	Sochaczew	Towarowa	Dworzec kolejki wąskotorowej z okresu międzywojennego
Sochaczew	Sochaczew	Chodakowska	Hala główna byłych zakładów ChZWCh z okresu międzywojennego
Sochaczew	Sochaczew	Głowackiego	Obora i spichlerz z okresu międzywojennego
Sochaczew	Sochaczew	Chodakowska	Szkoła podstawowa z okresu międzywojennego
Sochaczew	Sochaczew	Parkowa 2	Budynek mieszkalny z okresu międzywojennego

Sochaczew	Sochaczew	Parkowa 3	Budynek mieszkalny z okresu międzywojennego
Sochaczew	Sochaczew	Parkowa 4	Budynek mieszkalny z okresu międzywojennego
Sochaczew	Sochaczew	Traugutta 18	Budynek administracyjny z okresu międzywojennego
Sochaczew	Sochaczew	Staszica	Pomnik (krzyż) Krzywoustego z okresu międzywojennego
Sochaczew	Sochaczew	Staszica 100	Budynek mieszkalny
Sochaczew	Sochaczew	Farna	Budynek mieszkalny
Sochaczew	Sochaczew	H. Sawickiej 3	Budynek usługowo-mieszkalny z okresu międzywojennego
Sochaczew	Sochaczew	Staszica 39	Budynek usługowo-mieszkalny z okresu międzywojennego
Sochaczew	Sochaczew	1 Maja 19	Budynek usługowy z początku XX wieku
Sochaczew	Sochaczew	Staszica 32	Budynek mieszkalno-usługowy z okresu międzywojennego

Sochaczew	Sochaczew	1 Maja 13	Budynek mieszkalno-usługowy z okresu międzywojennego
Pomieczówek	Brody-Parcele		Pomnik poświęcony patriotom zamordowanym przez hitlerowskich faszystów, 1970 r.
Pomieczówek	Brody		Pomnik poświęcony tragicznie zmarłym funkcjonariuszom Milicji Obywatelskiej w dniu 28 sierpnia 1950 roku, na terenie PKP przy stacji kolejowej, 1982 r.
Pomieczówek	Pomieczówek	droga krajowa nr 62 – Warszawska – droga powiatowa – Wojska Polskiego	Pomnik poświęcony poległym w obronie Polski, na skwerze, 1922 r.
Pomieczówek	Pomieczówek	droga krajowa nr 62 – III Fort	Pomnik poświęcony żołnierzom Armii Krajowej oraz MSZ BCH AL i wszystkim, którzy zostali zamordowani w latach II wojny światowej w Forcie III, 1993 r.

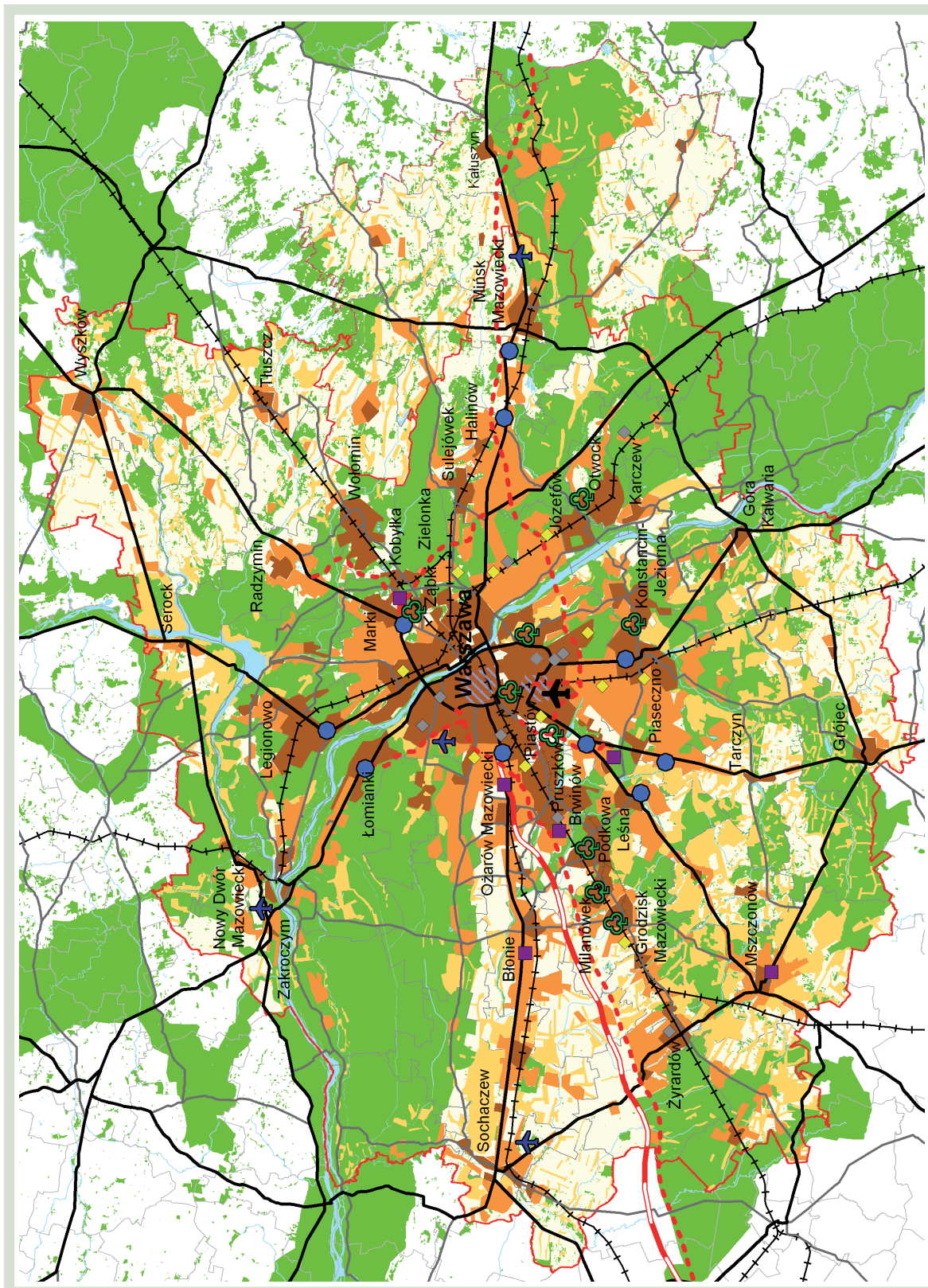
Pomiechówek	Pomiechówek	droga powiatowa – Wojska Polskiego – droga gminna – Wolności	Pomnik poświęcony premierowi generałowi dywizji dr. Felicjanowi Składkowskiemu, na skwerze, 2001 r.
Pomiechówek	Pomiechowo		Zbiorowa mogiła żołnierzy polskich z V Armii generała Władysława Sikorskiego, poległych w obronie ojczyzny w walkach nad Wkrą w dniach 14-15. sierpnia 1920 roku, cmentarz parafialny, 1920 r.
Pomiechówek	Pomiechowo		Mogiła kaprala Jana Brodeckiego zamordowanego przez hitlerowców w II Forcie, cmentarz parafialny, 1944 r.
Pomiechówek	Pomiechowo		Zbiorowa mogiła nieznanymi żołnierzy Wojska Polskiego poległych w 1939 roku, cmentarz parafialny
Pomiechówek	Pomiechowo		Mogiła Kazimierza Majewskiego, dowódcy 4 pułku piechoty liniowej z Wojsk Polskich, kawalera Krzyża Wojskowego i jego córki Ludwiki Majewskiej, cmentarz parafialny, 1831 r.

Pomiechówek	Pomiechowo		Zbiorowa mogiła żołnierzy AK zamordowanych przez hitlerowców, cmentarz parafialny, 1944 r.
Pomiechówek	Pomiechowo		Zbiorowa mogiła zamordowanych przez hitlerowców w latach 1943-1945, cmentarz parafialny, 1943r.
Pomiechówek	Czarnowo		Cmentarz z I wojny światowej, teren fortu XVIa Podbrody
Pomiechówek	Kikoły		Cmentarz z I Wojny Światowej, przy drodze krajowej nr 62
Pomiechówek	Stanisławowo		Cmentarz prawosławny, przy drodze powiatowej do Nowego Modlina
Pomiechówek	Nowy Modlin		Cmentarz protestancki – niemiecki, przy drodze gminnej
Pruszków	Pruszków	3 Maja u wylotu Narodowej	Popiersie Tadeusza Kościuszki, uczczenie 100. rocznicy śmierci, 14 października 1917 r.
Pruszków	Pruszków		Pomnik projektu prof. Oskara Hansena, Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego, 1947 r. i 1990 r.

Pruszków	Pruszków		Pomnik projektu prof. Oskara Hansena, Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego, poświęcony ludności ewakuowanej z powstańczej Warszawy, 1947 r.
Pruszków	Pruszków		Obelisk z tablicą i orłem poświęcony żołnierzom Wojska Polskiego, 28 kwietnia 1993 r.

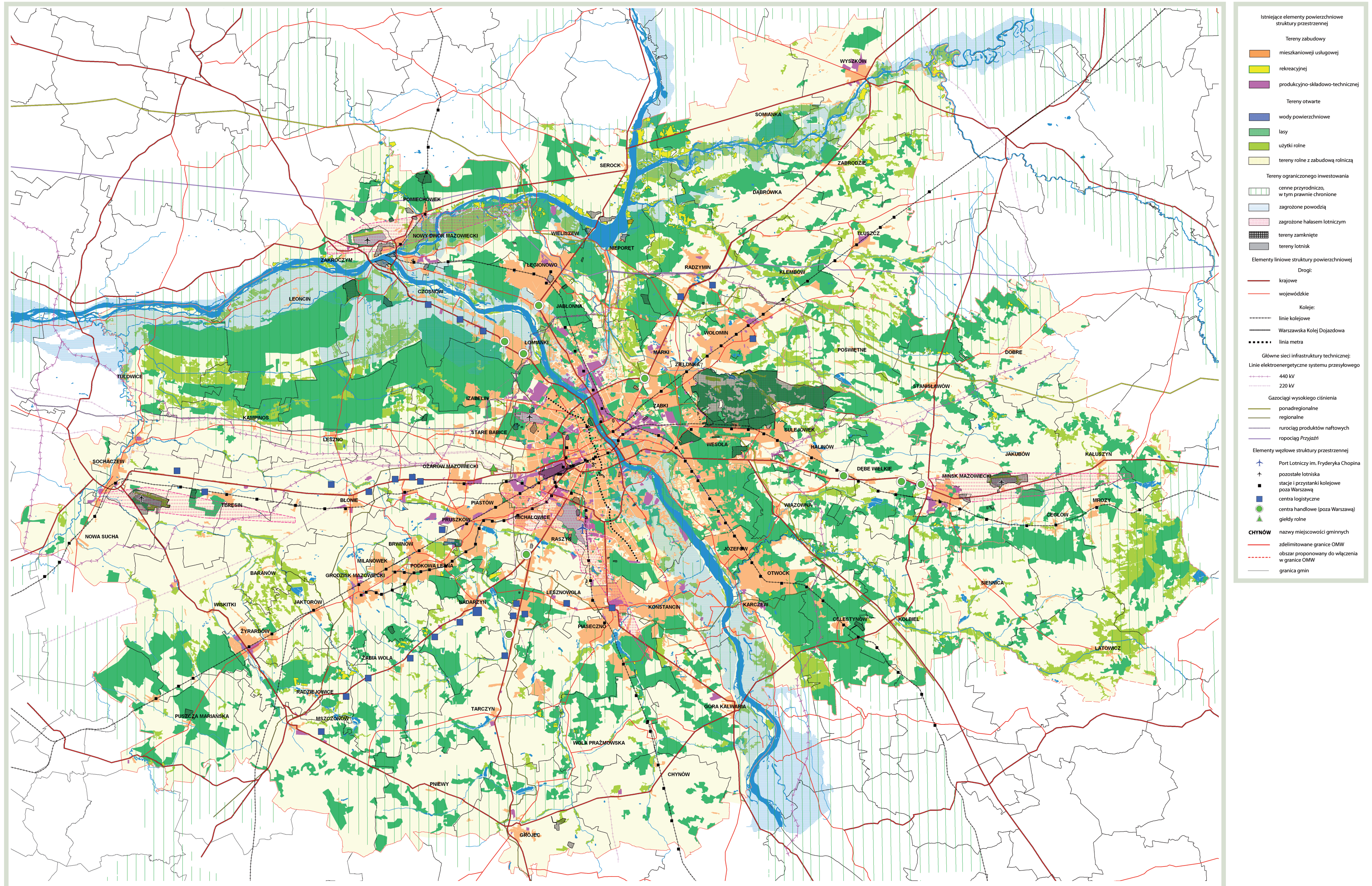
	strefa uzupełnienia zabudowy		miasta-ogrody		planowane autostrady i drogi ekspresowe
	strefa rozwoju zabudowy		centra handlowe		projektowana kolej dużych prędkości
	strefa zachowania zabudowy		centra logistyczne		obszary cenne przyrodniczo
	strefa wyłączenia spod zabudowy		strefy koncentracji funkcji nauki		rzeki
	lotnisko im. Fryderyka Chopina		drogi krajowe		zdelimitowane granice OMW
	lotniska		drogi wojewódzkie		gminy proponowane do włączenia w granice OMW
	Parkingi typu "Parkuj i Jedź" istniejące		kolej szroktorowa		granice gmin
	projektowane		linia WKD		

Ryc. 40. Struktura funkcjonalno-przestrzenna

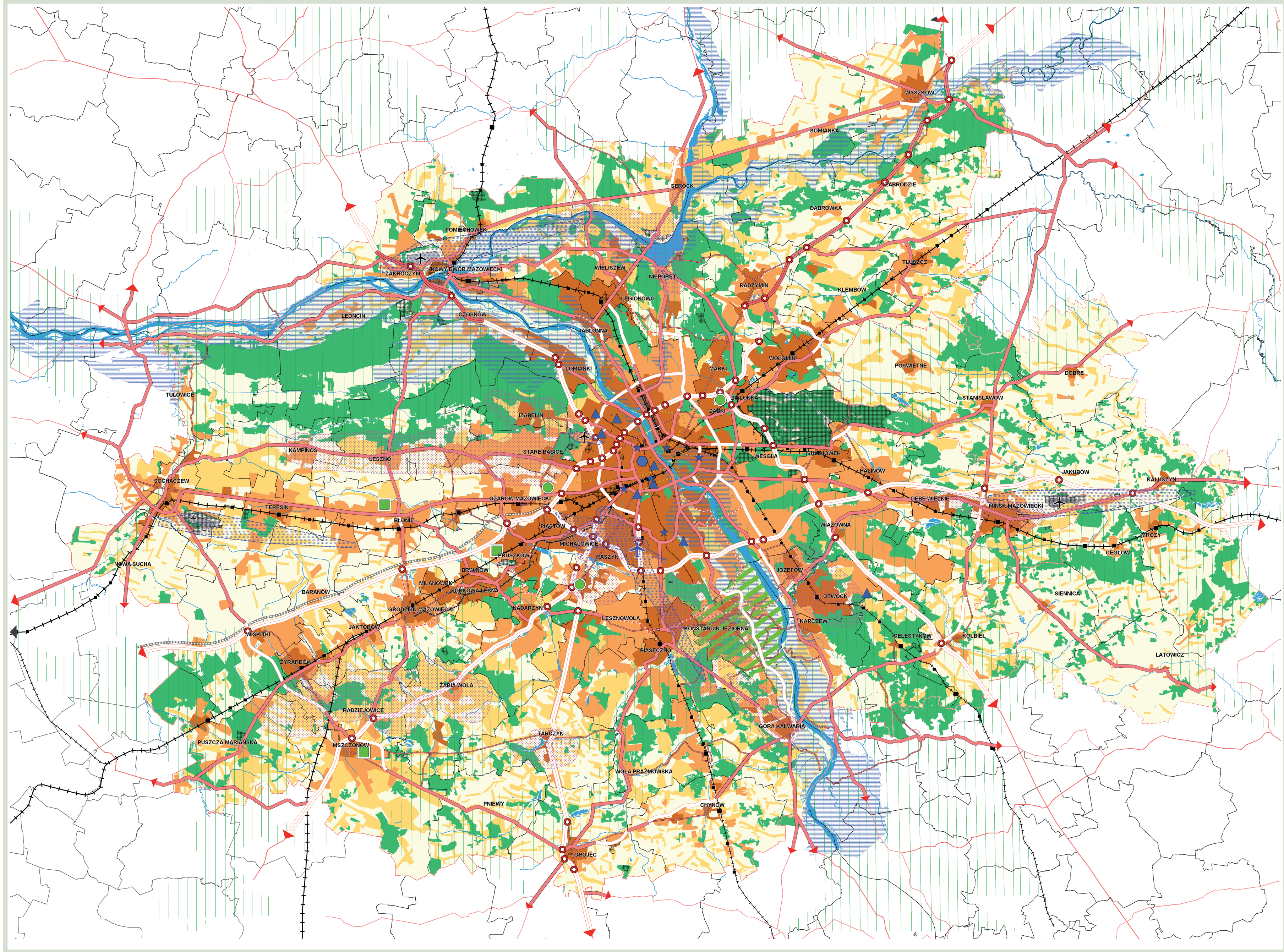

Źródło: opracowanie własne MBPR

Ryc. 41. Stan istniejącego zagospodarowania przestrzennego OMW

Ryc. 42. Rysunek Planu

- Sfery użytkowania**
- strefa uzupełnienia zabudowy
 - strefa rozwoju zabudowy
 - strefa zachowania zabudowy
 - strefa wyłączonej spod zabudowy
- Tereny ograniczonego inwestowania**
- obszary ochrony przyrody
 - strefa uzdrowiskowa
 - zagrożone powodzią
 - zagrożone hałasem lotniczym
 - tereny zamknięte
 - tereny lotnisk
 - parki i lasy
 - wody powierzchniowe
- obszary problemowe**
- główne węzły przesiadkowe
 - Port Lotniczy im. Fryderyka Chopina
 - pozostałe lotniska
 - węzły komunikacyjne
 - węzły handlowe
 - węzły nauki
 - węzły dziedzictwa kultury
 - centra logistyczne
- Komunikacja**
- Drogi projektowane (w tym po drogach istniejących)**
- autostrady (A), ekspresowe (E)
 - główne ruchu przyspieszonego (GP), główne (G)
 - pozostałe
- Drogi istniejące**
- autostrady (A), ekspresowe (E)
 - główne ruchu przyspieszonego (GP), główne (G)
 - pozostałe
- Drogi postulowane**
- główne ruchu przyspieszonego (GP), główne (G)
- Koleje istniejące**
- linie kolejowe magistralne
 - linie kolejowe o znaczeniu państwowym
 - lokalne linie kolejowe (WKD)
 - linie metra
- Koleje projektowane**
- koleje dużych prędkości (TGV)
 - linie metra
- stacje kolejowe
 - przystanki kolejowe
- CHYNÓW**
- nazwy miejscowości gminne
 - zdelimitowane granice OMW
 - obszar proponowany do włączenia w granice OMW
 - granice gmin

Źródło: opracowanie własne MBPR

Mazowsze.
serce Polski

MILANÓWEK

BRWINÓW

PRUSZKÓW

PIASTÓW

WARSZAWA

MARKI

RADZYMIN

DĘBE WIELKIE

DĄBRÓWKA

WYSZKÓW

ISBN 978-83-932286-0-7